

G. O. ART. 168. Hij die eenig vaartuig opzettelijk en wederrechtelijk doet zinken of stranden, vernielt, onbruikbaar maakt of beschadigt, wordt gestraft:

- 1°. met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren, indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is;
- 2°. met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren, indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is en het feit iemands dood ten gevolge heeft.

G. O. ART. 169. Hij aan wiens schuld te wijten is dat eenig vaartuig, zinkt of strandt, vernield, onbruikbaar gemaakt of beschadigt wordt, wordt gestraft:

- 1°. met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, indien daardoor levensgevaar voor een ander ontstaat;
- 2°. met hechtenis van ten hoogste een jaar, indien het feit iemands dood ten gevolge heeft.

Amendementen van de Commissie van Rapporteurs.

I. Art. 168. Wordt gelezen:

In n°. 1, in plaats van *twaalf*: „vijftien”.

In n°. 2, in plaats van *gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren*: „levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren”.

II. Art. 168. Tusschen de woorden *indien* en *daarvan*, in n°. 1 en n°. 2, worden ingevoegd de woorden: „hij had moeten voorzien dat”, en wordt het woord *is* veranderd in „was”.

III. Art. 169. In n°. 1 en n°. 2 worden achter het woord *hechtenis* gevoegd de woorden: „of gevangenisstraf”.

[Het eerste amendement op art. 168 en het amendement op art. 169 werden door de Regeering overgenomen; zie bij art. 157 en art. 158, hiervoor bl. 119 volg. en 136. Het tweede op art. 168 werd teruggenomen, ten gevolge van de verwerping van gelijk amendement op art. 157; zie hiervoor bl. 119 volg. Over de woordomzetting in het amendement op art. 169, zie bij art. 307.]

[Vgl. ook de Beraadslagingen in de Tweede Kamer over art. 170, hierachter bl. 154, alsmede art. 2 der wet van 11 Julij 1882 (Stb. n°. 86).]

Art. 170.

Hij die eenig gebouw of getimmerte opzettelijk vernielt of beschadigt, wordt gestraft:

- 1°. met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren, indien daarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is;
- 2°. met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren, indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is;
- 3°. met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren, indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is en het feit iemands dood ten gevolge heeft.

Art. 171.

Hij aan wiens schuld de vernieling of beschadiging van eenig gebouw of getimmerte te wijten is, wordt gestraft:

- 1°. met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste drie

- maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, indien daardoor gemeen gevaar voor goederen ontstaat;
- 2°. met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, indien daardoor levensgevaar voor een ander ontstaat;
- 3°. met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste een jaar, indien het feit iemands dood ten gevolge heeft.

O. R. O. ART. 179. Hij die eenig gebouw opzettelijk vernielt of beschadigt, wordt gestraft:

- 1°. met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren, indien daarvan alleen gemeen gevaar voor goederen te duchten is;
- 2°. met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren, indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is;
- 3°. met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren, indien het feit iemands dood ten gevolge heeft.

O. R. O. ART. 180. Hij aan wiens schuld de vernieling of beschadiging van eenig gebouw te wijten is, wordt gestraft:

- 1°. met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden, indien daardoor alleen gemeen gevaar voor goederen ontstaat;
- 2°. met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden, indien daardoor levensgevaar voor een ander ontstaat;
- 3°. met hechtenis van ten hoogste een jaar, indien het feit iemands dood ten gevolge heeft.

Memorie van Toelichting.

III. *Gevaar door vernieling van een gebouw of vaartuig* (artt. 179—182).

De artt. 179—182 [168—171] onderscheiden zich van de voorafgaande bepalingen door de meerdere beperktheid van het gevaar dat daaruit voor anderen ontstaat. Meer beperkt niet in graad, maar in omvang: de naburen van het huis, de opvarende van het schip. Intusschen behoeft ook hier 's daders wil niet op de benadeeling van een bepaald persoon gerigt te zijn, en laat zich vooraf evenmin met zekerheid aanwijzen hoe ver de gevolgen zijner handeling zich zullen uitstrekken.

Artt. 179, 180. Gebouw. Bij de ontwikkeling van dit begrip kan de rechtspraak te stade komen, die zich bij de toepassing van art. 437 C. P. over »édifice» (gebouw) heeft gevormd¹. Verder dan »gebouwen» reikt de bepaling niet. Elke vernieling van andere werken (»constructions»), die niet in een der overige artikelen van dezen titel begrepen is (vg. artt. 174—176, 183 [160—162, 166]), levert geen werkelijk gevaar op voor de algemeene veiligheid, zoodat de strafbedreigingen van titel XXVII daarvoor toereikend zijn.

¹ Vgl. SCHOONEVELD, ad art. 437 C. P. n°. 2, 8, 19.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 179. Ook dit artikel moet *casu quo* in overeenstemming worden gebracht met de nieuwe redactie van art. 171 [157].

De Regeering voegt hier alleen (evenals de Staats-Commissie gedaan had, zie haar art. 181) in de woorden: »indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is».

Gebouw. De Commissie kan de Regering niet toegeven hetgeen zij beweert in de Memorie van Toelichting, dat de vernieling van andere werken, die niet in een der vorige artikelen van dezen titel begrepen is, geen werkelijk gevaar oplevert voor de algemeene veiligheid. Men denke aan stellaadjes bij gelegenheid van wedrennen, illuminatien of andere openbare vermakelijkheden.

Men leze daarom liever *gebouw of getimmerte*.

Tegen getimmerte is geen bezwaar. Zie verder ad art. 171 [157].

De Commissie stelt als amendement voor enz. [zie hieronder].

G. O. ART 170. Hij die eenig gebouw of getimmerte opzettelijk vernielt of beschadigt, wordt gestraft:

- 1°. met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren, indien daarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is;
- 2°. met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren, indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is;
- 3°. met gevangenisstraf van ten hoogste twintig jaren, indien daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is en het feit iemands dood ten gevolge heeft.

G. O. ART. 171. Hij aan wiens schuld de vernieling of beschadiging van eenig gebouw of getimmerte te wijten is, wordt gestraft:

- 1°. met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, indien daardoor gemeen gevaar voor goederen ontstaat;
- 2°. met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, indien daardoor levensgevaar voor een ander ontstaat;
- 3°. met hechtenis van ten hoogste een jaar, indien het feit iemands dood ten gevolge heeft.

Amendementen van de Commissie van Rapporteurs.

I Art. 170. Wordt gelezen:

In n°. 1, in plaats van *negen*: „twaalf”.

In n°. 2, in plaats van *twaalf*: „vijftien”.

In n°. 3, in plaats van *gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren*: „levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren”.

II. Art. 170. In n°. 1, n°. 2 en n°. 3 worden ingevoegd tusschen de woorden *indien* en *daarvan* de woorden: „hij had moeten voorzien dat”, en wordt het woord *is* veranderd in „was”.

III. Art. 171. In n°. 1, n°. 2 en n°. 3 worden achter het woord *hechtenis* gevoegd de woorden: „of gevangenisstraf”.

[Het eerste amendement op art. 170 en het amendement op art. 171 werden door de Regeering overgenomen; zie bij art. 157 en art. 158, hiervoor bl. 119 volg. en 136. Het tweede op art. 170 werd teruggenomen, ten gevolge van de verwerping van gelijk amendement op art. 157; zie hiervoor bl. 119 volg. Over de woordomzetting in het amendement op art. 171, zie bij art. 307.]

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(1 November 1880.)

De heer VAN GENNEP: Ik wensch te vragen, waarom hier het woord *wederrechtelijk* niet is herhaald? Waarom men een vaartuig „opzettelijk en wederrechtelijk” maar een gebouw of getimmerte alleen „opzettelijk” moet vernielen. Ik begrijp het onderscheid niet goed, en zou willen vragen of het woord „wederrechtelijk” hier niet moet worden ingevoegd?

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: De geachte afgevaardigde gelieve op te merken, dat in het geval van art. 170 de strafbaarheid van den aanvang af beperkt wordt door eene bijvoeging: „indien daarvan gemeen gevaar voor goederen enz. te duchten is.” Zelfs hij die een hem toebehoorend gebouw of getimmerte vernielen of beschadigen wil, kan daarvoor toch wel zoodanig tijdstip kiezen, dat geen gevaar, als hier bedoeld, ontsta. In 't geval van art. 168 daarentegen kan men niet vrijelijk het tijdstip kiezen. In dit laatste artikel heeft de bijvoeging van het woord *wederrechtelijk* eene historische origine. Bij gelegenheid van de behandeling der wet van 12 April 1872 (*Staatsblad* n°. 23), waarin straffen worden bedreigd tegen het doen zinken enz. van vaartuigen, werd er op gewezen dat er gevallen zijn, waarin, volgens het Wetboek van Koophandel, de bevoegdheid bestaat om een schip op strand te zetten.

Met het oog op die bepalingen van het Wetboek van Koophandel, is in de wet van 1872 en dien ten gevolge ook in art. 168 het woord „*wederrechtelijk*” opgenomen. Die grond bestond voor art. 170 niet.

De heer VAN GENNEP: Het spijt mij in dat geval, dat ik er bij art. 168 niet op gewezen heb, dat overmagt reeds bij art. 40 straffeloos verklaard is, en dus het woord *wederrechtelijk* in art. 168 had kunnen wegvallen.

Het komt mij voor, dat het woord *wederrechtelijk* in andere artikelen gebezigd is, omdat men soms met eigen goed op regtmatige wijze kan handelen, en toch doen wat het artikel verbiedt, voor het geval het *wederrechtelijk* wordt gedaan.

Zoo vind ik in art. 159 gesproken van het *wederrechtelijk* verbergen van brandbluschgereedschappen of bluschmiddelen. Waarom? Omdat ik bluschmiddelen in eigendom kan hebben, die ik niet gehouden ben te gebruiken. Daarom wordt het woord „*wederrechtelijk*” gebruikt wanneer het geldt het verbergen van de openbare bluschmiddelen of van die welke door anderen tot gelijk doel waren bestemd.

Evenzoo geloof ik, dat, waar ik een gebouw of getimmerte kan vernielen, volkomen binnen mijne bevoegdheid, volgens de bouw-verordeningen, met toestemming van burgemeester en wethouders enz., en wanneer daardoor gevaar ontstaat, terwijl ik binnen de grenzen van mijne bevoegdheid ben gebleven, — hoewel ik daaromtrent nog niet val in de uitzonderingen van het Eerste Boek, indien ik niet ben openbaar ambtenaar of uitvoerder van een wettelijk voorschrift, — ik niet strafbaar moet zijn. Op die gronden meen ik den Minister in overweging te moeten geven het woord *wederrechtelijk* ook hier op te nemen.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Ik wensch nog eene poging te wagen om den geachten afgevaardigde zoo mogelijk te overtuigen. Het komt mij voor, dat in art. 170 de bijvoeging van het woord „*wederrechtelijk*” ten eenenmale overbodig zou zijn, ja zelfs ongepast, omdat opzettelijke vernieling of beschadiging ook van eigen gebouw of getimmerte nooit behoeft noch regtens behoort plaats te hebben onder omstandigheden als dit artikel onderstelt. Geeft men uitvoering aan een wettelijk voorschrift, dan is men gedekt door art. 42. In alle andere gevallen moet men zóó zijn regt uitoefenen, dat daarvan geen gemeen gevaar voor goederen of voor het leven van anderen is te duchten.

Met een schip is het anders; er kunnen gevallen zijn, waarin men het, om grooter onheil te voorkomen, onmiddellijk moet op strand zetten en zich niet mag laten

weerhouden door de omstandigheid dat daardoor een gevaar ontstaat, dat, zoo men uitstelde, wellicht spoedig in veel grooter mate zou aanwezig zijn. Daarentegen, huizen of getimmeren behoeft men, behoudens 't geval van overmagt, nooit af te breken onder omstandigheden als hier bedoeld zijn.

Art. 172.

Hij die in een put, pomp, bron of in eene ten algemeenen nutte of tot gezamenlijk gebruik van of met anderen bestemde drinkwaterinrichting eenige stof aanbrengt, wetende dat daardoor het water voor het leven of de gezondheid schadelijk wordt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

Art. 173.

Hij aan wiens schuld te wijten is dat in een put, pomp, bron of in eene ten algemeenen nutte of tot gezamenlijk gebruik van of met anderen bestemde drinkwaterinrichting eenige stof wordt aangebracht, waardoor het water voor het leven of de gezondheid schadelijk wordt, wordt gestraft met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste een jaar.

O. R. O. ART. 185. Hij die in een put, pomp, bron of in eene ten algemeenen nutte of tot gezamenlijk gebruik van of met anderen bestemde drinkwaterinrichting eenige stof aanbrengt, wetende dat zij voor het leven of de gezondheid gevaarlijk is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren.

O. R. O. ART. 186. Hij aan wiens schuld te wijten is dat in een put, pomp, bron of in eene ten algemeenen nutte of tot gezamenlijk gebruik van of met anderen bestemde drinkwaterinrichting eenige voor het leven of de gezondheid gevaarlijke stof wordt aangebragt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met hechtenis van ten hoogste een jaar.

Memorie van Toelichting.**V. Watervergiftiging (artt. 185, 186).**

In § 324 D. Wb. is ten onregte uit art. 304 pruisisch wetboek overgenomen de zamenvoeging van het vergiftigen van bronnen met het ver-

giftigen van koopwaren tot verkoop en verspreiding bestemd. Eerstgenoemd feit zal wel zelden gepleegd worden uit baatzucht, de gewone drijfveer van het tweede, waarbij de dader bovendien meestal eigenaar is van de vergiftigde voorwerpen.

Gezamenlijk gebruik van of met anderen. Voor de strafwaardigheid behoort het onverschillig te wezen, of ook aan den dader zelf het gebruik toekomt.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 185. Waarom hier *geen* melding van *opzet*, gelijk overal elders? Wel straft art. 186 de culpa, maar dit geldt ook bij de andere dodelijke delicten van dezen titel.

De strafmaxima moeten ook hier worden 15 jaar en levenslange of tijdelijke gevangenisstraf van ten hoogste 20 jaren. De gevallen welke hieronder vallen, kunnen veel gevaarlijker zijn dan gewone doodslag met voorbedachten rade. Men denke aan het geval dat door de vergiftiging van eene waterleiding eene geheele stad wordt in gevaar gebracht.

Het opzet is zoo duidelijk mogelijk uitgedrukt (*„wetende dat”*).

Even als in 187 [174] moest ook in dit artikel de redactie gewijzigd worden om te doen uitkomen dat het niet op de schadelijkheid der stof, maar op die van het mengsel aankomt.

De Commissie stelt als amendement voor enz. [zie hieronder].

G. O. ART. 172. Hij die in een put, pomp, bron of in eene ten algemeenen nutte of tot gezamenlijk gebruik van of met anderen bestemde drinkwaterinrichting eenige stof aanbrengt, wetende dat daardoor het water voor het leven of de gezondheid schadelijk wordt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

G. O. ART. 173. Hij aan wiens schuld te wijten is dat in een put, pomp, bron of in eene ten algemeenen nutte of tot gezamenlijk gebruik van of met anderen bestemde drinkwaterinrichting eenige stof wordt aangebracht, waardoor het water voor het leven of de gezondheid schadelijk wordt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met hechtenis van ten hoogste een jaar.

Amendementen van de Commissie van Rapporteurs.

I. Art. 172. Wordt gelezen:

In de 1ste alinea, in plaats van *twaalf*: „vijftien”.

In de 2de alinea, in plaats van *gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren*: „levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren”.

II. Art. 173. In de beide alinea's worden achter het woord *hechtenis* gevoegd de woorden: „of gevangenisstraf”.

[Beide amendementen werden door de Regeering overgenomen; zie bij art. 157 en art. 158 hiervoor bl. 119 volg. en 136. Over de woordomzetting in het amendement op art. 173 zie bij art. 307.]

Art. 174.

Hij die waren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert of uitdeelt, wetende dat zij voor het leven of de gezondheid schadelijk zijn, en dat schadelijk karakter verzwijgende, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

Art. 175.

Hij aan wiens schuld te wijten is dat waren, schadelijk voor het leven of de gezondheid, verkocht, afgeleverd of uitgedeeld worden, zonder dat de koper of verkrijger met dat schadelijk karakter bekend is, wordt gestraft met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste een jaar.

De waren kunnen worden verbeurdverklaard.

O. R. O. ART. 187. Met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die stoffen verkoopt of aflevert, wetende dat zij voor het leven of de gezondheid gevaarlijk zijn en dat zij tot vermenging met of toebereiding van eet- of drinkwaren moeten dienen;
- 2°. hij die opzettelijk in eet- of drinkwaren of in zelfstandigheden tot de bereiding daarvan dienende, bestemd om verkocht of uitgedeeld te worden, voor het leven of de gezondheid gevaarlijke stoffen mengt;
- 3°. hij die eet- of drinkwaren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert, uitdeelt of ten verkoop of ter uitdeeling in voorraad heeft, wetende dat zich daarin voor het leven of de gezondheid gevaarlijke stoffen bevinden.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren.

O. R. O. ART. 188. Met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden wordt gestraft:

- 1°. hij die voor het leven of de gezondheid gevaarlijke stoffen verkoopt of aflevert, wetende dat zij tot vermenging met of toebereiding van eet- of drinkwaren moeten dienen, doch onbekend met het gevaarlijk karakter dier stoffen;
- 2°. hij die in eet- of drinkwaren of in zelfstandigheden tot de bereiding daarvan dienende, bestemd om verkocht of uitgedeeld te worden, voor het leven of de gezondheid gevaarlijke stoffen mengt, zonder bekend te zijn met het gevaarlijk karakter dier stoffen;
- 3°. hij die eet- of drinkwaren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert, uitdeelt of ten verkoop of ter uitdeeling in voorraad heeft waarin zich voor het leven of de gezondheid gevaarlijke stoffen bevinden, wetende

dat die eet- of drinkwaren met andere stoffen zijn vermengd, doch onbekend met het gevaarlijk karakter dier stoffen.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met hechtenis van ten hoogste een jaar.

De eet- of drinkwaren en de zelfstandigheden tot de bereiding daarvan dienende kunnen worden verbeurd verklaard.

O. R. O. ART. 189. Hij die eet- of drinkwaren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert, uitdeelt of ten verkoop of ter uitdeeling in voorraad heeft, wetende dat zij door bederf of schadelijke eigenschappen voor het leven of de gezondheid gevaarlijk zijn, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren en zes maanden.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren.

Memorie van Toelichting.

VI. *Vergiftiging van eet- of drinkwaren* (artt. 187, 188).

Naarmate er telkens nieuwe middelen worden uitgevonden om op de meest behendige wijze nadeelige stoffen zoodanig met eet- of drinkwaren te vermengen, dat niet-deskundigen zich daartegen onmogelijk kunnen wapenen, naar die mate mag eene doeltreffende repressie met te meer nadruk een eisch des tijds heeten en blijkt te duidelijker de ongenoegzaamheid der oudere strafbepalingen. Zoo is art. 318 C. P. in Frankrijk door de wetten van 27 Maart 1851 en van 5 Maart 1855, in België eerst door de wet van 17 Maart 1856 en daarna (1867) door de artt. 454—457 van het belgische strafwetboek vervangen, terwijl het in Nederland is aangevuld door de wet van 19 Mei 1829 (*Staatsblad* n°. 35), strekkende om de vermenging van vergiftige of andere schadelijke zelfstandigheden in eet- of drinkwaren te beteugelen. Het ongenoegzame dier wet is echter algemeen erkend, zoodat aan eenvoudige overneming niet kan gedacht worden.

De wetgever heeft te onderscheiden: *a.* het verkoopen van schadelijke stoffen tot vermenging in eet- of drinkwaren; *b.* het vermengen zelf van deze stoffen; *c.* het verkoopen van eet- of drinkwaren waarin zich deze stoffen bevinden. De straf behoort te verschillen naarmate de dader al of niet met het gevaarlijk karakter der stoffen bekend was. De sub *a*, *b* en *c* vermelde handelingen zijn in gelijke mate strafbaar. Voor de toepassing van art. 187 is telkens een bijzonder opzet vereischt: de verkooper der stoffen moet weten, dat zij gevaarlijk zijn en dat zij tot vermenging met of toebereiding van eet- of drinkwaren moeten dienen; de vermenger moet insgelijks met het gevaarlijke der stof en bovendien met de bestemming tot verkoop van de eet- of drinkwaren bekend wezen; de verkooper dier waren moet weten, dat zich in zijne koopwaar andere stoffen bevinden en dat die stoffen voor het leven of de gezondheid gevaarlijk zijn. — Ontbreekt de bekendheid met het gevaarlijke der stoffen, dan is wel evenzeer de algemeene veiligheid in gevaar gebragt, maar geen opzet aanwezig. De onbekendheid met den aard van stoffen, die men verkoopt of bezigt tot vermenging met eet- of drinkwaren, welke men als gezond onder het publiek brengt, bevat echter eene zorgeloosheid die, als schuld, strafbaar moet gesteld worden.

Het voor het leven of de gezondheid gevaarlijke van de ingemengde stof, niet het gevaarlijke van het verkregen voortbrengsel, is als grond der strafbaarheid aangenomen. Alleen hierdoor is eene eenigzins

krachtige repressie van het misdrijf mogelijk. Welke stoffen toch gevaarlijk zijn voor leven of gezondheid is niet moeilijk te beslissen, maar of en in hoeverre daardoor het mengsel zelf gevaarlijk is geworden en wie de schuld daarvan te dragen heeft, zal in de meeste gevallen niet of zeer onvoldoende zijn uittemaken. In de eerste plaats toch zal in het mengsel de gevaarlijke stof moeten worden aangetoond in voldoende hoeveelheid om regtstreeksch gevaar te doen ontstaan, en zal het dus niet genoeg zijn de aanwezigheid daarin te constateren, maar ook de hoeveelheid moeten bewezen zijn. Daar meestal de verkooper niet de vermenger is en somtijds verschillende vermengingen plaats hebben, zal moeten bewezen worden dat de verkooper de hoeveelheid kende, en dat de opvolgende vermengers met de handelingen hunner voorgangers of met den graad van vervalsching die reeds had plaats gehad, bekend waren. Men verlieze daarbij niet uit het oog, dat sommige vergiftige zelfstandigheden, in kleine hoeveelheden gebruikt, onmiddelijk geene schadelijke gevolgen hebben, maar bij langdurig gebruik slepende vergiftigingen veroorzaken, welke eerst ontdekt worden wanneer in den regel de gevaarlijke stoffen niet meer of op onvoldoende wijze in de levensmiddelen kunnen worden aangetoond. Bovendien zoo men bij den winkelier, den koopman de kennis van het gevaarlijke der gebruikte of ingemengde stoffen mag veronderstellen, in die gevallen althans waar het bekende vergiften geldt, daarentegen kan men moeilijk bij hem onderstellen de meerdere kennis in hoeverre en bij welke hoeveelheid de vermenging gevaarlijk wordt. Wil men eenige vrucht door repressieve maatregelen verkrijgen, dan moet men alle inmenging van gevaarlijke stoffen in eet- of drinkwaren strafbaar stellen. In de zeer zeldzame gevallen waarin het product der inmenging volstrekt schadeloos mogt bevonden worden, zal of geene vervolging te vreezen zijn, of de regter in de verleende strafruimte voldoende gelegenheid vinden bij het straffen der vervalsching het element van gevaar voor de veiligheid buiten rekening te laten.

Als voorwerp van het misdrijf is gekozen het begrip eet- of drinkwaren, ook voorkomende in de wet van 1829. »Levensmiddelen» ware te eng en te weinig bepaald. »Voorwerpen» te ruim. Wel is waar kan ook elders dan in eet- of drinkwaren gevaar dreigen door bijvoeging van schadelijke stoffen, b. v. het kleuren van gordijnen en behangsels met sommige verwen, doch dit gevaar is niet te vergelijken met dat van vergiftigde eet- of drinkwaren, en althans hier te lande is de noodzakelijkheid van verder reikende strafbepalingen niet gebleken. Zoo nuttig eene krachtige repressie is van de misdrijven, die de volksgezondheid in gevaar brengen, even naauwlettend is te waken dat de wet hier en in art. 359 [330] haar doel niet voorbijstreeft en de nijverheid noodeloos belemmere.

»Geneesmiddelen» zijn geene »eet- of drinkwaren», de vergelijking met art. 359 stelt dit boven allen twijfel. Een apotheker in de geoorloofde uitoefening van zijn beroep ware anders strafbaar¹.

Voor het leven of de gezondheid gevaarlijk. Eenige ruimte van uitdrukking is noodig, opdat de regter, na voorlichting van deskundigen, telkens genoegzaam vrij blijve in zijn oordeel, of er eene stof aanwezig is uit haren aard geschikt om den dood te veroorzaken of de gezondheid ernstig te benadeelen.

¹ Tegen misbruiken van hunne zijde waken de bepalingen van de wet van 1 Junij 1865 (Staatsblad n°. 61), regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst.

Te koop aanbiedt. De vraag naar de beteekenis van het woord *débiter* (vertieren) wordt hierdoor beslist in den door de regtspraak aangenomen zin¹.

Het »in voorraad hebben» moet geschieden ten verkoop of ter uitdeeling. Een voorraad tot eigen gebruik bedreigt de algemeene veiligheid niet.

De strafbaarheid van den verkooper van eet- of drinkwaren hangt niet af van de wijze, waarop die stoffen in zijne koopwaar gekomen zijn. Hetzij iemand opzettelijk of door onachtzaamheid die stoffen in de levensmiddelen heeft gebragt, hetzij dit zonder 's menschen toedoen geschied zij, zoodra de verkooper van de aanwezigheid der vreemde bestanddeelen bewust is en desniettemin daarin handel drijft, is hij strafbaar.

VII. Gevaar door bedorven eet- of drinkwaren (art. 189).

Art. 189 grenst eenigermate aan art. 187, gelijk ook in de derde zinsnede is erkend. Het gevaarlijke van het voorwerp ontstaat hier echter niet door vermenging of toebereiding met vreemde stoffen, maar door bederf of schadelijke eigenschappen, zooals rot ooft, besmet vleesch, bedorven visch.

Daar hier geene vereeniging met andere bestanddeelen plaats heeft, is er geen sprake van een misdrijf in den geest van art. 188.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Artt. 187, 188. De Commissie kan zich niet vereenigen met het stelsel der Regering, dat volgens hare meening tot onoverkomelijke praktische moeilijkheden zal leiden. Wat voor de gezondheid of het leven gevaarlijk is, is met zekerheid niet altijd a priori te beslissen. Het gevaarlijke is veelal relatief. Wat voor den een onschadelijk is, is verderfelijk voor een ander. Bovendien gaat het artikel veel te ver. Er zijn vele waren van dagelijksch gebruik die min of meer met schadelijke ingrediënten worden vermengd, doch waarvan het gebruik om die reden, ofschoon het feit van algemeene bekendheid is, niet vermindert. Men denke aan Beijersch bier, dat dikwijls wordt vermengd met strichnine, eene zelfstandigheid welke, wanneer zij onvermengd wordt gebruikt, zelfs in geringe hoeveelheid zeer gevaarlijk is voor het leven. Waar echter kooper en verkooper beiden bekend zijn met het gevaarlijk karakter der geleverde waar, is er geene reden een strafbaar feit, allermint een misdrijf aan te nemen.

Eene billijke regeling van deze materie schijnt alleen mogelijk door haar in verband te brengen met eene regeling van het geneeskundig Staatstoezicht op de levensmiddelen. Alleen de verkoop, vermenging enz. van stoffen of eetwaren welke door het bevoegd gezag, als voor de gezondheid gevaarlijk, vooraf zijn aangekondigd, moet als misdrijf worden gequalificeerd en wel, op het voetspoor van § 324 van het Duitsche strafwetboek², alleen voor het geval dat de dader de gevaarlijke eigenschap opzettelijk verzwijgt. Het niet voorhanden hebben of aanplakken van de door het bevoegd gezag

¹ Zie bij SCHOONEVELD, ad art. 318 C. P., n°. 4, 5 en 9.

² Wer vorsätzlich — Gegenstände welche zum öffentlichen Verkaufe oder Verbräuche bestimmt sind, vergiftet oder denselben Stoffe beimischt, von denen ihm bekannt ist, dass sie die menschliche Gesundheit zu zerstören geeignet sind, ingleichen wer solche vergiftete oder mit gefährlichen Stoffen vermischte Sachen wissentlich und mit Verschweigung dieser Eigenschaft verkauft, feilhält oder sonst in Verkehr bringt, wird mit Zuchthaus bis zu zehn Jahren und, wenn durch die Handlung der Tod eines Menschen verursacht worden ist, mit Zuchthaus nicht unter zehn Jahren oder mit lebenslänglichem Zuchthaus bestraft.

opgemaakte lijst zou als overtreding moeten worden gestraft. Door dergelijke regeling ware welligt ook een ander bezwaar dat tegen de redactie van het ontwerp is aangevoerd, uit den weg te ruimen. Sommige stoffen toch zijn gevaarlijk onvermengd, maar worden door de vermenging volkomen schadeloos. Omgekeerd zou een mengsel van op zich zelf onschadelijke zelfstandigheden gevaarlijk kunnen worden. In de afdeelingen werd zelfs beweerd dat de bepalingen van het ontwerp den handel in verduurzaamde levensmiddelen onmogelijk zou maken.

Art. 188. In het stelsel der Commissie moet dit artikel geheel vervallen.

Art. 189. Dit artikel zal *casu quo* in overeenstemming met art. 187 moeten worden gewijzigd.

Blijft het stelsel der Regering gelden, dan zal toch in de wet zelve duidelijker moeten blijken dat onder schadelijke eigenschappen, welke voor het leven of de gezondheid gevaarlijk zijn, niet begrepen is het reeds in art. 187, 3°., geregelde geval, dat de schadelijke eigenschap door vermenging of toebereiding is ontstaan. De Memorie van Toelichting zegt wel dat dit de bedoeling is, maar uit de wet zelve blijkt het niet.

Artt. 187—189. De Minister vleit zich dat door de belangrijke wijziging, tevens vereenvoudiging, de bezwaren zijn weggenomen. Van het »in voorraad hebben» mag, daar het »verzwijgen» thans gevorderd wordt, niet gesproken worden.

»waren». Niet enkel eet- of drinkwaren, ook andere. De ratio is dezelfde.

Aan een afzonderlijk artikel 189 is thans geen behoefte. Voor zooveel noodig, is thans het geval onder 187 begrepen.

De Commissie acht door de belangrijke verbeteringen die de Minister heeft aangebragt, de bezwaren in hoofdzaak weggenomen.

Zij stelt echter als amendement voor enz. [zie hieronder].

G. O. ART. 174. Hij die waren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert of uitdeelt, wetende dat zij voor het leven of de gezondheid schadelijk zijn, en dat schadelijk karakter verzwijgende, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

G. O. ART. 175. Hij aan wiens schuld te wijten is dat waren, schadelijk voor het leven of de gezondheid, verkocht, afgeleverd of uitgedeeld worden, zonder dat de koper of verkrijger met dat schadelijk karakter bekend is, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

Indien het feit iemands dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met hechtenis van ten hoogste een jaar.

De waren kunnen worden verbeurdverklaard.

Amendementen van de Commissie van Rapporteurs.

I. Art. 174 wordt gelezen:

In de 1ste alinea, in plaats van *twaalf*: »vijftien».

In de 2de alinea, in plaats van *gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren*: »levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren».

II. Art. 175. In de beide alinea's worden achter het woord *hechtenis* gevoegd de woorden „of gevangenisstraf”.

[Beide amendementen werden door de Regeering overgenomen; zie bij art. 157 en art. 158, hiervoor bl. 119 volg. en 136. Over de woordomzetting in het amendement op art. 175 zie bij art. 307.]

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(1 November 1880.)

De heer IDZERDA: Ik wensch den Minister eene vraag te doen en eene opmerking te maken.

Mijne vraag is of onder het woord „waren” in de artt. 174 en 175, bedoeld worden *alle soorten van waren, geene uitgezonderd*, die schadelijk zijn voor het leven of de gezondheid zoo als kinderspeelgoed, keukengereedschap, behangsels, gordijnen, banketbakkerswaren enz., die dikwijls met schadelijke verfstoffen gekleurd of met loodhoudende mengsels geëmailleerd zijn, en voorts of daaronder ook begrepen zijn *schadelijke bedorven waren*. Daaromtrent moet bij het publiek en den regter geen twijfel kunnen bestaan.

Mijne opmerking is deze: zullen de zoo even genoemde wetsbepalingen geen doode letters blijven, maar kracht en uitvoering erlangen, dan moet er van Rijksweg gelegenheid worden gegeven om die verschillende waren te kunnen doen onderzoeken, zoowel ten behoeve van de ambtenaren, belast met de handhaving der strafwet als ten behoeve der industrielen, de handelaren en de consumenten, maar vooral ook om te voorkomen dat de verkoopers van schadelijke en vervalschte waren zich kunnen verschuilen achter onbekendheid.

Daarom neem ik de vrijheid den Minister in overweging te geven, om met zijn ambtgenoot voor Binnenlandsche Zaken in overleg te willen treden over de organisatie van zoodanig onderzoek, waarvoor de geneeskundige inspecteurs in hun jaarverslag over 1870 een schema hebben ontworpen, volgens hetwelk dat onderzoek op zeer eenvoudige, doelmatige en weinig kostbare wijze zou kunnen worden ingesteld, door het op te dragen aan leden uit de geneeskundige raden.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: De beide vragen van den geachten spreker beantwoord ik bevestigend. Het woord „waren” is zoo algemeen mogelijk, niet alleen eet- en drinkwaren, maar ook behangspapier, gordijnen, speelgoed enz. Maar voor de toepassing van art. 174 is noodig dat de beklagde met het hier omschreven schadelijk karakter *bekend* was. Ook met het oog op dit vereischte zal het gebiedend noodzakelijk zijn dat, gelijk de geachte spreker aan het slot zijner rede aanraade, overleg plaats hebbe tusschen de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Justitie om uitvoering te geven aan het denkbeeld van den geachten spreker, dat ook, blijkens de gewisselde stukken, in de bedoeling der Regering ligt.

Ook de andere vraag van den heer Idzerda: of onder „waren” ook begrepen zijn *bedorven* waren, beantwoord ik bevestigend; zoo die bedorven waren slechts schadelijk zijn voor het leven of de gezondheid, vallen ze onder dit artikel.

De heer VAN HOUTEN: De Minister geeft een uitleg aan het artikel, die verder gaat dan de tekst. „Hij die waren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert of uitdeelt, wetende dat zij voor het leven of de gezondheid schadelijk zijn” Mij dunkt, deze woorden kunnen niet dien ruimen zin hebben, dien de Minister daaraan toekent. En indien de explicatie, die de Minister aan het artikel geeft, ook werkelijk de bedoeling van het artikel mogt zijn, dan moet ik zeggen dat het artikel te ver gaat. Begrijp ik het wel, dan zal bijv een verkooper van behangspapier, bij welks bereiding anilinekleuren zijn gebruikt, op de vraag of dat papier schadelijk is voor de gezondheid, kunnen antwoorden: dat geloof ik niet, maar blijkt het later dat het wel schadelijk is voor de gezondheid, dan zal hij door den verkoop een misdrijf hebben gepleegd dat met 12 jaren gevangenisstraf kan worden gestraft. Een zoodanig artikel is onaan-

nemelijk. Ik moet zeggen dat ik het artikel niet in dien zin had opgevat, maar ik ben nu in twijfel of ik het artikel, thans, met den uitleg van den Minister, mag aannemen.

De heer DE SAVORNIN LOHMAN, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Tegen het oorspronkelijk ontwerp kon het bezwaar worden aangevoerd dat thans door den heer van Houten is ontwikkeld, namelijk dat men iemand niet straffen moet voor 't geen hij niet kan weten of niet behoeft te onderzoeken. Art. 188 [O. R. O.] bevatte eene zeer gevaarlijke bepaling, te weten dat met hechtenis zou worden gestraft hij die eet- of drinkwaren verkoopt, enz., doch onbekend is met het gevaarlijk karakter der stoffen. Had de geachte afgevaardigde zich tegen die bepaling verzet, dan zou de geheele Kamer met hem zijn medegegaan. Thans lezen wij: „Hij die waren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert of uitdeelt, *wetende* enz.” Die wetenschap moet dus steeds door den regter bewezen worden; zelfs dan nog mag de verkooper de waren verkoopen, mits hij den koper het gevaarlijk karakter der waren mededeelt. In zeer veel gevallen zal het moeilijk zijn den verkooper te bewijzen dat hij de wetenschap gehad heeft; dit kan alleen geschieden wanneer maatregelen worden genomen om te zorgen dat van algemeene bekendheid zij wat al dan niet schadelijk is.

Was de verkooper bekend met het schadelijk karakter, dan kan er niets tegen zijn hem te straffen. Hetzelfde geldt in art. 175 de woorden: „Hij aan wiens schuld te wijten is.” Ook daar moet worden bewezen dat de verkooper de wetenschap had behooren te hebben. Dus noch tegen art. 174 noch tegen art. 175 bestaat thans eenig bezwaar.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Het bevreemdt mij dat de geachte afgevaardigde uit Groningen verrast is door mijne ruime interpretatie, want in het Verslag wordt reeds gelezen:

„Waren”. Niet enkel eet- of drinkwaren, ook andere. De ratio is dezelfde”. Daarentrent bestond tusschen de Commissie en mij eenstemmigheid.

De heer van Houten vreest hardheden. Die vrees ware gegrond wanneer het door hem gestelde geval de regter maar dadelijk een veroordeelend vonnis uitsprak. Te regt merkte intusschen de geachte vorige spreker op dat steeds moet worden *bewezen* de positive wetenschap dat de waar, bij gewoon, natuurlijk gebruik schadelijk was voor leven of gezondheid. Met het oog daarop zal de maatregel genomen worden waarvan de noodzakelijkheid door den heer Idzerda werd aangetoond.

De heer VAN HOUTEN: Welligt heb ik mij in mijne eerste rede onduidelijk uitgedrukt. Ik heb geenszins de beperking gezocht in het woord *waren*, maar ik heb de uitlegging van den Minister bestreden aangaande de woorden: *voor het leven of de gezondheid schadelijk*.

Bij het lezen van het artikel vond ik er eene beperking in dat de waren in haar wezen schadelijk moeten zijn voor leven of gezondheid. In zijn antwoord aan den heer Idzerda breidt de Minister die woorden zoo ver uit, dat de waren door misbruik of door een gebruik anders dan waartoe ze bestemd zijn, gevaar voor leven of gezondheid kunnen opleveren.

Stel dat kinderspeelgoed, door den geachten spreker aangehaald, met aniline gekleurd is. Dit kan daardoor schadelijk voor de gezondheid worden, indien het op eene andere wijze dan de bestemming is, wordt gebezigd, maar in zich zelf heeft het geen schadelijk karakter. Zoo is het met menige andere zaak die, overeenkomstig hare bestemming gebruikt, volstrekt geen nadeel oplevert, maar voor iets anders gebruikt, schadelijk voor de gezondheid wordt.

In dien zin had ik gedacht aan eet- en drinkwaren, die schadelijke elementen in zich bevatten; aan keukengereedschappen, bestemd voor het bereiden van spijzen, die daardoor vergiftigd worden enz.

De Minister zeide, dat het begrip „waren” algemeen is, maar ik antwoord: uwe strafbepaling treft niet den verkoop van alle waren, waaruit, *ook buiten het gebruik*

waarvoor zij bestemd zijn, nadeel voor de gezondheid kan ontstaan. De waren moeten in haar wezen, gebruikt wordende overeenkomstig de bestemming, nadeel voor de gezondheid te weeg brengen, om tot toepassing van dit artikel aanleiding te geven. Op die wijze opgevat, kan ik mij vereenigen met het artikel. Ik meen niet dat 's Ministers rede officiële interpretatie van het artikel kan zijn, en dat de jurisprudentie vrij blijft, om het artikel toe te passen naar den zin, die ik meen dat in de redactie van het artikel is uitgedrukt.

Art. 176.

Bij veroordeeling wegens eenig in dezen Titel omschreven misdrijf, kan de schuldige worden ontzet van de uitoefening van het beroep waarin hij het misdrijf begaan heeft.

Bij veroordeeling wegens een der in de artikelen 174 en 175 omschreven misdrijven, kan de rechter de openbaarmaking zijner uitspraak gelasten.

O. R. O. ART. 190. Bij veroordeeling wegens eenig in de artikelen 187—189 omschreven misdrijf kan de regter de openbaarmaking zijner uitspraak gelasten.

Ook kan ontzetting worden uitgesproken van de uitoefening van het beroep waarin het misdrijf gepleegd is

Memorie van Toelichting.

VIII. Slotbepaling (art. 190).

Winstbejag zelfs ten koste van eens anders leven is hier veelal de drijfveer van den schuldige. De openbaarmaking van het vonnis en de tijdelijke ontzetting van het beroep zijn dus zeer gepaste maatregelen, vooral wegens de pretentieve kracht daaraan eigen ¹.

¹ Ook art. 6 der wet van 1829 beveelt de publicatie van het vonnis. Art. 1 ontnemt den schuldige zijn patent en verklaart hem onbevoegd dergelijk patent weder te erlangen, vreemd genoeg, alléén »gedurende den tijd der gevangenisstraf».

[Over de wijziging van dit artikel, verg. het *Verslag van de Tweede Kamer* en het *Regeeringsantwoord* bij **artt. 162, 163**, hiervoor bl. 143.]

G. O. ART. 176 = art. 176 van het Wetboek.

TITEL VIII

Misdrijven tegen het openbaar gezag.

Memorie van Toelichting.

De onder deze rubriek strafbaar gestelde feiten strekken alle om de geregelde werking der organen van het staatsgezag in eenig opzicht te belemmeren. Het opschrift beantwoordt aan dit gemeenschappelijk kenmerk.

Overigens loopen de materiële handelingen noodwendig ver uiteen. Men kan onderscheiden: omkoopning (artt. 191, 192 [177, 178]); dwang, wederspanningheid (artt. 193—198 [179—183]); belemmering van ambtelijke verrigtingen en niet voldoen aan ambtelijke bevelen (artt. 199—204 [184—187]); belemmering van de justitie in het bijzonder (artt. 205—215 [188—194 en deels in 184]); onbevoegde uitoefening van eenig regt of ambt (artt. 216—218 [195—197]); ongeoorloofde handelingen met voorwerpen toevertrouwd aan het openbaar gezag (artt. 219—223 [198—202]); vergrijpen tegen het militair gezag (artt. 224—227 [203—206]).

Art. 177.

Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden wordt gestraft:

- 1°. hij die een ambtenaar eene gift of belofte doet met het oogmerk om hem te bewegen in zijne bediening, in strijd met zijn plicht, iets te doen of na te laten;
- 2°. hij die een ambtenaar eene gift doet ten gevolge of naar aanleiding van hetgeen door dezen in zijne bediening, in strijd met zijn plicht, is gedaan of nagelaten.

Ontzetting van de in artikel 28 n°. 1—4 vermelde rechten kan worden uitgesproken.

Art. 178.

Hij die een rechter eene gift of belofte doet met het oogmerk om invloed te oefenen op de beslissing van eene aan diens oordeel onderworpen zaak, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Indien die gift of belofte gedaan wordt met het oogmerk om eene veroordeeling in eene strafzaak te verkrijgen, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren.

Ontzetting van de in artikel 28 n°. 1—4 vermelde rechten kan worden uitgesproken.

O. R. O. Art. 191. Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden wordt gestraft:

- 1°. hij die een ambtenaar eene gift of belofte doet met het oogmerk om hem te bewegen in zijne bediening, in strijd met zijn pligt, iets te doen of na te laten;
- 2°. hij die een ambtenaar eene gift doet ten gevolge of naar aanleiding van hetgeen door dezen in zijne bediening, in strijd met zijn pligt, is gedaan of nagelaten.

Ontzetting van de in artikel 36 n°. 1—4 vermelde regten kan worden uitgesproken.

O. R. O. Art. 192. Hij die een regter eene gift of belofte doet, met het oogmerk om invloed uit te oefenen op de beslissing van eene aan

diens oordeel onderworpen zaak, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Indien die gift of belofte gedaan wordt met het oogmerk om eene veroordeeling in eene strafzaak te verkrijgen, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren.

Ontzetting van de in artikel 36 n°. 1—4 vermelde regten kan worden uitgesproken.

Memorie van Toelichting.

I. *Omkoopng* (artt. 191, 192).

De artt. 191 en 192 zijn te vergelijken met de strafbepalingen tegen ambtenaren die zich laten omkopen¹. Onjuist ware de bewering, dat men met de artt. 404—406 [362—364] in verband met de regelen nopens deelneming aan misdrijf geheel zou kunnen volstaan. Hij die den ambtenaar omkoopt, zoude alleen aan het feit waartoe omgekocht wordt, geenszins aan passieve omkoopng schuldig zijn. Men koopt niet om, opdat een ander omgekocht worde. Het aannemen van het geld maakt den ambtenaar strafbaar, doch daaraan neemt degene die hem omkoopt geen deel. Bovendien zoude door de beschouwing van de daad van den omkooper als deelneming aan het ambtsmisdrijf het begrip van hetgeen straf verdient, te ver worden uitgestrekt en de straf te zwaar wezen. De daad van den ambtenaar is van anderen en meer ernstigen aard; zij grenst aan knevelarij. De ambtenaar verdient straf ook waar hij de gift slechts aanneemt tot eene regtmatige daad (art. 404 [362]), maar het met dergelijk oogmerk aanbieden eener gift is niet strafwaardig.

Het woord omkoopng is in den tekst der wet met voordacht vermeden. Immers de artt. 191 en 192 zijn van toepassing onverschillig of de giften al dan niet worden aangenomen, terwijl het begrip »omkoopng» de aanneming van het aangeboden insluit².

De gevallen sub n°. 1 en 2 van art. 191 verschillen slechts in vorm en inkleeding; het wezen der handeling komt overeen. De vorm sub n°. 2 strekte niet zelden om de toepassing der strafwet te ontgaan. Ook wordt wel eens, b. v. bij gunning van aanbestedingen, zonder bepaalde afspraak eene gift ondersteld, en stilzwijgend gegeven en aangenomen.

Beloften zijn sub n°. 2 niet te vermelden. Doet men aan een ambtenaar na zijne ambtsverrigting eene belofte gevolgd door eene gift, zoo is de gift strafbaar; wordt die belofte niet nagekomen, dan kan zij straffeloos blijven.

Van giften door »tusschenkomende personen» kan hier en elders gezwezen worden. Plegen en doen plegen staan krachtens art. 57 [47] geheel gelijk.

Is de regter, die giften of beloften aanneemt, wetende dat zij gedaan worden om invloed op zijne beslissing uit te oefenen, bijzonder te straffen, eveneens behoort hij die den regter met dat oogmerk giften of beloften doet, aan de algemeene bepaling van art. 191 te worden onttrokken en naar analogie van den omgekochten regter te worden gestraft.

¹ Ten onregte wordt zoowel in het duitsche wetboek (§§ 333, 334) als in het ontwerp 1847 (art. 25, tit. IX) het omkopen van een ambtenaar gerangschikt onder de ambtsmisdrijven.

² In art. 25, Tit. IX, ontwerp 1847, wordt de handeling van den niet-ambtenaar, minder eigenaardig bij een *delictum sui generis*, poging tot omkoopng geheeten.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 191. Zouden de woorden *ten gevolge of* niet kunnen vervallen? Is de gift het gevolg van de *omissio* of *commissio* van den ambtenaar, is dan ook niet die *omissio* of *commissio* de aanleiding tot de gift?

De dubbele uitdrukking werd gekozen om aan te duiden dat de band tusschen gifte en plichtschennis zoowel indirect als rechtstreeksch zijn kan.

Art. 192. Waarom wordt deze bepaling niet even als in art. 179 van den Code Pénal uitgebreid tot andere ambtenaren? De *ratio* schijnt bij beiden dezelfde.

Het feit van art. 192 ten aanzien van *andere* ambtenaren dan rechters gepleegd, valt onder 191. Voor rechters alleen achtte men strafverzwaring noodig. Datzelfde beginsel, maar minder consequent ook in den Code Pénal. De omkooper wordt in art. 179 Code Pénal met dezelfde straf gestraft als de omgekochte en de artt. 181, 182 Code Pénal straffen althans den crimineelen rechter zwaarder dan andere ambtenaren.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Art. 192, al. 1. Tusschen *doet* en *met* staat in het vorige artikel geene komma, hier wel. Mij dunkt, het is verkieselijk, ook hier de komma weg te laten, want het volgende is onmiddellijk en doorlopend met het voorgaande verbonden.

invloed uit te oefenen. Eene uitdrukking, die door alle taalkundigen eenstemmig wordt afgekeurd. De ware uitdrukking is: *invloed te oefenen*. Zoo ook *rechtsmacht oefenen* (zie art. 84), maar *ambtsbezigheden uitoefenen* in art. 89 (nu 82). Ik neem de vrijheid te verwijzen naar het opgemerkte over de synonymiek van *Oefenen*, *Beoefenen* en *Uitoefenen*, in het *Woordenboek der Ned. Taal*, op *Oefenen*, kol. 40 en 41.

G. O. ARTT. 177 en 178 = artt. 177 en 178 van het Wetboek.

Art. 179.

Hij die door geweld of bedreiging met geweld een ambtenaar dwingt tot het volvoeren eener ambtsverrichting of het nalaten eener rechtmatige ambtsverrichting, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

O. R. O. ART. 193. Hij die door geweld of bedreiging met geweld een ambtenaar dwingt tot het volvoeren eener ambtsverrichting of het nalaten eener rechtmatige ambtsverrichting, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

Met het plegen van geweld wordt gelijk gesteld het brengen in een toestand van bewusteloosheid.

Memorie van Toelichting.

II. *Dwang, wederspanningheid* (artt. 193—198).

Art. 193 beschermt den ambtenaar in de vrije uitoefening van zijn ambt tegen gewelddadigen dwang. Het karakter van den ambtenaar en het groot belang der ingezetenen bij de onbelemmerde uitoefening van de staatsdienst

vorderen een afzonderlijk voorschrift met gestrengere straf dan in art. 307 [284] n°. 1 is bedreigd.

Waar de aanwezigheid van feitelijk dwang bewezen is, blijft de aard van de ambtsverrigting waartoe de ambtenaar wordt gedwongen en in het bijzonder hare al of niet regtmatigheid in den regel buiten aanmerking. Anders in het volgend artikel. Dáár wordt het initiatief genomen door den ambtenaar, zoodat de strafbaarheid van de door hem ondervonden tegenwerking afhankelijk behoort te zijn van de inachtneming der grenzen door de wet aan zijne werkzaamheid gesteld. Hier, in art. 193, is de verhouding eene andere: de dwang vindt geene aanleiding in eene daaraan voorafgegane ambtsverrigting, maar de ambtenaar wordt aangerand ofschoon hij zich jegens den aanvaller lijdelijk gedroeg. Alleen de strafbaarheid van den dwang tot nalaten kan beperkt worden tot ambtelijke handelingen die regtmatig zijn, daar tegen dwang tot nalaten van onregtmattige handelingen de strafbepaling van art. 307 voldoende is.

Evenzoo is hier geen bijzondere bepaling noodig analoog aan art. 307, n°. 2. Immers, men mag niet uitgaan van de onderstelling, dat de ambtenaar zich door bedreiging met smaad of smaadschrift zal laten afleiden van wat zijn pligt gebiedt. Waar dit desniettemin mogt plaats vinden, is het aangehaalde algemeene voorschrift volkomen toereikend.

Nalaten omvat ook vertragen. Waar de ambtspligt vordert, dat eene handeling binnen een bepaalden tijd wordt verrigt, b. v. de overbrenging van een brief of telegram, is er strafbare dwang tot nalaten zoo dikwijls de ambtenaar met geweld of bedreiging met geweld wordt gedwongen, de verrigting tot na dien tijd uit te stellen. De regter heeft alzoo telkens naar den aard der ambtshandeling te beslissen, of een tijdelijk ophouden is aan te merken als dwang tot nalaten in den zin der wet.

Ten aanzien van het tweede lid zij opgemerkt, dat de daarin vervatte gelijkstelling ook voorkomt in de algemeene strafbepaling tegen dwang (art. 307) en bij andere ernstige misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (artt. 299, 300 [279, 281]), tegen de zeden (artt. 263, 265 [243, 247]) en tegen den eigendom (art. 339 [312]). Zij vindt haar regtvaardiging hierin, dat het weerstandsvermogen tegen onregtmattige aanrandingen evenzeer wordt verlamd door het veroorzaken van een toestand van bewusteloosheid als door geweld of bedreiging.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 193. Is de straf niet te ligt? Men denke aan het geval, dat zonder dat aan medepligtigheid te denken is, de arrestatie wordt verhinderd van iemand die op het punt is een zwaar misdrijf te plegen.

Eene minderheid zou, als geweld of bedreiging gebruikt wordt om een ambtenaar tot het *nalaten* eener ambtsverrigting te dwingen, geen onderscheid willen maken of deze al dan niet regtmatig is, evenmin als zulks geschiedt waar de dwang geldt het *volvoeren* van eene ambtsverrigting.

De Commissie acht echter het in het ontwerp gemaakte onderscheid juist en wenschelijk. Dwang tot het *volvoeren* eener ambtsverrigting is nimmer te regtvaardigen. *Verzet* tegen eene *onregtmattige* ambtsverrigting is zeker zedelijk niet ongeoorloofd en er is ook van de onderscheiding geen gevaar te vreezen, want ieder die zich verzet doet het *suo periculo*.

Aan strafverzwaring is geen behoefte. Men vergeete niet dat de artt. 195 en 196 [181 en 182] ook hier van toepassing zijn.

G. O. ART. 179. Hij die door geweld of bedreiging met geweld een ambtenaar dwingt tot het volvoeren eener ambtsverrichting of het nalaten eener rechtmatige ambtsverrichting, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(1 November 1880.)

De heer GOEMAN BORGESIUS: Bij dit artikel vraagt de Commissie van Rapporteurs: „Is de straf niet te licht? enz.”

Mij komt deze opmerking der Commissie zeer juist voor. Tal van straffbare feiten, die onder deze strafbepaling vallen, zijn van zoo ernstigen aard, dat gevangenisstraf van twee jaren daarvoor onvoldoende moet worden geacht. Volgens art. 178 zal hij, die een regter een gift of belofte doet met het oogmerk om eene veroordeeling in eene strafzaak te verkrijgen, zelfs met negen jaren gevangenis gestraft kunnen worden, maar indien hij hetzelfde tracht te bereiken door „bedreiging met geweld”, zal hij zijn misdrijf hoogstens met twee jaar gevangenis boeten.

Dit eene voorbeeld is mijns inziens voldoende om aan te toonen, dat in dit artikel het maximum moet worden verhoogd. Ik neem daarom de vrijheid den minister in overweging te geven het maximum op 3 jaar in plaats van op 2 jaar te stellen.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Hoewel ik de gemaakte vergelijking tusschen de artt. 178 en 179 niet geheel juist acht, daar men in eerstgemeld artikel ook een ander tot misdadiger wil maken, heb ik toch geen bezwaar, gelijk trouwens den heer Borgesius bekend is, om in art. 179 de straf van twee jaren te verhoogen tot drie jaren. Deze wijziging wordt door mij in dit artikel gebragt, terwijl ik in het voorbijgaan opmerk dat dien ten gevolge ook in art. 181 eene kleine verandering zal moeten gemaakt worden.

[Het artikel werd alzoo van Regeeringswege gewijzigd.]

Art. 180.

Hij die zich met geweld of bedreiging met geweld verzet tegen een ambtenaar werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, of tegen personen die hem daarbij krachtens wettelijke verplichting of op zijn verzoek bijstand verleen, wordt, als schuldig aan wederspanning, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

O. R. O. ART. 194. Hij die zich met geweld of bedreiging met geweld verzet tegen een ambtenaar werkzaam in de regtmatige uitoefening zijner bediening, of tegen personen wier bijstand hetzij door dien ambtenaar, hetzij door anderen ten zijnen behoeve is ingeroepen, wordt, als schuldig aan wederspanning, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste honderd vijftig gulden.

Memorie van Toelichting.

Art. 194 straft de wederspanning tegen alle ambtenaren (art. 91 [84]), mits werkzaam in de regtmatige uitoefening hunner bediening. Die regtmatigheid is de onmisbare voorwaarde voor de strafbaarheid van het verzet als zoodanig. Wat toch is het eigenlijk karakter van rebellie?

Schending van den eerbied aan de wet verschuldigd, door verzet tegen de beampten met hare uitvoering belast. Niet de persoon des ambtenaars, maar de ambtenaar als zoodanig, wanneer, waar en zoolang hij is het orgaan van de wet, vereischt de bijzondere bescherming der strafwet. Op het oogenblik dat hij onregtmatig handelt, dat hij met of zonder opzet zijne bevoegdheid overschrijdt, is hij niet langer het orgaan der wet, werkzaam tot hare uitvoering en kan dus niet langer uit dien hoofde bijzonder worden beschermd, maar valt terug onder het gemeene regt. Ook de ambtenaar verkeerende *in re illicita* kan niet straffeloos worden beleedigd of mishandeld, maar hij geniet geene andere bescherming dan ieder ander geniet. Voor de noodzakelijke eischen van orde en rust in de maatschappij is op die wijze voldoende gewaakt, en het beoordeelen van de grenzen der ambtelijke bevoegdheid door bijzondere personen heeft te minder bezwaar wanneer men bedenkt, dat ieder die zich feitelijk verzet tegen door hem onregtmatig geachte ambtsverrigtingen, dit doet *suo periculo*. Niet het persoonlijk gevoelen van den wederspannige beslist over de regtmatigheid der handeling, evenmin de meening van den ambtenaar, maar de nitspraak des regters.

Gelijke bescherming als de ambtenaar tegen wederspannigheid ondervindt, is ook verzekerd aan allen die hem op verzoek daarbij hulp verstrekken. Deze personen toch zijn, zoolang zij hun bijstand verleenen, eveneens werkzaam tot uitvoering van de wet. Men denke o. a. aan de verplichting tot persoonlijke dienst krachtens art. 192 der gemeentewet, aan hen die tijdelijk, zonder ambtelijke aanstelling maar op last eener commissie van administratie, in eene gevangenis de orde helpen handhaven, enz.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

De voorbeelden der Memorie van Toelichting, van personen die bijstand verleenen, schijnen aan te toonen, dat het personen zijn, die ten gevolge van wettelijke verplichting of bepaalde opdracht van eenige autoriteit den bijstand verleenen. Maar volgens het artikel genieten ook die personen de hier verleende bijzondere bescherming, die bijv. op verzoek van een ambtenaar of van anderen ten zijnen behoeve behulpzaam zijn om een wederspannige aan te houden. Voor zoover het verzoek direct van den ambtenaar uitgaat is hiertegen geen bezwaar, maar het gaat naar het oordeel der Commissie te ver de bijzondere bescherming ook te verleenen aan personen die door anderen zijn te hulp geroepen. Waaraan kunnen dezen de *bevoegdheid* om handelend op te treden ontleend hebben?

Het geval bedoeld in het tweede lid van art. 193 [179 coll. 81] kan zich hier evenzeer voordoen. Dit bewijst op nieuw de noodzakelijkheid dat de bepaling algemeen worde gemaakt. Hier zou het anders gelden, *inclusio unius est exclusio alterius*.

Het artikel is verduidelijkt.

[Vgl. het medegedeelde bij art. 197 O. R. O. hierachter bl. 174.]

G. O. ART. 180 = art. 180 van het Wetboek.

Art. 181.

De dwang en de wederspanningheid in de artikelen 179 en 180 omschreven worden gestraft:

1°. met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren, indien het misdrijf of de daarmede gepaard gaande feitelijkheden eenig lichamelijk letsel ten gevolge hebben;

2°. met gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren en zes maanden, indien zij zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebben;

3°. met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren, indien zij den dood ten gevolge hebben.

Art. 182.

De dwang en de wederspanningheid in de artikelen 179 en 180 omschreven, door twee of meer personen met vereenigde krachten gepleegd, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

De schuldige wordt gestraft:

1°. met gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren en zes maanden, indien het door hem gepleegde misdrijf of de daarbij door hem gepleegde feitelijkheden eenig lichamelijk letsel ten gevolge hebben;

2°. met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren, indien zij zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebben;

3°. met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren, indien zij den dood ten gevolge hebben.

O. R. O. ART. 195. De dwang en de wederspanningheid in de artikelen 193 en 194 omschreven worden gestraft:

met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren, indien het geweld of de daarmede gepaard gaande feitelijkheden eenig lichamelijk leed ten gevolge hebben;

met gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren en zes maanden, indien zij zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebben;

met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren, indien zij den dood ten gevolge hebben.

O. R. O. ART. 196. De dwang en de wederspanningheid in de artikelen 193 en 194 omschreven, door twee of meer personen met vereenigde krachten begaan, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

De schuldige wordt gestraft:

met gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren en zes maanden indien het door hem gepleegde geweld of de daarbij door hem gepleegde feitelijkheden eenig lichamelijk leed ten gevolge hebben;

met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren, indien zij zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebben;

met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren, indien zij den dood ten gevolge hebben.

Memorie van Toelichting.

Artt. 195, 196. De strafverzwaringen voor dwang en wederspannigheid, naarmate de handelingen in gevolgen of in karakter bedenkelijker zijn te rekenen, kunnen in dezelfde artikelen worden zamengevat.

Wordt bij openlijk geweld (art. 154 [141]) het lichaamsleed altijd veroorzaakt door het tot het wezen van de strafbare handeling behoorend geweld, bij dwang en wederspannigheid kunnen ook andere feitelikheden de in den tekst omschreven noodlottige gevolgen te weeg brengen. Mits deze feitelikheden met den dwang en de wederspannigheid in verband staan («daarmede gepaard gaande»), behoort de strafverzwaring er eveneens voor te gelden. De thans zoo veelvuldig voorkomende *concursum realis* van wederspannigheid en mishandeling, die tot noodellooze omslagtigheid leidt, wordt op die wijze vermeden. Een maximum van drie jaren gevangenisstraf is, zoodra lichamelijk leed werd toegebracht, noodzakelijk, omdat bij den schuldige het met voorbedachten rade opgevat besluit kan hebben bestaan om lichamelijk leed te veroorzaken, en er dus gelegenheid moet wezen om hetzelfde maximum op te leggen, dat tegen mishandeling met voorbedachten rade wordt bedreigd (art. 325 [301]).

De onderscheidingen van den Code Pénal, die de meerdere of mindere strafbaarheid der wederspannigheid alleen van het aantal personen en van de omstandigheid, of zij al dan niet van zichtbare wapenen voorzien waren, afhankelijk stelt ¹, zijn weinig rationeel en door de ondervinding veroorzaakt. Gequalificeerde ambtsdwang en wederspannigheid zijn aanwezig, waar de als zoodanig gekenmerkte handelingen worden bedreven door onderscheidene personen met vereenigde krachten (art. 196). Immers het gezamenlijk optreden van meer dan één («pluralité») geeft aan het feit ontegenzeggelijk een zwaarder karakter, en de regter behoort in het oordeel of die verzwarende omstandigheid aanwezig is, zoo vrij mogelijk te wezen, zonder beperking door bloot conventionele bepalingen over het aantal der deelnemers enz.

Deze opvatting heeft ook nog het groote voordeel, dat het begrip van het misdrijf zeer bepaald en duidelijk blijft, en de als qualificatiën weinig aannemelijke uitdrukkingen van «oproer» en «zamenrotting» kunnen gemist worden ². Of het verzet zoo krachtig is, dat het eene oproerige beweging kan heeten, of het tot uitvoering strekt van een vooruit beraamd overleg, brengt hier in den aard van het misdrijf geen verschil, maar kan alleen bij de toepassing der straf — evenals het meer of minder groot aantal der schuldigen, het al of niet voorzien zijn van wapenen enz. — in aanmerking komen.

[Vgl. de Mem. van toel. van art. 197 O. R. O. hierachter bl. 174.]

¹ Artt. 209—216 C. P., Vgl. artt. 269—274 C. P. B. artt. 1—5, tit. II, Boek II, ontwerp 1847.

² Vgl. o. a. de in bijzonderheden tredende definitie van «oproer» in art. 29, tit. I, boek II, ontwerp 1847, benevens de §§ 113—115 D. Wb. Waar hier en elders in het duitse wetboek minder bepaalde uitdrukkingen voorkomen, bedenke men, dat het schuldig of niet schuldig aldaar van de uitspraak eener jury afhangt.

Advies van den Raad van State.

Artt. 196 en 199. De Raad herinnert aan hetgeen hij op art. 154 [hiervoor bl. 91], over zamen-

Rapport aan den Koning.

Art. 196. De ondergeteekende neemt de vrijheid hier te verwijzen naar hetgeen hij de eer had hierboven

rotting in het midden bragt, met verwijzing overigens naar § 115 van het Duitsche strafwetboek.

ad art. 154 [141, hiervoor bl. 91] naar aanleiding van 's Raads opmerking te zeggen.

Verslag van de Tweede Kamer.

Vergelijk over art. 196 de Nota van den heer LENTING¹.

¹ Luidende als volgt:

Art. 196. Het ontwerp straft de weerspannigheid niet strenger, indien zij het gevolg is van een vooraf beraamd plan. Volgens de Memorie van Toelichting, kan bij de *toepassing* der straf die verzwarende omstandigheid door den regter in aanmerking genomen worden.

Bij andere misdrijven wordt echter wel gelet op omstandigheden die aan het feit een verzwarend karakter geven, bijv. artt. 312 en 313 [288 en 289] bij doodslag, art. 315 [291] bij kindermoord.

Weerspannigheid, die het gevolg is van een vooruit beraamd plan, is een ernstiger feit, dan wanneer zij momentaneel, onder den indruk van een bevel (men denke bijv. aan eene calange door den veldwachter), ontstaat, omdat zij dan het gevolg kan zijn van eene oogenblikkelijke drift of ontevredenheid over eene onverwachte handeling van den ambtenaar, al is die handeling volkomen gewettigd. De premeditatie geeft aan de weerspannigheid een voor de algemeene rust gevaarlijker karakter.

Het is geheel in het stelsel van het ontwerp, indien ten gevolge van die verzwarende omstandigheid aan het misdrijf eene zwaardere straf wordt toegekend.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

ligchamelijk leed. Zie bij art. 154 [141, hiervoor bl. 92].

Art. 196, al. 1, *begaan*. Men kan *wederspannigheid* *begaan*, maar *dwang* *begaan* laat zich niet zeggen. Men schrijve liever *gepleegd*, dat bij de beide objecten past.

Al. 2. Achter *zes maanden* eene komma te plaatsen, gelijk de wet zelve in dit geval altijd heeft, ook in dit artikel, al. 3 en 4, en in het vorige driemaal.

G. O. Art. 181. De dwang en de wederspannigheid in de artikelen 179 en 180 omschreven worden gestraft:

1°. met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren, indien het misdrijf of de daarmede gepaard gaande feitelijkheden eenig lichamelijk letsel ten gevolge hebben;

2°. met gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren en zes maanden, indien zij zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebben;

3°. met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren, indien zij den dood ten gevolge hebben.

G. O. Art. 182 = art. 182 van het Wetboek.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(1 November 1880.)

De heer VENING MEINESZ: Ik wensch eene enkele vraag tot den Minister en de Commissie van Rapporteurs te rigten. De bedoeling van dit artikel is toch zeker dat, wanneer bij dezen dwang en deze weerspannigheid lichamelijk letsel ontstaat, hetzij zwaar of minder zwaar, *voor den dader zelve*, dit dan geen aanleiding zal geven tot eene hoogere straf. Ik stel deze vraag omdat de woorden van het artikel inderdaad aanleiding zouden kunnen geven tot eene andere opvatting.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: De vraag, door den heer Vening Meinesz gedaan, beantwoord ik zonder aarzeling ontkennend. Ik geloof niet dat bij

eenig regter twijfel kan bestaan, wanneer hij het artikel in verband brengt met de toelichting. Wij hebben hier te doen met verzwarende omstandigheden van een feit, dat op zich zelf reeds strafbaar is. Maar dan spreekt het toch wel van zelf dat hier sprake is van de gevolgen *niet* voor den dader zelven, maar voor zijn slagtoffer; trouwens welke reden zou de wetgever kunnen gehad hebben om in wonden, die de dader *zich zelven* toebrengt, eene verzwarende omstandigheid te zien?

Overigens vloeit uit de wijziging, zooeven [zie hiervoor bl. 169] in art. 179 gebragt, voort, dat de straf in dit art. 181 eveneens een weinig verhoogd moet worden. Immers wij hebben hier eene verzwarende omstandigheid van het misdrijf van art. 179. Nu in art. 179 de straf is gesteld op *drie* jaren, kan zij in het eerste lid van art. 181 niet blijven *drie* jaren, maar moet aldaar verhoogd worden tot *vier* jaren.

[Artikel 181 werd alzoo van Regeeringswege gewijzigd.]

O. R. O. Art. 197. Poging tot wederspanningheid is niet strafbaar.

Memorie van Toelichting.

Art. 197. Poging tot den in art. 193 [179] vermelden dwang behoort strafbaar te wezen, gelijk die tot dwang (art. 307 [284]) in het algemeen. Er bestaat even weinig grond voor straffeloosheid, als voor de elders voorkomende uitzonderingsbepaling die de poging gelijk stelt met het volbragte misdrijf¹. Kan derhalve over poging tot ambtsdwang gezwezen worden, niet alzoo over poging tot wederspanningheid. Deze verklare de wet straffeloos om de bij de toelichting van B. I ad art. 56 [zie deel I, bl. 430] vermelde redenen. Daarbij zij hier nog opgemerkt, dat 't geen bij dwang poging is, bij wederspanningheid een reeds voltooid misdrijf oplevert: ambtsdwang is eerst aanwezig, wanneer de ambtenaar onderdoet voor het geweld of de bedreiging met geweld; wederspanningheid is reeds voltooid zoodra iemand zich met geweld of bedreiging met geweld tegen den ambtenaar verzet, ook al bereikt hij door dit verzet in geenen deele het beoogde doel. Ook ten opzichte van art. 196 [182] heeft men dit onderscheid tusschen beide misdrijven in het oog te houden.

¹ Zie art. 1, tit. II, boek II, ontwerp 1847, § 114 D. Wb.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Het artikel moet naar het oordeel der Commissie vervallen. In de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt dat wat bij dwang *poging* is, bij wederspanningheid een reeds *voltooid misdrijf* oplevert. Men zou daaruit mogen opmaken dat de Regering vooral daarom deze bepaling wenscht op te nemen, omdat naar haar oordeel poging tot wederspanningheid feitelijk onmogelijk is. Wanneer dit juist is zal evenwel het ontbreken der bepaling niet kunnen schaden, en wanneer zich daarentegen in de praktijk gevallen voordoen die de mogelijkheid der poging bewijzen, dan zou dit artikel een beletsel zijn om die poging te straffen.

Eene minderheid wilde het artikel behouden, omdat het als het ware een commentaar vormt op art. 194 [180]. Door art. 197 blijkt nu dat ook het meest eenvoudige geweld, het ontwringen bijv. reeds het voltooid misdrijf vormt. De Commissie meent echter dat vrees voor eene onjuiste opvatting van art. 194 nog eer gewettigd is als art. 197 blijft behouden, omdat dan de regter, teneinde de ratio van dit artikel

te verklaren, een onderscheid zou trachten te vinden tusschen de poging en het voltooide misdrijf.

Aan de opmerking is gevolg gegeven.

In het G. O. is derhalve het artikel 197 O. R. O. VERVALLEN.

Art. 183.

Met ambtenaren worden ten aanzien der artikelen 179—182 gelijkgesteld de bestuurders benevens de beëdigde beambten en bedienden van spoorwegdiensten.

O. R. O. ART. 198. Met ambtenaren worden ten aanzien der artikelen 193—197 gelijk gesteld de bestuurders benevens de beëdigde beambten en bedienden van spoorwegdiensten.

Memorie van Toelichting.

Art. 198 neemt den inhoud over van art. 62 der wet van 9 April 1875 (*Staatsblad* n°. 67). De spoorwegen zijn zóózeer eene zaak van algemeen nut en de stipte naleving van de maatregelen en bevelen der bestuurders, beambten en bedienden is van zóó onberekenbaar belang, dat de tegen deze personen gepleegde dwang en wederspanningheid ook dan strafbaar behoort te wezen, wanneer zij in dienst zijn van eene bijzondere maatschappij en dus volgens art. 91 [84] buiten het begrip van ambtenaren vallen.

G. O. ART. 183 = art. 183 van het Wetboek.

Art. 184.

Hij die opzettelijk niet voldoet aan een bevel of eene vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van eenig toezicht belast of door een ambtenaar belast met of bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten, alsmede hij die opzettelijk eenige handeling, door een dier ambtenaren ondernomen ter uitvoering van eenig wettelijk voorschrift, belet, belemmert of vrijdelt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden.

Met den in het eerste gedeelte van het vorige lid bedoelden ambtenaar wordt gelijkgesteld ieder die, krachtens wettelijk voor-

Gewijzigd, wat het *cursief* gedrukte betreft, bij de wet van 15 Januari 1886 (*Stbl.* n°. 6):

schrift, voortdurend of tijdelijk met eenigen openbaren dienst is belast.

Indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen twee jaren zijn verloopen, sedert *de schuldige wegens hetzelfde misdrijf onherroepelijk is veroordeeld*, kunnen de straffen met een derde worden verhoogd.

sedert eene vroegere veroordeeling van den schuldige wegens gelijk misdrijf onherroepelijk is geworden, kunnen

O. R. O. ART. 199. Hij die opzettelijk niet voldoet aan eene vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van eenig toezigt belast, of die opzettelijk eenige handeling door dien ambtenaar ondernomen ter uitvoering van eenig wettelijk voorschrift belet, belemmert of verijdelt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste zes honderd gulden.

Met den in het vorig lid bedoelden ambtenaar wordt gelijkgesteld ieder die duurzaam of tijdelijk met eenige openbare dienst is belast.

Indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen twee jaren zijn verloopen, sedert de schuldige wegens hetzelfde misdrijf onherroepelijk is veroordeeld, kunnen de straffen met een derde worden verhoogd.

O. R. O. ART. 200. Hij die in de gevallen waarin de wet de toelating van de ambtenaren der politie bij eene vergadering, of het uiteengaan eener vergadering gebiedt, opzettelijk aan de daartoe gedane vordering niet voldoet, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee weken of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

O. R. O. ART. 206. Hij die opzettelijk niet voldoet aan eene vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar belast met of bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten, of die opzettelijk eenige handeling, door dien ambtenaar ondernomen ter uitvoering van eenig wettelijk voorschrift, belet, belemmert of verijdelt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste zes honderd gulden.

O. R. O. ART. 207. Hij die opzettelijk, in strijd met de bevelen door het bevoegd gezag gegeven, bij vervolging van eenig strafbaar feit op heeter daad ontdekt, zich van de plaats waar het feit gepleegd is verwijderd, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee weken of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

Memorie van Toelichting.

III. Belemmering van ambtelijke verrigtingen en niet voldoen aan ambtelijke bevelen (artt. 199—204).

Art. 199 is bestemd tot vervanging van een groot aantal strafbepalingen, die thans in bijzondere wetten voorkomen. In plaats van die bepalingen, gelijk zij nu luiden, in het wetboek van strafregt op te nemen, is het verre verkiesselijk ze in een ruimer voorschrift zamen te vatten. Deze handelwijze beveelt zich uit een oogpunt van regelmaat en eenvoud krachtig aan, en maakt ook voor het vervolg dergelijke bepalingen in bijzondere wetten onnoodig.

De oorzaak namelijk van de groote menigte bijzondere bepalingen is gelegen in het gemis van algemeene voorschriften. Niet behoefte aan eene bijzondere regeling wegens den bijzonderen aard van het onderwerp, maar bij elk onderwerp dezelfde behoefte aan eenige regeling, wegens het stilzwijgen der strafwet, riep de bijzondere bepalingen in het leven. Zoodra het wetboek van strafregt een algemeen voorschrift als hier wordt voorgesteld, inhoudt, mag men aannemen dat voortaan geene bijzondere bepalingen daarmede zullen ontstaan en zoodoende het gevaar zal worden vermeden om, gelijk thans, een aantal strafbepalingen te hebben, die volstrekt niet passen in het algemeene strafstelsel, noch in behoorlijk verband staan tot elkander en tot andere gelijksoortige voorschriften.

Let men op de ruime opvatting van wederspanningheid als verzet tegen alle ambtenaren en hunne gerequireerde helpers, zoo komt hier inzonderheid in aanmerking de feitelijke verhindering of belemmering, die zich op andere wijze uit dan door geweld of bedreiging met geweld, alsmede de weigering van het geven van inlichtingen.

In art. 199 zijn begrepen:

a. uit de wet van 29 Mei 1869 (*Staatsblad* n°. 97) tot regeling van het toezigt op het gebruik van stoomtoestellen:

1°. art. 24*b*, weigering tot levering van werklieden of werktuigen bij beproeving, boete *f* 10 — *f* 100;

2°. art. 24*c*, weigering van toegang tot stoomketels of toebehooren en verzet tegen verzegeling, boete *f* 25 — *f* 100 en gevangenisstraf 5—14 dagen;

3°. art. 24*d*, verzet tegen een nieuw onderzoek, of nieuwe beproeving, weigering om metselwerk weg te nemen, boete *f* 10 — *f* 100 en gevangenisstraf 1—14 dagen;

4°. art. 24*f*, weigering of verzet sub 2°. en 3°. na eene ontploffing, gevangenisstraf 14 dagen—3 maanden;

5°. art. 24*g*, weigering van inlichtingen en opgaven bij nieuwe onderzoek of beproeving, boete *f* 25 — *f* 100;

6°. art. 25, ongehoorzaamheid aan de bevelen van den burgemeester na eene ontploffing, gevangenisstraf 1—3 maanden;

7°. art. 27, facultatieve verdubbeling der straf bij herhaling;

b. uit de wet van 1 Junij 1865 (*Staatsblad* n°. 58) tot regeling van het geneeskundig staatstoezicht:

8°. art. 5, weigering van toelating of feitelijke verhindering van onderzoek, boete *f* 25 — *f* 100;

c. uit de wet van 1 Junij 1865 (*Staatsblad* n°. 60) tot regeling van de uitoefening der geneeskunst:

9°. artt. 17, 19, weigering van vroedvrouwen om inlichtingen te geven, boete *f* 10 — *f* 200, bij herhaling binnen twee jaren boete *f* 10 — *f* 500 en gevangenisstraf 3 dagen—1 jaar;

d. uit de wet van 1 Junij 1865 (*Staatsblad* n°. 61) tot regeling van de uitoefening der artseneijbereidkunst:

10°. artt. 16, 31, weigering van inlichtingen door een apotheker, boete *f* 10 — *f* 200, bij herhaling binnen twee jaren boete *f* 10 — *f* 500 en gevangenisstraf 3 dagen—1 jaar;

11°. artt. 25, 31, weigering van toegang, dezelfde straf;

e. uit de wet van 20 Junij 1870 (*Staatsblad* n°. 131) tot regeling van het veeartsenijkundig staatstoezicht en de veeartsenijkundige politie:

- 12°. art. 35, het wegnemen, verplaatsen of onkenbaarmaken der ken- of merkteekenen, de belemmering of verhindering van de tenuitvoerlegging der wet of algemeene maatregelen van inwendig bestuur, boete van *f* 25 — *f* 500 en gevangenisstraf 1 maand—1 jaar;
f. uit de wet van 4 December 1872 (*Staatsblad* n°. 134) tot voorziening tegen besmettelijke ziekten:
- 13°. art. 30. n°. 1, verzuim om op te volgen de voorschriften van den burgemeester tot ontsmetting van slaapzalen of logementen en omtrent de wijze van vervoer van besmette voorwerpen, boete *f* 5 — *f* 25 en gevangenisstraf 1—3 dagen;
- 14°. art. 31, n°. 1, verzet tegen de uitvoering der maatregelen krachtens artt. 3, 2de lid, 4, 5, 6, 13 en 20 voorgeschreven, boete *f* 10 — *f* 100 en gevangenisstraf 3 dagen—1 maand;
- 15°. art. 31, n°. 3, het wegnemen, verplaatsen, onleesbaar of onzichtbaar maken van het besmettingskenmerk, boete *f* 10 — *f* 100 en gevangenisstraf 3 dagen—1 maand;
- 16°. art. 32, weigering van toelating, boete *f* 25 — *f* 75;
g. uit de wet van 1 Junij 1861 (*Staatsblad* n°. 53) houdende bepalingen omtrent den doortocht en het vervoer van landverhuizers:
- 17°. art. 5, weigering van toelating, geene strafbepaling;
h. uit de wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 50), houdende regeling van het middelbaar onderwijs:
- 18°. art. 51, weigering van toegang of inlichtingen, boete *f* 25 of gevangenisstraf 3 dagen, bij herhaling beiden;
i. uit de wet van 28 April 1876 (*Staatsblad* n°. 102), tot regeling van het hooger onderwijs:
- 19°. art. 30, weigering van toegang, boete *f* 25, bij herhaling boete *f* 50, gevangenisstraf 1—3 dagen;
j. uit de wet van 17 Augustus 1878 (*Staatsblad* n°. 127), tot regeling van het lager onderwijs:
- 20°. art. 73, weigering van toegang of inlichtingen, boete *f* 25 of gevangenisstraf 3 dagen, bij herhaling beiden;
k. uit de wet van 9 April 1875 (*Staatsblad* n°. 67), tot regeling van de dienst en het gebruik der spoorwegen:
- 21°. art. 56, al. 1, weigering van toegang of inlichtingen, boete *f* 10 — *f* 300;
l. uit de algemeene wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), over de heffing der regten van in-, uit- en doorvoer en van de accijnsen, alsmede van het tonnégeld der zeeschepen:
- 22°. art. 324, weigeren van toegang of verhinderen van werkzaamheden, boete *f* 50 — *f* 100; men vergelijke ook de bijzondere belastingwetten;
m. uit de wet van 8 Julij 1874 (*Staatsblad* n°. 98), tot regeling van de uitoefening der veeartsenijkunst:
- 23°. art. 12 (gedeeltelijk), weigering door de veeartsen om den districtsveearts in hunne woning toe te laten, boete *f* 5 — *f* 50, bij herhaling binnen twee jaren verdubbeling der boete en gevangenisstraf 3—8 dagen;
n. uit de wet van 18 September 1852 (*Staatsblad* n°. 178), omtrent den waarborg en de belasting der gouden en zilveren werken:
- 24°. art. 89, weigering van toegang, belemmering of verhindering van werkzaamheden of van toezigt, boete *f* 50 — *f* 300;

o. uit de wet van 21 December 1853 (*Staatsblad* no. 128), houdende bepalingen betreffende het bouwen, planten en het maken van andere werken binnen zekeren afstand van vestingwerken van den staat:

25°. art. 14, weigering van toegang, boete *f* 25 — *f* 75;

p. uit de wet van 7 April 1869 (*Staatsblad* n°. 57), betreffende de maten, gewigten en weegwerktuigen:

26°. art. 20, het wegmaken van het afkeuringsmerk op maten, gewigten en weegwerktuigen bij den herijk geplaatst, geene strafbepaling;

27°. art. 28, n°. 2, weigering of verhinderende van den toegang aan ambtenaren belast met of bevoegd tot het opsporen van overtredingen of het doen van visitatie, boete *f* 20 — *f* 50, gevangenisstraf 3—7 dagen;

q. uit de wet van 2 Junij 1875 (*Staatsblad* n°. 95), tot regeling van het toezigt bij het oprigten van inrigtingen, welke gevaar, schade of hinder kunnen veroorzaken:

28°. art. 22, 3de lid, weigering van toegang, boete *f* 25 — *f* 100, gevangenisstraf 5—14 dagen;

r. uit de wet van 5 Junij 1875 (*Staatsblad* n°. 110), tot vaststelling van bepalingen bij het voorkomen van hondsdoelheid:

29°. art. 8, verzet tegen het vatten, opvangen of afmaken van honden of katten en weigering van toegang, boete *f* 25 — *f* 75, gevangenisstraf 3—7 dagen;

s. uit de wet van 28 Maart 1877 (*Staatsblad* n°. 35), tot wering van besmetting door uit zee aankomende schepen:

30°. art. 18, belemmering van de uitvoering van de voorschriften der wet of van het gezondheidsonderzoek, gevangenisstraf eene maand tot twee jaren, boete *f* 100 — *f* 2000;

t. uit de wet van 8 Augustus 1878 (*Staatsblad* n°. 115), houdende vaststelling van bijzondere bepalingen tot beteugeling der longziekte onder het rundvee in bepaalde deelen des lands:

31°. art. 3, weigering van toegang, gevangenisstraf eene maand tot een jaar, boete *f* 100 — *f* 500, bij herhaling verdubbeling der straffen;

u. uit de wet van 31 Augustus 1853 (*Staatsblad* n°. 83), tot verzekering der uitvoering van sommige voorschriften van plaatselijke verordeningen:

32°. art. 1, weigering van toegang in de gevallen bij de gemeenteverordeningen bevolen, geene strafbepaling.

Wegens de plaatselijke verordeningen, ingevolge laatstgenoemde wetsbepaling vastgesteld, is in art. 199 de algemeene uitdrukking krachtens wettelijk voorschrift gekozen. Bovendien kon met het oog op deze bemoeijingen van gemeentewege het woord »staats-toezigt" niet gebezigd worden. Toezigt alléén is voldoende, daar de zinsbouw aanwijst, dat hier slechts van zoodanig toezigt sprake is waarvan de uitoefening aan ambtenaren is opgedragen.

In vele wetsbepalingen, die onder dit algemeen voorschrift vallen (vgl. hierboven n°. 7, 9, 10, 11, 19 en 23), treft men zeer aanmerkelijke strafverzwaring aan tegen recidive. Inderdaad kan daarvoor eene gegronde reden worden gegeven, namelijk de grootere hardnekkigheid tegen het openbaar gezag en het algemeen gevaar, dat bij herhaald verzet tegen of belemmering van het regeringstoezicht niet zelden te duchten is. Het derde lid van art. 199 erkent de juistheid van dit beginsel, met vermijding van overmatige verhooring van straf.

Art. 200 behandelt de feiten voorzien in art. 19 tweede lid en art. 22 der wet van 22 April 1855 (*Staatsblad* n°. 32), tot regeling en beperking der uitoefening van het regt van vereeniging en vergadering, en strafbaar gesteld in art. 23 dier wet. De bijzondere wet heeft de gevallen aan te wijzen, waarin vergaderingen moeten uiteengaan of de politie daarin moet worden toegelaten; het strafwetboek heeft te bepalen, welke straffen tegen het niet-uiteengaan en tegen de niet-toelating der politie behooren te worden bedreigd.

Eene afzonderlijke bepaling naast art. 199 is niet alleen wegens den verschillenden aard van het toezigt op vergaderingen, maar vooral wegens de wenschelijkheid eener lichtere straf aan te bevelen. Het tweede lid van art. 64 [55] vindt hier dus toepassing.

Art. 206. Van deze bepaling geldt grootendeels hetzelfde wat tot toelichting van art. 199 is gezegd. Zij bevat een algemeen voorschrift tot sanctie van menigerlei bijzondere wettelijke regelen. Dáár verzet of belemmering bij de uitoefening van eenig ambtelijk toezigt, hier verzet of belemmering bij het opsporen van misdrijven of overtredingen.

Behalve een aantal der bij art. 199 vermelde wetsbepalingen, komen hier in aanmerking:

- 1°. verzet of belemmering van ambtenaren aan wie door het wetboek van strafvordering (titels I en II) het opsporen of instrueren van strafbare feiten is toevertrouwd, of weigering van het onderzoek waartoe dat wetboek de bevoegdheid geeft, b. v. huiszoeking, papieren-onderzoek, inbeslagneming;
- 2°. weigering, verhindering of belemmering van aanhouding of visitatie ingevolge art. 30 der wet van 12 April 1850 (*Staatsblad* n°. 15), tot vaststelling van het briefport en tot regeling der aangelegenheden van de brievenposterij, gewijzigd bij de wet van 5 Julij 1855 (*Staatsblad* n°. 61), boete f 10 — f 100 voor de eerste, f 100 — f 300 voor elke volgende overtreding;
- 3°. weigering of verhindering van onderzoek ingevolge art. 27 laatste lid der wet van 13 Junij 1857 (*Staatsblad* n°. 87), tot regeling der jagt en visscherij, boete voor jagtovertredingen f 10 — f 20, voor visscherij-overtredingen f 3 — f 10;
- 4°. weigering, verhindering of belemmering van visitatie ingevolge art. 270 der wet van 29 Junij 1851 (*Staatsblad* n°. 85), regelende de zamenstelling, inrigting en bevoegdheid der gemeentebesturen, boete f 10 — f 100.

De dubbele uitdrukking belast met of bevoegd verklaard tot was hier noodzakelijk, omdat de sub n°. 2 en 3 genoemde wetsbepalingen ambtenaren tot het onderzoeken en constateren van overtredingen bevoegd verklaren, zonder hen daarmede uitdrukkelijk te belasten.

Onderzoeken nevens opsporen ziet op de werkzaamheden, die de regter-commissaris buiten tegenwoordigheid van het openbaar ministerie verrigt.

Art. 207 komt in de plaats der strafbepaling te vinden in het tweede lid van art. 42 wetb. van strafvordering.

Advies van den Raad van State.

Artt. 196 en 199. De Raad her-
nnert aan hetgeen hij op art. 154

Rapport aan den Koning.

Art. 199 is één der artikelen, waar-
uit mede de noodzakelijkheid en het

[141] over zamenrotting in het midden bragt, met verwijzing overigens naar § 115 van het Duitsche strafwetboek [zie hiervoor bl. 91].

Wijders mag betwijfeld worden of art. 199, hetwelk moet voorzien in tal van speciale bepalingen, thans in verschillende wetten verspreid, in de praktijk blijken zal genoegzaam te voldoen. Daarbij komt, dat de straffen, in het artikel bedreigd, niet zelden veel lighter zullen blijken te zijn dan die der speciale wetten, waarop het artikel het oog heeft en welke in de memorie van toelichting te dezer plaatse worden vermeld.

Weglating of althans beperking van art. 199 tot bijzonder te bepalen gevallen acht de Raad van State aanbevelenswaardig.

voordeel eener nieuwe codificatie van het strafregt duidelijk schijnen te volgen. Het laat zich toch niet verdedigen, feiten van geheel gelijken aard, in een groot aantal bijzondere wetten, op verschillende wijze te omschrijven en daartegen verschillende straffen te bedreigen. Verwarring slechts en ongelijkheid worden daardoor veroorzaakt. Doorniemand wordt de eenheid van beginsel, waarop al de bedoelde bepalingen steunen, ontkend; het is de bescherming van het openbaar gezag in de uitvoering der wetten, binnen de door die wetten gestelde grenzen, tegen verhoeding of belemmering, die zich op andere wijze uit dan door geweld of bedreiging met geweld.

Het Staatsgezag heeft inlichtingen noodig om de behoorlijke uitvoering der wetten te verzekeren.

De wet verplicht den stoomfabrikant, den schoolonderwijzer, de vroedvrouw ten aanzien van bepaald aangewezen onderwerpen die inlichtingen te geven. Op welken grond kan, bij herhaalde weigering tot het verstrekken van die inlichtingen, de fabrikant slechts eene geldboete van ten hoogste twee honderd gulden, de onderwijzer eene van vijftig gulden of gevangenis van zes dagen belooopen, terwijl de vroedvrouw tot gevangenzetting van een jaar kan worden veroordeeld? Het algemeen gevaar, dat uit die weigering te duchten is, moge in de verschillende gevallen verschillen, daartoe late de wet den regter voldoende ruimte in de keuze tusschen een maximum en minimum, altoos in verband met en in verhouding tot art. 206, waartegen door den Raad van State geene bezwaren zijn geopperd.

[Onherroepelijk. Zie het medegedeelde over het Stelsel ten aanzien van herhaling in deel I, bl. 418.]

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 199. Op dit art. volgde in het ontwerp der Staatscomm. haar art. 202*. De Regering heeft dit zonder opgave van redenen weggelaten. Waarom?

Volgens eene minderheid der Commissie vallen de bepalingen van eene reeks volgende artikelen (artt. 200, 201, 202, 204, 206, 207 [zie bl. 176, 182, 184 en 186]) binnen de grenzen van het hier omschreven misdrijf. Wel zijn daar mindere straffen gesteld, maar die gradatie kan even goed aan den regter worden overgelaten. De Regering neemt een

* [Dit art. 202 O. Sto. luidde: »Hij die schoolonderwijs geeft in een lokaal, wetende dat het door het bevoegd gezag verklaard is schadelijk te wezen voor de gezondheid of van onvoldoende ruimte, wordt gestraft met geldboete van hoogstens drie honderd gulden.

Indien de schuldige binnen de laatste twee jaren wegens hetzelfde misdrijf is veroordeeld, wordt gevangenisstraf van hoogstens ééne maand of geldboete van hoogstens drie honderd gulden opgelegd.»]

aantal schakeringen aan, dikwijls zonder voldoende reden. Onder art. 199 vallen toch ook nu eene groote menigte zeer verschillende en zeer ligte feiten (zie de lijst in de Memorie van Toelichting a. h. a.).

De Commissie kan zich *over het algemeen* met deze beschouwing slechts gedeeltelijk vereenigen. Gelijk bij de bedoelde artikelen nader zal blijken bestaat er naar hare meening, behoudens enkele uitzonderingen, niet slechts verschil in het *quantum* der straf maar ook een generiek verschil in de misdrijven zelf. Ter vereenvoudiging zou echter kunnen strekken de ineen-smelting van dit artikel met art. 206, door in art. 199 te lezen: »door een ambtenaar met de uitoefening van eenig toezigt belast of door een ambtenaar belast met of bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten enz.»

Vordering. Ten einde allen twijfel weg te nemen of onder *vordering* ook *bevel* begrepen is, zou het wenschelijk zijn te lezen: *bevel of vordering*.

Het feit van art. 202 Staatscommissie valt, voorzooover het strafbaar behoort te zijn, onder art. 199.

Artikel 199 wordt met 206 vereenigd.

[Vgl. ook het Verslag over art. 240 O. R. O., onder art. 218.]

Art. 200. De redactie van het artikel is niet juist. Het is niet de wet die het uiteengaan eener vergadering gebiedt, maar krachtens art. 22 der wet van 22 April 1855 (*Staatsblad* n°. 32) de politie. In beide gevallen bestaat hier derhalve weigering om te voldoen aan eene vordering krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van eenig toezigt belast. Het artikel is dus inderdaad naast art. 199 overbodig. Er is bovendien naar het oordeel der Commissie geen reden om het maximum der wet van 1855, twee maanden, te verlagen tot twee weken.

Art. 200 is, overeenkomstig den wensch der Commissie, als overtollig verwijderd.

Art. 207. Het artikel kan, daar het feit geheel valt in de termen van art. 199, vervallen. Het daar bedoelde wettelijk voorschrift vindt men in art. 42 van het Wetboek van Strafvordering.

Het artikel is vervallen.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Art. 199. Al. 1. De woorden *door dien ambtenaar* — *wettelijk voorschrift* tusschen twee komma's te plaatsen.

Al. 2. *het vorig lid.* Lees: *het vorige lid*, naar den eisch der grammatica. *duurzaam of tijdelijk* is geene juiste tegenstelling. Liever *voortdurend of tijdelijk*. Zie het opgemerkte bij art. 89 [82, deel I, bl. 532].

G. O. ART. 184 = art. 184 van het Wetboek.

[Zie over de wijziging van art. 184 bij de wet van 15 Januari 1886 (*Stbl.* n°. 6) hiervoor bij art. 113 op bl. 45.]

O. R. O. Art. 204. Hij die tijdens of na eenig ongeval opzettelijk handelingen verrigt waardoor een bevel, te dier zake krachtens wettelijk voorschrift gegeven, wordt verijdeld, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Memorie van Toelichting.

Art. 204. Ook door handelingen, die aan de verrigtingen van ambtenaren vooraf gaan, kan het openbaar gezag worden miskend en zijne latere werking vrijdeld. Bij of na eenig ongeval kunnen hieruit schromelijke gevolgen ontstaan, b. v. door na de ontploffing van een stoomketel moedwillig handelingen te verrigten waardoor bij het later in te stellen ambtelijk onderzoek, onzekerheid of dwaling omtrent de oorzaak van het ongeval kan ontstaan. Art. 25 der wet van 28 Mei 1869 (*Staatsblad* n°. 97) behoort dus in een algemeen voorschrift te worden opgelost.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 204. Volgens de bedoeling der Regering (zie Memorie van Toelichting) zouden hier strafbaar gesteld worden handelingen die aan de verrigtingen en bevelen van ambtenaren *voorafgaan*. Het artikel dient om het voorschrift van art. 25 der wet van 28 Mei 1869 (*Staatsblad* n°. 97) algemeen te maken. Wat aangaat het in dat artikel in de tweede plaats genoemde feit: het zich niet houden aan de bevelen van den burgemeester, krachtens art. 22 van bedoelde wet gegeven, mag worden opgemerkt dat het reeds valt binnen de omschrijving van art. 199 [184]. De Memorie van Toelichting heeft dus blijkbaar alleen het oog op het eerste deel van genoemd artikel. De bedoeling der Regering wordt echter in het art. 204 niet ondubbelzinnig weergegeven, omdat men niet zonder grond zou mogen volhouden dat een bevel *opzettelijk* eerst kan worden vrijdeld nadat het bevel bekend was en dus aan de geïncrimineerde handelingen was voorafgegaan. De Commissie zoude evenwel niet gaarne met de Regering medewerken om de feiten, die zij in de Memorie van Toelichting op het oog heeft, in het algemeen strafbaar te stellen. Zij herinnert aan het welbekende vooroordeel dat aan drenkelingen niet de noodige hulp wordt verleend, omdat dit later de nasporingen der justitie zou kunnen vrijdelen. Toch is het motief voor de strafbaarstelling der door de Regering bedoelde feiten inderdaad hetzelfde motief dat in het hier vermelde geval algemeen als een onmenschelijk dwaalbegrip wordt gewraakt. Kan het wellicht in sommige exceptionele gevallen nuttig wezen, de bemoeijingen van particulieren te beperken en als overtreding te straffen, algemeene strafbaarstelling ware gevaarlijk. Allerminst mag het feit als *misdrift* worden gequalificeerd. De mogelijkheid dat door het verbod, gelijk het thans wordt voorgesteld, het redden van menschenlevens zou worden vrijdeld, weegt, naar het oordeel der Commissie, verre op tegen de mogelijkheid dat door de ontijdige inmenging van bijzondere personen de opsporing van misdrijven zal kunnen worden bemoeijelikt. Het artikel zal om deze redenen behooren te vervallen.

Het artikel is vervallen.

Vrijdelt. Indien het artikel behouden blijft zou ook het belemmeren, waardoor het onderzoek bij de Memorie van Toelichting bedoeld, slechts gedeeltelijk en dus slechts onvolkomen effect kan hebben, moeten worden strafbaar gesteld. En indien in art. 199 [184] beletten iets anders is dan vrijdelen, moet dan niet hier ook van beletten sprake zijn?

In het G. O. is dit artikel 204 O. R. O. VERVALLEN.

Art. 185.

Hij die bij eene terechtzitting of ter plaatse waar een ambtenaar in het openbaar in de rechtmatige uitoefening zijner bediening werkzaam is, opschudding veroorzaakt en na het door of vanwege het bevoegd gezag gegeven bevel zich niet verwijderd, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee weken of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

O. R. O. ART. 201. Hij die op eene terechtzitting of ter plaatse waar een ambtenaar in het openbaar in de rechtmatige uitoefening zijner bediening werkzaam is, opschudding veroorzaakt en na bekomen bevel zich niet verwijderd, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee weken of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

Memorie van Toelichting.

Art. 201 slaat terug op de artt. 305 en 310 van het wetboek van strafvordering en art. 24 van het wetboek van burgerlijke regtsvordering. De uitdrukking »ter plaatse waar een ambtenaar in het openbaar in de rechtmatige uitoefening zijner bediening werkzaam is» komt in de plaats van »een openbaar geregeld onderzoek anders dan op de terechtzitting» uit art. 305 en »het openbaar waarnemen van eenige ambtsverrigting door de commissarissen des Konings in de provinciën, de leden der provinciale en gedeputeerde staten, de hoofden en leden van de gemeentebesturen, mitsgaders de ambtenaren van administratieve of regterlijke politie» uit art. 310 strafv. Er bestaat geen reden om sommige ambtenaren te noemen en daardoor andere uit te sluiten. Het verband met het misdrijf van wederspanningheid vordert evenwel, dat de strafbaarheid beperkt blijve tot opschudding gepleegd tijdens de rechtmatige waarneming van het ambt. Hier zoowel als in het volgend artikel wordt voor de strafbaarheid vereischt, dat de schuldige bekend zij geworden met het bevel tot verwijdering.

Verslag van de Tweede Kamer.

De Commissie is, tegen het gevoelen der minderheid bij art. 199 [184] vermeld, van oordeel dat dit artikel moet behouden blijven. Het bevel tot verwijdering geschiedt hier omdat opschudding verwekt wordt. Nu is het waar dat dit bevel zonder dit artikel ook krachtens de artt. 305 en 310 van het Wetboek van Strafvordering en art. 24 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering zou kunnen worden gegeven, maar het is wenschelijk het feit niet tot die gevallen te beperken, en liever in het algemeen in het hier beschreven geval het maken van opschudding als motief voor de verwijdering te erkennen.

Eene minderheid wilde lezen: »opschudding veroorzaakt, of na bekomen bevel zich niet verwijderd», om ook het feit strafbaar te stellen, dat iemand, bijv. een getuige, niet voldoet aan de vordering van den president om zich te verwijderen. — De Commissie meent echter, dat in dat geval altijd opschudding zal worden veroorzaakt.

Nog werd de meening verdedigd, dat hier, waar het voornamelijk geldt een misdrijf tegen de justitie, de straf zwaarder behoorde te zijn dan in het analoge geval van art. 156 [144]. Daartegen geldt echter de opmerking,

dat stoornis van de openbare orde in groote vergaderingen veel gevaarlijker is dan op een terechtzitting.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Op *eene terechtzitting*. Het voorzetsel *op* zou doen onderstellen, dat de terechtzitting in een bovenzaal gehouden werd. Zoo zegt men: *hij is op zijne kamer*, *het boek is niet op de bibliotheek*, wanneer men eene bovenkamer of bovenzaal bedoelt. Maar is de kamer of de boekerij beneden, dan zegt men *in*. De rechtzaal nu is doorgaans eene benedenzaal. Het voorz. *op* is hier dus niet juist. Ook *in* echter zou hier het ware niet zijn. Het zou doen denken aan een persoon, die tot de terechtzitting behoorde, b. v. aan een der rechters of beambten. De ware uitdrukking is hier *bij*. Allen, die aanwezig zijn, ook als toehoorders, zijn er *bij*. Men zegt dan ook veelal te recht: »*hij heeft zich BIJ die plechtigheid ordelijk gedragen*,” »*hij heeft BIJ de prijsuitdeeling opschudding veroorzaakt*”, enz.

G. O. ART. 185. Hij die bij eene terechtzitting of ter plaatse waar een ambtenaar in het openbaar in de rechtmatige uitoefening zijner bediening werkzaam is, opschudding veroorzaakt en na bekomen bevel zich niet verwijderd, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee weken of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(1 November 1880.)

De heer VENING MEINESZ: In art. 185 leest men dat de persoon, die opschudding heeft veroorzaakt en na bekomen bevel zich niet verwijderd, strafschuldig wordt. Nu staat er niet bij van wien het bevel moet uitgaan. Daarom zou ik aan den Minister in overweging willen geven om de woorden, die men in het volgende artikel leest: „door of van wege het bevoegd gezag gegeven bevel”, ook hier op te nemen. Het is eene verduidelijking, die mijns inziens geen kwaad kan, en later misschien moeilijkheden kan voorkomen.

De heer PATIJN, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Ik geloof niet dat de wijziging, door den heer Vening Meinesz voorgesteld, tot bezwaren aanleiding kan geven.

Zoo als het artikel nu luidt, zou het kunnen gebeuren dat gevolgtrekkingen gemaakt werden, die wij zeer zeker niet bedoelen.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Hetgeen de heer Vening Meinesz voorstelt, acht ik eene verbetering. Ik neem de wijziging dus zeer gaarne over.

[Het artikel werd alzoo van Regeeringswege gewijzigd.]

Art. 186.

Hij die opzettelijk bij gelegenheid van een volksoploop zich niet onmiddellijk verwijderd na het derde door of vanwege het bevoegd gezag gegeven bevel, wordt, als schuldig aan deelneming aan samenscholing, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden.

O. R. O. ART. 202. Hij die opzettelijk bij gelegenheid van een volksoploop zich niet onmiddellijk verwijderd na het derde door of van wege het bevoegd gezag gegeven bevel, wordt, als schuldig aan deelneming aan zamenscholing, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee weken of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

Memorie van Toelichting.

De strafwaardigheid der zamenscholing ligt in het niet-uiteengaan op het bevel der overheid. Er is eene bepaalde daad van ongehoorzaamheid, van onwil om zich aan een in den vereischten vorm gedaan bevel van het openbaar gezag te onderwerpen.

Het woord volksoploop geeft te kennen, dat de bepaling gerigt is tegen het zamenscholen op den openbaren weg ¹ en geenszins tegen verzamelingen van personen binnensmuurs. Zij is alzoo niet van toepassing op de aanwezigheid van vele lieden in en het ondanks aanmaning niet vertrekken uit eene herberg op een tijdstip waarop het niet geoorloofd is aldaar te vertoeven.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Ook dit artikel moet naar het oordeel der Commissie behouden blijven, omdat juist hier het wettelijk voorschrift gegeven wordt dat aan het bevel moet ten grondslag liggen en dat anders ten eenen male zou ontbreken.

Er kan geen sprake wezen van opzet, wanneer degeen, die zich na het bevel niet verwijderd, dat bevel niet heeft gehoord. Het zal daarom wenschelijk zijn, dat het gedaan worde op eene voor allen verneembare wijze, bijv. bij trommelslag of het opsteken van een vaandel. Regeling van den vorm bij administrativen maatregel is dus noodzakelijk.

Bij het oorspronkelijke art. 186 der gemeentewet was voor den vorm der waarschuwing verwezen naar de toen nog te maken wet op het regt van vereeniging. Die verwijzing verviel en de zaak is tot nu toe niet geregeld.

Het maximum is naar het oordeel der Commissie te laag. Zeer belangrijke en gevaarlijke feiten van lijdelijk verzet zullen alleen krachtens dit artikel worden gestraft. De Commissie geeft daarom in overweging de straf te stellen op gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste zes honderd gulden.

De straf is verhoogd.

G. O. ART. 186 = art. 186 van het Wetboek.

Art. 187.

Hij die eene bekendmaking, vanwege het bevoegd gezag in het openbaar gedaan, wederrechtelijk afscheurt, onleesbaar maakt of beschadigt, met het oogmerk om de kennisneming daarvan te beletten of te bemoeilijken, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

¹ § 116 D. Wb. »auf öffentlichen Wegen, Strassen oder Plätzen».

O. R. O. Art. 203. Hij die bekendmakingen, van wege het bevoegd gezag in het openbaar aangeslagen, afscheurt, onleesbaar maakt of beschadigt, met het oogmerk om de kennisneming daarvan te beletten of te bemoeijelijken, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Memorie van Toelichting.

Dit feit vereischt eene plaats onder de misdrijven tegen het openbaar gezag. De dader plaatst zich opzettelijk tusschen de regering en de geregeerden; hij tracht de maatregelen en bevelen van het gezag te verlammen of te verijdelen door ze aan de kennisneming van het publiek te onttrekken, door te beletten dat er de noodige openbaarheid ¹ aan worde gegeven. Niet alzoo de materiële daad van het vernietigen der bekendmaking — daarin voorziet art. 502 [447] onder de overtredingen — maar het misdadig oogmerk om het publiek onkundig te houden van den inhoud van het stuk, vormt de kern van het misdrijf.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Aangeslagen. De uitdrukking is, althans volgens de gewone beteekenis, te eng. Zij zou bijv. niet omvatten bekendmakingen op houten borden geschilderd, zoo als die te Scheveningen van het waterschap Delfland. Men leze daarom liever: »Hij die van wege het bevoegd gezag in het openbaar gedane bekendmakingen afscheurt enz.»

Vergelijk de Nota van den heer LENTING. ²

De redactie is gewijzigd. Met het oog op de opmerking der Commissie ad art 502 [zie in deel III op art. 447] is het woord »*wederrechtelijk*» bijgevoegd.

G. O. ART. 187 = art. 187 van het Wetboek.

¹ [Vgl. nota van Prof. M. de Vries, in deel III na de behandeling der Slotbepaling van het wetboek, opgenomen.]

² Die nota luidt op het hier bedoeld punt als volgt:

Artt. 203 en 502 straffen het afscheuren, onleesbaar maken of beschadigen van bekendmakingen, door het openbaar gezag aangeslagen. In het eerstgenoemd artikel wordt het feit zwaarder gestraft dan in het laatstgenoemde, omdat in het eerste geval als criterium geldt het oogmerk om de kennisneming daarvan te beletten of te bemoeijelijken, terwijl in het tweede geval dat oogmerk niet behoeft te bestaan, en omdat het eene baldadigheid kan zijn, waardoor het eene overtreding wordt.

De Memorie van Toelichting zegt bij art. 203: »dat de dader zich stelt tusschen de Regering en de geregeerden.» Zeer juist. Doch dat heeft in het tweede geval ook plaats, al is baldadigheid daarvan de oorzaak. In beide gevallen wordt de taak van het gezag bemoeijelikt.

Het zou overweging verdienen, om, met weglating van art. 502 [447], het feit als misdrijf te beschouwen, doch uit het artikel de woorden: »met oogmerk om de kennisneming daarvan te beletten of te bemoeijelijken» te doen vervallen. Aan den regter wordt dan overgelaten het feit te beoordeelen en bij de toepassing der straf te letten op de beweegreden van den dader. Wordt in art. 31 [23] het minimum der geldboete op f 0,50 gesteld, de regter kan, indien baldadigheid in het spel is geweest, met het minimum straffen. Hij kan ook bij ernstiger oorzaken het maximum opleggen.

Het afscheuren van bekendmakingen, door het bevoegd gezag in het openbaar aangeslagen, is op zich zelf een feit van ernstig karakter, en de strafwet mag daarover niet te ligt denken. Hetzij baldadigheid de oorzaak is of diepere beweegredenen tot het afscheuren of onleesbaar maken der bekendmakingen leiden, het feit zelf is eene beleediging van het openbaar gezag.

Art. 188.

Hij die aangifte of klachte doet dat een strafbaar feit gepleegd is, wetende dat het niet gepleegd is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

O. R. O. Art. 205. Hij die opzettelijk van een niet gepleegd strafbaar feit aangifte of klagte doet, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

Memorie van Toelichting.

IV. *Belemmering van de justitie in het bijzonder* (artt. 205—215).

Art. 205. De niet geheel onbekende misleiding van de justitie door valsche aangifte van voorgewende misdrijven (te onderscheiden van de in art. 287 [268] vermelde valsche aanklagt tegen een bepaald persoon) verdient eene plaats onder de misdrijven tegen het openbaar gezag. Het gevaar voor een ander, de benadeeling van de staatsdienst en het opzet des daders regtvaardigen deze strafbaarstelling.

Vgl. Nieuwe Bijdr. voor R. en W. 1878 bl. 555.

Opzettelijk van een niet gepleegd strafbaar feit. De aangever of klager moet dus weten, dat het feit niet gepleegd is.

Aangifte of klagte. Daar waar een misdrijf wordt voorgewend, dat slechts met medewerking van hem tegen wien het gepleegd werd, zoude kunnen vervolgd worden, is er klagte, waar de vervolging amts-halve mogelijk is, aangifte.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Reeds is er op gewezen [deel I, bl. 81 en 83] bij de behandeling van het Eerste Boek, dat in sommige gevallen door de beteekenis welke aan het woord »opzettelijk» wordt toegekend de taal geweld wordt aangedaan. De Commissie meent dat dit artikel een bewijs is voor de juistheid dezer bewering. De redactie van art. 209 der Staatscommissie * is veel duidelijker. Wil men het woord »opzettelijk» behouden, dan zou men nog beter kunnen lezen: »Hij die opzettelijk in strijd met de waarheid, van het gepleegd zijn van een strafbaar feit aangifte doet enz.»

Is het maximum hier niet te hoog en zou de strafbepaling van het volgende artikel niet voldoende zijn?

De redactie der Staatscommissie »wetende dat» is hier inderdaad beter.

Te hoog schijnt de straf niet. Misleiding der justitie brengt, ook indirect, onberekenbaar nadeel te weeg. Al heeft men niemand beticht (deed men dit dan zou art 287 [268] toepasselijk zijn), een onschuldige kan de dupe worden.

* [Art. 209 **O. Stc.** luidde: »Hij die van een strafbaar feit, wetende dat het niet gepleegd is, aangifte of klagte doet, wordt gestraft met gevangenisstraf van hoogstens één jaar.»]

Art. 189.

Met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden wordt gestraft:

- 1°. hij die opzettelijk iemand die schuldig is aan of vervolgd wordt ter zake van eenig misdrijf, verbergt of hem behulpzaam is in het ontkomen aan de nasporing van of aanhouding door de ambtenaren der justitie of politie;
- 2°. hij die nadat eenig misdrijf is gepleegd, met het oogmerk om het te bedekken of de nasporing of vervolging te beletten of te bemoeilijken, voorwerpen waarop of waarmede het misdrijf gepleegd is of andere sporen van het misdrijf vernietigt, wegmaakt, verbergt of aan het onderzoek van de ambtenaren der justitie of politie onttrekt.

Deze bepalingen zijn niet van toepassing op hem die de daarin vermelde handelingen verricht ten einde gevaar van vervolging te ontgaan of af te wenden van een zijner bloedverwanten of aangehuwden in de rechte linie of in den tweeden of derden graad der zijlinie of van zijn echtgenoot of gewezen echtgenoot.

O. R. O. ART. 208. Met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden wordt gestraft:

- 1°. hij die opzettelijk iemand die schuldig is aan of vervolgd wordt ter zake van eenig misdrijf, verbergt of hem behulpzaam is in het ontkomen aan de nasporing van of aanhouding door de ambtenaren der justitie of politie;
- 2°. hij die nadat eenig misdrijf is gepleegd, met het oogmerk om het te bedekken of de nasporing of vervolging te beletten of te bemoeilijken, voorwerpen waarop of waarmede het misdrijf gepleegd is of andere sporen van het misdrijf vernietigt, wegmaakt, verbergt of aan het onderzoek van de ambtenaren der justitie of politie onttrekt.

O. R. O. ART. 210. De bepalingen van de artikelen 208 en 209 zijn niet van toepassing op hem die de daarin vermelde handelingen verricht ten einde gevaar van vervolging te ontgaan of af te wenden van een zijner bloedverwanten of aangehuwden in de rechte linie of in den tweeden of derden graad der zijlinie of van zijn echtgenoot of gewezen echtgenoot.

Memorie van Toelichting.

Art. 208. Hij die de justitie tegenwerkt door buiten haar bereik te stellen hetzij een verdacht persoon, hetzij iets wat als aanwijzing van schuld of van een gepleegd misdrijf kan strekken, pleegt een misdrijf tegen het openbaar gezag. De lichtere aard der overtredingen, die veeleer gemis aan eerbied voor het openbaar gezag, dan bepaalde vijandschap tegen dat gezag onderstellen, maakt het noodig dit voorschrift daartoe niet uit te breiden.

Men vergelijke de bepaling o. a. met de artt. 339 en 505 van het belgische strafwetboek. De in eerstgemeld artikel voorkomende uitdrukking *»personnes poursuivies ou condamnées du chef d'un crime»* is te eng. Ook de opzettelijke verberging van een misdadiger, die nog niet vervolgd of veroordeeld

is, moet strafbaar wezen; vandaar schuldig aan of vervolgd ter zake van ¹.

Art. 210. Evenals de strafbare niet-aangifte van misdrijven straffeloos wordt ten aanzien van hen, die door de aangifte zich zelf of anderen in wier geding zij zich kunnen verschoonen, zouden blootstellen aan strafvervolgving (art. 146 [137]), zoo is ook het vrijdelen der in de artt. 209 en 210 bedoelde nasporingen van de justitie niet strafbaar voorzoover het geschiedt om zich zelf of naaste betrekkingen tegen wie men geen getuigenis behoeft af te leggen, aan gevaar voor vervolging te onttrekken. Uit den aard der zaak blijven hier de in art. 189 wetb. van strafv. genoemde personen buiten aanmerking.

¹ Vgl. art. 248 C. P., art. 15, tit. II, boek II, ontwerp 1847.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 208. Welk is toch het systeem der Regeering bij het bepalen van de verhouding van gevangenisstraf en geldboete? In art. 199 [184] vindt men 3 maanden of zes honderd gulden; in art. 204 [zie hiervoor bl. 182] eene maand of drie honderd gulden en in art. 208 zes maanden of drie honderd gulden.

Eene minderheid der Commissie wilde het geval onder 1°. omschreven geheel weglaten. Waar de vervolging en de nasporing van misdrijven aan bepaalde personen, de ambtenaren van justitie of politie is toevertrouwd, bestaat geen zedelijke pligt voor den burger om ook zelf in ieder concreet geval ten koste van zijnen medeburger het Staatsbelang te bevorderen.

De Commissie wenscht echter, op grond van hetgeen in de Memorie van Toelichting is aangeteekend, de strafbepaling te behouden.

In den regel is, bij alternatieve bedreiging, *f* 300 gesteld; zoodra de rechter dat maximum te laag oordeelt, moet hij tot gevangenisstraf overgaan. Er zijn echter misdrijven waarbij hooger of lager cijfer wenschelijk is, zonder dat juist daarom de gevangenisstraf hooger of lager behoeft gesteld te worden. Verhooging van de boete kan den schuldige zelfs baten, inzoover de rechter dan niet zoo spoedig gevangenis behoeft op te leggen. Van eene vaste verhouding tusschen beide alternatieve straffen mag geen sprake zijn. Het karakter van het bijzonder misdrijf moet beslissen.

Weglating van art. 208, 1°. ware hoogst ongeraden. Er bestaat geen plicht om iemand, wien ook, te verraden, maar wèl om zich te onthouden van tegenwerking van de justitie.

Art. 210. Op het voetspoor van het Duitsche Strafwetboek (zie § 257 in verband met § 52 ¹) zou de Commissie de gunstige bepaling van dit artikel ook willen uitstrekken tot den *verloofde*.

De uitzondering moet naar het oordeel der Commissie beperkt blijven tot de feiten van art. 208. Wil men de particuliere belangen voor de hier genoemde personen een overwegend motief achten om de onttrekking van

¹ § 257, alin. 2. Die Begünstigung ist straflos, wenn dieselbe dem Thäter oder Theilnehmer von einem Angehörigen gewährt worden ist, um ihn der Bestrafung zu entziehen.

§ 52 alin. 2. Als Angehörige im Sinne dieses Strafgesetzes sind anzusehen Verwandte und Verschwägte auf- und absteigender Linie, Adoptiv- und Pflege-Eltern und -Kinder, Ehegatten, Geschwister und deren Ehegatten, und Verlobte.

den *persoon* des misdadigers aan de justitie te verschoonen, men gaat te ver wanneer men toestaat de ontdekking van het misdrijf te verhinderen, door daadwerkelijk in te grijpen in den *feitelijken* toestand, waarvan de gevolgen veelal verder kunnen reiken dan van te voren was te voorzien.

»Verloofde» is in Duitschland een gansch ander begrip dan bij ons. Hier te lande zijn er velen die het begrip zeer ruim opvatten; veel te ruim dan dat de wet het vage begrip zou kunnen opnemen.

Art. 210 is thans met art. 208 vereenigd en art. 211 [191] 2de lid, weggelaten.

[Zie ook bij artt. 221 en 472 O. R. O., onder art. 200 en na art. 416.]

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Zijldinie. Lees: *zijlinie*. Zie bij art. 73 [64, deel I, bl. 497].

G. O. ART. 189 = art. 189 van het Wetboek.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer VAN DER LINDEN: Ik wensch den Minister te vragen of de bepaling van dit artikel beperkt moet blijven tot bloedverwanten, aangehuwden en echtgenooten. De grond voor deze bepaling ligt in de bijzondere betrekking, die tusschen den schuldigen persoon en een bloedverwant, aangehuwde of echtgenoot bestaat. Maar wanneer iemand een kind opgevoed heeft; of een kind jaren lang bij iemand, hem niet verwant, onderhoud en opvoeding heeft gehad; wanneer een kind is aangenomen; wanneer een dienstbode gedurende twintig, dertig jaren in één dienst is geweest, zal men dan die betrekking, soms inniger dan die van aanverwantschap, of gewezen echtgenoot, niet kunnen doen gelden? De bepalingen van dit artikel zullen ook uitgestrekt moeten worden tot al die door mij genoemde personen, waarbij samenleving of opvoeding eene meer bijzondere betrekking heeft doen ontstaan.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Ik erken dat er zeer veel waarheid is in hetgeen de heer van der Linden gezegd heeft, maar haast mij er bij te voegen dat mijns inziens geen wetgever in staat is om zonder gevaar voor misbruik en voor verzwakking van de kracht der strafbedreiging, hier de exceptie zóó te omschrijven dat daaronder zouden worden begrepen allen op wie men somtijds de exceptie toepasselijk zou willen zien.

Bij de door den geachten afgevaardigde uit Dordrecht genoemde personen had hij ook, welligt in de eerste plaats, kunnen vermelden een *vriend*. Ik kan mij voorstellen dat men aan eene verloofde, aan een vriend niet minder gehecht is dan aan een aangenomen kind of aan eene trouwe dienstbode, ja dat men aan een vriend nog meer dan aan een broeder verkleefd is. Toch gevoelt ieder dat het begrip „vriend” te vaag is om door de wet in de omschrijving van een *fait justificatif* te worden opgenomen. Welnu, datzelfde bezwaar bestaat tegen de vermelding van de personen door den geachten spreker genoemd. Hoevele jaren zou eene dienstbode moeten geëind hebben opdat te haren aanzien de exceptie zou kunnen worden toegepast? Ook „aangenomen kind” is in Nederland geen legaal begrip.

Ik geloof, dat men hier vertrouwen moet op de prudentie van het openbaar ministerie en, in geval van vervolging, op het beleid van den regter. In dergelijke buitengewone omstandigheden kan de vervolging achterwege blijven of anders het minimum worden opgelegd. Toekenning van straffeloosheid a priori, zou, bij de vage uitdrukkingen waarvan de wet zich zou moeten bedienen, leiden tot regtsonzekerheid en welligt tot misbruik.

De heer VAN DER LINDEN: De minister erkent met mij, dat er iets hards, iets minder juist gelegen is in de omschrijving van dit artikel. Hij wil echter in de toepassing verzachting zoeken, door deze over te laten aan de prudentie van het openbaar ministerie.

Ik wil het liever overlaten aan den regter. Mij dunkt, dat het openbaar ministerie het niet in zijne handen moet hebben om genadig of ongenadig te zijn. Ik zou daarom gaarne wenschen, dat met een enkel woord aan den regter de ruimte werd gelaten om, wanneer hij meent geen straf te moeten uitspreken wegens bijzondere betrekking van den aangeklaagde op den schuldige, dit te *kunnen* doen.

De regter moet het weten; maar nu is er geen mogelijkheid om, al is er nog zoo veel billijkheid in het geval, de straffeloosheid te doen gelden; want de grenzen zijn bepaald gesteld, en zijn te eng getrokken tusschen degenen die straffeloos zijn en hen die de straf moeten dragen. Thans zal de regter niet mogen. Maar ik laat het geheel over; ik heb de opmerking gemaakt, maar zal geen amendement voorstellen. Ik vind het artikel te streng en den regter is geen opening gelaten om daarin te voorzien; daarom geef ik het nogmaals den minister in overweging.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Ik heb niet ontkend, dat er gevallen bestaan kunnen, waarin vervolging eene hardheid zou zijn; maar, even als de meeste buitenlandsche wetgevers, zie ik geene mogelijkheid de grenzen zoo te trekken, dat er niemand meer en niemand minder genoemd wordt, dan die men onder alle omstandigheden zou willen uitzonderen.

De exceptien die in het artikel gemaakt zijn, zijn ondubbelzinnig: bloedverwanten, echtgenoot, gewezen echtgenoot. Zoodra gij verder gaat, verliest men zich in vage uitdrukkingen. Wat zal bijvoorbeeld de mate van vriendschap zijn, die in aanmerking komen kan? Kan de wet spreken van vriendschap, van intime, van veeljarige vriendschap? En toch moet een *fait justificatif* altijd even scherp, als het misdrijf zelf, in de wet omschreven worden.

De heer VAN GENNEP: Ik heb het woord gevraagd naar aanleiding van n°. 1 van dit artikel.

Ik voor mij heb niets tegen de redactie zoo als die hier staat, wanneer aan het woord *schuldig* de gewone beteekenis gegeven wordt, die daaraan altijd, voor zoover ik weet, is gehecht; schuldig wordt genoemd hij die veroordeeld is ter zake van misdrijf. Op het feit van iemand te verbergen die veroordeeld is wegens of vervolgd wordt ter zake van misdrijf, is dan ook in Belgie de straf gesteld, bij dit artikel bedoeld. De Belgische wet spreekt van: *personnes poursuivies ou condamnées du chef d'un crime*.

Nu heeft echter de Minister, die de Memorie van Toelichting heeft ingediend, gezegd: dat is niet ruim genoeg, men moet ook kunnen vervolgen personen die menschen verbergen die zich aan misdrijf hebben schuldig gemaakt, namelijk in den zin van verdachten. Daardoor breidt men de beteekenis van het woord *schuldig* uit tot eene categorie van personen, die nooit daaronder kan begrepen worden en waarvan degene, die ze verbergt, nooit kan weten of zij schuldig zijn. Zijn zij veroordeeld of worden zij vervolgd ter zake van misdrijf, dan kan ik weten met wie ik te doen heb; anders kan ik het hoogstens vermoeden, maar ik weet het niet. Daarom wensch ik den Minister te vragen, of hij de uitlegging handhaaft, die door een vorig Minister aan het woord *schuldig* gegeven is. Zoo ja, dan zal ik een amendement voorstellen om daarvoor te lezen: „*schuldig verklaard*”; zoo neen, dan zal ik berusten in het woord, zoo als het thans in het artikel staat.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Zonder aarzelen handhaaf ik de uitlegging die in de Memorie van Toelichting voorkomt, en ik zal eene poging wagen om den geachten afgevaardigde te overtuigen dat ook bij die uitlegging het artikel niet hard is, en tevens gebiedend noodzakelijk.

Wanneer men spreekt van „schuldige”, dan heeft men zeer zeker het oog op iemand,

die werkelijk schuldig is, maar volstrekt niet uitsluitend op hem wiens schuld op dat oogenblik reeds bij regterlijk vonnis is geconstateerd.

De geachte spreker zegt: maar hoe zal de dader het dan weten? Als hij het niet weet, dan is het artikel ook niet toepasselijk, want er staat: „hij die *opzettelijk*”. Maar laat zich het geval niet zeer wel denken dat, ook vóór veroordeeling, de wetenschap wel degelijk bestaat?

Aan den anderen kant is het artikel gebiedend noodzakelijk. Wanneer iemand reeds veroordeeld is, is het plegen van de hier bedoelde feiten deels onmogelijk, deels niet meer zoo te vreezen, maar het grootste kwaad, waartegen dit artikel waakt, is juist de tegenwerking der justitie bij den aanvang van het onderzoek. Juist wanneer zij zoo al niet de hulp, dan toch minstens de neutraliteit van het publiek meest noodig heeft, wordt zij soms bij het opsporen van misdrijf of van den dader tegengewerkt.

Amendement van den heer Van Gennep,

strekkende om onder 1°. in plaats van het woord „schuldig” te lezen: „schuldig verklaard”.

De heer VAN GENNEP: De rede van den Minister heeft mij niet teruggebracht van mijn voornemen, om dit amendement in te dienen. Wanneer de politie in België en andere landen kan volstaan — en het tegendeel blijkt niet — met hen te vervolgen, die personen verbergen, welke vervolgd worden of veroordeeld zijn, dan vind ik geen aanleiding om dit regt in Nederland uit te breiden en de menschen bloot te stellen aan strafvervolging, indien zij iemand herbergen, van wien later blijkt dat hij schuldig aan misdrijf is.

Men kan soms zeer goed weten dat een misdrijf is gepleegd en ook dat zeker persoon daarmede in betrekking staat, maar daarom weet men volstrekt nog niet, of hij schuldig is, wat ook opzet vooronderstelt. De ingezetenen moeten niet gedwongen worden iets te doen, wat de taak van den regter is.

De heer PATIJN, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Namens de Commissie moet ik de aanneming van het amendement ontraden. De geachte afgevaardigde ziet te veel over het hoofd dat hier uitdrukkelijk wordt verklaard, dat de persoon, wil hij schuldig verklaard worden aan het misdrijf in dit artikel genoemd, het feit *opzettelijk* moet hebben gepleegd. Wanneer iemand willens en wetens een persoon schuldig aan misdrijf, onttrekt aan de vervolging der justitie, eerst dan zal de regter de straf uitspreken; de regter zal bij ieder voorkomend geval moeten onderzoeken of hij die een persoon herbergt, wist dat die persoon schuldig was. De wetenschap kan in menig geval bestaan, ook al heeft er nog geen veroordeeling plaats gehad. In de emorie van Toelichting wordt zeer te regt gezegd: „ook de opzettelijke verbergings van een misdadiger, die nog niet vervolgd of veroordeeld is, moet strafbaar zijn.” Maar het artikel zou bijna geen regt van bestaan hebben, wanneer men het beperkte tot het geval door den geachten spreker uit Rotterdam bedoeld.

De heer VAN GENNEP: Men tracht nu in het woord „opzettelijk” het correctief te vinden in mijn bezwaar, maar dan maakt men het geheele voorschrift illusoir. Dan toch zal men te regt kunnen zeggen: de man was niet veroordeeld en ik was niet bij magte om uit te maken of hij al dan niet schuldig is.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Dat de wetenschap somtijds kan bewezen worden, ieder onzer zou daarvan ook uit latere tijden voorbeelden kunnen aanvoeren, en voor zoover zij niet bewezen kan worden, is ook het artikel niet toepasselijk. Wanneer de heer van Gennep zich beroept op België, dan wijs ik op mijne beurt op het Duitsche Wetboek, waarin men, onder § 257, eene bepaling vindt even ruim als hier wordt voorgesteld.

[Het amendement werd met 46 tegen 7 stemmen verworpen.]

Art. 190.

Hij die opzettelijk eene gerechtelijke lijkschouwing belet, belemmert of verijdt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

O. R. O. ART. 209. Hij die een lijk begraaft, verbergt, wegvoert of wegmaakt, met het oogmerk om het aan eene geregtelijke schouwing te onttrekken, of die opzettelijk zoodanige schouwing op andere wijze belet, belemmert of verijdt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Memorie van Toelichting.

Art. 209 waarborgt den geregelden afloop van de geregtelijke schouwing, wel te onderscheiden van de in de begrafeniswet vermelde doodschouw. De doodschouw strekt, volgens het slot van art. 4 der begrafeniswet, om ten genoeye van den ambtenaar van den burgerlijken stand te doen blijken, dat hij wien men verlangt te begraven, werkelijk overleden is, en tevens om, overeenkomstig art. 5 der wet van 1 Junij 1865 (*Staatsblad* n°. 60), regelende de uitoefening der geneeskunst, eene verklaring te verkrijgen aangaande de oorzaak van den dood.

De geregtelijke schouwing geschiedt bij vermoeden van een geweldigen dood. Zoodanig overlijden kan door een misdrijf zijn teweeggebracht, maar evenzeer kan het aan zelfmoord te wijten zijn of door een ongeval buiten 's menschen toedoen ontstaan. Uit dien hoofde was nevens het algemeene voorschrift van art. 208 [189] n°. 2 hier eene afzonderlijke bepaling noodig.

De begrafeniswet van 10 April 1869 (*Staatsblad* n°. 65) spreekt van geregtelijke schouwing alleen in art. 5, waar gezegd wordt, dat bij vermoeden van een geweldigen dood het lijk niet mag worden begraven voordat het geregtelijk is geschouwd, en in art. 10 waarin geregeld wordt, hoe men zich tot het doen dezer schouwing den toegang tot de woning ook ondanks den bewoner kan verschaffen. De poenale sanctie van art. 5 vindt men in art. 43, n°. 3, strafbaar stellende het vervoeren of begraven van een lijk in strijd met eerstgenoemd artikel; terwijl de mogelijkheid tot het doen van geregtelijke schouwing (art. 10) verzekerd wordt, door in art. 43, n°. 2 het verbergen van het lijk van iemand, die aan een geweldigen dood is gestorven, en in art. 43, n°. 6 het verhinderen of belemmeren van de geregtelijke schouwing met straf te bedreigen. Genoemde strafbepalingen worden door art. 209 vervangen.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

De redactie kan veel eenvoudiger worden zonder het minste aan de duidelijkheid te schaden. Door de bijvoeging van de woorden »of op andere wijze» wordt de voorafgaande opsomming van speciale gevallen geheel overbodig. Men leze: »Hij die opzettelijk eene geregtelijke lijkschouwing belet, enz.»

Het woord »verijdelen» maakt vereenvoudiging van redactie mogelijk.

[Zie ook hiervoor bl. 190 en hierachter bl. 211.]

G. O. ART. 190 = art. 190 van het Wetboek.

Art. 191.

Hij die opzettelijk iemand, op openbaar gezag of krachtens rechterlijke uitspraak of beschikking van de vrijheid beroofd, bevrijdt of bij zijne zelfbevrijding behulpzaam is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

O. R. O. ART. 211. Hij die opzettelijk iemand, op openbaar gezag of krachtens regterlijke uitspraak of beschikking van de vrijheid beroofd, bevrijdt of bij zijne zelfbevrijding behulpzaam is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

Deze bepaling is niet van toepassing op de bloedverwanten of aangehuwden in de regte linie of in den tweeden graad der zijlinie of op den echtgenoot van den bevrijde.

Memorie van Toelichting.

Met de meeste nieuwere wetgevingen is de ontvlugting van gevangenen (zelfbevrijding) straffeloos te achten, en alzoo ook waar zij door middel van braak of geweld geschiedt, niet als *delictum sui generis* aan te merken, onverminderd de strafbaarheid van deze of andere middelen ter ontvlugting in geval zij, als wederspanning, mishandeling, beschadiging van goederen of eenig ander misdrijf, in de termen der strafwet vallen¹.

Zoodra echter iemand van staatswege en op grond der bevelen van het bevoegd gezag van de vrijheid is beroofd, rust op ieder ander de verplichting om dien persoon niet te bevrijden, noch bij zijne ontvlugting de behulpzame hand te leenen, en deze verplichting is van zooveel gewigt, dat hare nakoming door eene strafbepaling behoort te worden verzekerd².

De uitdrukking op openbaar gezag of krachtens regterlijke uitspraak of beschikking van de vrijheid beroofd heeft eene wijde strekking. Zij omvat zeer onderscheidene groepen van personen, die evenwel allen dit gemeen hebben, dat zij de vrijheid missen krachtens bevel of na verkregen magtiging van het openbaar gezag. Als zoodanig kan men noemen allen, die zich door gevangenschap, hechtenis of gijzeling in verzekerde bewaring bevinden. Hierbij denke men ook aan hen, die krachtens art. 152 der grondwet in buitengewone omstandigheden door het politiek gezag zijn gearresteerd, aan de voorloopig aangehoudenen, aan hen die wegens niet-naleving van wettelijke verplichtingen disciplinair worden gestraft, b. v. de schutterpligtigen, aan de krachtens uitleveringstractaten opgeëischte personen, die voorloopig in hechtenis zijn gesteld, aan krijgsgedangenen, aan krankzinnigen, aan verkwisters (art. 512 B. W.), aan minderjarigen, die op verzoek van den vader of den voogd in verzekerde bewaring gesteld zijn (artt. 357, 442 B. W.), aan kinderen geplaatst in een rijksopvoedingsgesticht. In al dergelijke gevallen mist men de vrijheid ten gevolge van de tusschenkomst van den staat, verleend uit kracht van de wet; in al dergelijke gevallen is de bevrijding door anderen of de bij ontsnapping betoonde hulp een misdrijf tegen het openbaar gezag. Het verschil

¹ Minder juist heeft het deutsche wetboek, ofschoon het insgelijks de zelfbevrijding straffeloos acht, de rebellie van gevangenen met vereenigde krachten als een *delictum sui generis* aangenomen, onder den naam »mouterij» (§ 121).

² Vgl. art. 11, tit. II, boek II, ontwerp 1847, art. 335 C. P. B., art. 152 Saksen, art. 142 Beijeren, § 120 D. Wb.

in de oorzaken en den aard der vrijheidsberooving kan de regter in aanmerking nemen bij de toepassing der straf¹.

De betrekking van de in het tweede lid genoemde personen tot hem, die van de vrijheid beroofd is, regtvaardigt eene uitzondering op de algemeene strafbaarheid, gelijk reeds art. 11 ontwerp 1847 heeft begrepen.

¹ Vgl. ook art. 417 [367]. Eene afzonderlijke bepaling nopens den *concursum realis* bij wederspanningheid van preventief gevangenen (zie art. 12, ontwerp 1847) is, na de verwerping van het absorptiestelsel, onnoodig.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Het is voldoende in plaats van de woorden »op openbaar gezag of krachtens regterlijke uitspraak of beschikking van de vrijheid beroofd» te stellen »op wettelijke wijze van de vrijheid beroofd».

Daardoor wordt tevens te gemoet gekomen aan de bedenking dat de bevrijding van voorloopig aangehouden, krachtens art. 39 van het Wetboek van Strafvordering, niet onder het bereik van de in dit artikel vastgestelde strafbepalingen zou vallen, hoewel het feit volkomen gelijkstaat met andere in de Memorie van Toelichting omschreven handelingen. Ook in dit geval toch mist degen die men zou laten ontsnappen de vrijheid »ten gevolge van de tusschenkomst van den Staat, verleend uit kracht van de wet».

Het tweede lid moet naar het oordeel der Commissie vervallen. *Medewerking* met de justitie mag men van de hier bedoelde personen in geen geval eischen, feitelijke *belemmering* der justitie blijft in den geordenden Staat voor ieder ongeoorloofd. De bepaling zou bovendien de bezoeken van bedoelde personen in de gevangenissen zeer gevaarlijk maken, en het praktische doch ongewenschte gevolg zou zijn eene belangrijke beperking of belemmering van die bezoeken.

De voorgestelde redactiewijziging zou aanleiding geven tot allerlei chicanes. Zoodra eenige informaliteit had plaats gehad, zou men straffeloosheid beweren. Het geval van art. 39 Strafvordering is wel degelijk in de Regeeringsredactie begrepen.

(Vgl. ook het antwoord bij art. 210 O. R. O. [189], hiervoor bl. 190.)

G. O. ART. 191 = art. 191 van het Wetboek.

Art. 192.

Hij die, wettelijk als getuige, als deskundige of als tolk opgeroepen, opzettelijk niet voldoet aan eenige wettelijke verplichting die hij als zoodanig te vervullen heeft, wordt gestraft:

1°. in strafzaken met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden;

2°. in andere zaken met gevangenisstraf van ten hoogste vier maanden.

O. R. O. ART. 212. Hij die als getuige, als deskundige of als tolk voor het bevoegd gezag verschenen, weigert of, zoo de zaak is uitgesteld, weigerachtig blijft te voldoen aan eenige wettelijke verplichting die hij als zoodanig te vervullen heeft, wordt gestraft:

in strafzaken met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden;

in andere zaken met gevangenisstraf van ten hoogste vier maanden.

O. R. O. ART. 213. Hij die, met het oogmerk om zich aan eenige in artikel 212 bedoelde verplichting te onttrekken, een niet bestaand feit voorwendt, wordt gestraft:

in strafzaken met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden;

in andere zaken met gevangenisstraf van ten hoogste vier maanden.

Memorie van Toelichting.

ARTT. 212, 213. Wanneer er van de zijde van getuigen, tolken of deskundigen hetzij weigering, hetzij misleiding plaats grijpt met het oogmerk om zich te onttrekken aan verplichtingen, die de wet hun als zoodanig oplegt, begaan zij een misdrijf tegen het openbaar gezag¹.

In strafzaken behoort — evenals thans in den regel — eene zwaardere straf te worden bedreigd; de staat heeft hier een meer regtstreeksch belang bij het ontdekken der waarheid, en tevens bestaat in strafzaken eene sterkere neiging om zich aan de wettelijke verplichtingen te onttrekken en hetgeen men weet te verzwijgen.

Bij vergelijking dezer bepaling met het bestaande regt lette men in de eerste plaats op de artt. 68, 69 (in verband met art. 96 al. 2), 179, 180 (in verband met de artt. 227, 247, 253, 256) wetboek van strafvordering en de artt. 116, 117 (in verband met de artt. 200, 206 en 215) wetboek van burgerlijke regtsvordering. Met het begrip van misdrijf in het stelsel van dit ontwerp is de thans in de artt. 68 en 180 strafv. voorkomende facultatieve vorm der strafbedreiging niet te rijmen. Elke volstrekte weigering eischt straf.

Nevens de getuigen behooren ook de tolken en deskundigen vermeld te worden. Wat de deskundigen betreft, is inzonderheid strafwaardig de daad van hem, die de eenmaal aangenomene verrigting niet uitvoert. Thans is alléén voor burgerlijke zaken en dan nog op onvoldoende wijze hierin voorzien door de toekenning van eene actie tot schadevergoeding, zoo daartoe gronden zijn, in het tweede lid van art. 229 burg. regtsv. Eene strafbepaling is noodzakelijk. De vereischte gegevens tot het ontdekken der waarheid kunnen juist door het aangevangen maar niet voltooid onderzoek zelf zijn verloren gegaan. De bewoordingen van art. 212 »weigeren aan eenige wettelijke verplichting te voldoen» brengen ook dit feit onder het bereik der strafwet.

De artt. 212 en 213 zijn overigens geenszins beperkt tot burgerlijke en strafzaken. Ook buiten eigenlijk regtsgeding kan men als getuige, tolk of deskundige wettelijke pligten te vervullen hebben. Men denke aan de artt. 4—20 der wet van 5 Augustus 1850 (*Staatsblad* n°. 45), tot regeling van het regt van onderzoek (enquête), aan art. 70 der wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n° 17), houdende oprigting van schutterijen over de geheele uitgestrektheid des rijks, aan de verplichting van de bedienden des gefailleerden om inlichtingen te verstrekken aan den regter-commissaris krachtens art. 805 W. v. K. De gebezigde ruime uitdrukking het bevoegd gezag maakt de toepassing van de artt. 212 en 213 op soortgelijke handelingen mogelijk. Op de in art. 805 W. v. K. in de eerste plaats genoemde verplichting tot mededeelingen aan de curators slaat de strafbepaling echter niet. Eerst bij de ondervraging door den regter-commissaris worden de bedienden »getuigen».

¹ Eene overtreding is het lichtere feit voorzien in art. 499 [444].

Advies van den Raad van State.

Art. 212. Deze bepalingen zouden beter aan de wetboeken van strafvordering en burgerlijke regtsvordering worden overgelaten. Zij zijn meer van disciplinair dan van poenalen aard. Bij art. 504 [449] zal 's Raads advies op dit onderwerp terugkomen.

Art. 213. De hier bedreigde straffen zijn overmatig zwaar*.

Het artikel behoort almede niet in een wetboek van strafregt.

* [Ze waren toen, overeenkomstig artt. 216 en 217 O.Stc. *negen maanden en zes maanden.*]

Rapport aan den Koning.

Dat strafbepalingen tegen opzettelijke veronachtzaming van wettige verplichtingen, in het belang eener goede regtsbedeeling opgelegd, van disciplinair aard zouden zijn, is eene stelling, die niet wel verdedigbaar schijnt. Tot hiertoe was het onderwerp in de processuële wetgeving geregeld, omdat er eene leemte in den Code Pénal bestond. De nieuwere wetboeken van strafregt (vgl. bv. § 138 van het duitsche wetboek) zijn te dien aanzien nagenoeg eenstemmig. Aangaande de straffen in hier voorziene gevallen, zie men nog art. 51 strafvordering, benevens de artt. 25,

26 titel IV, en de artt. 39, 3°. en 50 titel VII ontwerp strafv. 1863. De straffen zijn echter in dit en het volgende artikel, overeenkomstig den wensch van den Raad van State, gebragt op zes maanden en op vier maanden.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 212. Wanneer men dit artikel vergelijkt met art. 499 [444], stuit men op de zonderlinge inconsequentie dat de getuige, deskundige of tolk, welke in het geheel niet verschijnt, hoogstens met eene geldboete kan worden gestraft, terwijl dezelfde personen als zij *wel* verschijnen maar weigeren aan hunne wettelijke verplichting te voldoen, eene gevangenisstraf kunnen belooopen van zes maanden in strafzaken en van vier maanden in andere zaken. Het juiste criterium voor het verschil van het feit dat hier strafbaar wordt gesteld en de analoge overtreding is dat hier een *opzettelijk* verzuim wordt bedoeld, terwijl bij de overtreding het *opzet* niet behoeft bewezen te worden. Naar het oordeel der Commissie zou het misdrijf beter aldus omschreven worden; »Hij die wettelijk als getuige, als deskundige of als tolk opgeroepen, opzettelijk zich onttrekt aan eenige wettelijke verplichting die hij enz.» Door deze redactie zou art. 213 overbodig worden. En bovendien wordt nog een ander bezwaar opgelost, dat tegen het ontworpen artikel werd aangevoerd. Wat toch deskundigen en tolken betreft kan *weigeren* bij verschijning voor het bevoegd gezag plaats hebben, als zij weigeren den eed af te leggen, of te antwoorden op de vragen over het onderwerp hunner expertise of vertolking. Maar hoe, bij de omschrijving van het onderwerp, als deskundigen of tolken alleen een rapport of vertaling bij het bevoegd gezag hebben in te leveren en in dit opzicht weigerachtig zijn? Dan heeft *niet* plaats eene weigering van een *voor het bevoegd gezag verschenen* deskundige of tolk. (Zie onder anderen art. 229 Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering.)

Bij de invoering van dit Wetboek zal overal moeten worden nagegaan, welke bepalingen in andere wetboeken of speciale wetten geheel of gedeeltelijk worden geabrogeerd. In het bijzonder wordt de aandacht der Regering gevestigd op de middelen van contrainte welke op de feiten, in dit artikel omschreven, toepasselijk zijn. Zullen deze blijven gehandhaafd of zijn zij vervangen door art. 212? Deze vraag verdient vooral daarom over-

weging, omdat de wijzigingen, welke de wetboeken en andere wetten door dit en de volgende artikelen ondergaan, door de Staatscommissie niet werden opgenomen onder de wijzigingen, die hare ontwerpen in de wetboeken zouden brengen.

De voorgestelde redactie is overgenomen. »*Niet voldoet*» is echter heter dan »*zich onttrekt*». Strafbedreiging brengt, zoolang de wetgever niet het tegendeel bepaalt, geene wijziging in de bestaande middelen van contrainte.

G. O. Art. 192 = art. 192 van het Wetboek.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer LENTING: In dit artikel wordt, wat de straf betreft, onderscheiden tusschen den getuige in strafzaken en in andere zaken. De Regering schijnt het oude denkbeeld toegedaan, dat tusschen beide groot verschil bestaat. Voorzeker heeft, gelijk de Memorie van Toelichting zegt, de Staat in strafzaken meer regtstreeksch belang bij het ontdekken der waarheid, maar ik beweer dat ook in civilibus het publiek belang zeer betrokken is. In die zaken is de getuige evenzeer verplicht om de waarheid te zeggen en daarvoor op te komen, omdat het publiek belang dat eischt. Zoowel in straf- als in burgerlijke zaken, is het weigeren van getuigenis der waarheid af te leggen een zwaar misdrijf. Waar sprake is van het mijn en dijn, is de waarheid in burgerlijke zaken van even groot belang.

Ik geef dus den Minister in overweging om de straf in straf- en in burgerlijke zaken, op bedoeld misdrijf gelijk te stellen.

De heer PATIJN, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Na de toelichting van den geachten spreker verwondert mij wat door hem den Minister in overweging wordt gegeven. Ik geef toe dat ook in burgerlijke zaken het publiek belang eischt dat de getuige voldoe aan zijne verplichting. Ware dus in dit artikel geene straf bedreigd tegen den getuige die aan die verplichting niet voldoet, het zoude een gegronde grief zijn tegen het ontwerp, maar dat is het geval niet. Ook tegen hen wordt straf bedreigd — maar de geachte afgevaardigde verklaarde zelf dat hetzelfde feit in strafzaken „een erger misdrijf is”. Welnu, dat beginsel ligt aan dit artikel ten grondslag.

De geachte spreker weet uit eene vroegere betrekking dat de woorden der Memorie van Toelichting volkomen juist zijn: „De Staat heeft hier (in strafzaken) een meer regtsteeksch belang bij het ontdekken der waarheid, en tevens bestaat in strafzaken eene sterkere neiging om zich aan de wettelijke verplichtingen te onttrekken en hetgeen men weet te verzwijgen.”

Op goeden grond mag dus worden verdedigd dat hetzelfde onderscheid dat ook in buitenlandsche wetten wordt gevonden, in dit artikel wordt behouden.

De heer LENTING: De neiging om de waarheid niet te zeggen bestaat evenzeer in moeilijke civiele quaestien, bijv. bij actiën van bezit en dergelijke. Ook daar bestaat vaak vrees voor eene der beide partijen. Waarom dus eene verschillende straf? Het belang der waarheid is in straf- en andere zaken even groot.

De heer VAN GENNEP: Art. 805 van het Wetboek van Koophandel zegt:

„De kantoor- of andere bedienden des gefailleerden vermogen zich niet aan het geven van zoodanige onderrichtingen en inlichtingen te onttrekken.

„Bij weigering is de regter-commissaris, op voordragt van de curators, bevoegd om hen te ondervragen, zoo ten opzichte van de inrigting der balans als wegens de oorzaken en omstandigheden van het faillissement,” enz.

In geval van faillissement en wanneer de gefailleerde voortvlugtig is, moeten de

inlichtingen voornamelijk door de kantoorbedienden verstrekt worden. Onttrekken deze zich daaraan dan kan dit tot groote moeilijkheden aanleiding geven. Bovendien zou dergelijke handeling, als in strijd met de wet, gestraft moeten worden. Nu bestaat er twijfel bij mij of de bedienden, bedoeld bij art. 805, onder dit artikel vallen. Zij kunnen wel als getuigen en deskundigen worden beschouwd, maar toch in den wijderen zin die aan het geven van inlichtingen en onderrigtingen moet gehecht worden. Verklaart de Minister, dat zij onder het artikel vallen, dan acht ik dit voldoende. Anders zou het artikel, meen ik, moeten aangevuld worden met de woorden: *of tot het geven van inlichtingen.*

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Ik meen de vraag van den geachten spreker uit Rotterdam bevestigend te mogen beantwoorden. Hij verklaart zelf, dat de personen, door hem bedoeld, deels getuigen, deels deskundigen zijn. Maar dan vallen zij ook, indien de regter-commissaris hen overeenkomstig het 2de lid van art. 805 Wetboek van Koophandel heeft opgeroepen, in dit artikel waarin in éénen adem van getuigen en deskundigen wordt gesproken.

In art. 194 is sprake niet van den kantoorbediende maar van den gefailleerde zelf. Voor dezen was een afzonderlijk artikel noodig, niet alleen omdat hij niet onder de in art. 192 bedoelde personen zou kunnen worden begrepen, maar ook omdat voor hem zwaarder straf noodig was.

Ook in de Memorie van Toelichting wordt erkend dat in 't geval van art. 805 Wetboek van Koophandel de bedienden, zoodra slechts de regter-commissaris hen ondervraagt, als getuigen onder dit artikel vallen.

Verslag van de Eerste Kamer.

Art. 192, jto. art. 444. Moet uit het ontbreken van bepalingen als die van art. 118 Wetboek van Regtsvordering en art. 178 Wetboek van Strafvordering afgeleid worden, dat intrekking van veroordeeling onmogelijk is? Is zij niet onmogelijk, langs welken wettelijken weg zal zij dan kunnen geschieden?

Antwoord der Regeering.

Intrekking van veroordeeling zal voortaan onmogelijk zijn. Zij zal ook *onnoodig* zijn, want art. 192 spreekt van *opzet*, art. 444 van *wederrechtelijk*; terwijl de veroordeeling eerst zal plaats hebben nadat de delinquent zich heeft kunnen verdedigen.

Men vergelijkte art. 25 van het ontwerp-invoeringswet der Staatscommissie.

Art. 193.

Hij die opzettelijk niet voldoet aan een wettig bevel tot overlegging van een stuk hetwelk beweerd wordt valsch of vervalscht te zijn, of hetwelk dienen moet ter vergelijking met een ander waarvan de valscheit of vervalsching beweerd, of de echtheid ontkend of niet erkend wordt, wordt gestraft:

1°. in strafzaken met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden;

2°. in andere zaken met gevangenisstraf van ten hoogste vier maanden.

O. R. O. ART. 214. Hij die niet voldoet aan een wettig bevel tot overlegging van een stuk hetwelk beweerd wordt valsch of vervalscht te zijn, of hetwelk dienen moet ter vergelijking met een ander waarvan de valscheit

heid of vervalsching beweerd, of de echtheid ontkend of niet erkend wordt, wordt gestraft:

in strafzaken met gevangenisstraf van ten hoogste negen maanden;
in andere zaken met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden.

Memorie van Toelichting.

Tegen niet-overlegging van een stuk, onder de omstandigheden in dit artikel omschreven, kan thans, in burgerlijke en in strafzaken, alleen het middel van lijfswang worden aangewend (artt. 292, 294, 296 strafvordering en art. 185 burgerl. regtsvordering). Eene strafbepaling gelijk hier wordt voorgesteld is meer afdoende en heeft grootere preventieve kracht.

»Wettig bevel tot overlegging» beteekent eene overlegging op de wijze, tijd en plaats en in de gevallen, die de wet voorschrijft.

Overlegging is ruimer dan »overbrenging», en omvat ook het handelen in strijd met art. 186 wetb. van burg. regtsv. in geval de stukken ter vergelijking niet overgebracht kunnen worden of de woonplaats der houders te zeer verwijderd is.

Ten aanzien van de openbare bewaarders (artt. 294 strafv., 185 burgerl. regtsv.), die bij het plegen van het misdrijf misbruik maken van hun ambt (art. 54 [44]), kan de straf met een derde worden verhoogd. Ambtsmisdrijf wordt het feit niet, want het krijgt voor den ambtenaar geen eigenaardig karakter.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Waarom is het maximum hier hooger dan in de beide voorgaande artikelen?

Ook toeval of overmagt is hier denkbaar. Men leze daarom: »Hij die opzettelijk niet voldoet enz.»

De straf van art. 212 [192] kan ook hier voldoende geacht worden. Het woord »opzettelijk» is bijgevoegd om te doen uitkomen dat de schuldige het bevel moet gekend hebben. Geenszins om »overmacht» uit te sluiten; deze laatste is door art. 50 [40] overal stilzwijgend uitgesloten.

G. O. ART. 193 = art. 193 van het Wetboek.

Art. 194.

Hij die, in staat van faillissement of van kenlijk onvermogen verklaard of als bestuurder of commissaris eener in staat van faillissement verklaarde naamlooze vennootschap of coöperatieve vereeniging, wettelijk opgeroepen tot het geven van inlichtingen, hetzij zonder geldige reden opzettelijk wegblijft, hetzij weigert de vereischte inlichtingen te geven of ze overeenkomstig de wet te beëedigen, hetzij opzettelijk verkeerde inlichtingen geeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

O. R. O. ART. 215. Hij die, in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen verklaard of als bestuurder eener in staat van faillissement verklaarde naamlooze vennootschap of coöperatieve vereeniging, in de gevallen waarin hij tot het geven van inlichting is verplicht, hetzij zonder geldige reden opzettelijk wegblijft, hetzij weigert de vereischte inlichtingen te geven of ze overeenkomstig de wet te beëdigen, hetzij opzettelijk verkeerde inlichtingen geeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

Memorie van Toelichting.

Art. 215 strekt tot sanctie voor de in de artt. 790 en 798 wetb. van kooph. en art. 893 wetb. van burg. regtsv. aangeduide verplichting tot het geven van inlichtingen. Men vergelijke hiermede de bepalingen van de artt. 3 n°. 2 en 6 n°. 2 van de wet van 10 Mei 1837 (*Staatsblad* n°. 21) omtrent bankbreuk, alsmede art. 7, tit. XXI, boek II ontwerp 1847. Van laatstgemeld voorschrift onderscheidt het artikel zich door meerdere volledigheid, als bovendien vermeldende: 1°. den bestuurder eener in staat van faillissement verklaarde naamlooze vennootschap of coöperatieve vereeniging; 2°. de weigering om de inlichtingen te beëdigen; 3°. het geven van verkeerde inlichtingen.

Advies van den Raad van State.

Art. 215. De coöperatieve vennootschappen behoren almede in het artikel vermeld te worden.

Rapport aan den Koning.

De opmerking van den Raad van State, dat in dit artikel de coöperatieve vennootschappen behoren vermeld te worden, is juist; het artikel is dienovereenkomstig aangevuld met coöperatieve vereeniging, zooals de wettelijk aangenomen naam is.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Bestuurder. De Commissie geeft in overweging te lezen: *Bestuurder of commissaris.* Daardoor wordt niets beslist aangaande de verantwoordelijkheid of de verplichtingen van commissarissen. De regeling van deze materie moet worden overgelaten aan het Wetboek van Koophandel. Maar *indien* zij verplicht zijn tot het geven van inlichtingen, geldt voor hen dezelfde reden van strafbaarheid in de hier bedoelde gevallen als voor bestuurders. De redactie van het ontwerp laat overigens twijfel toe over de vraag of de commissaris mede-bestuurder (zie art. 52 Wetboek van Koophandel) in de termen van het artikel zou begrepen zijn.

Ook de commissaris is vermeld.

»Wettelijk opgeroepen tot» is korter en juister dan de omschrijving in de vroegere redactie.

G. O. ART. 194 = art. 194 van het Wetboek.

Art. 195.

Hij die een recht uitoefent, wetende dat hij daarvan bij rechterlijke uitspraak is ontzet, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden.

O. R. O. ART. 216. Hij die een regt waarvan hij bij regterlijke uitspraak is ontzet, uitoefent, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste zes honderd gulden.

Memorie van Toelichting.

V. *Onbevoegde uitoefening van eenig regt of ambt* (artt. 216—218).

Art. 216 vereischt geene toelichting ¹. Alleen verdient opmerking, dat door dit algemeene voorschrift in verband met het laatste lid [nu *eerste* lid van 176] van de artt. 177 en 178 [164 en 165], ook het derde lid van art. 55 en van art. 57 der wet van 9 April 1875 (*Staatsblad* n°. 67) tot regeling van de dienst en het gebruik der spoorwegen, zullen kunnen vervallen.

¹ Vgl. art. 8, tit. II, boek II, ontwerp 1847.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Men leze: »Hij die opzettelijk een regt enz.” Het geval toch kan zich voordoen dat iemand, ofschoon bij regterlijke uitspraak van een regt ontzet, hiervan geen kennis draagt.

Het uitoefenen van een recht is, op zich zelf, *per se* opzettelijk.

Het opzet wordt hier het best uitgedrukt door de wetenschap dat hij er van ontzet was.

[Vgl. het Verslag van de Eerste Kamer en het Antwoord der Regeering bij art. 28, deel I, bl. 351.]

G. O. ART. 195 = art. 195 van het Wetboek.

Art. 196.

Hij die opzettelijk onderscheidingsteekenen draagt of eene daad verricht behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt of waarin hij geschorst is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

O. R. O. ART. 217. Met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden wordt gestraft:

- 1°. hij die onderscheidingsteekenen draagt of daden verricht waarvan hij weet dat zij behooren tot een ambt dat hij niet bekleedt;
- 2°. hij die, in zijn ambt geschorst, de daaraan verbonden onderscheidingsteekenen draagt of eenige tot dat ambt behorende daad verricht.

Memorie van Toelichting.

Met het onbevoegd doen van ambtsverrigtingen ² staat gelijk het onbevoegd dragen van ambtsteekenen. Reeds door het enkel dragen van het uitwendig teeken, dat aan een ambt, b. v. van burgemeester, veldwachter, loods enz. verbonden is, brengt de drager een ander in den waan, dat hij

² Vgl. art. 23, tit. II, boek II, ontwerp 1847.

dit ambt bekleedt en oefent een zedelijken dwang uit, die somtijds — men denke o. a. aan brand en zeegevaar — groot nadeel kan veroorzaken.

Art. 217 voorziet dus ook in het voorschrift van art. 10 der wet van 20 Aug. 1859 (*Staatsblad* n°. 93), houdende bepalingen op de loodsdienst voor zeeschepen, behoudens het aldaar vermelde voeren van onderscheidingsteekenen der loodsvaartuigen, dat in art. 465 [410] eene plaats vindt.

De uitoefening van ambtelijke verrigtingen of het dragen van ambtelijke onderscheidingsteekenen ondanks schorsing — eene schorsing wel te onderscheiden van de tijdelijke ontzetting van regten vermeld in het voorgaand artikel — verdient, tot vermijding van onzekerheid, afzonderlijk genoemd te worden: de geschorste kan niet gezegd worden te hebben opgehouden het ambt te bekleeden; zelfs blijft o. a. in het geval van art. 13 der wet op de regterlijke organisatie de bezoldiging doorgaan.

Eene afzonderlijke bepaling als die van het hier te lande nooit toegepaste art. 93 Code Pénal schijnt niet wenschelijk. Het wederregtelijk behouden van een krijgsbevel en het bijeenhouden der troepen ondanks order tot afdanking of verspreiding, zijn feiten die uitsluitend door personen aan den militairen regtsdwang onderworpen, in hunne betrekking als militair, kunnen gepleegd worden, en alzoo buiten het gebied liggen van dit wetsontwerp. Hetzelfde kan in verre de meeste gevallen gezegd worden van het in het eerste lid van genoemd artikel omschreven onbevoegd aanvaarden van het bevel over eenige plaats of een deel van de zee- of landmagt. In de zeldzame gevallen dat een niet-militair zich hieraan mogt schuldig maken, zal meestal poging tot eenig misdrijf tegen de veiligheid van den staat (titel I) aanwezig zijn en overigens dit artikel voldoende wezen.

Advies van den Raad van State.

Achter 2°. moet worden geplaatst:
»of de daaraan verbonden
onderscheidingsteekens
draagt”.

Rapport aan den Koning.

Art. 217. Ook dit artikel is overeenkomstig 's Raads advies aangevuld.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Ook hier moet gewaakt worden dat de straf alleen bedreigd worde tegen *opzettelijke* miskenning van de beslissingen van het bevoegd gezag. Dat de redactie van 2°. zoo als zij nu luidt tot onbillijkheden zou kunnen aanleiding geven springt in het oog, maar zelfs in het sub 1°. omschreven geval is het niet onmogelijk dat men bij vergissing onderscheidingsteekenen draagt of daden verrigt, ofschoon men weet dat zij behooren tot een ambt dat men niet bekleedt. Men kan bijv. bij ongeluk den rok en daarmee de onderscheidingsteekenen dragen van een ander. Beter ware het, tevens eenvoudigheidshalve de beide paragraphen vereenigende, te lezen: »Hij die opzettelijk de onderscheidingsteekenen draagt of eene daad verrigt behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt of waarin hij geschorst is.”

Aan de opmerking is gevolg gegeven; door het vooropgestelde »*opzettelijk*” wordt ook uitgesloten het geval dat men met de schorsing niet bekend was.

Art. 197.

Een vreemdeling die in strijd met 's Konings last of 's rechters bevel, ter uitvoering van de wet gegeven, binnen het rijk in Europa terugkeert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden.

O. R. O. Art. 218. Een vreemdeling die in strijd met 's Konings last of 's regters bevel, ter uitvoering van de wet gegeven, binnen het rijk in Europa terugkeert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden.

Memorie van Toelichting.

Art. 218 slaat terug op de artt. 14 en 15 der wet van 13 Aug. 1849 (*Staatsblad* n°. 39), tot regeling der toelating en uitzetting van vreemdelingen, waarvan het de strafbepalingen vervangt. Alleen voorzoover 's Konings last en 's regters bevel tot uitzetting van vreemdelingen overeenstemmen met de wet, is de overtreding daarvan strafbaar; 's Konings last behelst, behoudens latere opheffing, een voortdurend verbod, 's regters bevel is van kracht gedurende vijf jaren.

Advies van den Raad van State.

Art. 218. Dit artikel behoort te huis in de vreemdelingenwet.

Rapport aan den Koning.

De bedenking tegen dit artikel schijnt minder juist. Gelijke bepaling moge thans in de vreemdelingenwet voorkomen, dit belet niet, dat zij,

evenals vele andere strafbepalingen uit bijzondere wetten, bij eene nieuwe codificatie van het strafregt, in het wetboek moet worden gebragt waar zij behoort. Andere strafbedreiging bevat de vreemdelingenwet niet.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Moet niet een politiestraf worden bepaald op het terugkeeren van krachtens art. 9 der wet van 13 Augustus 1849 (*Staatsblad* n°. 39) over de grenzen gebragte vagebonden?

Art. 14 van genoemde wet straft hen die binnen 5 jaren na het bevel van den kantonregter terugkeeren, met gevangenis van acht dagen tot drie maanden. Art. 15: vreemdelingen die tegen eene uitzetting op 's Konings last, zonder dat deze is opgeheven, in Nederland terugkeeren, van drie tot zes maanden. In het ontwerp wordt uitzetting op 's konings en op 's regters last gelijk gesteld, ook wat de straf betreft. De minderheid der Commissie achtte dit minder juist. Er is verschil tusschen vreemdelingen, gevaarlijk voor de openbare rust en die geene voldoende bestaansmiddelen hebben. De Commissie is echter van oordeel dat het misdrijf bestaat in terugkeer na uitzetting, onverschillig waarom deze werd bevolen; zij meent dat het niet noodig en ook niet juist is het motief voor de uitzetting tot criterium van een verschil van misdrijf te maken, terwijl bovendien de regter voldoende ruimte heeft om de verzwarende omstandigheden in aanmerking te nemen.

Straf te bedreigen tegen terugkeer van over de grenzen gebragte vagebonden komt niet noodig voor. Hunne uitleiding heeft een geheel

tijdelijk karakter. Indien zij na verloop van eenigen tijd hier te lande een middel van bestaan hebben gevonden, belet niets dat zij terugkeeren.

G. O. ART. 197 = art. 197 van het Wetboek.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer LENTING: In het Verslag wordt ook gewezen op art. 9 der vreemdelingenwet, volgens hetwelk vreemdelingen door de politie over de grenzen worden gezet, wanneer zij geene reis- en verblijfkosten kunnen bekomen. De Minister antwoordt daarop: „Straf te bedreigen enz.” [zie dit op bl. 205 onderaan].

Dit antwoord is mij niet afdoende, want een vagebond die heden over de grenzen wordt gezet, keert morgen of over een paar dagen terug. Indien de vagebond na verloop van een jaar terugkeert en bewijst dat hij middelen van bestaan heeft, dan is het eene andere zaak, en dan behoeft hij niet gestraft te worden, maar zoo als het hier is past dat antwoord van den Minister daar niet op. Het komt mij voor dat ook hier de vagebond, die over de grenzen wordt gezet en terugkeert, wel degelijk straf verdient. Tot dusver geloof ik niet dat er straf op staat, maar mij dunkt dat daarbij het publiek belang ook zeer betrokken is.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: De opmerking waarmede de heer Lenting eindigt, is, dunkt mij, voor de Regering een sterk en afdoend argument. Tot dusver, zegt de geachte spreker, heeft men geene strafbepaling tegen terugkeerende vagebonden gehad. Dit is nu zeer zeker *op zich zelf* geen argument, maar het wordt het wanneer men er kan bijvoegen: tot dusver heeft zich ook geen behoefte aan dergelijke strafbepaling geopenbaard.

De vagebondage draagt niet zelden een tijdelijk karakter. Wie heden is zonder middel van bestaan, kan wellicht na weinig tijd een werkzaam leven leiden. Heeft die verandering plaats gehad, dan ware het onregtvaardig hem te straffen wanneer hij later terugkomt. En, heeft de verandering *niet* plaats gehad, dan is het in een land waarin de vagebondage zelve (volgens dit ontwerp) *niet* gestraft wordt, rationeler den vreemdeling op nieuw over de grens te leiden dan hem in onze gevangenissen op te nemen.

De heer LENTING: Het argument dat er tot dusver geen behoefte bestond aan dergelijke strafbepaling, komt mij zeer zwak voor. Die behoefte kan zich nog laten gelden. Wanneer, zoo als de Minister zegt, een vagebond heden over de grenzen is gezet en over eenige dagen als werkzaam mensch, die vertrouwen verdient, terugkeert, welnu, dan zullen er geen termen zijn om hem te straffen. Maar ik bedoel den vagebond, die heden over de grenzen gezet, binnen eenige dagen weder als zoodanig terugkeert, zonder middelen van bestaan. Nu kan men hem niet straffen, men moet hem dus wederom over de grenzen zetten. En dat heeft veel van comediespel.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Wanneer vagebonden zoo dikwerf zij terugkomen, dadelijk weder over de grenzen worden gezet, dan verbeeld ik mij dat zij al spoedig met het terugkeeren zullen ophouden. Het goede doel van den geachten afgevaardigde uit Zutphen is ook het mijne. Maar ik geloof dat dit, beter dan door straffen, bereikt zal worden door verscherpte toepassing van de vreemdelingenwet.

Art. 198.

Hij die opzettelijk eenig goed aan het krachtens de wet daarop gelegd beslag of aan eene gerechtelijke sequestratie onttrekt of,

wetende dat het daaraan onttrokken is, het verbergt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk eenig krachtens de wet in beslag genomen goed vernielt, beschadigt of onbruikbaar maakt.

De bewaarder die opzettelijk een dezer feiten pleegt of toelaat, of den dader als medeplichtige ter zijde staat, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.

Indien een dezer feiten ten gevolge van onachtzaamheid des bewaarders gepleegd is, wordt deze gestraft met hechtenis van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

Art. 199.

Hij die opzettelijk zegels waarmede voorwerpen door of vanwege het bevoegd openbaar gezag verzegeld zijn, verbreekt, opheft of beschadigt, of de door zoodanig zegel bewerkte afsluiting op andere wijze verijdt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

De bewaarder die opzettelijk het feit pleegt of toelaat, of den dader als medeplichtige ter zijde staat, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Indien het feit ten gevolge van onachtzaamheid des bewaarders gepleegd is, wordt deze gestraft met hechtenis van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

O. R. O. ART. 219. Hij die opzettelijk eenig goed aan het krachtens de wet daarop gelegd beslag of aan eene geregtelijke sequestratie onttrekt of, van die onttrekking kennis dragende, verbergt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

De bewaarder die het feit begaat of toelaat, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Indien het feit door of ten gevolge van onachtzaamheid des bewaarders begaan is, wordt deze gestraft met hechtenis van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

O. R. O. ART. 220. Hij die opzettelijk zegels waarmede voorwerpen door of van wege het bevoegd gezag verzegeld zijn, verbreekt, opheft of beschadigt, of de door zoodanig zegel bewerkte afsluiting op andere wijze verijdt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

De bewaarder die het feit begaat of toelaat, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Indien het feit door of ten gevolge van onachtzaamheid des bewaarders begaan is, wordt deze gestraft met hechtenis van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

O. R. O. ART. 376. Hij die ter bedriegelijke verkorting van de regten van zijn schuldeischer eenig goed onttrekt aan een daarop gelegd executoriaal of conservatoir beslag of aan een dreigend executoriaal beslag, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Memorie van Toelichting.

VI. *Ongeoorloofde handelingen met voorwerpen toevertrouwd aan het openbaar gezag* (artt. 219—223).

Deze bepalingen waken tegen de belemmering, die de openbare dienst ondervindt door het vrijdelen van enkele bepaald genoemde ambtsverrigtingen en het onttrekken van stukken, die zich onder ambtelijk opzicht bevinden.

Artt. 219, 220. Bij de vrijdeling van een beslag of van eene verzegeling is onderscheiden, naarmate het feit door den bewaarder zelven of door een ander persoon wordt begaan.

Het maakt geen verschil of een derde dan wel de eigenaar van het goed zich aan schending van het daarop gelegd beslag of van de verzegeling schuldig maakt¹. Handelt laatstgenoemde ter bedriegelijke verkorting van de regten zijner schuldeischers, zoo kan naar omstandigheden zijne daad onder het bereik vallen van titel XXVI.

Door of ten gevolge van. De onachtzaamheid staat met het feit niet altijd in even regtstreeksch verband. Het beslag en de verzegeling kunnen onmiddellijk door de onachtzaamheid des bewaarders geschonden zijn, maar het kan ook wezen, dat alleen ten gevolge van die onachtzaamheid andere personen in de gelegenheid zijn gekomen om het feit te volvoeren.

Verijdt. Deze bijvoeging is in art. 220 (niet in art. 219) noodig, dewijl de mogelijkheid bestaat dat men, zonder verbreking, opheffing of beschadiging der zegels, de verzegelde goederen aan de door het ambtelijk zegel bevestigde om- of insluiting onttrekt.

(VIII van Tit. XXVI.) *Onttrekking van eenig goed aan een daarop gelegd beslag ter bedriegelijke verkorting van de regten des schuldeischers* (art. 376).

In vele landen heeft men sedert lang het gemis gevoeld van eene strafbepaling tegen hem die, ter bedriegelijke verkorting van de regten zijns schuldeischers, goederen aan een beslag hetzij reeds daarop gelegd, hetzij dreigend, onttrekt. Eerst het saksische wetboek (volgens de laatste redactie art. 310) heeft die leemte aangevuld; met eenige wijziging werd zijn voorschrift in het deutsche rijkswetboek overgenomen. Het ontwerp wijkt van beiden af. Het straft het onttrekken van goederen aan een reeds daarop gelegd beslag, onverschillig of dit executoriaal of enkel conservatoir zij; is het feit daarentegen gepleegd op een tijdstip waarop het beslag nog slechts dreigde, zonder werkelijk reeds gelegd te zijn, zoo eischt het ontwerp dat een executoriaal beslag den schuldenaar boven het hoofd hange, dat de schuldeischer reeds een regtstitel tot dat einde bezitte. De bepaling verder uit te strekken is onraadzaam bij den twijfel, die doorgaans zal rijzen ten aanzien der vraag, of inderdaad een beslag moet geacht worden den schuldenaar te bedreigen, en reeds het verschil van gevoelen, dat zich elders geopenbaard heeft, is eene waarschuwing voor den wetgever om niet de strafbaarheid of straffeloosheid van het feit te doen afhangen van de meerdere of mindere vrees, die in elk concreet geval

¹ Art. 20, tit. II, boek II, ontwerp 1847, ziet in de hoedanigheid van eigenaar eene verzwarende omstandigheid, terwijl blijkens het voorloopig verslag sommige leden der kamer hierin veeleer grond tot verzachting meenden te vinden.

de door den schuldeischer genomene maatregelen den schuldenaar moesten inboezemen.

De vraag of ook de poging tot dit misdrijf behoort strafbaar te wezen, is in Duitschland ontkennend beantwoord, doch de straffeloosheid evenmin door afdoende gronden geregtvaardigd als de bepaling, dat de vervolging alleen mag plaats hebben op klagte van den schuldenaar wiens maatregelen zijn verijdeld.

Uit de vergelijking dezer bepaling met het voorschrift van art. 219 volgt, dat hier alleen de schuldenaar dader van het strafbare feit zijn kan, moge al een ander zich daaraan medeplichtig hebben gemaakt, terwijl het daar omschreven misdrijf door elk en een iegelijk kan gepleegd worden, en ook het bepaalde oogmerk, de bedriegelijke verkorting van de regten des schuldeischers, geene voorwaarde der strafbaarheid is.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 219. *verbergt*. Indien in art. 471 [416] *verbergt* iets anders is als in art. 472 [zie achter 416] *zijne tusschenkomst leenen tot verberging*, moet dan niet hier ook de laatstgemelde vorm van het misdrijf worden genoemd? Of is dit hier medeplichtigheid?

»*wetende dat enz.*» is taalkundig beter, want er was nog van geene andere onttrekking gesproken dan van die van den schuldeige zelve.

Het leenen van tusschenkomst tot 't verbergen moet natuurlijk beoordeeld worden naar de algemeene regels voor deelneming. Zie verder ad art. 472.

3de lid. De bijvoeging van »opzettelijk» is hier bepaald noodig. Zie art. 223 Staatscommissie*.

4de lid. »*door of*» is geschrapt, als onmogelijk.

Zie voorts ad art. 376 [hieronder op deze blz.] en ad art. 54 [44, in deel I, bl. 411 volg.].

Art. 220. *bevoegd gezag*. De Commissie geeft in overweging te lezen *bevoegd openbaar gezag*. Ook de besturen van particuliere vereenigingen, bijv. kerkeraden, kunnen bevoegd zijn om gezag, zoo als hier omschreven wordt, uit te oefenen. Toch is, blijkens het opschrift van dezen titel, alleen de bedoeling de krenking van het *openbaar gezag* strafbaar te stellen.

Het spreekt van zelf dat in den ganschen titel slechts *openbaar gezag* bedoeld is. De gevraagde bijvoeging mag dan ook niet leiden tot de redeneering a contrario.

Art. 376. *dreigend*. Vóór het beslag werkelijk gelegd is kunnen de *regten* van den schuldeischer niet verkort worden door eenig goed aan dat beslag te onttrekken. Het regt van den schuldeischer toch begint eerst *door* het beslag. Wil men verduistering van goederen na gedaan bevel van betaling beteugelen, dan moet daartegen door verkorting van de termijnen worden voorzien, maar het gaat niet aan een feit strafbaar te stellen, waartoe hij die het pleegt volkomen bevoegd is.

Overigens voorziet art. 219 voldoende in de verkorting van de regten der schuldeischers wanneer het beslag werkelijk gelegd is. De Commissie

* [Van art. 223 O. Stc. luidde het 2e lid: »De bewaarder die zich aan het feit schuldig maakt of het oogluikend toelaat, wordt gestraft» enz.]

zou daarom dit artikel willen weglaten en het maximum in art. 219, ten einde ook den *casus gravior* naar behooren te kunnen straffen, willen brengen op drie jaren.

Aan het verlangen der Commissie wordt voldaan. De straf in art. 219 wordt nu *drie* jaren. Tevens wordt nu in art. 219 de lacune aangevuld die in art. 376 bestond. Er was namelijk niet voorzien in het, speciaal bij fiscale executies niet ongewone, geval dat de schuldenaar het in beslag genomen goed moedwillig vernielt.

[Zie ook het medegedeelde bij art. 44, deel I, bl. 413.]

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Art. 219. *van DIE onttrekking kennis dragende. Van welke onttrekking?* Dat moet uit het voorgaande blijken. Daar is gesproken van de onttrekking, door den persoon zelven gepleegd. Dus zou hier de zin zijn: »kennis dragende van de door hem zelven gepleegde onttrekking», terwijl blijkbaar bedoeld is eene onttrekking, die door een ander gepleegd is. Ik zou voorstellen het aldus uit te drukken: *of, wetende dat het door een ander daaraan onttrokken is, HET verbergt.*

Ik heb *kennis dragende* vervangen door *wetende*: 1°. omdat nu het voorszetsel *van* wegvallt, bij *kennis dragende* behoorende, en 2°. omdat *wetende* de gewone term is, die het Ontwerp in dergelijke gevallen overal elders bezigt.

G. O. ARTT. 198 en 199 = artt. 198 en 199 van het Wetboek.

Art. 200.

Hij die opzettelijk zaken, bestemd om voor de bevoegde macht tot overtuiging of bewijs te dienen, akten, bescheiden of registers die voortdurend of tijdelijk op openbaar gezag bewaard worden, of hetzij aan een ambtenaar, hetzij aan een ander in het belang van den openbaren dienst zijn ter hand gesteld, vernielt, beschadigt, onbruikbaar maakt of wegmaakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

O. R. O. ART. 221. Hij die opzettelijk zaken, bestemd om voor de bevoegde magt tot overtuiging of bewijs te dienen, akten, bescheiden of registers die duurzaam of tijdelijk op openbaar gezag bewaard worden, of hetzij aan een ambtenaar, hetzij aan een ander in het belang der openbare dienst zijn ter hand gesteld, vernietigt, wegmaakt of onbruikbaar maakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Memorie van Toelichting.

Art. 221 vermeldt niet elke geringe beschadiging. Voorzover deze geschiedt met het doel van onbruikbaarmaking, is zij als poging daartoe aan te merken, en overigens geldt ook hiervoor art. 379 [350].

De bevoegde magt. Dit omvat ook den raad van state. De bepaling is niet beperkt tot gedingen voor den burgerlijken of den strafregter.

Overtuiging of bewijs. »Bewijs» ziet op burgerlijke zaken; daarin

kent men geene stukken van overtuiging, en worden toch vaak andere voorwerpen dan papieren ten processe overgelegd, b. v. monsters ten bewijze van de hoedanigheid van hetgeen geleverd moet worden.

Op openbaar gezag bewaard. Met voordacht zóó gesteld, dat ook de minuten van den notaris daaronder begrepen zijn. Vgl. § 133 D. Wb.

Verslag van de Tweede Kamer.

Art. 221. *Wanneer de gunstige bepaling van art. 210 [189, laatste lid], ook wordt uitgestrekt op het geval van art. 209 [190, zie echter bij art. 189, hiervoor bl. 190], dan zou de consequentie de uitbreiding eischen tot de hier omschreven feiten. De ratio toch is dezelfde. De Commissie meent echter dat dit een argument te meer is voor de beperking van art. 210 tot de gevallen van art. 208 [189, eerste lid, 1°. en 2°.]. De uitbreiding toch ware zeker niet te regtvaardigen en in strijd met de regelen eener goede justitie.*

Opmerking van Prof. M. de Vries.

duurzaam. Lees: voortdurend. Zie bij art. 89 [82, deel I, bl. 532].

G. O. ART. 200 = art. 200 van het Wetboek.

Art. 201.

Hij die opzettelijk brieven of andere stukken, aan een post- of telegraafkantoor bezorgd of in eene postbus gestoken, aan hunne bestemming onttrekt, opent of beschadigt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

O. R. O. ART. 222. Hij die brieven of andere stukken, op een postkantoor bezorgd of in eene postbus gestoken, opzettelijk aan hunne bestemming onttrekt, opent of beschadigt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

Memorie van Toelichting.

Eene lichtere straf kan volstaan voor het onttrekken van stukken aan een postkantoor. Bestaat er een oogmerk van wederregtelijke toeeigening, zoo is er diefstal (art. 336 [310]); pleegt de postbeambte zelf het feit, zoo maakt hij zich schuldig aan ambtsmisdrijf (artt. 423, 424 [372, 373]).

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Postkantoor. De Commissie geeft in overweging te lezen: post- of telegraafkantoor.

Het telegraafkantoor is vermeld.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Op een postkantoor. Dit zou weder (zie bij art. 201 [185, hiervoor bl. 185]) het denkbeeld opwekken, alsof het kantoor *boven* gehouden werd, tot groot ongerief van het publiek.

Men moge dit *op* wel eens zoo gebruiken; maar in zuivere taal bezorgt men een brief *aan* het postkantoor. Dit *bezorgen aan* geeft tevens te kennen, dat de brief aan de zorg der postdirectie wordt toevertrouwd.

G. O. ART. 201. Hij die brieven of andere stukken, aan een post- of telegraafkantoor bezorgd of in eene postbus gestoken, opzettelijk aan hunne bestemming onttrekt, opent of beschadigt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer VAN DE WERK: Zoowel door de Regering als door de Commissie van Rapporteurs is in het geheele ontwerp steeds daarnaar gestreefd om duidelijk te doen uitkomen waarop het opzet, bij een misdrijf vereischt, moet gerigt zijn. Wordt voor de strafbaarheid van de daad vereischt dat er ook moest bestaan de wetenschap van het een of ander, dan is het woord *opzettelijk* steeds zoo geplaatst dat het ook daaraan voorafging. Wanneer nu ons artikel verbiedt het opzettelijk openen enz. van een brief die aan een postkantoor is toevertrouwd, dan is ongetwijfeld de bedoeling dat die opzettelijke opening gepaard moet gaan met de wetenschap, dat de brief werkelijk aan het postkantoor toevertrouwd was.

Het geval dat men ten platten lande bij kleine postmeesters dikwijls huiskamer voor kantoor ziet ingerigt, maakt het mogelijk dat eene dienstmeid uit nieuwsgierigheid een brief opent, denkende dat die van haar meester is, terwijl zij inderdaad buiten haar weten een brief opent, die aan het postkantoor was toevertrouwd.

In dat geval zou de meid volgens de woorden van het artikel zoo als het thans luidt strafbaar zijn.

Was zij verder gegaan en had zij den brief verduisterd, dan zou zij slechts strafbaar zijn indien zij geweten had dat die brief aan het postkantoor was toevertrouwd geweest. Het geval van verduistering toch wordt door het woord *opzettelijk*, ten gevolge van de plaatsing van dat woord, wel beheerscht.

Met het oog daarop geef ik in overweging om het woord *opzettelijk*, even als in de vorige artikelen vooraan te plaatsen en in den tweeden regel te doen vervallen, zoodat het artikel alsdan zou luiden: „hij die opzettelijk brieven enz.”

De heer PATIJN, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Ik geloof met den geachten afgevaardigde, dat het wenschelijk zal zijn om het woord *opzettelijk* vooraan te plaatsen.

Het is steeds het streven van de Regering en de Commissie geweest om het woord *opzettelijk* in dier voege te plaatsen, dat het, waar het gebezigd wordt, steeds de *geheele omschrijving* beheerscht van het strafbare feit, zoo als die daarna volgt, zoodat de regter, wanneer hij te doen heeft met de misdrijven in het artikel genoemd, heeft te onderzoeken of de persoon, dien het feit ten laste gelegd wordt, heeft geweten dat al de elementen voor het misdrijf vereischt aanwezig zijn. Van dat beginsel uitgaande meen ik dat even als in de artt. 198 en 199 het woord *opzettelijk* ook in dit artikel vooraan moet geplaatst worden.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Ook bij mij bestaat niet het minste bezwaar om aan den wensch van den heer van de Werk te voldoen.

[Het artikel werd alzoo, door verplaatsing van het woord *opzettelijk*, gewijzigd.]

Art. 202.

Indien de schuldige aan een der in de artikelen 198—201 omschreven misdrijven zich den toegang tot de plaats van het misdrijf verschaft of het goed onder zijn bereik brengt door middel van braak, verbreking of inklimming, van valsche sleutels, van een valsche order of een valsch kostuum, kan de straf met ten hoogste een jaar gevangenisstraf worden verhoogd.

O. R. O. ART. 223. Indien de schuldige aan een der in de artikelen 219—222 omschreven misdrijven, zich den toegang tot de plaats van het misdrijf verschaft of het goed onder zijn bereik brengt door middel van braak, inklimming, ondergraving, het bezigen van valsche sleutels of andere tot opening van de plaats waar of het voorwerp waarin zich het goed bevindt, niet bestemde werktuigen, een valsche order of een valsch kostuum kan de straf met ten hoogste een jaar gevangenisstraf worden verhoogd.

Memorie van Toelichting.

Als verzwarend worden ten opzichte van de artt. 219—222 [198—201] aangemerkt dezelfde omstandigheden, die ook bij schending van den huisvrede en bij diefstal in dit verband voorkomen. Vgl. art. 22, tit. II, boek II, ontwerp 1847, art. 287 C. P. B.

Regeeringsopmerking in het Verslag van de Tweede Kamer.

Over de bijvoeging van »*verbreking*», zie ad art. 338 [311] *in fine*.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Achter *misdrijven* behoort geene komma te staan.
een valsche order. Lees: *van een valsche order*. Zie bij art. 147 [138, hiervoor bl. 87].

G. O. ART. 202 = art. 202 van het Wetboek.

Art. 203.

Hij die, in tijd van vrede, opzettelijk desertie van een krijgsman, in dienst van het rijk, uitlokt door een der in artikel 47 n°. 2 vermelde middelen, of bevordert op eenige in artikel 48 vermelde wijze, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden.

Art. 204.

Hij die, in tijd van vrede, opzettelijk oproer of muerij van krijgslieden, in dienst van het rijk, uitlokt door een der in artikel 47 n°. 2 vermelde middelen, of bevordert op eenige in artikel 48 vermelde wijze, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

O. R. O. ART. 224. Hij die opzettelijk desertie van een krijgsman, in dienst van het rijk, uitlokt door een der in artikel 57 n°. 2 vermelde middelen of bevordert op eenige in artikel 58 vermelde wijze, wordt gestraft:

indien het feit in tijd van vrede is gepleegd, met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden;

indien het feit in tijd van oorlog is gepleegd, met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

O. R. O. ART. 225. Hij die opzettelijk feitelijke insubordinatie van een krijgsman, in dienst van het rijk, uitlokt door een der in artikel 57 n°. 2 vermelde middelen of bevordert op eenige in artikel 58 vermelde wijze, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

Memorie van Toelichting.

VII. *Vergrijpen tegen het militair gezag* (artt. 224—227).

Artt. 224, 225. Deelneming aan misdrijven, die aan eene persoonlijke hoedanigheid van den dader een eigenaardig karakter ontleenen, zooals ambtsmisdrijven en beroepsmisdrijven, moet in het algemeen door de gewone regelen omtrent deelneming beheerscht worden. Voor ééne klasse dier misdrijven, de militaire delicten, behoort echter eene uitzondering te worden aangenomen. Het beginsel, dat de militaire strafwetten uitsluitend voor militairen en andere aan den militairen regtsdwang onderworpen personen gelden, belet de toepassing van de gewone regelen omtrent deelneming, in geval personen die niet aan dien regtsdwang onderworpen zijn, aan militaire delicten deelnemen, en dit beginsel moet gehandhaafd blijven. Toch behoort die deelneming niet straffeloos te zijn. Waar het misdrijven geldt, die reeds volgens het gemeene regt strafbare feiten zijn (verraad, geweldenarijen en strooperijen, diefstal, ontrouw en kwade administratie), is voorziening onnoodig, vermits de deelneming aan die misdrijven, in zoover men daardoor een commun misdrijf pleegt, als deelneming aan het commune misdrijf kan gestraft worden. Ten opzichte van de zuiver militaire delicten zijn echter bijzondere bepalingen noodig. Enkele zijn reeds elders opgenomen of in andere strafbepalingen begrepen. Voor zoover deelneming aan militair pligtverzuim denkbaar is, zal zij krachtens de artt. 110 [102] en 112 n°. 2 [zie bij 104] strafbaar zijn. In deelneming aan verkoop van militair goed is door de artt. 471—474 [416, 417] en 493 [439] voldoende voorzien. Alleen ten opzichte van de misdrijven van desertie en insubordinatie is alsnog bijzondere voorziening noodig. In de zwaarste gevallen van desertie en mouterij of gecombineerde insubordinatie voorzien reeds de bepalingen van den eersten titel van het tweede boek, met name de artt. 110 en 112. Wat verder nog regeling behoeft, is in de artt. 224 en 225 opgenomen.

In dienst van het rijk. Dit omvat zoowel de nederlandsche als de nederlandsch-indische krijgsmacht.

Art. 224 hetwelk de wet van 12 December 1817 (*Staatsblad* n°. 33) vervangt, straft alle deelneming aan desertie. De onderscheiding van genoemde wet, naarmate de desertie al of niet het in dienst treden bij eene vreemde mogendheid ten doel heeft, is niet overgenomen. Zij is aan het militaire regt zelf onbekend en bovendien van geen overwegend belang, omdat het ronselen in vreedstijd een nagenoeg onbekend feit is geworden, sedert meer en meer de legers der beschaafde staten uitsluitend uit nationale bestanddeelen worden zamengesteld. Daarentegen maken de militaire wetten een aanmerkelijk verschil in de strafbaarheid, naarmate de desertie al of niet in tijd van oorlog is gepleegd, en dit verschil behoort ook op de strafbaarheid van den deelnemer invloed uit te oefenen. Daar het feit als een afzonderlijk misdrijf is opgenomen, is het onnoodig eene strafverschiedenheid voor daders en medepligtigen aan te nemen. De straf biedt den regter bovendien voldoende ruimte om de verschillende schakeringen van het misdrijf in aanmerking te nemen.

Art. 225. Insubordinatie is in het militaire regt de aangenomen uitdrukking voor eene geheele klasse van misdrijven, die zich deels in feitelijke heden, deels op andere wijze uiten, en van zeer verschillenden aard zijn, maar alle het gemeene kenmerk van vergrijp tegen de militaire onder-

geschiktheid of het militaire gezag bezitten. Meestal bevatten die misdrijven tevens alle kenmerken van het een of andere commune misdrijf (belediging, dwang of wederspanningheid jegens ambtenaren, mishandeling, doodslag of moord) en moet de vraag, welke strafbepaling op den militair zal worden toegepast, beslist worden naar de regelen van den idealen concursus. Het is noch raadzaam, noch zelfs mogelijk in al die gevallen door bijzondere bepalingen te voorzien, al die onderscheidingen over te nemen, te minder daar bij eene ook om andere redenen zoo noodzakelijke herziening van de militaire strafwetten op die punten naauwere aansluiting aan de bepalingen van het gemeene strafregt te voorzien is. Daar het misdrijf van feitelijke insubordinatie echter zich kan voordoen in een vorm, waarbij de elementen van een commun misdrijf ontbreken, was het noodzakelijk de deelneming aan feitelijke insubordinatie als op zich zelf staand misdrijf te vermelden.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 224. Art. 1 der wet van 12 December 1817 (*Staatsblad* n°. 33) bedreigt ook straf tegen hem, die het overgaan van militairen uit het eene corps in het andere onder vreemde of verdichte namen of op andere bedriegelijke wijze bevordert. Dit is geen desertie. Wanneer, zoo als de Memorie van Toelichting zegt, art. 224 de wet van 1817 vervangt, en deze dus bij de invoeringswet zou worden ingetrokken, zou het feit straffeloos zijn. Is dit wenschelijk?

Speciale strafbepaling is onnoodig. Tenzij er falsum is, kan de militaire administratie zelve wel zorgen dat hare registers juist en hare controle scherp is.

Vergelijk overigens het regeeringsantwoord ad art. 112 [104, hiervoor bl. 30 en 31].

Art. 225. Volgens de Memorie van Toelichting is in de meeste gevallen, welke onder de benaming van feitelijke insubordinatie vallen, reeds voorzien door de strafbepalingen tegen de commune misdrijven.

De deelneming aan feitelijke insubordinatie, voor de weinige gevallen waarin zij niet de kenmerken van een gemeen misdrijf draagt, als een bijzonder misdrijf strafbaar te stellen, acht de Commissie overbodig en gevaarlijk, omdat het voor den burger dikwijls zeer moeilijk is zich de begrippen van militairen te dezer zake duidelijk te maken en zich van het strafwaardige van bedoelde feiten te doordringen.

Wanneer men zich hier bepaalde tot eene bijzondere strafbedreiging tegen deelneming aan de beide ook in art. 110 [102] afzonderlijk genoemde feiten van oproer en muiterij, zou, naar het oordeel der Commissie, op volkomen voldoende wijze tegen vergripen tegen het militair gezag zijn voorzien.

Zie t. a. p. ad art. 110 [hiervoor bl. 27]. In oorlogstijd laat zich bevordering van muiterij of oproer onder het krijgsvolk niet denken zonder den wil om den staat tegenover den vijand te benadeelen.

Nu de insubordinatie door oproer of muiterij vervangen wordt, moet de straf niet lager zijn dan in art. 196 [182].

Opmerking van Prof. M. de Vries.

In beide artikelen behoort achter *middelen* eene komma te staan, want hier volgt een ander geval.

G. O. ARTT. 203 en 204 = artt. 203 en 204 van het Wetboek.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer VAN DE WERK: Art. 204 zal later tot moeilijkheden aanleiding geven. Bij het uitlokken van oproer of mouterij, waarover dit artikel handelt, is men toch afgeweken van de regeling zoo als die voor desertie is aangenomen.

Wanneer iemand desertie uitlokt, dan zijn daarbij 3 onderscheidene graden van strafschuldigheid in acht genomen.

Bevordering van DESERTIE zal strafbaar zijn:

1°. in tijd van oorlog met het doel om den vijand te bevoordeelen enz. volgens art. 102,

2°. in tijd van oorlog, zonder dat oogmerk volgens art. 104, en

3°. in tijd van vrede volgens ons artikel.

Bij het opzetten tot MUITERIJ is in het tweede geval niet voorzien. Met opzet, want zoo zegt de Regering: „in oorlogstijd laat zich bevordering van mouterij of oproer onder het krijgsvolk niet denken zonder den wil om den Staat tegenover den vijand te benadeelen”. Doch dit gaat niet altijd op en in ieder geval zal nu altijd het moeilijk bewijs moeten worden geleverd dat die bedoeling er geweest is. Deze leemte was te herstellen, door ons artikel tot beide laatste gevallen uit te breiden. Nu moge het doen wegvallen in ons artikel der woorden „in tijd van vrede” tot eenige onregelmatigheid aanleiding geven, omdat daardoor een in tijd van oorlog gepleegd misdrijf wordt gebracht in een Titel waarin het niet behoort, maar dit weegt niet op tegen de omstandigheid, dat anders het opzetten tot mouterij in tijd van oorlog, zonder oogmerk om den vijand te bevoordeelen, niet alleen niet zwaar genoeg gestraft zal worden, maar zelfs straffeloos zal zijn. Art. 102 straft dit misdrijf slechts in tijd van oorlog met het bijkomende oogmerk, en ons artikel enkel in tijd van vrede. Het andere geval is nergens voorzien.

Wanneer de Minister mij ook nu zal tegenwerpen dat opzet tot mouterij niet denkbaar is zonder de bedoeling om den vijand te bevoordeelen, dan antwoord ik reeds vooraf dat de geschiedenis ons talrijke malen heeft geleerd, dat men tot mouterij kan opzetten uit geheel andere bedoelingen.

Een leverancier kan er belang bij hebben dat achterstallige soldij wordt uitbetaald om op die wijze aan zijn geld te komen, dat hij van de soldaten moet ontvangen, en als hij dan tot mouterij opzet, als hij zodoende door mouterij van den troep den kommandant wil dwingen hen uit te betalen, dan kan het zeer goed mogelijk zijn, dat hij geen oogmerk heeft om den vijand te bevoordeelen, maar enkel beoogt het innen van zijne schuldvorderingen.

Er is, ik meen dit te hebben aangetoond, eene leemte in deze wet, die ik hoop dat de Minister zal willen aanvullen.

De heer PATIJN, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Ik geloof dat de geachte spreker zich vergist en dat wel degelijk tegen het geval door hem aangeduid in dit ontwerp wordt voorzien.

Indien wij daarbij al niet te doen hebben met de *bedoeling* om den vijand te bevoordeelen, dan toch zeker met den *wil* om den Staat tegenover den vijand te *benadeelen*.

Immers iemand met gezonde hersenen *moet* toch begrijpen dat opzet tot mouterij in oorlogstijd voor den Staat niet anders dan nadeelig *kan* zijn. *Willens* en *wetens* benadeelt hij den Staat. 't Geldt hier dezelfde vraag als door den geachten afgevaardigde uit Almelo bij art. 102 besproken. Ook de heer van de Werk verwacht hier „oogmerk” en „opzet”.

De heer VAN DE WERK: Ik erken dat ik alleen gesproken heb van het oogmerk om den vijand te bevoordeelen en niet ook, zoo als art. 102 dit doet, van het benadeelen van den Staat tegenover den vijand, maar dit blijft hetzelfde. Als men de bedoeling heeft den vijand te bevoordeelen dan zal men eveneens de be-

doeling wel hebben om den Staat te benadeelen tegenover den vijand en omgekeerd. Korthedshalve sprak ik steeds slechts van een dier gevallen.

Maar als iemand die bedoelingen *niet* koestert en hebzucht slechts de drijfveer is, dan ben ik niet overtuigd door de redevoering van den geachten spreker van zoo even, dat art. 102, derde lid, van toepassing zou zijn.

Waarom heeft de Regering dan bij desertie noodig geacht in de drie gevallen te voorzien?

Het opzet moet gerigt zijn op het bevorderen van mouterij en tevens moet men willen, moet men het oogmerk hebben om den Staat te benadeelen. Er wordt dan gevorderd het gewone opzet en bovendien nog een opzet gerigt op eene bijkomende omstandigheid. Ik verwar dus niet, zoo als de geachte spreker meende, opzet en oogmerk; de wet zelf vordert hier even als in vele andere gevallen behalve opzet ook nog een zekere bedoeling van den dader. Ik kan mij zeer goed voorstellen dat iemand door het misdrijf waarvan wij spreken niet het doel heeft gehad of, wil men dit liever, niet heeft gewild den vijand te bevoordeelen of den Staat te benadeelen, hoewel hij de daad van het opruijen opzettelijk pleegde. Er kan in het noorden van het land eene kleine bezetting zijn om tegen alle eventualiteit van landing als anderzins gevrijwaard te zijn, terwijl men in het zuidelijk gedeelte door een oorlog bedreigd wordt. Het zou dan mogelijk zijn dat positief bleek van den bepaalden wil van den opruijer om zijn land *niet* te benadeelen, omdat het verwekken van eene kleine mouterij in ieders oog, en dus ook in dat van den dader, onder de omstandigheden waaronder het plaats had, den vijand zelf niet kon van nut zijn.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: In aansluiting aan hetgeen de heer Patijn heeft gezegd, constateer ook ik, dat de geachte afgevaardigde uit Zevenbergen, het dubbelzinnige woord „bedoeling” gebruikende, hier opzet en motief verwacht. Hij, die in oorlogstijd, opzettelijk oproer of mouterij onder het krijgsvolk van den Staat te weeg brengt of bevordert, hij *heeft* den wil om den Staat te benadeelen, om de weerkracht van den Staat te verzwakken. Zijne bewering van het tegendeel ware eene *protestatio actui contraria*.

Het geval dat ons thans bezig houdt, staat mijns inziens volkomen gelijk met dat, waarop de heer Corver Hooft wees [zie hiervoor bl. 28 en 29]. Die geachte afgevaardigde sprak van een boer die uit egoïsme eene onderwaterzetting belemmerde of vrijdelde. Het egoïstisch motief neemt niet weg den *rebus ipsis et factis* gebleken wil om de weerkracht van den Staat te verzwakken. En in beide gevallen acht ik art. 102 toepasselijk.

Art. 205.

Hij die, zonder toestemming des Konings, iemand voor vreemden krijgsdienst aanwerft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste drie duizend gulden.

O. R. O. ART. 226. Hij die zonder verlof der regering, iemand voor vreemde krijgsdienst aanwerft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste drie duizend gulden.

Memorie van Toelichting.

De ongeoorloofde aanwerving voor vreemde krijgsdienst is strafbaar onverschillig of de aangeworvene een vreemdeling is of een Nederlander; voor de uitsluiting van vreemdelingen in § 141 D. Wb. bestaat geen grond¹. De werving van een vreemdeling zonder verlof van de neder-

¹ Vgl. art. 92 C. P. en art. 126 C. P. B.

landsche regering is evenzeer een misdrijf tegen het openbaar gezag en kan bovendien leiden tot moeielijkheden met vreemde mogendheden.

Ook de duitsche bijvoeging »oder den Werben der letzteren [der ausländischen Macht] zuführt» is niet aannemelijk. Wanneer de werving niet op nederlandsch grondgebied geschiedt en er geen misdrijf tegen de persoonlijke vrijheid wordt bedreven (vg. artt. 298, 299 [278, 279]), kan de toevoer aan wervers buitenslands straffeloos blijven.

Vreemde krijgsgedienst. Ook al geschiedt de werving niet voor eene erkende mogendheid, maar voor opstandelingen.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

aanwerft. De opvatting der Commissie is immers juist, dat *aanwerven* niet is het overhalen of overreden van iemand om in vreemde krijgsgedienst te gaan, maar het aannemen van *verbindtenissen* tegen zeker handgeld of andere voordeelen?

Zoolang geene bepaalde verbindtenis bestaat, heeft men wel *geworven*, maar niet *aangeworven*.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Achter *hij* die moet eene komma staan, want *die* moet met *iemand* verbonden worden, en de woorden *zonder verlof der regering* zijn eene nadere bepaling, tusschen twee komma's te plaatsen.

G. O. ART. 205. Hij die, zonder verlof der regeering, iemand voor vreemden krijgsgedienst aanwerft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste drie duizend gulden.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer RÖELL: In den eersten regel van art. 205 komen voor de woorden: „zonder verlof der Regering”. Ik geloof dat die uitdrukking niet in alle opzigten duidelijk is, en niet aanwijst welke magt dat verlof verleen moet, terwijl eene andere wettelijke bepaling, die deze onduidelijkheid uit den weg zou kunnen ruimen, mij evenmin bekend is. Ik zou den Minister daarom wel willen verzoeken in plaats van de woorden: „zonder verlof der Regering” te lezen: „zonder verlof des Konings” of iets dergelijks. Dan zal het voor ieder duidelijk zijn wiens verlof voor hem noodig is, opdat hij straffeloos tot de daarin bedoelde handeling kunne overgaan. Volgens art. 10 van de wet ter uitvoering van art. 7 der Grondwet, moet men ook de toestemming des Konings verkrijgen om zich in vreemde krijgsgedienst te begeven. Ik erken, het is eene andere zaak, maar die toch met de hier behandelde eenige overeenkomst heeft, en de door mij aangegeven verandering zoude dus ook uit dien hoofde zich te meer aanbevelen. De wijziging is van geen overwegend belang, en wanneer de Minister geen bezwaar mogt hebben om die woorden op deze wijze te veranderen, zal het artikel, geloof ik, in duidelijkheid winnen.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: De Regering heeft tegen de gevraagde wijziging geen bezwaar; met de woorden, *zonder verlof der Regering* is inderdaad niets anders bedoeld dan „zonder toestemming des Konings”. In overeenstemming met andere wetten, wordt dus het artikel door mij in dien zin gewijzigd.

[Het artikel werd alzoo door de Regeering gewijzigd.]

Art. 206.

Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die zich opzettelijk voor den dienst bij de militie of bij de schutterij ongeschikt maakt of laat maken;
- 2°. hij die een ander op diens verzoek opzettelijk voor dien dienst ongeschikt maakt.

Indien in het laatste geval het feit den dood ten gevolge heeft, wordt gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren opgelegd.

O. R. O. ART. 227. Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die zich opzettelijk door verminking voor de dienst bij de militie of bij de schutterij ongeschikt maakt of doet maken;
- 2°. hij die een ander op diens verzoek opzettelijk voor die dienst ongeschikt maakt.

Indien in het laatste geval de verminking den dood ten gevolge heeft, wordt gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren opgelegd.

Memorie van Toelichting.

Art. 227 treedt in de plaats van art. 185 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) betreffende de nationale militie, met verandering van »door goedwillige verminking» in »opzettelijk door verminking», overeenkomstig de doorgaande terminologie van dit ontwerp. Men vergelijk hierbij § 142 D. Wb.

De bijvoeging op diens verzoek sub n°. 2 sluit de gewone mishandeling uit, terwijl de slotbepaling over den dood als gevolg eener verminking op verzoek den *concursum realis* uitsluit met het misdrijf van zware mishandeling die den dood ten gevolge heeft (art 326 [302]).

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

door verminking. Deze woorden moeten naar het oordeel der Commissie vervallen, opdat de omschrijving van het misdrijf ook de andere wijzen omvatte waardoor men zich voor de dienst ongeschikt kan maken, bijv. door borstaandoeningen te bevorderen, welk feit zich werkelijk hier te lande moet hebben voorgedaan. Er is geen reden om te onderscheiden. In de laatste alinea zouden dan de woorden: *de verminking*, moeten vervangen worden door de woorden: *het feit*.

Bovendien moet naar het oordeel der Commissie voorzien worden in het geval van misleiding of bedrog, wanneer de dienstplichtige niet werkelijk voor de dienst ongeschikt gemaakt wordt, maar middelen worden aangewend om zich door geveinsde of voorgewende ongeschiktheid aan de dienst geheel of ten deele te onttrekken. Zoo straft ook § 143 van het Duitsche wetboek hem, die met dat doel »auf Täuschung berechnete Mittel anwendet."

Aan de eerste opmerking is voldaan.

Wat het andere punt betreft, de noodzakelijkheid voor deze uitbreiding der strafbepalingen der wet van 1861 is niet gebleken.

G. O. ART. 206 = art. 206 van het Wetboek.

TITEL IX.

*Meineed.***Art. 207.**

Hij die in de gevallen waarin een wettelijk voorschrift eene verklaring onder eede vordert of daaraan rechtsgevolgen verbindt, mondeling of schriftelijk, persoonlijk of door een bijzonder daartoe gemachtigde, opzettelijk eene valsche verklaring onder eede aflegt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Indien de valsche verklaring onder eede is afgelegd in eene strafzaak ten nadeele van den beklaagde of verdachte, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren.

Met den eed staat gelijk de belofte of bevestiging die krachtens de wet voor den eed in de plaats treedt.

Ontzetting van de in artikel 28 n°. 1—4 vermelde rechten kan worden uitgesproken.

O. R. O. ART. 228. Hij die in de gevallen waarin een wettelijk voorschrift eene verklaring onder eede vordert of daaraan rechtsgevolgen verbindt, mondeling of schriftelijk, persoonlijk of door een bijzonder daartoe gemachtigde, opzettelijk eene valsche verklaring onder eede aflegt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Indien de valsche verklaring onder eede is afgelegd in eene strafzaak ten nadeele van den beklaagde of verdachte, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren.

Met den eed staat gelijk de belofte of bevestiging die dezelfde kracht heeft als de eed.

Ontzetting van de in art. 36 n°. 1—4 vermelde regten kan worden uitgesproken.

Memorie van Toelichting.

De leer van den Code Pénal, die het in dezen titel behandelde misdrijf uitsluitend als een misdrijf tegen bijzondere personen gepleegd opvat, en daarbij alleen de valsche getuigenis en den valschen decisoiren en suppletoiren eed treft, is teregt in de vroegere nederlandsche ontwerpen¹ en in de nieuwere buitenlandsche wetgevingen verworpen. Wat de wet hier heeft strafbaar te stellen, is niet het bedrog, de benadeeling van bijzondere personen, maar de wederregtelijke schending van een door haar erkenden waarborg. Als eenig wettelijk voorschrift de bevestiging van eene verklaring door den eed vordert of, zonder zoodanige vordering, aan eene door den eed bevestigde verklaring rechtsgevolgen verbindt, dan is

¹ Zie art. 275 vlgg. Crimineel wetboek voor het kon. Holland, art. 379 vlgg. ontwerp 1827, afd. 6, tit. VIII. boek II, ontwerpen 1842, 1847.

dit omdat zij in die bevestiging een waarborg voor de waarheid ziet, daaraan een wettelijk vermoeden van waarheid hecht. Wie dien waarborg schendt, pleegt in de eerste plaats een vergrijp tegen de openbare trouw, hetwelk strafbaar moet zijn onverschillig of daardoor bijzondere personen zijn benadeeld. Als vereischte van het misdrijf is alzoo in art. 228 alleen gesteld eene valsche verklaring onder eede, afgelegd in een geval waarin een wettelijk voorschrift hetzij eene verklaring onder eede vordert, hetzij daaraan regtsgevolgen verbindt.

Art. 228. Verklaring onder eede. Tusschen de verklaring en den eed moet een regtsreeksch verband bestaan, zoodat de verklaring aan den eed een bijzonder karakter ontleent. In welken vorm hij is afgelegd, bij monde of geschrifte, persoonlijk of door een bijzonder daartoe gemagtigde, of hij aan de verklaring voorafgaat of haar volgt ¹, of hij met het oog op die bijzondere verklaring is afgelegd of door eene referte (als bijvoorbeeld bij op den ambtsead opgemaakte verklaringen) daaraan verbonden is, is onverschillig. Zoodra de verklaring aan eenigen afgelegden eed een bijzonder karakter ontleent, bestaat er eene verklaring onder eede.

Bij de wet van 26 November 1873 (*Staatsblad* n°. 175) is art. 96 wetb. van strafv. in dien zin aangevuld, dat het mogelijk wordt, reeds vóór de behandeling van de zaak ter openbare terechtzitting beëdigde getuigenissen te doen afleggen, opdat het gemis daarvan geen beletsel zoude zijn tot verkrijging van uitlevering. Valschheid in zoodanig getuigenis is thans niet strafbaar. Er bestaat echter in het stelsel van dit ontwerp geen voldoende grond, eene uitzondering aan te nemen ten einde deze getuigenissen te onttrekken aan de werking van art. 228 waarin zij volkomen passen.

Slechts ééne verzwarende omstandigheid is aangenomen, die namelijk dat de verklaring is afgelegd in eene strafzaak ten nadeele van een beklaagde of verdachte. Dit geeft aan het misdrijf een bijzonder ernstig karakter. In den gewonen meineed als vergrijp tegen de openbare trouw ligt dan tevens zulk een zwaar vergrijp tegen den beklaagde of verdachte opgesloten, het misdrijf kan zulke vreesselijke en onherstelbare gevolgen na zich slepen, dat den regter de gelegenheid moet worden gegeven deze verzwarende omstandigheid bij de toepassing der strafwet bijzonder in aanmerking te nemen.

¹ »Verklaring onder eede» is daarom juister dan »beëdigde verklaring».

Advies van den Raad van State.

Behalve de wet kunnen ook wettelijke verordeningen eenen eed voorschrijven, bij voorbeeld provinciale en gemeenteverordeningen. Het schijnt althans noodig in dit artikel niet alleen van wet, maar tevens van wettelijke verordeningen te gewagen.

Voorlaatste lid, »belofte of bevestiging». Men leze: »belofte of verklaring».

Rapport aan den Koning.

Door de wijziging der redactie van dit artikel, wordt aan de bedoeling der opmerking van den Raad van State te gemoet gekomen.

Vóórlaatste lid. In plaats van »bevestiging» kan niet worden gelezen »verklaring», welk laatste woord, ook blijkens de beide eerste leden van dit artikel, eene geheel andere beteekenis heeft. De bevestiging wordt gegeven na de verklaring. De uitdrukking is overgenomen uit het ontwerp van 1847.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Verklaring onder eede. De Code Pénal straft meened alleen als misdrijf jegens bijzondere personen. Doch de Memorie van Toelichting beweert: »strafbaar is de wederregtelijke schending van een door de wet erkenden waarborg". Aldus ook vroegere ontwerpen en nieuwere wetgevingen. Intusschen is er, naar het oordeel van eene minderheid der Commissie, een *zeer groot* onderscheid in *aard* tusschen meened in strafzaken en burgerregtelijke gedingen en meened in belastingzaken. Het eerste feit is in de volksovertuiging een zwaar vergrijp, het laatste wordt meer als eene ontduiking van de wet beschouwd. De eed is in het eerste geval meer eene plegtige betuiging der waarheid, in het laatste meer eene wettelijke formule. Meened in strafzaken of in civile gedingen komt dan ook betrekkelijk zeldzaam, in belastingzaken zeer menigvuldig voor. Het komt daarom aan de minderheid voor dat het maximum voor een valschen belastingeed *ongerijmd hoog* is. De Commissie is het met deze beschouwingen niet eens. De meened blijft ook in financiële zaken meened, eene onwaarheid opzettelijk en met voorbedachten rade uitgesproken, met de wetenschap dat de wet de verklaring der waarheid eischt. Wanneer het waar is dat aan den belastingeed weinig waarde wordt toegekend, dan wordt het tijd dat deze opvatting worde te keer gegaan, of dat de belastingeeden niet te zeer worden vermenigvuldigd, maar de meening dat het afleggen van den eed eene bloote formaliteit zou zijn moet niet worden gesanctioneerd. In de ruimte van de strafbedreiging vinde de regter het middel om de omstandigheid, dat bij belastingseed de verleiding veelal groot is, tot haar regt te doen komen.

De Minister deelt geheel de beschouwingen van de meerderheid over de belasting-eeden.

Alinea 3. De Commissie is van oordeel dat de redactie van het ontwerp niet duidelijk is. Het zou betwijfeld mogen worden of de subjective meening van hem, die zijne verklaring moet bekrachtigen, al of niet beslissend wordt geacht over de vraag of die bekrachtiging zal bestaan in den eed of wel in de eenvoudige formele belofte of bevestiging. Eene minderheid achtte het wenschelijk, eindelijk aan de verwarring en dubbelzinnigheid, welke te dezer zake in onze wetgeving heerscht, een einde te maken door de uitdrukkelijke verklaring, dat aan de belofte of bevestiging dezelfde kracht wordt toegekend als aan den eed. Het gaat niet aan dat zulk eene gewigtige zaak wordt beslist naar het inzicht van verschillende collegien en ambtenaren over de interpretatie van uitdrukkingen die voor meer dan één uitleg vatbaar zijn en bovendien in verschillende wetten verschillen. De Commissie is het met deze meening in zoover eens dat zij van de wenschelijkheid eener wettelijke regeling ten volle overtuigd is. Zij acht echter het Strafwetboek niet de plaats om deze netelige quaestie uit te maken, eensdeels omdat zij ingrijpt in onze geheele wetgeving, anderdeels, omdat het lot van het wetboek niet mag in gevaar worden gesteld door eene beslissing, die voor velen van overwegend belang is, wanneer die beslissing niet een noodzakelijk element vormt van de voorgenomen regeling van het strafregt. De Commissie wenscht derhalve hier alleen duidelijk te maken dat in alle die eventuele gevallen waarin belofte of bevestiging door de wet met den eed gelijk worden gesteld, de straf voor eene valsche verklaring dezelfde zal zijn als

voor meineed. Zij acht het noodig uit te drukken dat de verklaring *door de wet* met den eed moet worden gelijk gesteld om allen twijfel weg te nemen nopens de vraag of de subjective meening van hem die haar moet afleggen te dier zake in ieder bijzonder geval, ook terwijl de wet de bevoegdheid van keuze niet uitdrukkelijk verleent, voldoende zou zijn. De Commissie wil daarom de alinea lezen: »Met den eed staat gelijk de belofte of bevestiging waaraan de wet dezelfde kracht heeft toegekend.» Eene minderheid wil ook de vraag openlaten of de wet al dan niet de gelijkstelling moet vaststellen, maar in ieder geval, waar de verklaring werkelijk met den eed *wordt* gelijk gesteld, waar eene verklaring *als gelijk staande met eed* afgelegd is, de verkrachting der waarheid gelijkelijk strafbaar stellen. Ten einde dit duidelijk te maken en het bezwaar uit den weg te ruimen, dat de redactie van het artikel zou kunnen geacht worden de zaak te beslissen ten voordeele van de bevoegdheid tot vrije keuze, geeft zij in overweging te lezen: »Met den eed staat gelijk de belofte of bevestiging, wanneer deze voor den eed in de plaats treedt.»

De redactie is, door terugkeer tot die der Staatscommissie *, verduidelijkt. Onder »*krachtens de wet*» is ook het wettelijk voorschrift begrepen.

[Vgl. ook het Regeeringsantwoord bij art. 229 O. R. O., hierachter bl. 228.]

* In art. 235 O. Stc. luidde die redactie: »die krachtens de wet in plaats van den eed geldt.»

G. O. Art. 207 = art. 207 van het Wetboek.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer HEYDENRIJCK: De Regering en de Commissie zijn van oordeel dat men de vraag, of de eed al dan niet moet worden behouden, of dat de verklaring in het algemeen met den eed moet worden gelijkgesteld, dat men die vraag hier niet uitmaken kan, wijl in dit wetsontwerp uitsluitend de strafmaterie wordt behandeld.

Intusschen stelt nu zoowel de Regering als de Commissie een valschen eed en eene valsche verklaring gelijkelijk strafbaar... Voor mij ligt er iets stuitends in, dat men iemand, die op plegtige wijze den naam God heeft aangeroepen, en dat valsche lijk deed, niet strenger straft dan iemand, die eene eenvoudige valsche verklaring heeft afgelegd.

Billijkheidshalve moet ik [evenwel] erkennen dat, zoo men hier niet wil komen tot geheele afschaffing van den eed of tot absolute gelijkstelling van eed en verklaring, men natuurlijk wel genoopt is op beide eene gelijke straf toe te passen. De ongelukkige toestand, waarin wij met betrekking tot die materie verkeerden, dwingt ons tot gelijke strafbaarstelling. Indien ik een woord ga zeggen over den onzedelijken, schanduleusen toestand, waarin wij verkeerden met betrekking tot den eed, kan men mij niet tegenwerpen dat ik buiten de orde ga. Immers hoewel er zeer veel voor de onderscheiding der Regering en der Commissie te zeggen valt, meen ik toch dat men, dit artikel onveranderd aannemende, de quaestie wél tot op zekere hoogte praëjudiceert; ik wijs slechts op het intitulé: *meineed*. Ik geraak daardoor in eene moeilijke positie, want door te stemmen tegen het artikel, zou ik medewerken tot de straffeloosheid van valschen eed en valsche verklaring, en een voorstel tot wijziging heeft geen kans.

Had ik regt den toestand, waarin wij met betrekking tot den eed verkeerden, te noemen onzedelijk en schandeleus? In den eersten tijd na de herziening der Grondwet

van 1848 bleef de quaestie van den eed vrij wel rusten. De een vatte art. 83 der Grondwet zóó op, dat het woord *gezindheid* vrijliet, eene verklaring in algemeenen zin af te leggen. Anderen legden dit artikel in dezen zin uit, dat „verklaring of belofte” alleen zou zien op de Doopsgezinden. Hoe dit zij, eensklaps, bij gelegenheid der behandeling van het ontwerp-beëdigde vertalers, achtte men het in deze Kamer geraten, bij meerderheid van stemmen te beslissen dat die beëdigde vertalers (de wet draagt nog alijd dit intitulé) eigenlijk niet beëdigd behoefden te worden. Onmiddellijk daarna was aan de orde eene zeer belangrijke belastingwet, de successiebelasting in de regte lijn. en wat gebeurde toen? Aangezien het hier gold de belangen van den fiscus, de dubbeltjes, wachtte men zich wel aan den eed te roeren; men had dien noodig, en de naam van God moest dienen om de regten van de schatkist te verzekeren. En wat gebeurde buiten deze Kamer? De eene regter eischte den eed, de andere niet; deze en gene verscheen voor den regter en verklaarde niet in God te gelooven; desniettemin werd de man gedwongen zich te beroepen op God.

Ik treed deze Kamer weder binnen. Stel u de plegtigheid der eedsaflegging voor van een nieuw benoemd lid. Men voelt het gewigt van het oogenblik, en dit teekent zich af in de zaal en op de tribunes; de naam van God wordt plegtig aangeroepen. Maar wanneer nu dezelfde lid of diezelfde leden naderhand de vraag opwerpen, of de Staat eigenlijk wel kan uitmaken wat godsdienst is, waarmede in onafscheidelijk verband staat de vraag of er een God is, dan is voorzeker die eed door dat lid of door die leden zeer goed gemeend geweest. Maar welken indruk moet een en ander maken op het goedgezinde publiek? Ik geloof werkelijk dat het in de gegeven omstandigheden veel beter zou zijn dien eed af te schaffen. Het eenige bezwaar zou dan welligt gelegen zijn in art. 83 en misschien ook nog een ander artikel der Grondwet, dat den eed noemt, maar dat wordt al weder door de ruime uitlegging welke men aan belofte of verklaring kan geven, geneutraliseerd. Aangezien door aanneming van dit artikel, *zonder nadere verklaring der Regering*, en daarop komt het aan, de zaak min of meer zal worden gepraejudiceerd, neem ik de vrijheid den Minister te verzoeken zijne zienswijze omtrent de nadere regeling van den eed zakelijk en duidelijk, zoo als de Minister dit pleegt te doen, bloot te leggen.

De heer VAN DER KAAJ, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Ik zal niet veel tijd behoeven om den geachten spreker te beantwoorden, aangezien hij met het artikel, zoo als het daar ligt, vrede heeft, te regt beseffende, dat het de eedsquaestie, die reeds zoo dikwijls in deze Kamer besproken is, onbeslist laat. Dit is ook geheel mijne meening. Als volgens de wet — en die quaestie maken wij hier niet uit — de verklaring met den eed gelijk staat, dan zal het artikel op den meineed toepasselijk zijn, en staat de verklaring met eed niet gelijk, dan zal dit artikel er niet op toepasselijk zijn. Maar dit is eene quaestie die wij hier niet uitmaken. Het artikel is eenvoudig.

Ik moet echter den heer Heydenrijk op een paar onjuistheden wijzen. Wanneer hij zegt, dat men de eedsquaestie na de grondwetsherziening met rust heeft gelaten en haar niet aangeroerd heeft vóór de behandeling van het wetsontwerp op de beëdigde vertalers, dan moet ik dit pertinent tegenspreken. Die quaestie is onder anderen aangeroerd in 1860, toen het ontwerp op de regterlijke organisatie van den Minister Godefroi behandeld is. Toen werd door dien Minister op eene vraag van de Tweede Kamer verklaard, dat naar zijn oordeel zoowel de getuigen in straf- en in burgerlijke zaken als ieder die een ambtseed heeft af te leggen met eene verklaring kon volstaan indien zijn godsdienstig begrip hem het eedzweren verbood. Dit was, volgens den Minister Godefroi, de eisch der Grondwet. Geen enkele stem is in de Tweede Kamer opgegaan om dat te weerspreken, en toen de Minister voor de Eerste Kamer zijne verklaring herhaalde en verduidelikte, is ook daar geen enkele stem daartegen opgegaan. In 1873 heeft de Minister Geertsema bij ministeriële aanschrijving verklaard dat dit ook zijne meening was en personen, die niet Doopsgezind waren maar toch godsdienstige bezwaren hadden tegen den eed, toegelaten tot het afleggen eener verklaring.

Dit zijn historische onjuistheden, waarop ik wijs. Wanneer men zegt, en de beschuldiging is te vaak herhaald om niet een enkele maal weersproken te worden, dat bij de beëdigde vertalers een andere weg gevolgd is dan bij de successiewet, dan kom ik daartegen op. In het wetsontwerp op de beëdigde vertalers kwam men terug met de formule dat men moest afleggen eed of belofte overeenkomstig zijne godsdienstige *gezindte*. En daartegen kwam ik toen op, omdat de uitdrukking, zijne godsdienstige *gezindte*, naar mijne meening de liberale opvatting, in den zin van den heer Godefroi, in den weg staat. In de successiewet kwam daarentegen de uitdrukking: „overeenkomstig zijne godsdienstige *gezindheid*” voor, waaraan, naar mijne meening, de beteekenis behoort te worden gegeven, die de heer Godefroi, als Minister van Justitie, daaraan in 1860 gaf. Men kon dus bij de behandeling dier wet in die redactie berusten.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Aan de uitnoodiging van den heer Heydenrijck om over de eedsquaestie zelve duidelijk mijn gevoelen uit te spreken, mag ik op dit oogenblik niet voldoen. Immers, naar mijne stellige overtuiging, wordt door dit artikel op die quaestie in het allerminst niet gepraëjudicieerd. Het bepaalt alleen dat in de gevallen, waarin *krachtens de wet* (dus nooit anders dan onder medewerking der Staten-Generaal; ook de wettelijke voorschriften waarvan in het Verslag door mij gewaagd wordt, zullen steeds op eene wet moeten gegrond zijn) het afleggen van eene belofte wordt gelijk gesteld met een eed, het afleggen van eene valsche verklaring na eene eenvoudige belofte ook even strafbaar moet zijn als de meened in den engeren zin van het woord.

De geachte afgevaardigde uit Nijmegen acht dit „eenigzins stuitend”. Ik niet. Wanneer de Staat tot sommigen zegt — en enkelen zullen er steeds zijn die *omnium consensu* in die termen vallen — op grond van uw godsdienstig bezwaar veroorloof ik u eene eenvoudige belofte af te leggen, en aan alles wat gij, onder de sanctie van die eenvoudige belofte verklaart, zal ik regtens hetzelfde gewigt hechten als ware het geschied onder de sanctie van een eed; en als dan die man eene valsche verklaring aflegt, dan handelt hij, ook uit zedelijk oogpunt, precies even slecht, even misdadig, als wanneer hij eene valsche verklaring had afgelegd onder de sanctie van een eed.

De portée van het artikel is dan ook geenszins om het gewigt van den meened te verkleinen, maar om even strafwaardig te verklaren de daad van hem die misbruik maakt van de krachtens de wet bestaande bevoegdheid, om in plaats van den eed eene belofte af te leggen.

De heer Heydenrijck vreest dat door dit artikel de hoofdquaestie wordt gepraëjudicieerd, in de eerste plaats door het opschrift. Redeneringen uit opschriften zijn dikwijls gevaarlijk. Meened is nu eenmaal de naam, welken het misdrijf hier bedoeld, historisch heeft gekregen en, met het oog op *id quod plerumque fit* behouden kan.

Ook in den inhoud van het artikel zelf heeft de geachte afgevaardigde het bewijs gezocht, dat hier zou worden gepraëjudicieerd. Ten onregte, naar ik meen. Het artikel veronderstelt eenvoudig, dat er sommige lieden zijn, aan wie het krachtens de wet zal vrijstaan, in plaats van een eed eene belofte af te leggen. Maar *wie* die „sommigen” zullen zijn, daarop wordt in dit artikel in het minst niet gepraëjudicieerd. Dat zal de wet nader moeten aanwijzen. Ook de heer Heydenrijck zal niet loochenen dat, op welk standpunt men zich ook plaatse in de eedsquaestie, er toch steeds eene categorie burgers in den Staat zal zijn, aan wie niemand het regt zal betwisten eene belofte af te leggen in plaats van een eed.

O. R. O. ART. 229. Niet strafbaar is:

- 1°. hij die bij eene verklaring onder eede eenig feit verzwijgt waarvan de mededeeling hem aan strafvervolging kan blootstellen;
- 2°. de getuige die eene valsche verklaring onder eede aflegt zonder vooraf opmerkzaam te zijn gemaakt op zijne bevoegdheid om zich

op grond van huwelijk of van bloed- of aanverwantschap van het afleggen van getuigenis te verschoonen.

Memorie van Toelichting.

In onderscheidene buitenlandsche wetgevingen is de herroeping van de valsche verklaring, voordat men te dier zake vervolgd wordt of voordat zij een ander nadeel heeft toegebracht, als reden van strafverzachting of straffeloosheid aangenomen. Zoodanige bepaling is niet opgenomen. Het eenmaal voltooide misdrijf wordt door werkdadig berouw hier evenmin als bij andere misdrijven uitgewischt, terwijl de regter in de ruimte der strafbepaling voldoende gelegenheid vindt om, zoo daartoe termen bestaan, den vrijwilligen terugkeer tot de waarheid, de vrijwillige afwending of herstelling van de schadelijke gevolgen van het misdrijf in acht te nemen. Zoo al de bepaling door enkele utiliteitsgronden wordt aanbevolen, zij is zonder afwijking van voor de andere misdrijven aangenomen beginselen niet aan te nemen. Bovendien is de vraag, hoelang eene herroeping als tijdig moet worden beschouwd, alleen op te lossen door allerlei zuiver willekeurige en in de praktijk ongerijmde termijnsbepalingen. De behoefte aan zoodanige bepaling heeft zich overigens onder het thans bestaande regt, dat haar evenmin kent, niet doen gevoelen.

Daarentegen zijn twee redenen van straffeloosheid opgenomen, die op zuivere regtsgronden steunen. Te weten:

- a. de verzwijging van een feit, waarvan de mededeeling den spreker aan strafvervolgung zou blootstellen;
- b. de valsche verklaring onder eede van hem, die niet vooraf opmerkzaam is gemaakt op zijne bevoegdheid om zich, wegens verwantschap, van het afleggen van getuigenis te verschoonen.

Ad a. Bij het stilzwijgen der meeste wetgevingen ten aanzien van dit gewigtig punt, is er een strijd van meeningen ontstaan, waaraan een einde dient gemaakt te worden. De leer, door vele fransche schrijvers ondanks dat stilzwijgen gehuldigd, behoort uitdrukkelijk te worden bekrachtigd, of de zekerheid te worden gegeven, dat de wetgever haar verwierp. Hier is een strijd tusschen den plicht om te spreken en het regt om voor zelfbehoud te waken. In hoeverre behoort de wetgever dit laatste te eerbiedigen? »L'hommage (zegt RAUTER) rendu à la vérité » malgré le péril qu'il peut entraîner, peut sans doute être un acte de » probité et même d'héroïsme; mais la loi pénale ne demande pas aux » hommes des actions héroïques". Dit bewoog reeds in 1845 den wetgever in Baden om (art. 491) te bepalen: »Gegen den Zeugen, welcher » Thatsachen gegen besseres Wissen abgeläugnet oder verschwiegen hat, » findet keine Strafe statt, wenn es Thatsachen sind, welche gegen ihn » eine strafgerichtliche Verfolgung nach sich ziehen könnten oder ihn » der öffentlichen Verachtung preisgeben würden". Zijn voorbeeld werd in Beijeren gevolgd, terwijl ook het oostenrijksche ontwerp van 1867 den meeneedige straffeloos verklaart, » wo er durch Angabe der Wahrheit das » Selbstbekenntniss eigener Schuld an einem Verbrechen oder Vergehen » hätte machen müssen".

Eene transactie tusschen twee beginselen door vermindering der bedreigde straf, gelijk de duitsche rijkswetgever zich veroorloofde, schijnt onverdedigbaar; het is alleen de vraag, binnen welke grenzen de wetgever

het regt van den individu om zich ten koste van het publiek belang te beschermen behoort te beperken. Het ontwerp wijst die grenzen aan door de woorden: aan strafvervolging kan blootstellen. Waar geen gevaar voor strafvervolging bestaat, maar alleen beduchtheid van b. v. de algemeene achting te verliezen, blijft art. 228 [207] van toepassing, maar kan de regter bij de oplegging der straf op deze omstandigheid letten. Doch waar het spreken eene erkenning zou moeten inhouden, waarvan later tegen den getuige misbruik zou kunnen gemaakt worden, moet de wetgever van hem niet eischen, dat hij door zelfopoffering zijnen pligt jegens de maatschappij vervulle.

Ad *b*. De wetgever erkent het regt van den echtgenoot en de naaste bloedverwanten van een beschuldigde om zich te verschoonen van het afleggen van getuigenis. Maken zij, hoewel daarop aandachtig gemaakt, van dat regt geen gebruik, en leggen zij, met gezamenlijke toestemming van het openbaar ministerie en den beschuldigde, werkelijk getuigenis af, zoo worden zij terecht wegens meened gestraft, indien zij de waarheid te kort doen. Doch ook in dit geval behoort bewezen te zijn, dat zij bekend waren met hun regt om zich te verschoonen. In den regel zal dat bewijs wel geleverd worden, doordien in hunne tegenwoordigheid de straks gemelde dubbele toestemming wordt verleend. Maar het wetboek van strafvordering (art. 188) erkent de mogelijkheid, dat die toestemming niet is gevraagd of gegeven. In dat geval brengt wel het hooren van de bedoelde personen nietigheid teweeg, doch de valsche verklaring is eenmaal afgelegd, en zonder uitdrukkelijke uitzondering zou eene vervolging van den getuige wegens meened kunnen worden ingesteld¹.

¹ Vgl. Oostenrijk, ontwerp 1867, art. 175, ontwerp 1874, art. 169, en § 157 D. Wb., mitsgaders SCHWARZE in Archiv. des Criminalrechts, 1848 S. 347.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

1°. *verzwijgt*. Men leze op het voetspoor van het Deutsche Strafwetboek, § 157²: »*ontkent of verzwijgt*». Niemand behoeft zich zelf te bezwaren.

» *Strafvervolging*. De Commissie zou hier willen lezen: »*strafvervolging ter zake van misdrijf*», zooals in het Deutsche Strafwetboek t. a. pl. Het gaat te ver een meened niet te straffen, omdat de waarheid den meenedige aan de veroordeeling voor eene overtreding zou hebben blootgesteld. Bovendien zou deze redactie een ander bezwaar oplossen. Naar de bedoeling der Regering moet ook de meened in belastingzaken worden gestraft. Toch zou de mededeeling der waarheid hem, die in belastingzaken den valschen eed zal afleggen, aan strafvervolging kunnen blootstellen. Immers hij zou door verzwijging van feiten, door te lage aangifte als anderzins, althans in den regel, boete verschuldigd zijn. Derhalve zou in den regel vervolging voor meened in belastingzaken door de bepaling van dit artikel onmogelijk zijn. Wel is waar zal de speciale wet zich moeten rigten naar de algemeene beginselen van strafregt in het wetboek geformuleerd, niet omgekeerd de redactie van het wetboek met de bepalingen der speciale wetten moeten rekening houden, maar het is toch ontegenzeggelijk een

² Deze bepaling vermindert de straf op meened van een getuige of deskundige gesteld tot de helft ten hoogste en één vierde ten minste »*wenn die Angabe der Wahrheit gegen ihn selbst eine Verfolgung wegen eines Verbrechens oder Vergehens nach sich ziehen konnte*».

voordeel, dat de bedoeling van den wetgever, ook zonder herziening van het systeem der boetebedreiging in belastingzaken gevolgd, hare uitwerking niet zal missen. De Commissie gaat bij deze beschouwing uit van de stelling, dat in het stelsel van dit wetboek alle strafbepalingen in belastingwetten het karakter van overtredingen hebben.

Eene minderheid der Commissie zou het geheele artikel willen doen vervallen. Volgens haar is opzettelijke vervalsching der waarheid altijd zedelijk ongeoorloofd, en mag ook de wetgever de straffeloosheid in geen geval uitspreken. De Commissie deelt in dit gevoelen niet. Zij is van oordeel dat, wat er zijn moge van de zedelijke verplichting om in de hier bedoelde gevallen de waarheid te spreken, de Staat evenmin als in het geval van art. 210 [189, laatste lid] de niet-opoffering van zoo groote individuele belangen aan het algemeen welzijn met straf mag bedreigen, terwijl bovendien, wat de uitzondering sub 2°. betreft, de Staat zelf, door de bevoegdheid tot versoening te verleen, *erkent* dat zij het getuigen der waarheid niet als pligt oplegt. De consequentie vordert echter *uitbreiding* van het artikel, hoewel de straffeloosheid zich niet zoo ver behoort uit te strekken als in art. 210, omdat de regtschennis in dit geval grooter is. De Commissie zou daarom in het geval sub 1°. willen lezen: waarvan de mededeeling hem, zijn echtgenoot of bloedverwanten in de regte lijn aan strafvervolgving enz."

2°. Tegen deze redactie geldt het bezwaar, dat de gunstige bepaling ook zou gelden wanneer het de eigen schuld van den getuige was, dat hij niet opmerkzaam werd gemaakt op zijne bevoegdheid om zich te versoenen, bijv. indien een getuige, om ten voordeele van den beklaagde eene valsche getuigenis te kunnen afleggen, het feit van bloed- of aanverwantschap opzettelijk had verzwegen. De Commissie geeft daarom in overweging aan de zinsnede de woorden toe te voegen: »tenzij hij opzettelijk zijne betrekking als echtgenoot, bloed- of aanverwant heeft verzwegen".

Ten slotte zij nog gevraagd of omkoopning tot meened niet gestraft moet worden als de meened *niet* gevolgd is, evenzeer als omkoopning gestraft wordt in de artt. 191 en 192 [177 en 178]. In alle buitenlandsche wetten wordt het feit strafbaar gesteld.

De kritiek der Commissie heeft den Minister bevestigd in de overtuiging dat dit artikel behoort te worden weggelaten.

Zoo als de Commissie elders (ad art. 208 [189, hiervoor bl. 190]) erkent, is er groot verschil tusschen niet-medewerken en tegenwerken. Het beginsel dat men nooit hetzij zich zelven, hetzij een zijner naaste betrekkingen behoeft te bezwaren, moet ongetwijfeld het Openbaar Ministerie tot groote kieschheid bij het dagvaarden van getuigen en den rechter tot dezelfde kieschheid bij de ondervraging nopen. Maar het mag niet daartoe leiden dat men *als getuige* DES GEVRAAGD ¹ straffeloos verklaren mag niet te weten wat men wel degelijk weet, of, onverplicht getuigende, valsch getuigen mag, want door een of ander brengt men valsch bewijs-materiaal in 't geding waarvan een onschuldige derde de dupe kan worden. Wil in de gevallen in dit

¹ Het verzwijgen van datgene waarnaar *niet* gevraagd wordt valt van zelf buiten art. 228 [207].

artikel behandeld, de rechter een geringe straf opleggen, het staat hem vrij. Maar de wetgever mag niet als beginsel aannemen dat het misdrijf van art. 228 [207] soms straffeloos is. Geen misdrijf zelfs is er, waarbij dergelijke afwijking van het streng-zedelijk beginsel in de gevolgen zoo bedenkelijk zou zijn.

Wat omkoopning tot meineed betreft, zij staat gelijk met die tot eenig ander misdrijf (art. 57² [47, 2°]). De vergelijking met art. 191 en 192 gaat niet op, want daar geldt het eene omkoopning die, afgescheiden van 't gevolg, op zich zelve een vergrijp tegen het openbaar gezag is.

De Commissie erkent dat het gevaarlijk is in de wet eene uitzondering te sanctionneeren op den regel dat ieder verplicht is de waarheid te getuigen. Maar daartegenover staat dat het een algemeen aangenomen beginsel is dat niemand zich zelf behoeft te bezwaren; nemo tenetur edere contra se. De getuige, wien in het algemeen gevraagd wordt de waarheid te zeggen, moet wel zich zelve, zoo hij de dader is, denonceren. Door zich zelve niet als dader op te geven benadeelt hij altijd indirect den beschuldigde, ook al beschuldigt hij hem niet. Wegblijven zal in den regel niet baten, want de getuige kan worden gehaald en die wegblijft of weigert te getuigen vestigt juist daardoor de aandacht en de verdenking op zich zelf. De Staat mag iemand niet in tweestrijd brengen tusschen zijn pligt als burger en zijn pligt als vader of echtgenoot, of wel tusschen zijn pligt en zijn vaak aan zelfbehoud grenzend eigenbelang. Dit is ook de rechtsgrond der verschooning. Het zou dus ten strengste moeten worden afgekeurd, indien men, door met het oog op dit artikel verdachten als getuigen op te roepen, achter de waarheid poogde te komen. Niettemin is het niet te ontkennen, dat ook hier veel afhangt van de omstandigheden. Als iemand, om zelf welligt eene kleine straf te ontgaan, een ander blootstelt aan zware straf, of om zich te ontlasten een ander valschelijk beticht, behoort straf, zelfs ernstige straf niet uit te blijven. Eenige straf, zij het ook een zeer ligte, is altijd verdiend. Het Duitsche Wetboek schrijft dan ook alleen strafverlating, niet straffeloosheid voor. De Commissie kan zich op deze gronden met het weglaten van het artikel vereenigen.

In het G. O. is dit artikel 229 O. R. O. VERVALLEN.

Verslag van de Eerste Kamer.

Art. 229 van het eerste ontwerp is vervallen.

Zal nu niet bij de vast te stellen wijziging van het Wetboek van Strafvordering eene nadere voorziening moeten plaats hebben van hetgeen oorspronkelijk in art. 229 was geregeld? Bij voorbeeld in den geest van hetgeen aanvankelijk was het gevoelen der Commissie van Rapporteurs?

Antwoord der Regeering.

De Minister is niet voornemens eene nadere voorziening van hetgeen oorspronkelijk in art. 229 was geregeld voor te stellen. Art. 229 is steeds door hem afgekeurd.

TITEL X.

Munt misdrijven.

Memorie van Toelichting.

Als munt misdrijven komen in aanmerking: valsche munt (art. 230 [208]), muntschennis (art. 232 [210]), uitgifte van valsche of geschonden munt (artt. 231, 233, 234 [209, 211, 213]), bezit van stoffen of werktuigen tot valsche munt of muntschennis (art. 236 [214]).

Daar de munt misdrijven te beschouwen zijn als aanranding van de openbare trouw, blijft de aard van het strafbare feit dezelfde hetzij dit ten opzichte van nederlandsche, hetzij ten opzichte van vreemde munt wordt gepleegd. In het eerste geval behoort echter eene zwaardere straf te worden bedreigd (art. 235 [212]), omdat er meer gevaar bestaat voor misleiding, de werkelijke schade voor de ingezetenen grooter is en de nederlandsche staat daardoor tevens nadeel lijdt.

Het nederlandsche koloniale geld is niet van het nederlandsche gescheiden. Dit beginsel van gelijkstelling werd reeds gevolgd in art. 21 der wet van 1 Mei 1854 (*Staatsblad* n°. 75) tot regeling van het muntwezen in Ned.-Indië en in de artt. 80—85 van het wetboek van strafregt voor Ned.-Indië¹.

Ook bestaat er geen reden, bij nederlandsche zoomin als bij vreemde munt, om onderscheid te maken, zooals in de artt. 132, 133 C. P., naarmate van het metaal waaruit munt is geslagen.

Met de munt speciën staat gelijk het munt papier.

De muntbiljetten zijn evenzeer wettig betaalmiddel². Onder 's rijks munt speciën heeft men te verstaan standpenningen, pasmunt en negotiepenningen³.

Eene bijzondere strafverzwaring voor de muntbeambten of werklieden, die nederlandsche munt namaken, gelijk in art. 6 wet 24 April 1836 (*Staatsblad* n°. 13) en art. 2 gewijzigd ontwerp 1847, past niet in dit wetsontwerp. Ten aanzien van de ambtenaren bij de munt is de algemeene strafverzwaring van art. 54 [44] toereikend, en wat de aan de munt verbonden werklieden betreft, zoo is er geen grond hen uit te zonderen van het gemeene regt. De grenzen van het minimum en maximum zijn ruim genoeg gesteld om, zoo noodig, het beroep van den beklaagde bij de bepaling der straf in aanmerking te nemen.

¹ Eveneens art. 1, tit. VIII, boek II, ontwerp 1847.

² Vgl. art. 2 wet 26 April 1852 (*Staatsblad* n°. 90), tot uitgifte van muntbiljetten.

³ Artt. 1—5 wet 26 November 1847 (*Staatsblad* n°. 69), tot regeling van het ned. muntwezen.

Advies van den Raad van State.

De strafmaxima, tegen munt misdrijven bedreigd, zijn, gelijk vroeger reeds werd opgemerkt, over het algemeen te laag.

Rapport aan den Koning.

Wat de verhouding der strafmaxima tegen meened en munt misdrijven betreft, het is, wegens de ongelijksoortigheid der misdrijven en de verscheidenheid van feiten, die daarbij

Namaken en vervalschen van muntspecien of muntpapier en het des bewust gebruik maken van het nagemaakte of vervalschte worden met een maximum van zes jaren of, in geval van art. 235 [212], met acht jaren bedreigd, — de meened met negen jaren. Die verhouding is minder juist te achten.

voorkomen, zeer moeilijk te bepalen, of die verhouding voor alle gevallen juist is. Zeker is het, dat de gevangenisstraf tegen het eerstgemeld misdrijf niet in 't algemeen tot negen jaren gaat, maar alleen wanneer de valsche verklaring is afgelegd in eene strafzaak ten nadeele van een beklagde of verdachte, en dus de veroordeeling van een onschuldige daarvan het gevolg kan zijn.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

De Commissie deelt in het gevoelen van den Raad van State, dat de strafmaxima in dezen titel niet zwaar genoeg zijn. § 146 van het Duitsche Strafwetboek bedreigt tuchthuisstraf (vijftien jaren) met een *minimum* van twee jaren, de Code Pénal den dood, de wet van 29 Junij 1854 tuchthuis van vijf tot twintig jaren. De Memorie van Toelichting acht eene bijzondere strafverhooging voor werklieden bij de Munt overbodig. Daarom te meer moet het maximum in art. 230 [208] en volgende worden verhoogd. De Commissie geeft in overweging het hoogste maximum te brengen op *neven* jaren.

De bedreigde straffen werden, volgens art. 235 [bij 212], voor 't geval deze misdrijven ten aanzien van *nationale* munt gepleegd worden, met $\frac{1}{3}$ verhoogd; inderdaad was dus op het misdrijf van art. 230 *acht* jaar gesteld. Het is meer practisch het meest gewone geval op den voorgrond te plaatsen en, voor 't geval de misdrijven ten aanzien van *buitenlandsche* munt gepleegd worden, de straffen te *vermindere* (art. 212 *nieuw*.) Daardoor wordt de rechter ook ontheven van de verplichting om in de meest voorkomende gevallen altijd twee artikelen in zijn vonnis te insereeren.

In den regel is meened de daad van het oogenblik, valsche munt een werk van langen adem, soms zelfs een handwerk. De verhouding van zes tot negen schijnt dan ook niet ongepast.

Aan het einde van dezen titel wenscht de Commissie nog opmerkzaam te maken op het volgende:

1°. Waarom worden hier geene bepalingen opgenomen als in artt. 171 en 172¹ van den Code Pénal Belge?

Tot *bijzondere* bepalingen als die van de artt. 171 en 172 C. P. Belge, geven onze muntwetten geene aanleiding. Het feit zou ook alleen kunnen gepleegd worden door ambtenaren en dus niet in dezen titel tehuis behooren.

2°. Moet niet evenzeer voorzien worden tegen het feit, dat echte *afgekeurde* muntbiljetten, door iemand *niet* door misdrijf verkregen (bijv. onder scheurpapier gekocht), in circulatie worden gebragt nadat de af-

¹ Art. 171. Ceux qui se rendront coupables de fraude dans le choix des échantillons destinés, en exécution de la loi monétaire, à la vérification du titre et du poids des monnaies d'or et d'argent, seront condamnés aux travaux forcés de quinze à vingt ans.

Art. 172. Ceux qui auront commis cette fraude dans le choix des échantillons de monnaies d'un autre métal seront punis de la réclusion.

keuringsstempel door hem was weggemaakt? Of valt dit feit in de termen van art. 246 [225]? Het geval heeft zich in de praktijk voorgedaan, met veroordeeling wel is waar in eerste instantie maar met ontslag van rechtsvervolgung in appel.

De administratie die muntbiljetten *afkeurt*, heeft te zorgen dat zoo iets *onmogelijk* is.

Art. 208.

Hij die muntspeciën of muntpapier namaakt of vervalscht, met het oogmerk om die muntspeciën of dat muntpapier als echt en onvervalscht uit te geven of te doen uitgeven, wordt, als schuldig aan valsche munt, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren.

Art. 209.

Hij die opzettelijk als echte en onvervalschte muntspeciën of muntpapier uitgeeft muntspeciën of muntpapier waarvan de valscheheid of vervalsching hem, toen hij ze ontving, bekend was, of deze, met het oogmerk om ze als echt en onvervalscht uit te geven of te doen uitgeven, in voorraad heeft of binnen het rijk in Europa invoert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren.

Art. 210.

Hij die muntspeciën in waarde vermindert, met het oogmerk om ze aldus in waarde verminderd uit te geven of te doen uitgeven, wordt, als schuldig aan muntschennis, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren.

Art. 211.

Hij die opzettelijk als ongeschonden muntspeciën uitgeeft muntspeciën waarvan de schennis hem, toen hij ze ontving, bekend was, of deze, met het oogmerk om ze als ongeschonden uit te geven of te doen uitgeven, in voorraad heeft of binnen het rijk in Europa invoert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren.

O. R. O. ART. 230. Hij die muntspeciën of muntpapier namaakt of vervalscht, met het oogmerk om die muntspeciën of dat muntpapier als echt en onvervalscht uit te geven of te doen uitgeven, wordt, als schuldig aan valsche munt, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

O. R. O. ART. 231. Hij die als echte en onvervalschte muntspeciën of muntpapier uitgeeft muntspeciën of muntpapier waarvan de valscheheid of vervalsching hem bekend is, of deze, met het oogmerk om ze als echt en onvervalscht uit te geven of te doen uitgeven, in voorraad heeft of binnen

het rijk in Europa invoert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

O. R. O. ART. 232. Hij die muntspeciën in waarde vermindert, met het oogmerk om ze aldus in waarde verminderd uit te geven of te doen uitgeven, wordt, als schuldig aan muntschennis, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.

O. R. O. ART. 233. Hij die als ongeschonden muntspeciën uitgeeft muntspeciën waarvan de schennis hem bekend is, of deze, met het oogmerk om ze als ongeschonden uit te geven of te doen uitgeven, in voorraad heeft of binnen het rijk in Europa invoert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.

Memorie van Toelichting.

Artt. 230—233. Uit de beschouwing van het muntmisdrif, als eene aanranding van de openbare trouw, volgt ook weder de gelijkstelling in strafbaarheid van het namaken of vervalschen met oogmerk van misleiding (art. 230) met die misleiding zelve door het feit van uitgifte van het valsche of vervalschte als echt en onvervalscht (art. 231). Het meerdere gevaar, waaraan de valsche munt het verkeer blootstelt, wordt opgewogen door het meer regtstreeksche nadeel, dat het feit der uitgifte teweegbrengt. Eveneens staat muntschennis (art. 232) gelijk met de uitgifte van geschonden munt (art. 233).

Muntschennis is weinig minder strafwaardig dan valsche munt. Al verdient de volkomen gelijkstelling in straf van het ontwerp 1847 geene navolging, daar muntschennis in den regel van geringer beteekenis is en meestal een strafbaar opzet van ligteren graad aanwijst, toch is aan de andere zijde het aanmerkelijk verschil in straffen van het duitsche wetboek ¹ niet te billijken, want er bestaan wijzen van muntschennis, vooral het inwendig snoeijen bekend onder den naam van uithalen, die voor niet-deskundigen zeer bezwaarlijk te ontdekken zijn en bijgevolg het openbaar vertrouwen in zóo hooge mate schokken, dat het maximum der straf niet ver onder dat van art. 230 kan dalen.

Geen muntmisdrif zonder uitgifte of oogmerk tot uitgifte. Wie tot eigen vermaak geld namaakt, vervalscht of in waarde vermindert en dat geld aan het verkeer onttrekt, tast niet aan de betrouwbaarheid van het ruilmiddel, is niet schuldig aan eene aanranding van de openbare trouw ². Het begrip »uitgifte» ziet overigens zoowel op het eerste in omloop brengen als het verder uitgeven van geld, dat reeds vóór de strafbare handeling in omloop was.

¹ § 146 D. Wb., tuchthuis van ten minste twee jaren, § 150 gevangenis met of zonder geldboete.

² Anders artt. 1, 2 h. t. ontwerp 1847, artt. 160, 168 C. P. B. Het duitsche wetboek past het beginsel onzuiver toe door in § 146 nevens »in Verkeer zu bringen» nog »zu gebrauchen» te voegen; over de moeilijkheden, die uit dien hoofde de uitlegging van § 147 D. Wb. oplevert, zie MERKEL bij v. HOLTZENDORFF III, 222.

Advies van den Raad van State.

Wijders meent de Raad het er voor te moeten houden, dat, naar de bedoeling des ontwerps, in artt. 230 en volgende mede begrepen zijn het na-

Rapport aan den Koning.

Het is voorts aan geen twijfel onderhevig, dat ook hij die munt maakt, geheel en in alle opzigten overeenkomende met de echte, muntspeciën

maken, de uitgifte enz. van munt-specien, die, wel is waar, wat het uit- en inwendige betreft, overeenkomen met de op het onderwerp geldende wetsbepalingen, maar gemunt zijn door personen of instellingen, tot het vervaardigen van die munt-specien onbevoegd.

De Raad zou het wenschelijk achten, dat de memorie van toelichting op dit punt zich alsnog uitdrukkelijk verklaarde.

Met het oog op den tegenwoordigen stand der zilverprijzen en de hier te lande en elders bevolene schorsing van zilveraanmuntung, betreft het eene zaak van actueel belang.

Artt. 230—233. »Met het oogmerk.»

»Geen muntmisdrif» — zegt de memorie van toelichting — »zonder uitgifte of oogmerk van uitgifte»; bijgevolg is niet strafbaar hij, die tot eigen vermaak geld namaakt, vervalscht of in waarde vermindert en dat geld aan het verkeer onttrekt.

Het ontwerp en de memorie van toelichting maken aldus eene onderscheiding, aan vroegere ontwerpen¹ en meerdere vreemde wetboeken² onbekend.

De Raad van State ontkent geenszins, dat, in het afgetrokkene beschouwd, het hiervoren omschreven feit iets geheel anders is dan het misdrijf van valsche munt of muntvervalsching, voor zooverre namelijk het opzet ontbreekt tot uitgifte.

Ontbreekt dit laatste, waarover de regter beslisse, dan zal natuurlijk ontslag of vrijspraak volgen.

Maar geheel iets anders is de vraag, of als criterium van de misdrijven, in de artt. 230—233 omschreven, moet uitgedrukt worden het oogmerk van uitgifte.

Zal dit geene aanleiding geven tot ontduiking der aangehaalde artikelen en niet minder van art. 236 [214]?

Zal niet menig valsche munter zich verschuilen achter de voorgewende — zij 't vreemde — liefhebberij om voor eigen genoegen en zonder eenig misdadig doel te doen wat artt. 230—233 bestemd zijn te keeren?

Zal dit oogmerk wel immer te bewijzen zijn, vóórdat de daad der uitgifte gepleegd is of wordt?

De Raad zou dan ook de voorkeur geven aan eene bepaling als van art. 260 Code Pénal Belge, luidende: »*Quiconque aura contrefait des monnaies d'or ou d'argent... sera puni*» etc.

Overigens geeft de Raad in overweging het art. 357 [zie bij art. 326] over te brengen naar dezen titel, waar het uit den aard des misdrijfs, aldaar met straf bedreigd, meer be-

»namaakt», en derhalve in de termen der strafwet valt, in zoover bij hem ook het strafbaar oogmerk van art. 230 aanwezig is. Aan het voorstel van den Staatsraad mr. BACHENE, in zijn afzonderlijk advies, om nog een afzonderlijk artikel of eene bijzondere zinsnede over namunten aan de strafbepaling over »namaak toe te voegen, behoeft om die reden ook niet te worden voldaan.

Rapport aan den Koning.

Artt. 230—233. Het zou niet redelijk zijn om het strafbaar oogmerk, door den Raad van State zelven een vereischte voor het misdrijf geacht, niet uit te drukken in de wet, ten einde den bewijslast voor het Openbaar Ministerie te verminderen. Dat bij gebreke van direct bewijs het zoo bezwaarlijk zou zijn, voor het oog-

¹ Ontwerp van 1847, boek II, titel VIII, artt. 1 en 2.

² Code Pénal Belge art. 160; Pruisisch strafwetboek § 121.

hoort dan in titel XXV.

De Raad herinnert eindelijk aan de bepalingen van artt. 8—10 der wet van 28 Maart 1877 (*Staatsblad* n°. 43), ter vervanging der koperen door bronzen pasmunt, welke bepalingen hetzij in dezen titel, hetzij in boek III schijnen overgenomen te moeten worden.

Afzonderlijk advies van den Staatsraad Mr. BACHIENE.

Muntslaan voor rekening van bijzondere personen. Rijksmunt. Sedert de aanmerkelijke daling van het zilver kan het muntslaan op het wettig gehalte en op het wettig gewigt in landen met dubbelen standaard eene winstgevende zaak zijn, met de uitgifte van welke op munt-inrigtingen van bijzondere personen geslagen muntspeciën geen bedrog wordt gepleegd jegens bijzondere personen, in zóóverre deze de wettige hoeveelheid fijn zilver in elk muntstuk bekomen. Daardoor wordt echter in zooverre bedrog gepleegd, als de nemer noodwendig moest meenen, dat de muntstukken waren geslagen op eene Rijksmunt, en indien het rijk

mogt weigeren de aldus in omloop gebrachte zilveren standpenningen als echt te erkennen, gesteld dat zij te onderkennen waren van de muntstukken, op 's Rijks Munt geslagen. Zijn ze niet van elkander te onderscheiden, dan zal de betrokken Staat, ten wiens nadeele dergelijke standpenningen door particulieren in groote hoeveelheid ingevoerd of in omloop gebragt zijn, wel verplicht zijn ze bij eventuele muntverandering tegen de nominale waarde van echte standpenningen aan te nemen en in te wisselen.

De Staatscommissie heeft van deze schadelijke praktijken niet gesproken in de memorie van toelichting en zal ze toch niet ongestraft willen laten. In dat geval zou dat gebruik van eene eigen muntinrigting en dat munt slaan op goed gewigt en goed gehalte moeten worden begrepen onder het gewone misdrijf van het namaken van muntspeciën, zooals ook 's Raads advies schijnt aan te nemen.

Inderdaad, bij het slaan van die muntspeciën bestaat de mogelijkheid van benadeeling (namelijk van den Staat wiens muntspeciën zijn geslagen) en het oogmerk om ze als echte munt uit te geven, wetende dat ze niet op eene rijksmunt zijn geslagen, maar bestaat ook dat eerste vereischte voor valsheid: *l'altération de la vérité*?

Het antwoord op deze laatste vraag schijnt eenigzins twijfelachtig.

Met de voorstanders van eene toepassing van art. 132 Code Pénal op *contrefaçon* kan worden geantwoord: »De waarheid is vervalscht

merk der uitgifte het bewijs door aanwijzingen te leveren, kan ook niet worden toegegeven. Juist de leemte in het door den Raad van State aangehaalde pruisische wetboek, heeft de wetgever van den Noordduitschen bond, door de vermelding van het bepaalde »Absicht» om het valsche geld voor echt te doen doorgaan of in omloop te brengen, aangevuld in § 146.

De door den Raad gewenschte overbrenging van art. 357 naar dezen titel is niet aan te bevelen.

Ook de Code Pénal Belge (art. 497) neemt het misdrijf van art. 357 op onder de verschillende soorten van bedrog. Dat het daaronder behoorten niet onder de muntmisdrijven, is in de toelichting van art. 357 aange-toond op gronden, die in het advies niet worden wederlegd.

De artt. 8—10 der wet van 1877 (*Staatsblad* n°. 43), betreffen overtredingen van geheel specialen aard. Alleen in verband staande met het onderwerp dier wet, moeten ze niet worden overgenomen in het algemeene wetboek van strafregt.

»want de zilveren of andere stukken zijn tot munt geslagen met andere »werktuigen dan die der rijksmunt. Art. 2 stelt zelfs ieder, ook buiten »s lands, strafbaar, die zich schuldig maakt aan eenig misdrijf ten »opzigte van rijksmerken».

Zou echter ook niet kunnen worden beweerd, dat het begrip van echte muntspeciën slaan niet van zelf medebrengt, dat dit alléén kan geschieden aan eene rijksmunt, indien de wet nergens dat kenmerk of vereischte uitdrukkelijk aangeeft en voor de echtheid alleen bepaalt het gewigt, het gehalte, den vorm, de middellijn, de beeldtenis enz.?

Is niet de hoofdreden vervallen voor een rijksmonopolie, in zooverre het muntslaan geene aanzienlijke voordeelen voor het rijk meer oplevert, en heeft de wet van 1847 (*Staatsblad* n°. 69) niet aan particulieren vrijgelaten om voor eigen rekening standpenningen te doen slaan, althans aan 's Rijks Munt? Welk groot misdrijf is er dan in gelegen, indien het munten van standpenningen niet beperkt is, dat particulieren zelven munt slaan, mits zij slechts zorgen dat de munt aan de voorschriften der wet voldoet?

In allen geval is dat muntslaan van geheel anderen aard als het gewone misdrijf van muntvervalsching, en indien het al onnoodig wordt geacht hier van een misdrijf *sui generis* in de wet te gewagen, dan zal toch de memorie van toelichting wel mogen uitdrukken, dat de wetgever bedoelt het zoogenaamd namunten als namaak te straffen. Het eerste schijnt echter minder strafbaar dan het laatste, tenzij het hebben van eene particuliere muntinrigting en het gebruik van eenen rijks-wapenstempel op de muntstukken op zich zelven strafbare handelingen zijn verklaard.

Er schijnen wel termen dit strafbaar te verklaren, doch de ondergeteekende leest thans in de memorie van toelichting, dat het maken van munt uit liefhebberij geen misdrijf is. Doch hoe munt te maken zonder muntinrigting en stempel? Indien deze louter tot vermaak worden aangewend, zal art. 145 [O. Stc., zie deel I, bl. 443] ook niet toepasselijk zijn, evenmin als art. 246 [O. Stc. = 239 O. R. O., nu 217], dat op gouden en zilveren werken slaat, niet op munt.

Van het Rijks groot of klein zegel wordt gewag gemaakt in de memorie van toelichting [bij art. 216]. Art. 139 Code Pénal is dan ook te regt niet overgenomen.

Er zijn echter wel termen om te bepalen, dat het regt van de munt, bedoeld bij art. 62 der grondwet (een oud Hoogheidsregt), insluit het monopolie van den Staat, om, met uitsluiting van anderen, munt te slaan van het gehalte, het gewigt enz., en onder de contrôle als bij de wetten is bepaald (artt. 174 en 175 der Grondwet).

Juist de onmisbaarheid der *preventieve* contrôle maakt het vrijlaten van het hebben van muntinrigtingen bij particulieren ondoenlijk, al is het aanmunten van standpenningen onbeperkt vrijgelaten.

Zonder de contrôle van het muntcollegie missen de muntspeciën den waarborg van het besluit van 2 September 1850, *Staatsblad* n°. 56 (wet van 1 Junij 1850, *Staatsblad* n°. 25). Het namunten van pasmunt, aan den Staat voorbehouden (even als tegenwoordig ook het munten van zilveren standpenningen), zal immer strafbaar moeten zijn, doch het namunten van pasmunt belooft niet zeer groote winst, aangezien pasmunt niet in zeer groote hoeveelheid in omloop is te brengen.

De vraag verdient alzoo overweging, of nog niet een afzonderlijk artikel

of zinsnede, ter zake van het namunten, aan de strafbepaling over namaak is toe te voegen, althans eene ¹ aanvulling der memorie van toelichting.

Eindelijk is bij art. 10 der wet van 28 Maart 1877 (*Staatsblad* n°. 43) de overtreding van het verbod, om vreemde koperen, bronzen of nickel munten in betaling te geven of aan te nemen, strafbaar gesteld met geldboete van f3 tot f75, bij recidive tot f500. Daarmede schijnt de Minister het wetboek nog te kunnen aanvullen.

¹ Ter zake worde vergeleken blz. 23, 25 van de *Economist* van 1874, waarin reeds gelijksoortige beschouwingen zijn opgenomen.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 230. Eene minderheid der Commissie sloot zich aan bij het advies van den Raad van State. Zij was van oordeel dat, even als in art. 160 Code Pénal Belge, het namaken of vervalschen van muntspecien of muntpapier onafhankelijk van het oogmerk moet worden strafbaar gesteld. Het zal altijd hoogst moeilijk zijn te bewijzen dat uitgifte het oogmerk der muntvervalsching is. Er is geen bezwaar om het namaken op zich zelf strafbaar te stellen; in de zeldzame gevallen dat scherts het oogmerk is, zal dit wel zoo duidelijk zijn dat eene vervolging door het Openbaar Ministerie niet te vreezen is.

De Commissie schaaft zich aan de zijde van de Regeering (zie rapport). Moeijelijkheid van bewijs zou in het stelsel der minderheid het motief worden om zonder bewijs te kunnen veroordeelen; want dat het oogmerk om het geld uit te geven een element is van het strafbaar feit, dat het karakter van valsheid medebrengt de bedoeling om het nagemaakte voorwerp voor echt en waar te doen houden, wordt niet betwist. Bovendien zal men in den regel eerst door de uitgifte der valsche munt op het spoor komen der valsche munting. Het zou evenwel de vraag zijn of het namaken van munt zonder oogmerk om haar in circulatie te brengen niet als overtreding zou moeten strafbaar worden gesteld. De consequentie schijnt dit te eischen, wanneer men er op let dat art. 494 [440] de eenvoudige vervaardiging der daar bedoelde drukwerken met straf bedreigt, ook voor het geval dat die drukwerken onder den vervaardiger blijven berusten. Hetzelfde motief dat daar geldt, en evenzeer bij het misdrijf van art. 236 [214] — het gevaar voor circulatie van valsche munt of muntpapier, — pleit ook voor de strafbaarstelling van het namaken van munt zonder oogmerk om te misleiden; evenwel alleen als overtreding.

De Commissie geeft voorts in overweging alsnog gevolg te geven aan het voorstel van den Staatsraad mr. BACHENE, om eene nieuwe alinea aan het artikel toe te voegen, behelzende eene bijzondere strafbepaling tegen het *namunten*. Het *namunten*, het wederregtelijk vervaardigen van munt, overigens voldoende aan alle voorwaarden van de Rijksmunt, is een misdrijf dat niet op ééne lijn mag gesteld worden met het vervalschen der munt. Het *namunten* moet als misdrijf worden gestraft, omdat, ook al ware het oogmerk van winstbejag uitgesloten, den particulier niet mag toegelaten worden de stempels te gebruiken, welke het merkteken zijn voor den Staatswaarborg. Benadeeling van derden wordt evenwel niet bedoeld, en het is daarom wenschelijk het misdrijf van dat van valsche munt te onderscheiden.

De minderheid der Commissie vereenigt zich echter met het gevoelen der Regering (zie Rapport), dat het zoogenaamde »namunten» is begrepen onder »namaken» en daarom niet afzonderlijk strafbaar gesteld behoeft te worden. Zonder winstbejag zal het namunten wel zelden geschieden, en mogt dit soms het geval zijn, dan kan de straf des noods tot één dag afdalen, maar ook bij namunting heeft men te doen met »valsche» munt.

Zonder oogmerk om te gebruiken (resp. uit te geven) is geen falsum (resp. valsche munt) bestaanbaar. Het oogmerk zal in den regel uit de omstandigheden blijken. Voor zoover het in een zeldzaam geval niet blijkt, mag men geen falsum fingeren.

Tegen het voorstel om de overtreding van art. 494 [440] uit te breiden tot het vervaardigen of verspreiden van stukken metaal op muntspecien gelijkende, bestaat in beginsel geen bezwaar.

Namunten is niets anders dan namaken; als de wet er van zwijgt, is 't onder art. 230 begrepen. Is er echter reden het met eene lagere straf dan de gewone te bedreigen? De Minister ontkent dit. *Wanneer* zal de particulier (terwijl de munt tijdelijk voor hem gesloten is) met voordeel standaardgeld (voor pasgeld waarbij namunten ten allen tijde voordeel is, schijnt men geene bijzondere bepaling te wenschen) maken van precies hetzelfde gehalte en hetzelfde gewicht als het echte? Alleen dan wanneer (gelijk in den laatsten tijd met het zilver het geval was) de waarde van het metaal aanzienlijk lager is dan de muntwaarde. Wil dit dan zeggen dat door zijn daad (aangenomen natuurlijk dat hij het geld als echt wil uitgeven) geen nadeel wordt teweeg gebracht? Wordt de valscheheid ontdekt dan is benadeeld hij die het stuk voor echt ontvangen heeft; wordt zij niet ontdekt, dan wordt de Staat benadeeld, want deze zal dan later eene te grootere hoeveelheid munt met schade hebben in te trekken of had zelf het voordeel kunnen genieten. Welnu, dit een of ander nadeel kan aanzienlijk grooter zijn dan dat hetwelk door het maken van valsche pasgeld met *lager* dan het vereischte gehalte wordt te weeg gebracht.

Art. 231. *Met het oogmerk.* Zie ad art. 230. Uit de vergelijking van dit artikel met art. 234 [213], blijkt dat hier gestraft wordt de *eerste uitgifte*, de *émission*, terwijl in art. 234 straf bedreigd wordt tegen het uitgeven van valsche papier of valsche munt die reeds als echt in circulatie gebragt is geweest. Volgens de letter van dit artikel zou echter elk uitgeven binnen het bereik der hier bedreigde straf vallen, en zou dus de uitgever in het geval van art. 234 het bewijs moeten leveren dat hij het valsche stuk voor echt en onvervalscht had ontvangen, een bewijs dat in den regel niet mogelijk is en ook den beschuldigde niet mag worden opgelegd. De Commissie geeft daarom in overweging te lezen, in plaats van »*uitgeeft*»: »*in omloop brengt*».

Met het oogmerk. Het is volstrekt de bedoeling niet, in dit artikel alleen de *eerste uitgifte* te treffen en in art. 234 elke verdere uitgifte. Overeenkomstig de letter en de duidelijke aanwijzing in de Memorie van Toelichting, wordt in art. 231 *elke uitgifte* bedoeld *tenzij de uitgever zelf* 't stuk als echt had ontvangen. Hij dus die valsche munt des bewust aanneemt en desbewust weder uitgeeft valt in art. 231, onverschillig of die munt al dan niet reeds gecirculeerd heeft.

Bij het mondeling overleg heeft de Commissie den Minister er op gewezen dat het feit, dat de *uitgever zelf* het stuk als echt had ontvangen zeer moeilijk zal te bewijzen zijn, zoodat de beklaagde zou kunnen veroordeeld worden voor het zwaardere feit van art. 231 ook als inderdaad het lichtere van art. 234 aanwezig is. De Minister had geen bezwaar om aan *deze* bedenking te gemoet te komen door in de omschrijving van het misdrijf in art. 231 als element op te nemen dat de vervalsching den dader bekend was toen hij de valsche stukken ontving.

Art. 232. *Met het oogmerk*. Zie ad art. 230.

Art. 233. *Uitgeeft*. Men leze: *in omloop brengt*". Zie ad art. 231.

De Minister verwijst naar art. 231.

[Zie ook het Verslag en Regeeringsantwoord over Titel X in 't algemeen, hiervoor bl. 231, en bij art. 213, hierachter bl. 241.]

G. O. ARTT. 208—211 = artt. 208—211 van het Wetboek.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer VAN DE WERK: Ik zal mij bij dezen Titel, handelende over muntmisdrijven, zeer beperken, alhoewel ik niet kan instemmen met het wetsontwerp dat het namunten, of, als ik het zoo noemen mag, het maken van echte munt gelijkstelt met het maken van valsche munt, en dat met gelijke straf als op het misdrijf van valsche munt is gesteld hem straft die valsche munt in voorraad heeft. Het is toch niet te rijmen met alles wat ook de Memorie van Toelichting over poging in het algemeen zegt, om deze verwijderde poging te straffen als het misdrijf.

Door uit te sluiten strafverhooging bij samenloop van valsche munt en het gebruik maken daarvan, wordt hij die wel is waar het voornemen heeft valsche munt uit te geven, maar op dit voornemen nog zou kunnen terugkomen, regtens even groot misdadiger geacht als hij die de valsche munt zelf vervaardigde en daarvan reeds heeft uitgegeven. Ik wensch echter hier niet over uit te weiden...

Ik wil thans twee korte vragen aan de Regering doen:

1°. waarom wordt in art. 208 gemist de bepaling, die men vindt in n°. 2 van art. 216, dat handelt over het maken van valsche zegels? Zal dat niet, omdat men die bepaling daar heeft noodig geacht en hier mist, tot verkeerde gevolgtrekkingen kunnen aanleiding geven?

Eene zeer bevoegde autoriteit op dat punt, medelid van deze Kamer, heeft mij verzekerd dat het geval zeer goed mogelijk is, dat een muntgezel, een controleur of eenig ander beambte aan de Munt van de echte stempels en machines gebruik maakt om valsche munt te maken. Moet nu niet deze misdadiger als valsche munter kunnen gestraft worden, al heeft hij van echte stempels enz. gebruik gemaakt? Er is geen enkele reden om dit niet te willen. Nu geloof ik dat eene verklaring van den Minister, dat de Regering de bedoeling gehad heeft ook dit geval bij art. 208 te voorzien, voldoende is, althans ik voor mij zal mij met dergelijk antwoord tevreden stellen.

2°. Art. 208 stelt als een der vereischten voor valsche munt dat men moet maken de munt *met het doel* om die als *echt en onvervalscht uit te geven* of te doen uitgeven. Zeer juist. Maar art. 210, dat spreekt over het snoeijen van munt, stelt een anderen eisch en vordert slechts dat men het plan heeft *om het gesnoeide, het in waarde verminderde stuk uit te geven*, niet dat men het plan heeft het uit te geven *als of het niet in waarde was verminderd*. Was het niet beter dat de artt. 208 en 210 dezelfde woorden bevatten, althans hetzelfde oogmerk hadden gevorderd? Of is er eenige reden waarom dit niet is geschied? Zoo neen, dan zou ik den Minister wel willen in overweging geven art. 210 aldus te lezen: „Hij die muntspecien

in waarde vermindert met het oogmerk om ze *als niet in waarde verminderd* uit te geven of te doen uitgeven" enz.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Omtrent het eerste punt kan ik den heer van de Werk volkomen geruststellen. De bedoeling is in de verste verte niet geweest dat hij, die valsch geld maakt door wederregtelijk gebruik van echte stempels, straffeloos zou zijn.

In 't geval van art. 216 heeft men uitdrukkelijk eene onderscheiding gemaakt, lettende op dat wat dikwerf voorkomt. Het laat zich denken en het komt werkelijk voor, dat zegels enz. worden vervaardigd door wederregtelijk gebruik van echte stempels. Ten allen overvloede bepaalt de wet uitdrukkelijk dat dit geval met het onder n°. 1 omschrevene gelijk staat. Bij valsche munt heeft men de behoefte aan uitdrukkelijke gelijkstelling niet gevoeld. De werktuigen en machines voor de Munt laten zich niet zoo gemakkelijk mede naar huis nemen. En aan de Munt zelf zal wederregtelijk gebruik dier vele werktuigen uiterst moeilijk zijn, zoo slechts, waaraan ik niet twijfel, behoorlijk toezicht gehouden wordt. Kwam intusschen het geval voor, dan zou ik voor mij het aldus wederregtelijk gefabriceerd geld als valsch geld aanmerken, even als ik voor valsch houd het geld dat, hoewel van het vereischte gehalte, niet aan de Munt onder toezigt en contrôle der daarvoor aangewezen ambtenaren geslagen is.

De geachte spreker heeft ook eene wijziging gewenscht, in art. 210.

De wijziging is geheel onnoodig.

Zij zou alleen dan in aanmerking komen wanneer het geval zich denken liet dat iemand bijv. een rijksdaalder van $\frac{3}{5}$ van zijne hoeveelheid zilver ontdeed, met het oogmerk om het stuk daarna voor zijne werkelijke waarde — voor een gulden — in de wandeling te brengen.

Ik kan mij niet voorstellen dat iemand dergelijke liefhebberij zou kunnen hebben.

De heer VAN DE WERK: Het antwoord van den Minister op mijne eerste vraag heeft mij volkomen bevredigd. Omtrent de tweede vraag wil ik alleen nog opmerken dat wanneer het de meening is van de Regering dat bij art. 210 het ondenkbaar is dat iemand zoo dwaas zou zijn om geld te snoeien met het doel om dat geld als zoodanig, dat is als gesnoeid, als in waarde verminderd, uit te geven, en men dat geval dus nimmer op het oog behoeft te hebben, het even en nog veeleer ondenkbaar is dat iemand valsche munt zal maken om die als valsche munt uit te geven.

Ik zie dus nog niet in waarom bij artt. 208 en 210 verschil in terminologie noodig was.

Art. 212.

Indien een der in de artikelen 208—211 omschreven misdrijven ten opzichte van buitenlandsche muntspeciën of buitenlandsch muntpapier wordt gepleegd, wordt het maximum der gevangenisstraf met twee jaren verminderd.

O. R. O. ART. 235. Indien een der in de artikelen 230—234 omschreven misdrijven, ten opzichte van rijksmuntspeciën of rijksmuntpapier wordt gepleegd, kan de straf met een derde worden verhoogd.

[Vgl. het Regeeringsantwoord op het Verslag van de Tweede Kamer, over Titel X in 't algemeen, hiervoor bl. 231.]

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Achter *misdrijven* behoort geene komma te staan. De zin loopt door.

G. O. ART. 212 = art. 212 van het Wetboek.

Art. 213.

Hij die opzettelijk valsche, vervalschte of geschonden munt-speciën of valsch of vervalscht muntpapier weder uitgeeft nadat de valscheheid, vervalsching of schennis hem is bekend geworden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

O. R. O. ART. 234. Hij die valsche, vervalschte of geschonden munt-speciën of valsch of vervalscht muntpapier, voor echt, onvervalscht en ongeschonden ontvangen, weder uitgeeft nadat de valscheheid, vervalsching of schennis hem is bekend geworden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Memorie van Toelichting.

Art. 234 treft een feit van veel ligteren aard. De schuldige, die het voor echt ontvangene weder uitgeeft, heeft niet het oogmerk om zich wederregtelijk te bevoordeelen, maar handelt alleen uit zucht om schade te ontgaan. Daarom is er ook geen strafbaar bedrog, vgl. art. 135 C. P., art. 170 C. P. B., § 148 D. Wb.; waarvoor echter al de kenmerken aanwezig zijn bij het in art. 357 [zie bij art. 326] omschreven verzilveren of vergulden van munt-speciën.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Het is wenschelijk te lezen: »Hij die opzettelijk enz.» Ook nadat de valscheheid den uitgever bekend was geworden, zou de uitgifte zelve weder bij ongeluk kunnen plaats vinden. De woorden »voor echt, onvervalscht en voor ongeschonden ontvangen» moeten daarentegen vervallen. Het bewijs van dit feit is moeilijk te leveren. Door het onderscheid tusschen de eenvoudige *uitgifte* in dit artikel en het *in omloop brengen* in art. 231 [209] is het lichtere feit van dit artikel voldoende gekarakteriseerd.

»Opzettelijk» is er bijgevoegd. Doch nu ook in de artt. 231, 233 [209, 211], want ook in de daar bedoelde gevallen kan men »bij ongeluk» uitgeven.

Tengevolge van de nadere wijziging in de artt. 231 en 233 zijn de woorden: »voor echt, onvervalscht en ongeschonden ontvangen» vervallen.

G. O. ART. 213 = art. 213 van het Wetboek.

Art. 214.

Hij die stoffen of werktuigen voorhanden heeft waarvan hij weet dat zij bestemd zijn tot het plegen van een muntmisdrijf, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

De stoffen en werktuigen worden verbeurdverklaard.

O. R. O. ART. 236. Hij die stoffen of werktuigen voorhanden heeft waarvan hij weet dat zij bestemd zijn tot het plegen van een muntmisdrijf, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Memorie van Toelichting.

Zoodra vaststaat, dat het voorwerp hetzij uit zijnen aard, hetzij blijkens de omgeving en verhouding waarin het voorkomt, bestemd is tot het plegen van een muntmisdrijf, is dit artikel van toepassing. Ook het tot eigen gebruik voorhanden hebben van door anderen vervaardigde voorwerpen is strafbaar.

Stoffen of werktuigen omvat behalve de metalen en instrumenten ook de scheikundige hulpmiddelen, die tot vervaardiging van valsche munt dienstig zijn.

Regeeringsopmerking in het Verslag van de Tweede Kamer.

Art. 236. Hier en in de artikelen 244 en 255 [223 en 234] is thans tevens verbeurdverklaring bedreigd. Art. 43 [33] spreekt niet van voorwerpen die tot het plegen van misdrijf nog slechts *bestemd* waren.

G. O. ART. 214 = art. 214 van het Wetboek.

Art. 215.

Bij veroordeeling wegens een der in de artikelen 208—211 omschreven misdrijven, kan ontzetting van de in artikel 28 n°. 1—4 vermelde rechten worden uitgesproken.

O. R. O. ART. 237. Bij veroordeeling ter zake van een der in de artikelen 230—233 omschreven misdrijven, kan ontzetting van de in artikel 36 n°. 1—4 vermelde regten worden uitgesproken.

G. O. ART. 215 = art. 215 van het Wetboek.

TITEL XI.

Valschheid in zegels en merken.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Ook in dezen titel zijn de strafmaxima, naar het oordeel der Commissie, te laag.

De straf in art. 238 [216] behoort lager te zijn dan die in art. 247 [226] en hooger dan die in art. 246 [225]. Bij de kleine verhooging is deze evenredigheid in 't oog gehouden.

Art. 216.

Met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die van rijkswege uitgegeven zegels namaakt of vervalscht, met het oogmerk om die zegels als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- 2°. hij die, met gelijk oogmerk, zoodanige zegels vervaardigt door wederrechtelijk gebruik te maken van echte stempels.

O. R. O. ART. 238. Met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die belasting-, post- of telegramzegels namaakt of vervalscht, met het oogmerk om die zegels als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- 2°. hij die, met gelijk oogmerk, zoodanige zegels vervaardigt door wederrechtelijk gebruik te maken van echte stempels.

Memorie van Toelichting.

I. Zegels (Art. 238).

Van de zegels komen in aanmerking »belasting-, post- en telegramzegels". Men behoort zich te bepalen tot feiten waaruit regtsgevolgen kunnen geboren worden en waarvan dus nadeel te vreezen is ¹. Daarom is, met onderscheidene nieuwe wetboeken, het namaken van het rijkszegel, eene daad in art. 139 C. P. met de doodstraf bedreigd, niet strafbaar ². Er bestaat toch geen wettelijk voorschrift, waarbij het gebruik hetzij van het groot, hetzij van het klein ³ rijkszegel voor de geldigheid van een enkel stuk tot vereischte wordt gesteld; als onmisbaar vereischte is het zegel vervangen door de handteekening; namaken van het zegel veroorzaakt dus niet de voor het misdrijf van valscheid gevorderde mogelijkheid van benadeeling. Om dezelfde reden is ook gezwegen van de in het italiaansch ontwerp vermelde zegels, die door eenige openbare magt of ambtenaar gebezigd worden. Wel is waar bepaalt art. 45 der wet van 9 Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20), dat ieder notaris een door de wet omschreven zegel moet hebben en dat alle door hem uit te geven akten, grossen, afschriften en uittreksels een afdruk van dat zegel ⁴ zullen dragen, doch het gemis van dit zegel maakt de akte niet ongeldig, maar stelt alleen den notaris aan eene boete bloot.

Het namaken, vervalschen of wederrechtelijk gebruiken van eenig ambtelijk zegel kan overigens een middel wezen tot oplichting. De daad is dan strafbaar krachtens art. 354 [326] zonder dat het noodig is, dit middel tot oplichting afzonderlijk in de wet te noemen.

Belastingzegels. Deze uitdrukking omvat niet alleen het gezegeld papier vermeld in de wet van 3 October 1843 (*Staatsblad* n° 47), betreffende het regt van zegel, en het plakzegel van de wet van 9 April 1869

¹ Mitsdien zijn de algemeene bewoordingen van de artt. 5 en 6, tit. VIII, boek II, ontwerp 1847 niet aan te bevelen.

² Vgl. de bedenkingen van CHAUVEAU en HÉLIE I, n°. 1437.

³ Gebezigd op de brieven van naturalisatie en van wettiging en op de zoogenaamde creatiebrieven van notarissen.

⁴ Anders is de terminologie in dezen titel, waar het werktuig overal stempel, de afdruk-zegel, merk of teeken heet.

(*Staatsblad* n°. 61), betrekkelijk de invoering van een plakzegel voor handelspapier ¹, maar alle belastingzegels, die later mogten worden ingevoerd krachtens de nederlandsche wet en ook nu reeds alle vreemde belastingzegels.

Postzegels zijn alle zegels, die de postadministratie voor brieven, briefkaarten, drukwerken, monsters van koopwaren en postwissels in gebruik stelt, onverschillig of zij opgeplakt worden of ingedrukt zijn. Het bij art. 3 der wet van 5 Julij 1855 (*Staatsblad* n°. 61) gewijzigd en bij art. 5 der wet van 22 Julij 1870 (*Staatsblad* n°. 138) uitgebreid art. 9 der wet van 12 April 1850 (*Staatsblad* n°. 15) tot vaststelling van het briefport en tot regeling van de aangelegenheden van de brievenposterij, vervalt.

Telegramzegels zijn hier te lande ingevoerd bij kon. besluit van 14 Augustus 1876 (*Staatsblad* n°. 172).

¹ Voor de artt. 4 en 5 van deze wet komen in de plaats de artt. 238 en 242 van het ontwerp [216 en 220].

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Het artikel is, meent de Commissie, te limitatief. Het is reeds nu onvolledig door het ontbreken der spaarbankzegels. (Zie art. 22 van het ontwerp van wet op de postspaarbank *. Gedrukte stukken zitting 1879-1880 n°. 48). Zoo is het mogelijk dat binnen korter of langer tijd weder andere zegels zullen worden ingevoerd. In de uitleveringswet b. v. worden telegramzegels niet genoemd omdat ze tijdens de vaststelling nog niet bestonden. Men zou daarom in 1°. liever lezen: »hij die van Rijkswege uitgegeven zegels namaakt enz.» Zie overigens ad art. 4 [deel I, bl. 133 en 134].

De redactie is gewijzigd.

G. O. ART. 216 = art. 216 van het Wetboek.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer VAN DE WERK: Art. 216 spreekt over zegelvervalsching en art. 217 en volgende over vervalsching van Rijksmerken. In de Memorie van Toelichting verklaarde de Regering dat art. 216 slaat op alle zegels, zoowel *binnen- als buitenlandse*, terwijl zij art. 217 en volgende had beperkt tot Nederlandsche Rijksmerken. Zeer te regt heeft de Minister op verzoek van de Commissie van Rapporteurs aan art. 216 eenige uitbreiding gegeven door het toepasselijk te verklaren op alle soorten van bestaande (de spaarbankzegels waren vergeten) en later wellicht nog in te voeren soorten van zegels. De Minister heeft om die verlangde uitbreiding aan het artikel te geven, het aldus geredigeerd: »Hij die *van Rijkswege* uitgegeven zegels namaakt of vervalscht». Hij heeft daardoor echter ten minste volgens de woorden het artikel beperkt tot *Nederlandsche* zegels. Nu kan men dit alternatief stellen: of de Minister heeft art. 216 in dien zin willen veranderen, of niet. Zoo ja, dan ware het wensche-lijk geweest dat in zijn antwoord hiervan ware gebleken, met intrekking of liever verbetering van hetgeen de Memorie van Toelichting hierover zegt. Zoo neen, heeft de Minister het artikel niet willen veranderen, dan heeft hij ten onregte gebruikt het woord »*van Rijkswege*», dat overal elders in deze wetsvoordragt wordt gebruikt, om aan te duiden dat het van wege het Nederlandsche Rijk uitgegeven zaken betreft, even als ook door RIJKSmerken worden verstaan Nederlandsche Rijksmerken.

* [Thans art. 22 der wet van 25 Mei 1880, *Staatsblad* n°. 88.]

Ik behoef slechts te wijzen op **art. 4**, waarbij de bedoeling ten duidelijkste uitkomt. Het zal, dunkt mij, wel niet de bedoeling der Regering geweest zijn om het artikel te beperken tot Nederlandsche zegels, maar dan moet de redactie veranderd worden, hetgeen ik den Minister met bescheidenheid in overweging geef.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: De reden waarom men de redactie van dit art. veranderd heeft, is in het Verslag (ad **art. 4**, [zie deel I, bl. 133 volg.] want reeds daar is dezelfde wijziging gemaakt) aangewezen. De Commissie, van wier opmerking ik de juistheid moest toegeven, wees er op dat er sommige soorten van zegels denkbaar zijn of in de toekomst welligt zullen worden ingevoerd, die niet in de specificatie begrepen waren. Daarom werd eene algemeene uitdrukking gekozen.

Dat door de uitdrukking „*van Rijkswege*” de hier bedoelde zegels zijn beperkt tot die welke van ons Rijk, van Nederland uitgaan, erken ik ten volle en niet heden voor het eerst. Ik geloofde echter en geloof nog dat dit geen bezwaar oplevert. Wat zal ik hier te lande uitrigten met buitenlandsche belastingzegels, postzegels enz.? Om er iets aan te hebben moet ik ze naar het buitenland invoeren, en dan val ik onder de vreemde wet.

Overigens spreekt het van zelf dat ik mij aan de Memorie van Toelichting niet kan gebonden achten ten aanzien van die punten waaromtrent, op gronden in het Verslag uiteengezet, de oorspronkelijke redactie gewijzigd is.

De heer VAN DE WERK: Ik wensch slechts in het belang der latere explicatie van deze wet te constateren dat uit het antwoord van den Minister is gebleken dat **art. 216** door de veranderde redactie, in strijd met de Memorie van Toelichting, thans is beperkt tot Nederlandsche zegels, eene beperking die ik zeer te betreuren acht.

Art. 217.

Met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die op gouden of zilveren werken valsche rijksmerken of door de wet vereischte meesterteekenen plaatst of echte vervalscht, met het oogmerk om die werken te gebruiken of door anderen te doen gebruiken alsof de daarop geplaatste merken of teekenen echt en onvervalscht waren;
- 2°. hij die, met gelijk oogmerk, op de bedoelde werken merken of teekenen plaatst door wederrechtelijk gebruik te maken van echte stempels;
- 3°. hij die echte rijksmerken of door de wet vereischte meester-teekenen inzet, aanvoegt of overbrengt in, aan of op andere gouden of zilveren werken dan die waaraan zij oorspronkelijk zijn aangebracht, met het oogmerk om die werken te gebruiken of door anderen te doen gebruiken alsof de bedoelde merken of teekenen oorspronkelijk daarop waren geplaatst.

O. R. O. ART. 239. Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die op gouden of zilveren werken valsche rijksmerken of door de wet vereischte meesterteekenen plaatst of echte vervalscht, met het oogmerk om die werken te gebruiken of door anderen te doen gebruiken alsof de daarop geplaatste merken of teekenen echt en onvervalscht waren;

- 2°. hij die, met gelijk oogmerk, op de bedoelde werken merken of teekenen plaatst door wederrechtelijk gebruik te maken van echte stempels;
- 3°. hij die echte rijksmerken of door de wet vereischte meestertekenen inzet, aanvoegt of overbrengt in, aan of op andere gouden of zilveren werken dan die waaraan zij oorspronkelijk zijn aangebragt, met het oogmerk om die werken te gebruiken of door anderen te doen gebruiken alsof de bedoelde merken of teekenen oorspronkelijk daarop waren geplaatst.

Memorie van Toelichting.

II. *Merken* (artt. 239—241).

Tusschen deze bepalingen over nederlandsche merken en teekenen bestaat een naauw verband. Toch is het raadzaam, afzonderlijk over den waarborg, den ijk en de overige merken en teekenen te handelen; het eigenaardig karakter van elk der strafbare feiten blijft dan zuiverder bewaard en er is gelegenheid tot eene behoorlijke strafgradatie.

Art. 239 vervangt het tweede lid van art. 9 en het vierde lid van art. 13 der wet van 18 September 1852 (*Staatsblad* n°. 178) omtrent den waarborg en de belasting der gouden en zilveren werken, in verband met de artt. 140—143 C. P. De bepalingen moeten met het algemeene stelsel omtrent valscheid in overeenstemming worden gebragt.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Betwijfeld werd of de verhouding van straf van artt. 239 en 238 wel juist is. Een valsch merk, op zilveren of gouden voorwerpen, is voor een leek niet gemakkelijk te ontdekken, terwijl dit niet in gelijke mate het geval is met de zegels van art. 238 [216]. Daartegen werd opgemerkt dat de moeilijkheid ook daar kan bestaan. Men denke aan den postzegelfabrikant die postzegels geheel gelijk aan de echte voor zich zelf zou maken. Maar waarom is de straf dan in beide gevallen niet gelijk?

Ten aanzien van de moeilijkheid der ontdekking bestaat tusschen beide gevallen geen zeker verschil. Daarentegen wordt het feit van art. 238 veel gemakkelijker dan dat van art. 239 op groote schaal gepleegd. Ook mag men niet vergeten dat sommige dezer zegels (bijv. *postzegels*) niet zelden als betaalmiddel dienst doen.

G. O. ART. 217 = art. 217 van het Wetboek.

Art. 218.

Met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die op voorwerpen aan ijk onderworpen valsche rijksmerken plaatst of echte vervalscht, met het oogmerk om die voorwerpen te gebruiken of door anderen te doen gebruiken alsof de daarop geplaatste merken echt en onvervalscht waren;
- 2°. hij die, met gelijk oogmerk, op de bedoelde voorwerpen merken plaatst door wederrechtelijk gebruik te maken van echte stempels.

O. R. O. ART. 240. Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die op voorwerpen aan ijk onderworpen valsche rijksmerken plaatst of echte vervalscht, met het oogmerk om die voorwerpen te gebruiken of door anderen te doen gebruiken alsof de daarop geplaatste merken echt en onvervalscht waren;
- 2°. hij die, met gelijk oogmerk, op de bedoelde voorwerpen merken plaatst door wederregtelijk gebruik te maken van echte stempels.

Memorie van Toelichting.

Art. 240 omvat niet het wederregtelijk wegmaken van het afkeuringsmerk waarmede, krachtens het tweede lid van art. 20 der wet van 7 April 1869 (*Staatsblad* n°. 57), maten, gewichten en weegwerktuigen, die niet aan de wettelijke voorschriften voldoen, bij den herijk worden voorzien. Dit feit immers valt onder het bereik van art. 199 [184], omdat daardoor wordt verijdelde eene ambtsverrigting, die ter uitvoering van eene wetsbepaling is ondernomen.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Met het oogmerk. Men zie ad art. 230 [208, hiervoor bl. 237].

De Commissie kan der Regering (zie Mem. van Toel.) niet toegeven dat art. 199 eene strafbedreiging tegen het wegmaken van gestelde merken van afkeuring zou overbodig maken. Wanneer het artikel inderdaad in dien zin mogt worden opgevat dan zou ook art. 243 [222] overbodig zijn. Ligt echter niet in het woord *ondernomen* in art. 199 de beteekenis dat de handeling nog niet geheel is uitgevoerd en afgeloopen? Maar zelfs al ware het juist dat het hier bedoelde feit zou vallen binnen de omschrijving van het misdrijf van art. 199, dan nog zou het naar het oordeel der Commissie wenschelijk zijn, het misdrijf afzonderlijk te omschrijven en strafbaar te stellen. In de eerste plaats is het maximum van art. 199 voor het hierbedoelde feit onvoldoende, vooral ook met het oog op het gelijksoortige bij art. 243 strafbaar gestelde feit, en vervolgens is het ook theoretisch onjuist om feiten welke *genere* behooren tot de hier omschreven misdrijven, naar eene algemeene bepaling als een vergrijp tegen het openbaar gezag te bestraffen. De Commissie geeft echter in overweging het feit niet op te nemen in dit artikel, maar in een afzonderlijk artikel onmiddellijk vóór art. 243, waarmede het in aard geheel overeenkomt.

Art. 243 handelde *niet* over het wegmaken van merken maar over het gebruiken, verkoopen enz. van zegels, reeds vroeger gebruikt en waarvan de merken (voor zoover die, gelijk bij postzegels, tot teeken van dat vroeger gebruik, daarop geplaatst worden) reeds verwijderd waren.

Door art. 221 *nieuw* aan den wensch der Commissie voldoende, acht de Minister het dan ook tevens noodig aan art. 243 een nieuw eerste lid toe te voegen. Daardoor verdwijnt dan de anomalie dat hij die het op het postzegel geplaatst merk doet verdwijnen, slechts met de straf van art. 199 en daarentegen de gebruiker met de zooveel zwaardere van art. 243 zou gestraft worden.

Art. 219.

Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die andere dan de in de artikelen 217 en 218 bedoelde merken, die krachtens wettelijk voorschrift op goederen of hunne verpakking moeten of kunnen worden geplaatst, daarop valschelijk plaatst of echte vervalscht, met het oogmerk om die goederen te gebruiken of door anderen te doen gebruiken alsof de daarop geplaatste merken echt en onvervalscht waren;
- 2°. hij die, met gelijk oogmerk, op de bedoelde goederen of hunne verpakking merken plaatst door wederrechtelijk gebruik te maken van echte stempels;
- 3°. hij die echte merken gebruikt voor goederen of hunne verpakking waarvoor die merken niet bestemd zijn, met het oogmerk om die goederen te gebruiken of door anderen te doen gebruiken alsof de bedoelde merken daarvoor bestemd waren.

O. R. O. ART. 241. Met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en zes maanden wordt gestraft:

- 1°. hij die andere dan de in de artikelen 239 en 240 bedoelde merken die krachtens wettelijk voorschrift op goederen of hunne verpakking moeten of kunnen worden geplaatst, daarop valschelijk plaatst of echte vervalscht, met het oogmerk om die goederen te gebruiken of door anderen te doen gebruiken alsof de daarop geplaatste merken echt en onvervalscht waren;
- 2°. hij die, met gelijk oogmerk, op de bedoelde goederen of hunne verpakking merken plaatst door wederrechtelijk gebruik te maken van echte stempels;
- 3°. hij die echte merken gebruikt voor goederen of hunne verpakking waarvoor die merken niet bestemd zijn, met het oogmerk om die goederen te gebruiken of door anderen te doen gebruiken alsof de bedoelde merken daarvoor bestemd waren.

Memorie van Toelichting.

Art. 241 betreft alle in de artt. 239 en 240 [217 en 218] niet genoemde merken, die van overheidswege op goederen of hunne verpakking worden geplaatst hetzij die plaatsing vrijwillig, op aanzoek van den belanghebbende, geschiedt, hetzij een wettelijk voorschrift haar gelast. Inzonderheid voor provinciale en gemeentelijke merken is deze bepaling van gewigt; deze trouwens worden ook thans door de regtspraak onder art. 142 C. P. begrepen; zie arrest van den hoogen raad van 14 Jan. 1852 (Weekblad n°. 1389).

Geheel analoog aan art. 239, n°. 3 is het sub n°. 3 van art. 241 strafbaar gestelde gebruik van echte merken tot dekking van goederen, waarvoor deze merken niet bestemd waren.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

1°. Achter *merken* behoort eene komma te staan, want *merken* moet met het volgende *daarop valschelijk plaatst* verbonden worden. Het overige: *die*

krachtens... worden geplaatst is eene nadere bepaling welke merken men bedoelt, die tusschen twee komma's staan moet.

G. O. ART. 219 = art. 219 van het Wetboek.

Art. 220.

Hij die opzettelijk valsche, vervalschte of wederrechtelijk vervaardigde zegels, teekenen of merken, of de voorwerpen waaraan zij wederrechtelijk verbonden zijn, gebruikt, verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert, ten verkoop in voorraad heeft of binnen het rijk in Europa invoert, als waren die zegels, teekenen of merken echt en onvervalscht en niet wederrechtelijk vervaardigd of wederrechtelijk aan de voorwerpen verbonden, wordt gestraft met dezelfde straffen als in de artikelen 216—219 zijn bepaald, naar de daar gemaakte onderscheidingen.

O. R. O. ART. 242. Hij die opzettelijk valsche, vervalschte of wederrechtelijk vervaardigde, aangevoegde, overgebragte of gebruikte zegels, teekenen of merken of de voorwerpen waarop zij geplaatst of overgebragt zijn, gebruikt, verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert, uitdeelt of ten verkoop of ter uitdeeling in voorraad heeft als waren die zegels, teekenen of merken echt en onvervalscht en niet wederrechtelijk vervaardigd, aangevoegd, overgebragt of gebruikt, wordt gestraft met dezelfde straffen als in de artikelen 238—241 zijn bedreigd, naar de daar gemaakte onderscheidingen.

Memorie van Toelichting.

III. Andere strafbepalingen (artt. 242—244).

Art. 242 treft weder het gebruiken of doen gebruiken door hem, die aan de valsheid zelve geen schuld heeft (vg. artt. 65 [56] tweede lid, 231 [209], 233 [211]). Niet vermeld is hier het binnen het rijk in Europa invoeren, waarvan alleen ten opzichte van geld en bankbiljetten als circulatiemiddel (artt. 231, 233, 253 [232]) gewag moet worden gemaakt.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Het artikel vermeldt niet het »binnen het Rijk in Europa invoeren», zoo als de artt. 231, 233, 253 »omdat», zegt de Memorie van Toelichting, »daarvan alleen ten opzichte van geld en bankbiljetten als circulatiemiddel moet worden gewag gemaakt». De reden is niet duidelijk. Waarom kan de terminologie van art. 231 ook hier niet worden gevolgd? Postzegels kunnen bovendien wel degelijk als circulatiemiddel worden aangemerkt.

Aan de eerste opmerking is voldaan. Maar ook in art. 243 [222] acht de Minister dezelfde bijvoeging noodig. Dat Nederlandsche gebruikte postzegels in het buitenland van het postmerk worden ontdaan en daarna hier worden ingevoerd om andermaal gebruikt te worden, is even mogelijk als dat men uit het buitenland valsche postzegels invoert.

Van »uitdeelen» kan bij dit misdrijf gerust gezwegen worden.

Wederregtelijk vervaardigde. De bedoeling is dat de uitdrukking *wederregtelijk* ook betrekking heeft op de drie volgende bijvoegelijke naamwoorden. Het zou overweging verdienen om, ten einde dit beter te doen uitkomen, het woordje *of* tusschen *overgebragte* en *gebruikte* te vervangen door eene komma, en tusschen *valsche* en *vervalschte* het woordje *of* te voegen.

De redactie is verduidelijkt en vereenvoudigd. De woorden »aangevoegde, overgebragte of gebruikte», alle door »wederregtelijk» beheerscht en beperkt, hebben plaats gemaakt voor eene algemeene uitdrukking. De hierbedoelde wederregtelijk aangevoegde, overgebragte of gebruikte, teekenen of merken (239³, 241³ [217, 219]) zijn van de voorwerpen waaraan zij verbonden zijn, niet te scheiden en het was dus voldoende die voorwerpen te noemen.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

bedreigd. Lees: *bepaald.* Zie bij art. 10 [deel I, bl. 214].

G. O. ART. 220 = art. 220 van het Wetboek.

Art. 221.

Hij die voorwerpen aan ijk onderworpen ontdoet van het daarop geplaatste afkeuringsmerk, met het oogmerk om die voorwerpen te gebruiken of door anderen te doen gebruiken als waren zij niet afgekeurd, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk deze van het afkeuringsmerk ontdane voorwerpen gebruikt, verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert of ten verkoop in voorraad heeft, als waren zij niet afgekeurd.

[In het O. R. O. kwam deze bepaling niet voor; zie het Verslag van de Tweede Kamer en het Regeeringsantwoord bij art. 218, hiervoor bl. 247.]

G. O. ART. 221 = art. 221 van het Wetboek.

Art. 222.

Hij die van rijkswege uitgegeven zegels, welke reeds tot gebruik hebben gediend ontdoet van het merk bestemd om ze voor verder gebruik ongeschikt te maken, met het oogmerk om die zegels te gebruiken of door anderen te doen gebruiken als waren zij nog niet gebruikt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die opzettelijk deze van dat merk ontdane zegels gebruikt, verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert, ten verkoop in voorraad heeft of binnen het rijk in Europa invoert, als waren zij nog niet gebruikt.

O. R. O. ART. 243. Hij die opzettelijk belasting-, post- of telegramzegels welke reeds tot gebruik hebben gediend, als waren zij ongebruikt, bezigt, verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert of ten verkoop in voorraad heeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Memorie van Toelichting.

Art. 243. Elk aanwenden van reeds gebruikte zegels als waren zij ongebruikt, behoort strafbaar te wezen. Men vergelijke met deze bepaling het voorlaatste lid van art. 9 der in 1855 en 1870 gewijzigde postwet. Belasting-, post- en telegramzegels is hier, even als in art. 238 [216], een generieke term. Zoo is de strafbepaling van toepassing op hem, die na het zegel van eene reeds gebruikte briefkaart van het daarop door de postadministratie gestelde merk te hebben ontdaan en het geschrevene uitgewischt, de kaart ten tweede male gebruikt; het gebruik van de briefkaart sluit in zich het gebruik van het daarop afgedrukte zegel.

Als waren zij ongebruikt. Deze bijvoeging is noodzakelijk ten einde den schuldelloozen handel in gebruikte postzegels vrij te laten. Het herhaald gebruik van hetzelfde zegel zonder dat men dit zegel als ongebruikt wil doen voorkomen, is niet naar het strafwetboek maar naar fiscale voorschriften te beoordeelen. Vgl. art. 7 wet 3 Oct. 1843 (*Staatsblad* n°. 47).

[Zie het Verslag van de Tweede Kamer en het Regeeringsantwoord bij artt. 216, 218 en 220, hiervoor bl. 244, 247 en 249.]

G. O. ART. 222 = art. 222 van het Wetboek.

Art. 223.

Hij die stoffen of werktuigen voorhanden heeft waarvan hij weet dat zij bestemd zijn tot het plegen van eenig in artikel 216 omschreven misdrijf, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

De stoffen en werktuigen worden verbeurdverklaard.

O. R. O. ART. 244. Hij die stoffen of werktuigen voorhanden heeft waarvan hij weet dat zij bestemd zijn tot het plegen van eenig in artikel 238 omschreven misdrijf, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Memorie van Toelichting.

Art. 244 stemt overeen met art. 236 [214]. Het veelvuldig gebruik van postzegels in engeren zin bij geldverzendingen, in plaats van pasmunt, maakt de gelijkstelling noodzakelijk.

Regeeringsopmerking in het Verslag van de Tweede Kamer.

Art. 244. De Minister verwijst naar art. 236 [hiervoor bl. 242].

G. O. ART. 223 = art. 223 van het Wetboek.

Art. 224.

Bij veroordeeling wegens een der in de artikelen 216—222 omschreven misdrijven, kan ontzetting van de in artikel 28 n°. 1—4 vermelde rechten worden uitgesproken.

O. R. O. Art. 245. Bij veroordeeling ter zake van een der in de artikelen 238—243 omschreven misdrijven, kan ontzetting van de in artikel 36 n°. 1—4 vermelde regten worden uitgesproken.

G. O. Art. 224 = art. 224 van het Wetboek.

TITEL XII.

Valschheid in geschriften.

Memorie van Toelichting.

In dezen titel wordt gehandeld over de bij name aldus genoemde valschheid in geschrift (artt. 246, 247 [225, 226]) en over andere valschheden die ook in geschriften worden gepleegd (artt. 248—255 [227—234]).

Het gebruik maken wordt, evenals bij valsche munt en valschheid in zegels en merken, met gelijke straf bedreigd als het valschelijk opmaken en vervalschen. Het gebruik strekt zich intusschen verder uit dan de valschheid, inzoover namelijk dat men ook gebruik kan maken van eene valschheid die men zelf, als zijnde geen geneeskundige (art. 249 [228]) of ambtenaar (artt. 400—402 [O. R. O.]) niet plegen kan. In het eerste geval staat het gebruik maken door den niet-geneesheer gelijk, in het laatste geval wordt het partijtrekken van de valschheid des ambtenaars vereenigd met de daaraan het meest nabijkomende valschheid van een bijzonder persoon (artt. 247, 251, 252 [226, 230, 231]).

Tusschen binnen- en buitenlandsche geschriften is, behoudens de bijzondere regelen van de artt. 253 en 254 [232 en 233], geen onderscheid gemaakt.

Art. 225.

Hij die een geschrift waaruit eenig recht, eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kan ontstaan, of dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen, valschelijk opmaakt of vervalscht, met het oogmerk om het als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, wordt, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan, als schuldig aan valschheid in geschrift, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruik maakt van het valsche of vervalschte geschrift als ware het echt en onvervalscht, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan.

O. R. O. Art. 246. Hij die een geschrift waaruit eenig regt, eenige verbindtenis of eenige bevrijding van schuld kan ontstaan of dat tot bewijs van eenig feit kan dienen, geheel of ten deele valschelijk opmaakt of vervalscht, met het oogmerk om het als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, wordt, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan, als schuldig aan valscheid in geschrift, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren en zes maanden.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruik maakt van het valsche of vervalschte geschrift als ware het echt en onvervalscht, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan.

Memorie van Toelichting.

Art. 246. De algemeene vereischten van valscheid in geschrift zijn:
a. een geschrift dat op zijn minst tot bewijs van eenig feit kan dienen;
b. het valschelijk opmaken of vervalschen; **c.** het oogmerk om het geschrift als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken; **d.** de mogelijkheid dat uit dat gebruik nadeel ontsta.

Ad **a.** Het valsche of vervalschte stuk moet of onmiddellijk een bron van regten wezen, of althans tot bewijs van eenig feit kunnen dienen. De bepaling sluit zich aan bij art. 1902 B. W. en moet noodwendig worden uitgedrukt in ruime bewoordingen, waarvan de regtspraktijk nader de grenzen heeft aan te wijzen. Het misdrijf toch kan zich onder velerlei zeer verschillende vormen voordoen en eene beperking b. v. tot geschriften, die in foro als »schriftelijk bewijs» regtsgevolgen hebben, ware niet gewettigd¹. Voldoende is het als het stuk hetzij bij den regter als »begin van bewijs door geschrift» of als vermoeden (artt. 1939, 1959 B. W.) in aanmerking kan komen, hetzij administratief tot bewijs van eenig feit kan strekken.

Ad **b.** Art. 246 is niet beperkt tot de materiële vervaardiging van valsche of verandering van echte stukken; de woorden »geheel of ten deele valschelijk opmaakt» omvatten ook gevallen van *faux intellectuel*. Wanneer een niet-ambtenaar b. v. in een geschrift iets anders stelt dan hem is opgegeven, wordt door dezen ontrouwen penvoerder het geschrift geheel of ten deele valschelijk opgemaakt. Insgelijks bij onware opgaven in koopmansboeken; de koopman die valsche boek, schept zich zoo een titel, een bewijs. »Ten deele valschelijk opmaakt» ziet mede op de vermelding in een geschrift van valsche namen of hoedanigheden.

Eene afzonderlijke vermelding van het *abus de blanc-seing* is bij de wijze waarop deze wetsvoordragt het begrip van valscheid in geschrift

¹ Opmerking verdient, dat bij de oogenschijnlijk engere uitdrukking van § 267 D. Wb.: »welche zum Beweise von Rechten oder Rechtsverhältnissen von Erheblichkeit ist», door MERKEL wordt aangegevend: »An den Beweis im Prozesse und an eine durch die Gesetzgebung begründete Beweiskraft ist hierbei nicht ausschliessend zu denken. Es genügt, wenn betreffenden Objekten im Verkehre, wenn auch nur innerhalb eines beschränkten Kreises von Personen, die Bedeutung eines Beglaubigungsmittels thatsächlich zukommt». v. HOLTZENDORFF III, 789. Zie ook OPPENHOFF, 6de uitg., aant. 40 op § 267.

uitdrukt, overbodig. Het valschelijk opmaken en het desbewust van het valsche stuk gebruik maken dekken dit begrip volkomen. Voor de in de nieuwe wetboeken niet voorkomende onderscheiding van art. 407 C. P. naarmate het blanc-seing al of niet aan den schuldig was toevertrouwd, bestaat geen voldoende grond.

Art. 193 C. P. B. vermeldt naast het »faux et écritures" ook het »faux dans des dépêches télégraphiques". Dit voorbeeld is niet gevolgd. Geschrift omvat alle in letter- of cijferschrift gestelde stukken en dus ook telegrammen.

Ad c. De valscheid wordt eerst strafbaar door het oogmerk om het valsche of vervalschte stuk als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, maar meer dan dat oogmerk van misleiding¹ wordt tot het wezen van het misdrijf van valscheid in geschrift zoomin vereischt als tot dat der twee andere soorten van valscheid, in den tienden en elfden titel behandeld. Geheel andere inzichten omtrent het subjectief vereischte van valscheid in geschrift gelden thans in regtspraak en praktijk. Zonder hechten grond in de wet² wordt algemeen aangenomen, dat er geene strafbare valscheid in geschrift bestaat dan die met bedriegelijk opzet (*intention frauduleuse, intention de nuire*) gepleegd. Deze leer, die berust op eene verwarring van de vereischten van valscheid en bedrog en niet zelden gepaard gaat met eene verwisseling van motief en oogmerk, geeft in de praktijk aanleiding tot veel weifeling en onzekerheid, daar het eigenlijk karakter der *intention frauduleuse* als element der valscheid moeilijk is te omschrijven, en voert tot straffeloosheid van menig feit, waardoor het noodzakelijk vertrouwen in authentieke of erkende onderhandsche geschriften te stellen op gevoelige wijze wordt geschokt. Het is dus wenschelijk, dat door eene juiste en bepaalde omschrijving van het kenmerkend subjectief vereischte der valscheid, het onderzoek of er al dan niet is gehandeld met de bedoeling om zich zelven te bevoordeelen of anderen te benadeelen of met wat men anders onder de *intention frauduleuse* mogt willen verstaan, van geen belang meer zij voor de vraag of er misdrijf is gepleegd. Zij zal niettemin van belang blijven voor de vraag, welke straf moet worden toegepast.

Ad d. Nevens het oogmerk van benadeeling, het bedriegelijk opzet vordert de jurisprudentie thans tot strafbaarheid van valscheid in geschrift de mogelijkheid van benadeeling (*possibilité de nuire*). Moet het eerste vereischte worden ter zijde gesteld, het tweede daarentegen moet een hechten grondslag in de wet verkrijgen. Zonder mogelijkheid van benadeeling geen strafbare valscheid. De openbare trouw wordt eerst daar aangerand waar zij bestaat. Nu behoeft dat vereischte niet uitdrukkelijk te worden vermeld bij de valsche munt en de valscheid in zegels of merken, omdat zij daar in den aard der zaak is gelegen zoodra het voortbrengsel der valscheid, met het oogmerk om het voor echt te doen doorgaan, aanwezig is. Anders bij geschriften. Niet ieder geschrift heeft eenige waarde in het verkeer. Mogelijkheid van benadeeling in het algemeen, *in abstracto*, is eerst dan aanwezig als het geschrift voldoet aan de vereischten in de wet

¹ Het deutsche Täuschung. Vgl. § 267 van het deutsche wetboek en OPPENHOFF, aant. 25 volg.

² Alleen in art. 146 en in geen der andere artikelen van den C. P. die over valscheid in geschriften handelen, vindt men het woord *frauduleusement*.

omschreven (zie ad a). Waar zij ontbreken is alle verder onderzoek, of uit het voorgenomen of werkelijk gebruik nadeel kan ontstaan, overbodig. Voldoet daarentegen het geschrift aan de eischen van art. 246, dan moet nog bewezen worden, dat er is mogelijkheid van benadeeling *in concreto*, m. a. w. dat uit het voorgenomen of werkelijk gebruik nadeel kan ontstaan. Dat nadeel nader te omschrijven ligt niet op den weg des wetgevers. Of het bestaat, is een zuiver feitelijke vraag, welker beslissing in iedere zaak, gelijk nu, aan het vrije oordeel des regters moet worden overgelaten. In slotsom, in welke geschriften valscheit gepleegd kan worden maakt de wet uit, of uit het voorgenomen of werkelijk gebruik van zoodanig geschrift in eene bepaalde zaak nadeel kan ontstaan beslist de regter.

Advies van den Raad van State.

Van het *abus d'un blanc-seing* (art. 407 Code Pénal 1810) wordt in het ontwerp geene afzonderlijke melding gemaakt.

Het misdrijf, merkt de memorie van toelichting op, is begrepen in de bepaling van art. 246 des ontwerps.

Het Duitsche strafwetboek § 269 stelt het misdrijf van *abus d'un blanc-seing* gelijk met valscheit in geschrifte.

In het oorspronkelijk ontwerp van het Belgische wetboek kwam eene dergelijke gelijkstelling voor.

Bij nadere overweging kwam men echter in België tot de slotsom, dat art. 407 Code Pénal 1810 zelf erkent, dat voormeld *abus* de misdaad van valscheit daarstelt; alleen maakt de Code van 1810 zich aan eene tegenstrijdigheid schuldig, waar dat wetboek het *abus* niet als *faux* straft, voor zooverre het *blanc-seing* was toevertrouwd aan hem, die er een strafwaardig misbruik van maakte. Laat men die uitzondering van het eerste lid van voormeld art. 407 wegvallen, dan blijft alleen de algemeene regel over, die echter geene afzonderlijke vermelding behoeft, en het *abus de blanc-seing* valt van zelf onder het misdrijf van valscheit.

Aldus is het in het Belgische strafwetboek geregeld, en de Raad van State acht deze regeling de meest aanbevelenswaardige, zonder dat eene gelijkstelling als die van voormelde § 269 van het Duitsche wetboek noodig of wenschelijk te achten zij.

Afzonderlijk advies van den Staatsraad Mr. SWART.

Bij den XIIden titel van het IIde boek, handelende over valscheit in geschriften, is in verschillende artikelen in zooverre van het bestaande regt afgeweken, dat het bedriegelijk opzet (*l'intention frauduleuse*, *l'intention de nuire*) niet meer een der elementen van het misdrijf behoeft uit te maken. De memorie van toelichting licht deze afwijking van het bestaande regt toe door de aanvoering

Rapport aan den Koning.

De beschouwing van den Raad van State strekt tot bevestiging van het in 't ontwerp neergelegd stelsel.

De belangrijke beschouwingen over dezen titel, door den heer Staatsraad mr. SWART in zijn afzonderlijk advies neergelegd, zijn met groote zorg overwogen. Hij zou in art. 246, bij het wegvallen van de *intention de nuire*, het andere element dat het ontwerp behouden wil, *la possibilité de nuire*, zoodanig willen omschrijven, dat het een meer beperkt karakter verkrijgt, of liever, hij wenschte de twee elementen ineen te doen smelten. Dit

van gronden, welker juistheid de ondergeteekende niet zal betwisten, doch welke hem toch niet ten volle hebben overtuigd, dat deze wijziging van het bestaande niet wederom hare schaduwzijde hebben zal, zoodat voortaan als falsarissen zouden worden veroordeeld personen, die, wel is waar, in den strikten zin des woords, berispelijk hebben gehandeld, doch niet

in die mate dat zij daardoor verdienen door een strafregtelijk vonnis te worden getroffen. Zoo worden bij voorbeeld door burgemeesters en andere autoriteiten dikwijls gedrukte formulieren onderteekend, waarbij zij constateren dat iemand voor hen verschenen is, terwijl die verschijning of niet, of voor een hunner ambtenaren heeft plaats gehad; of dat zij zich persoonlijk overtuigd hebben van de eene of andere daadzaak, terwijl zij het onderzoek bij gebrek aan tijd aan een ondergeschikte hebben overgelaten.

Zoodanige handelingen zouden, werd deze titel onveranderd tot wet verheven, voortaan tot eene strafvervolgning en vermoedelijk tot eene veroordeeling wegens valscheid in authentiek geschrift moeten leiden, immers bijaldien het slechts berekenbaar mogelijk ware, dat uit het bedoelde feit nadeel kon ontstaan. Het schijnt twijfelachtig, of zulks in het algemeen belang wel wenschelijk is.

De ondergeteekende geeft met bescheidenheid in overweging, of aan dit bezwaar niet zou zijn tegemoet te komen, door bij het wegvallen van de *intention de nuire*, het andere element dat het ontwerp wel behouden wil, *la possibilité de nuire*, zoodanig te omschrijven, dat het een meer beperkt karakter verkrijgt, of wel, wat misschien juister gezegd is, de twee elementen ineen te doen smelten. Men zou dan als vereischte moeten stellen, dat de dader, bij het plegen van het feit (de *imitatio veri*, op welke wijze dan ook bedreven), wist of kon weten dat daardoor nadeel voor anderen zoude kunnen voortvloeijen. Op die wijze zou de overmatige gestrengheid der wet eenigzins worden getemperd en niettemin het doel worden bereikt, dat in het ontwerp is beoogd.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 246. *Dat tot bewijs van eenig feit kan dienen.* De Commissie geeft in overweging te lezen: *moet dienen*. De omschrijving van het ontwerp omvat de vervalsching van alle mogelijke geschriften. Ieder geschrift ook van den meest eenvoudigen aard *kan* dienen tot bewijs van een of ander feit. Het misdrijf dat men hier wil straffen is echter uitsluitend vervalsching van *bewijsstukken*, (Urkundenfälschung), derhalve niet van geschriften welke *kunnen* dienen tot bewijs, maar van geschriften welke inderdaad bewijsstukken zijn, hetzij zij uit hun aard het karakter van bewijsstuk dragen, hetzij in concreto dat karakter er aan gegeven wordt. Wanneer men vordert dat het geschrift tot bewijs van eenig feit *moet* dienen, wordt naar het oordeel der Commissie het criterium duidelijk uitgedrukt.

De vervanging van »*kan* dienen» door »*moet* dienen» schijnt niet aannemelijk.

Wat bedoelt de Commissie met »*moet* dienen»? Zelve erkent zij

denkbeeld is echter minder aanbevelenswaardig voorgekomen. Menige handeling van valscheid, die strafbaar moet zijn, zou straffeloos blijven, indien de mogelijkheid van te schaden alleen dan aangenomen kan worden, als de dader daarmee bekend was of kon zijn.

dat daaronder begrepen zouden zijn niet alleen die geschriften die uit hun aard het karakter van bewijsstuk dragen, maar ook die waaraan in concreto dat karakter gegeven wordt. De eenige rationeele beperking ligt in de overige door het Ontwerp voor het bestaan van dit misdrijf gestelde vereischten, namelijk: 1°. het oogmerk om het geschrift te gebruiken of te doen gebruiken als echt en onvervalscht; 2°. de mogelijkheid van nadeel door dit gebruik. Zijn deze vereischten aanwezig, dan heeft ook het geschrift het karakter dat de Commissie daaraan wil toekennen.

Boven »moet dienen» zou de Minister nog verkiezen de beperking »in rechten». Maar de Memorie van Toelichting merkt met juistheid op dat die beperking gevaarlijk zijn zou.

De woorden »geheel of ten deele» zijn geschrapt als overbodig en gevaarlijk, daar zij in andere artikelen (250, 252 [229, 231]) niet voorkomen.

Met het oogmerk enz. Eene minderheid der Commissie zou de omschrijving van het oogmerk geheel willen wijzigen, en de formule van het ontwerp willen vervangen door de woorden: met het oogmerk om daardoor zich of een ander te bevoordeelen of een ander te benadeelen. Het is waar, door de redactie van het ontwerp wordt in concreto de vraag vermeden of het oogmerk moet zijn *intention de nuire*, eene vraag die wel eens tot weifeling en verwarring aanleiding gaf; toch ligt de *intention de nuire* ook in de redactie van het ontwerp; het oogmerk om het stuk als echt en onvervalscht te gebruiken omvat voor het alleen strafbaar gestelde geval, dat uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan, zoo niet het oogmerk, althans het opzet om nadeel te berokkenen. Maar terwijl het ontwerp aan den eenen kant praktische bezwaren vermijdt, schept het aan den anderen kant veel grooter bezwaren. De praktijk toch heeft geleerd dat het criterium dat het ontwerp stelt, *possibilité de nuire*, tot allerlei spitsvondige redeneringen en al te fijne distincties leidt. Zijn de weifelingen ten opzigten der *intention frauduleuse* voornamelijk ontstaan door de onduidelijkheid of vermeende onvolledigheid van den Code Pénal, de praktische bezwaren bij de beslissing omtrent de concrete *possibilité de nuire* zijn inhaerent aan het begrip zelf. Het is daarom beter aan te nemen, hetgeen ook inderdaad het geval is, dat de mogelijkheid van nadeel uit den aard van de geschriften waarbij alleen het misdrijf van valsheid mogelijk is, volgt en dus in abstracto en a priori vaststaat, zoodat in concreto het bewijs van die mogelijkheid niet behoeft te worden gevorderd.

In dit stelsel zou echter eene afzonderlijke bepaling noodig zijn voor ambtenaren die zonder *intention de nuire* materiele valschheden plegen in authentieke akten welke aan hunne zorg zijn toevertrouwd. De waarde immers der authenticiteit berust voor een goed deel op de zekerheid dat in de eenmaal opgemaakte acte hoegenaamd niets veranderd worde; op het regtsvermoeden dat de authentieke acte volkomen weergeeft de feiten gelijk zij zich hebben voorgedaan. Ook zonder oogmerk om te benadeelen of te bevoordeelen pleegt de ambtenaar derhalve, die opzettelijk oorzaak is dat die feitelijke toestand onjuist wordt weergegeven, een misdrijf. Dat vele dergelijke valschheden, welke dagelijks in de praktijk voorkomen, thans niet gestraft worden, ligt welligt voor een deel hierin dat eene bijzondere bepaling met ligte strafbedreiging ontbreekt.

De Commissie kan zich met deze beschouwingen niet vereenigen. Het

moge waar zijn dat ook de redactie van het ontwerp tot praktische moeilijkheden aanleiding zal kunnen geven, zij komen der Commissie niet overwegend voor. De mogelijkheid van nadeel moge in de praktijk wel eens tot al te scherpzinnige redeneringen leiden, zij is in den regel niet moeilijk te bewijzen. De *intention de nuire* daarentegen, het oogmerk om zich of een ander te bevoordeelen of een ander te benadeelen, zal in den regel zeer moeilijk te bewijzen zijn, ja somwijlen inderdaad bij zeer strafwaardige en gevaarlijke vervalschingen ontbreken. Het is daarom beter de redactie van het ontwerp aan te nemen. Bovendien blijft men daardoor in de terminologie welke ook in den tienden en elfden titel is gevolgd. Wel is waar blijven onopgelost de bezwaren van den Staatsraad SWART dat handelingen strafbaar zouden zijn, welke straffeloos moeten blijven, maar indien men al de mogelijkheid van nadeel mag aannemen bij attestatiën de vita, acten van den burgerlijken stand en dergelijke, opgemaakt in strijd met de waarheid op de wijze door den heer SWART bedoeld, dan nog zou dit geen reden mogen zijn om eene overigens juiste definitie in het wetboek te veranderen. In de wetten en besluiten welke die onderwerpen regelen zullen de wijzigingen moeten gebragt worden die de praktisch-nadeelige gevolgen van de toepassing der strafwet zullen kunnen voorkomen. Eene afzonderlijke bepaling tegen vervalschingen door ambtenaren gepleegd zonder *intention de nuire* is naar den aard van dit stelsel, vooral ook met het oog op het uiterst lage minimum, overbodig.

Van *intention de nuire* mag geen sprake zijn. Terecht merkt de meerderheid der Commissie op, dat die intentie bij niet weinig falsarissen ten eenen male ontbreekt. Wie bij voorbeeld een valsch bankbiljet maakt, wil niets liever dan dat noch de eerste noch een der volgende ontvangers de valschheid ontdekke en dat het bij niemand hunner opkome het biljet bij de Bank te presentereen. Kon het biljet maar altijd als echt in circulatie blijven, dan ware ook hij van straffeloosheid zeker.

Balansen. Naar het oordeel der Commissie zullen valsche balansen in den regel niet onder het bereik van deze strafbepaling vallen. Eene balans moet nooit dienen tot bewijs van een feit, tenzij in zeer bijzondere gevallen, wanneer de wet voor een speciaal feit de balans als bewijs noemt, zoo als art. 2, 4°. van de wet van 10 Mei 1837 (*Staatsblad* n°. 21), of wanneer bij overeenkomst opzettelijk bewijskracht aan de balans is toegekend, b. v. door de statuten van naamlooze vennootschappen ten opzichte van het quantum van dividenden of anderszins. Behalve in deze uitgezonderde gevallen is de balans niet anders dan of eene schatting der goederen of waarden of eene resumtie der boeken, waaraan, onafhankelijk van die boeken even weinig bewijswaarde mag worden toegekend, als aan de som van de posten uit het kasboek buiten verband met die posten zelf. Daar echter het publiek vertrouwen zich dikwijls naar de balansen door kooplieden opgemaakt moet richten en bij de krenking der waarheid, welke door middel van valsche balansen wordt gepleegd, dikwijls groote belangen zijn betrokken, acht de Commissie het wenschelijk dat uitdrukkelijk straf worde bedreigd tegen den koopman die opzettelijk een valschen staat en balans van zijn boedel ondertee kent. Wanneer het geval zich dan zou voordoen dat de balans zou moeten dienen tot bewijs van eenig feit, dan zou toch in dat geval, krachtens de regelen van den concursus, de strafbepaling van art. 246 moeten worden toegepast.

Zoo zal ook art. 354 [326] of 364 [335] toepasselijk kunnen zijn wanneer de balans het middel wordt om bedrog te plegen. Het nieuwe artikel zou het best eene plaats vinden in den XXVisten titel.

Eene minderheid der Commissie vereenigde zich met deze beschouwing niet. Volgens haar is de balans eene zamenvatting van actief en passief, om te geraken tot het resultaat van een voordeelig of nadeelig saldo. Dat saldo is het *fait* tot bewijs waarvan de balans moet dienen. Van de balans geldt in dat opzigt wat van de koopmansboeken gezegd wordt in de Memorie van Toelichting. »De koopman die valsch boekhoudt schept zich een titel, een bewijs.» Waar nu krachtens dat saldo, als het geldt balansen van naamlooze vennootschappen, dividenden worden uitgekeerd, kan ongetwijfeld nadeel ontstaan, omdat vermindering van het kapitaal de waarde der aandelen vermindert. De valsche balansen van naamlooze vennootschappen vallen derhalve onder het bereik van dit artikel. Verder te gaan en ook te waken dat anderen dan aandeelhouders geen nadeel ondervinden van valsche balansen, behalve in zoover reeds tegen misbruik in den titel van bedrog wordt gewaakt, is niet wenschelijk. Wanneer het publiek vertrouwen stelt in de valsche balans die de koopman opmaakt, is de schade die geleden wordt, wanneer de koopman zich overigens lijdelijk gedraagt, niet een direct gevolg van de krenking der waarheid. Het publiek behoeft geen vertrouwen in de balans te stellen: er is geen *direct* verband tusschen de vervalsching en het geleden nadeel. Eene bijzondere strafbepaling is daarom niet noodig.

Naar het oordeel van den Minister valt valschheid in balansen onder art. 246 in al die gevallen waarin zij strafbaar behoefte te zijn, met andere woorden, in al die gevallen waarin uit hun gebruik eenig nadeel ontstaan kan.

De balans en de daarvan niet af te scheiden *staat* of *inventaris* moet in een register worden ingeschreven (art. 8 W. v. K.) en maakt met de overige koopmansboeken (de wet spreekt steeds in het meervoud) één onafscheidelijk geheel uit. Dat ook aan dat boek rechtsgevolg verbonden is, kan in 't algemeen niet ontkend worden; ware het anders, de artt. 9—13 W. v. K. zouden op dat boek niet van toepassing zijn.

Dat de balans soms tot bewijs van eenig feit kan dienen, wordt door de meerderheid der Commissie niet ontkend. De minderheid toont het ten duidelijkste aan, voor zooveel betreft naamlooze vennootschappen. Maar ook wat individuele kooplieden betreft, is het niet twijfelachtig.

Geheel onderschrijft de Minister de volgende overwegingen van het Fransche Hof van Cassatie, dd. 26 Junij 1857.

Zekere GÉDÉON was door het Hof van Nancy buiten vervolging gesteld op grond dat hij slechts valschheid gepleegd had in de recapitulatie en de balans van zijn inventaris. Het Hof van Cassatie vernietigde het arrest op de navolgende gronden:

„Attendu, en fait, qu'il est constaté par l'arrêt attaqué que CHARLES FRANÇOIS GÉDÉON, négociant failli à Nancy, avait, avant sa faillite, et pour obtenir une augmentation de crédit des sieurs LORRAIN et HOELNOEL, banquiers dans la même ville, altéré ou fait altérer frauduleusement les totaux et balance de son inventaire de 1855, en exagérant par de fausses additions, faites volontairement,

les résultats actifs, et par suite, la balance du dit inventaire, et en altérant frauduleusement, ainsi, les déclarations et faits que cette balance et ces résultats avaient pour objet de recevoir et constater; attendu, en droit, que ces altérations constituent le crime de faux en écriture de commerce, prévu et défini par le dernier paragraphe de l'art. 147 du Code Pénal; qu'en effet, et en premier lieu, l'obligation de faire un inventaire annuel étant imposée à tout négociant par l'art. 9 du Code de commerce, et le livre, dans lequel chaque inventaire doit être annuellement copié, étant également obligatoire pour lui, aux termes du dit article et des articles suivants, les altérations, auxquelles les inventaires ont été soumis, sont des altérations commises en écriture commerciale; qu'en second lieu, l'inventaire, prescrit par le Code de commerce, et qui, d'après l'ensemble des dispositions de ce Code, doit faire connaître au commerçant, et année par année, sa situation active et passive, ne se constitue pas seulement par l'inscription successive, et article par article, de ses effets mobiliers et immobiliers, de ses dettes actives et passives, mais aussi par les récapitulations et la balance qui doivent le terminer; que c'est uniquement au moment où cet acte a été ainsi complété qu'il est arrivé à l'état parfait, et constitue un véritable inventaire commercial; qu'il suit de là qu'altérer ces récapitulations et balance, même en laissant intacts et sincères les éléments divers qu'elles devaient résumer, c'est affecter un tel acte jusque dans sa substance, altérer les déclarations et faits qu'il avait pour objet de recevoir et de constater, et que, dès lors, en décidant le contraire, l'arrêt attaqué a manifestement violé les dispositions du dit art. 147."

Of zou men beweren dat dergelijk arrest onder vigneur van het nieuwe art. 246 *niet* juist zou zijn? Het hoofdpunt is en blijft: dat balans en staat of inventaris, welke laatste eerst door den eersten »*arrive à l'état parfait*», één onafscheidelijk geheel uitmaken; dat beide moeten worden ingeschreven in een der koopmansboeken; dat de wet bewijskracht toekent niet enkel of bepaaldelijk aan het zoogenaamde dagboek (memoriaal) of aan welk ander speciaal boek ook, maar aan de boeken (1919 Burgerlijk Wetboek, 10 Wetboek van Koophandel) en dan ook de bewaring voorschrijft en de overlegging regelt van *al* de boeken (9-13 Wetboek van Koophandel); dat dan ook niemand *a priori* met zekerheid kan weten of niet ook de van elkaar onafscheidelijke inventaris en balans tot het bewijs van eenig feit zullen bijdragen.

Tegen eene afzonderlijke bepaling betreffende valscheid in balansen bestaat dan ook bezwaar. Daardoor zou 1°. de schijn ontstaan alsof voor de strafbare valscheid in deze soort van geschriften iets minder geëischt werd dan voor die in andere, en 2°. het gevaar voor redeneeringen a contrario.

Wanneer het woord *kan* behouden blijft, waarin de Commissie, na de nadere toelichting van den Minister, meent te kunnen berusten, is ook eene afzonderlijke bepaling betreffende valscheid in balansen overbodig. De Commissie is echter niet overtuigd dat balansen in den regel bewijsstukken zouden zijn. Het beroep op art. 8 Wetboek van Koophandel komt der Commissie niet afdoende voor. De balans behoort wel tot de *boeken* maar niet alle boeken zijn *per se* bewijsstukken. Het slot van art. 10 Wetboek van Koophandel ware anders overbodig. Dat artikel wijst overigens duidelijk aan wat de boeken bewijzen, maar dat kan de balans *niet* bewijzen.

[Zie verder art. 336.]

Gesimuleerde acten zullen in den regel niet door deze strafbepaling kunnen getroffen worden. De gesimuleerde acte moet alleen dienen tot bewijs tusschen partijen, maar is juist tusschen partijen geen vervalsching der waarheid met het oogmerk om te misleiden. Eene afzonderlijke strafbepaling is dan ook, naar het oordeel der Commissie, niet noodig. De grens is zeer moeilijk te trekken. De regter besliste in ieder geval of de criteria van dit artikel al dan niet aanwezig zijn.

[Zie ook bij artt. 400—403 O. R. O., hierachter na art. 361.]

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Achter *kan ontstaan* behoort eene komma te staan, want hier begint eene nieuwe bepaling.

G. O. ART. 225. Hij die een geschrift waaruit eenig recht, eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kan ontstaan, of dat tot bewijs van eenig feit kan dienen, valschelijk opmaakt of vervalscht, met het oogmerk om het als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, wordt, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan, als schuldig aan valscheid in geschrift, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruik maakt van het valsche of vervalschte geschrift als ware het echt en onvervalscht, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

Amendement van de Commissie van Rapporteurs,

strekkende om in plaats van de woorden: „dat tot bewijs van eenig feit kan dienen”, te lezen: „dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen”.

De heer SAVORNIN LOHMAN, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Ik behoef dit amendement niet toe te lichten, daar het alleen de strekking heeft het artikel te verduidelijken. De Regering heeft dan ook aan de Commissie gezegd geen bezwaar te hebben om het over te nemen, overmits, zoo als blijkt uit de Memorie van Toelichting en uit het Verslag, ook de Regering niets anders verstaat onder de door haar gebezigde woorden, dan de Commissie onder de door haar thans voorgestelde, namelijk dat het geschrift, waarmede valscheid gepleegd is, bestemd moet zijn tot eenig bewijs.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Zoo als de heer de Savornin Lohman reeds heeft medegedeeld wordt de bijvoeging door mij overgenomen.

De heer DE BRUYN KOPS: Ik heb eene eenvoudige vraag aan den Minister te doen, die ik niet beter dan bij dit artikel kan voordragen. Het betreft namelijk de grenzen van het begrip der uitdrukking *geschrift*.

Uit de stukken kan ik die vraag, die bij mij en welligt ook bij anderen gerezen is, niet beantwoorden. Wel wordt daar gezegd dat dit en de volgende artikelen alle mogelijke gevallen omvatten, waarin de valscheid in geschriften kan voorkomen; ook wordt gezegd, dat eene bijvoeging voor vervalsching van telegrammen onnoodig is, omdat *geschrift* alle stukken omvat, doch *definitie* van „geschrift” wordt niet gegeven. Ik doe de vraag vooral met het oog op 4°. van het volgend artikel, alwaar sprake is van dividend-bewijzen of coupons van effecten of van certificaten.

In den laatsten tijd vooral worden die stukken menigmaal zonder eenig eigenlijk letterschrift in de wereld gezonden en alleen door de drukpers vermenigvuldigd. Nu komt het dikwijls voor, dat eene nagemaakte handteekening door middel van een stempel is overgebracht op dergelijke stukken.

Daar de omschrijving van het woord: *geschrift*, niet voorkomt in het wetsontwerp of in de gewisselde stukken, meen ik dat de vraag niet overbodig is: of het vaststaat, en geen verduidelijking behoeft, dat hetgeen is neergesteld, niet door schrift maar door andere middelen, bijv. de drukpers, toch door den regter zal worden beschouwd als *geschrift*, en dus, bijaldien valscheid daarbij gepleegd wordt, deze ook met de hier gestelde straf zal worden getroffen.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: De gestelde vraag beantwoord ik bevestigend. Het maakt geen verschil of de letters, cijfers enz. gesteld zijn door de hand of wel door de drukpers, of welk ander werktuig ook. En wanneer dit in de gewisselde stukken niet uitdrukkelijk is verklaard, dan is de reden daarvan deze, dat men het niet noodig achtte, omdat dit punt reeds lang, ook door den Hoogen Raad, is uitgemaakt. Zoo is er bijv. een arrest in zake vervalsching van een spoorwegkaartje. Iemand had een kaartje genomen voor een pleziertrein; hij werd verhinderd op den dag waarop die trein loopen zou, daarvan gebruik te maken. Ten einde dat kaartje toch te kunnen benuttigen, en aan een ander te kunnen verkoopen, veranderde hij den door een werktuig ingedruken datum in een lateren dag. Dat feit werd gequalificeerd als valscheid in geschriften van koophandel.

Ik voeg er bij dat het woord „geschrift” in dit gansche Wetboek in dienzelfden ruimen zin is op te vatten. Men zie bijv. de artt. 113, 119, 132, 134, 271, waar sprake is van het verspreiden van *geschriften*. Al zijn daar de met de hand geschreven stukken niet uitgesloten, toch zal daar ieder, en te regt, in de eerste plaats denken aan *gedrukte* stukken.

[Het amendement werd alzoo door de Regeering overgenomen.]

(Vgl. ook de Beraadslagingen over art. 336 en art. 360.)

Art. 226.

De schuldige aan valscheid in geschrift wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren, indien zij gepleegd is:

- 1°. in authentieke akten;
- 2°. in schuldbrieven of certificaten van schuld van eenigen staat, eenige provincie, gemeente of openbare instelling;
- 3°. in aandeelen of schuldbrieven of certificaten van aandeel of schuld van eenige vereeniging, stichting of vennootschap;
- 4°. in talons, dividend- of rentebewijzen behoorende tot een der onder de beide voorgaande nummers omschreven stukken, of in de bewijzen in plaats van deze stukken uitgegeven;
- 5°. in voor omloop bestemd krediet- of handelspapier.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruik maakt van eenig in het eerste lid vermeld valsch of vervalscht geschrift als ware het echt en onvervalscht, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan.

O. R. O. ART. 247. De schuldige aan valscheid in geschrift wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren, indien zij gepleegd is:

- 1°. in authentieke akten;
- 2°. in schuldbrieven of certificaten van schuld van eenigen staat, eenige provincie, gemeente of openbare instelling;
- 3°. in aandeelen of schuldbrieven of certificaten van aandeel of schuld van eenige vereeniging, stichting of vennootschap;
- 4°. in talons, dividend- of rentebewijzen behoorende tot een der onder de beide voorgaande nummers omschreven stukken of in de bewijzen in plaats van deze stukken uitgegeven;
- 5°. in voor omloop bestemd crediet- of handelspapier.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruikt maakt van eenig in het eerste lid of in artikel 400 vermeld valsch of vervalscht geschrift als ware het echt en onvervalscht, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan.

Memorie van Toelichting.

Art. 247. Voor de zamenvoeging van de sub n°. 2—5 vermelde stukken met authentieke akten (n°. 1) bestaat een gemeenschappelijke grond. Valschheid in verhandelbare effecten of in voor omloop bestemd crediet- of handelspapier draagt eenigermate een gemeengevaarlijk karakter. Zoodra één dezer stukken gebleken is valsch te zijn, worden alle andere van dezelfde soort gewantrouwd. Deze benadeeling van het algemeen crediet, gepaard aan de moeilijkheid om zich in den handel tegen dergelijke valscheden te vrijwaren, maakt het noodzakelijk de zwaardere straf tegen valschheid in authentieke akten hierop van toepassing te verklaren.

Authentieke akten. Vervalsching gepleegd in de grootboeken der nationale schuld of het vervaardigen van valsche bewijzen of uittreksels of het vervalschen daarvan (art. 13 tit. VIII, boek II ontwerp 1847) is hieronder begrepen; de grootboeken zijn door het staatsgezag geregeld en worden door ambtenaren beheerd. Bijzondere strafverzwaring is onnoodig.

Of openbare instelling. Men denke o. a. aan de waterschappen.

Vereeniging, stichting of vennootschap. Onder deze algemeene benamingen is de coöperatieve vereeniging van zelf begrepen.

Voor omloop bestemd crediet- of handelspapier omvat ook de vreemde en nederlandsche bankbiljetten. Alleen voor het in voorraad hebben of den invoer van valsche of vervalschte nederlandsche bankbiljetten geldt de bijzondere strafbepaling van art. 253 [232].

Advies van den Raad van State.

2°. Hier en elders behooren de waterschappen met name vermeld te worden.

5°., in verband met art. 253 [232]. Het ontwerp behandelt de valschheid ten aanzien van muntpapier als muntmisdrijf in titel X, de valschheid in bankbiljetten als zoodanig in titel XII.

De Raad kan daarin berusten, ofschoon strikt genomen het muntpapier en de bankbiljetten van nature te naauw verwant zijn om

Rapport aan den Koning.

2°. De waterschappen, die een publiek-regtelijk karakter hebben, op eene wet of wettelijke verordening berusten, zijn openbare instellingen. Missen zij soms dat karakter, dan moeten zij niet onder het artikel vallen, zoodat het zoowel om die reden wenschelijk is ze niet afzonderlijk te noemen, als omdat dan ook nog andere openbare instellingen, gelijk b. v. de veenschappen, evenzeer met name dienden genoemd te worden.

5°., in verband met art. 253. Er

aldus te worden gescheiden.

Hetgeen de Raad van State echter moet afkeuren is, dat voor de bankbilletten der Nederlandsche bank de strafverhooging ontbreekt, in art. 235 [212 coll. 208] voor het rijks munt papier aangenomen. Theoretisch moge dit zeer juist schijnen, in de praktijk verdient het geene aanbeveling, daar de billetten der Nederlandsche bank in het circulerend medium hier te lande voorzeker geen minder aandeel hebben dan de rijksmuntbilletten.

schijnt geen goede reden te bestaan, waarom valscheid in papier aantoonder, ook al is het uitgegeven door de nederlandsche bank, zwaarder zou moeten gestraft worden dan valscheid in staats- en andere openbare schuldbrieven (art. 247, 2°).

[Zie *Verlag van de Tweede Kamer* over artt. 400—403 O. R. O., hierachter na art. 361.]

Opmerking van Prof. M. de Vries.

In 4°. is achter *stukken* de komma noodzakelijk, omdat er weer iets anders begint en zelfs het voorzetsel *in* herhaald wordt.

G. O. ART. 226 = art. 226 van het Wetboek.

[Vgl. de Beraadslagingen in de Tweede Kamer over art. 225, hiervoor bl. 261 en 262.]

Art. 227.

Hij die in eene authentieke akte eene valsche opgave doet opnemen aangaande een feit, van welks waarheid de akte moet doen blijken, met het oogmerk om die akte te gebruiken of door anderen te doen gebruiken als ware zijne opgave in overeenstemming met de waarheid, wordt, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruik maakt van de akte als ware de inhoud in overeenstemming met de waarheid, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan.

O. R. O. ART. 248. Hij die in eene authentieke akte eene valsche opgave doet opnemen aangaande een feit, van welks waarheid de akte moet doen blijken, met het oogmerk om die akte te gebruiken of door anderen te doen gebruiken als ware zijne opgave in overeenstemming met de waarheid, wordt, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruik maakt van de akte als ware de inhoud in overeenstemming met de waarheid, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan.

Memorie van Toelichting.

Art. 248 betreft het *faux intellectuel*, door bijzondere personen in authentieke akten gepleegd. Het kenmerkend vereischte van dit misdrijf, aan het slot van art. 147 C. P. uitgedrukt door de woorden *recevoir et*

*constater*¹, wordt hier teruggegeven door de woorden aangaande een feit van welks waarheid de akte moet doen blijken. Het is immers noodig, dat de akte, waarin men te kwader trouw de onware opgave doet opnemen, bestemd zij niet alléén om van de opgave, maar ook om van de *waarheid* van het opgegeven feit bewijs te leveren. Houdt men dit in het oog, dan kan de beklaagde, of de getuige, die leugenachtige opgaven doet opnemen in een proces-verbaal der instructie, of de partij in een burgerlijk geding, die hetzelfde doet in een proces-verbaal van verhoor op vraagpunten (art. 243 Burg. Regtsv.), niet als falsaris worden veroordeeld. Geheel anders is het b. v. bij geboorte-akten (art. 316 j. artt. 126, 1°. en 127 B. W.), bij akten van overlijden (art. 126, 4°. j. 128 B. W.), bij scheepsverklaringen (art. 379 vgg. Wetb. van Kooph.), bij attestatiën *de vita*, enz. Zij leveren met het bewijs der opgave ook het (min of meer volkomen) bewijs van het aan den instrumenterenden ambtenaar, in overeenstemming met de bestemming der akte opgegeven feit, voor zooveel namelijk het feit betreft, voor welks constatering de akte dient. Eene geboorte-akte b. v. strekt om het feit der geboorte te bewijzen: eene valsche opgaaf omtrent dat feit kan het misdrijf van art. 248 opleveren, niet die omtrent eene andere omstandigheid, die daarin vermeld wordt. »Le crime n'existe qu' autant que le faux porte sur des faits que l'acte a pour objet de constater. Ainsi la fausse déclaration dans un acte de naissance que les père et mère de l'enfant sont mariés, ne constitue point un faux criminel»². Dit behoort tot het wezen van het misdrijf.

De beperking van art. 246 [225] tot geschriften die op zijn minst tot bewijs van eenig feit kunnen dienen, behoeft hier niet met zoovele woorden te worden herhaald, daar elke authentieke akte een bewijsmiddel is.

In de uitdrukking van het voor het *faux intellectuel* van het eerste lid vereischte strafbaar oogmerk is eenige afwijking merkbaar van de beide voorgaande artikelen; oogmerk tot gebruik van de akte als ware de opgave van den schuldige overeenkomstig de waarheid. Het eigenaardige dezer soort van valsheid is hiervan oorzaak; wanneer een ambtenaar ter goeder trouw valsche opgaven relateert, dan is de akte die dat relaas bevat, werkelijk in overeenstemming met de waarheid.

¹ Vgl. de arresten van den hoogen raad van 29 Maart 1865, ned. regtspr., 79ste dl., § 41, en van 14 Oct. 1878, *Weekblad van het Regt.* n° 4306, het laatste in verband met het in raadkamer gewezen arrest van 30 April 1878, ned. regtspr., 118de dl., § 47.

² Vgl. CHAUVEAU et HÉLIE, I, n° 1609, en BLANCHE, III, bl. 220 enz., alsmede OPPENHOFF, § 271, aant. 11 en 16.

Advies van den Raad van State.

Het artikel maakt een einde aan de onderscheiding tusschen eene onware en eene valsche of vervalschte acte, zooals die in de regtspraak op dit punt thans hier te lande bestaat¹ en welke, met name in zake de nationale militie en de certificaten daartoe betrekkelijk, tot verkeerde uitkomsten leidde². De Raad kan zich gereedelijk vereenigen met hetgeen de memorie van toelichting te dien aanzien op art. 246 ad c [hiervoor bl. 254] en op art. 248 in het midden brengt.

¹ Arrest Hoogen Raad, 29 Maart 1865, Nederlandsche Regtspraak, deel 79, bl. 422.

² Koninklijke besluiten van 2 September 1873, n° 4, en 18 Mei 1874, n° 10, bij BELINFANTE, Raad van State, XIII, 323, en XIV, 241.

Afzonderlijk advies van den Staatsraad Mr. SWART.

In ieder geval komt de redactie van art. 248 * te ruim voor. Onware opgaven, die tot den kring van zijne verdediging behooren, door eenen beklaagde voor politie-ambtenaren of voor den regter gedaan, zullen daaronder wel niet bedoeld zijn, doch behooren dan ook uitdrukkelijk te worden uitgezonderd, en evenzoo onware verklaringen van getuigen voor hulp-officiëren of regters-commissarissen, die ter openbare teregtzitting worden herroepen. Zooals art. 248 thans luidt, zouden zij wel degelijk in de omschrijving vallen.

Bij de bespreking van dit artikel in 's Raads vergadering, werd dit laatste ontkend, op grond dat de woorden »doet opnemen» noodwendig zouden veronderstellen eene vrijwillige verschijning voor den tot het opmaken der akte bevoegden persoon. De ondergeteekende moet verklaren, dat hij dit uit het artikel niet kan lezen. Hij die op eene aan hem gedane vraag een onwaar antwoord geeft, wetende dat dat antwoord in geschrift zal worden gesteld, doet eene onwaarheid opnemen, onverschillig of hij al dan niet het initiatief tot dat verhoor heeft genomen. Trouwens deze onderscheiding vindt dan ook in de memorie van toelichting geen steun.

Rapport aan den Koning.

Wat in het afzonderlijk advies van den staatsraad mr. SWART, voorzoo- veel het dit artikel betreft, vermeld staat, komt den ondergeteekende ge- grond voor. In overeenstemming met de denkbeelden van het advies, is de bedoeling, door eene gewijzigde re- dactie van dit artikel, beter uitgedrukt. Het betreft hier een moeilijk en ingewikkeld onderwerp van straf- regt, ten aanzien waarvan de memo- rie van toelichting, uit dien hoofde, ter dezer plaatse ook nog voorzoo veel noodig is aangevuld.

* [Toen nog, naar het ontwerp der Staatscommissie, luidende: Hij die in eene authentieke akte valsche namen, hoedanigheden of feiten doet opnemen, met het oogmerk enz.]

G. O. Art. 227 = art. 227 van het Wetboek.

Art. 228.

De geneeskundige die opzettelijk eene valsche schriftelijke verklaring afgeeft nopens het al of niet bestaan of bestaan hebben van ziekten, zwakheden of gebreken, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Indien de verklaring wordt afgegeven met het oogmerk om iemand in een krankzinnigengesticht te doen opnemen of terughouden, wordt gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren en zes maanden opgelegd.

Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die opzettelijk van de valsche verklaring gebruik maakt als ware de inhoud in overeenstemming met de waarheid.

O. R. O. ART. 249. De geneeskundige die opzettelijk een valsche schriftelijke verklaring afgeeft nopens het al of niet bestaan of bestaan

hebben van ziekten, zwakheden of gebreken, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Indien de verklaring wordt afgegeven met het oogmerk om eene opneming in een krankzinnigengesticht mogelijk te maken, wordt gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren en zes maanden opgelegd.

Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die opzettelijk van de valsche verklaring gebruik maakt als ware de inhoud in overeenstemming met de waarheid.

Memorie van Toelichting.

Opzettelijk. Het opzet behoeft niet nader te worden aangeduid, want het in art. 246 [225] omschreven oogmerk is hier van zelf aanwezig.

De meerdere strafwaardigheid van het bijzonder geval, in het tweede lid voorzien, is niet twijfelachtig. Het maximum der straf behoort gelijk te staan met het maximum in art. 305 [O. R. O., zie bij art. 282] bedreigd, wegens de kracht die de wet aan de geneeskundige verklaring tot opneming in een krankzinnigengesticht toekent, terwijl bovendien de geneesheer ook de hoofdschuldige wezen kan.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Alin. 2. Opneming in een krankzinnigengesticht. Ook de verklaring om iemand in een gesticht te doen blijven dient hier vermeld te worden. Men leze derhalve: »Indien de verklaring wordt afgegeven met het oogmerk om iemand in een krankzinnigengesticht te doen opnemen of verblijven enz.»

Aan de gemaakte opmerking is gevolg gegeven.

[Zie voorts bij art. 282 over art. 305 O. R. O.]

G. O. ART. 228 = art. 228 van het Wetboek.

Art. 229.

Hij die eene schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het al of niet bestaan of bestaan hebben van ziekten, zwakheden of gebreken valschelijk opmaakt of vervalscht, met het oogmerk om het openbaar gezag of verzekeraars te misleiden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die, met gelijk oogmerk, van de valsche of vervalschte verklaring gebruik maakt als ware zij echt en onvervalscht.

O. R. O. ART. 250. Hij die eene schriftelijke verklaring van een geneeskundige nopens het al of niet bestaan of bestaan hebben van ziekten, zwakheden of gebreken valschelijk opmaakt of vervalscht, met het oogmerk om het openbaar gezag of maatschappijen van verzekering te misleiden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die, met gelijk oogmerk, van de valsche of vervalschte verklaring gebruik maakt als ware zij echt en onvervalscht.

Advies van den Raad van State.

Art. 250. In verband met het bepaalde in art. 249 [228], tweede lid, rijst de vraag, of het hier strafbaar gestelde feit niet zwaarder moet worden gestraft, indien het eene schriftelijke verklaring geldt, ten doel hebbende de opneming in een krankzinnigengesticht.

Rapport aan den Koning.

Verzwarend van straf voor het geval, dat de valsche verklaring dienen moet om iemand wederregtelijk in een krankzinnigengesticht te doen opnemen, is hier onnoodig omdat eene valsche verklaring, met dat oogmerk opgemaakt, indien van dit oogmerk blijkt, worden zal het misdrijf van art. 305 [bij 282] of althans het misdrijf van medeplichtigheid daaraan.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Hij die eene schriftelijke verklaring van een geneeskundige — valschelijk opmaakt. Is deze redactie wel geheel juist? Gaat het aan te zeggen dat door iemand die geen geneeskundige is, de verklaring van een geneeskundige valschelijk wordt opgemaakt?

Maatschappijen van verzekering. Verzekeringen kunnen ook gesloten worden door individuen of vennootschappen onder firma. Men leze daarom liever: *verzekeraars*.

Aan de gemaakte opmerkingen is gevolg gegeven.

G. O. ART. 229 = art. 229 van het Wetboek.

Art. 230.

Hij die een getuigschrift van goed gedrag, bekwaamheid, armoede, gebreken of andere omstandigheden valschelijk opmaakt of vervalscht, met het oogmerk om het te gebruiken of door anderen te doen gebruiken tot het verkrijgen van eene indienststelling of tot het opwekken van welwillendheid en hulpbetoon, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruik maakt van eenig in het eerste lid vermeld valsch of vervalscht getuigschrift als ware het echt en onvervalscht.

O. R. O. ART. 251. Hij die op eens anders naam valschelijk opmaakt of vervalscht een getuigschrift van goed gedrag, bekwaamheid, armoede, gebreken of andere omstandigheden, met het oogmerk om eene indienststelling te verkrijgen of tot welwillendheid en hulpbetoon op te wekken, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruik maakt van eenig in het eerste lid of in art. 401 vermeld valsch of vervalscht getuigschrift als ware het echt en onvervalscht.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Eene indienststelling. Men voege hierbij: »voor zich zelven of een ander.” Het laatste kon anders twijfelachtig zijn.

Aan de gemaakte opmerking is gevolg gegeven. Omtrent de andere redactiewijziging van art. 251 vergelijke men het Regeeringsantwoord ad artt. 400—403 [O. R. O. hierachter na art. 361].

G. O. ART. 230 = art. 230 van het Wetboek.

Art. 231.

Hij die een reispas, veiligheidskaart of reisorder valscheijlijk opmaakt of vervalscht, of die zoodanig stuk op een valschen naam of voornaam of met aanwijzing eener valsche hoedanigheid doet afgeven, met het oogmerk om het te gebruiken of door anderen te doen gebruiken als ware het echt en onvervalscht of als ware de inhoud in overeenstemming met de waarheid, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruik maakt van eenig in het eerste lid vermeld valsch of vervalscht stuk als ware het echt en onvervalscht of als ware de inhoud in overeenstemming met de waarheid.

O. R. O. ART. 252. Hij die een reispas, veiligheidskaart of reisorder valscheijlijk opmaakt of vervalscht, of die zoodanig stuk op een valschen naam of voornaam of met aanduiding eener valsche hoedanigheid doet afgeven, met het oogmerk om het te gebruiken of door anderen te doen gebruiken als ware het echt en onvervalscht of als ware de inhoud in overeenstemming met de waarheid, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk gebruik maakt van eenig in het eerste lid of in artikel 402 vermeld valsch of vervalscht stuk als ware het echt en onvervalscht of als ware de inhoud in overeenstemming met de waarheid.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Aanduiding. Lees: *aanwijzing*.

Aan de opmerking is gevolg gegeven.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

met aanduiding eener valsche hoedanigheid. Voor *aanduiding* zal hier *aanwijzing* moeten gesteld worden. *Aanduiden* is het kenbaar maken door het opgeven van kenteekens enz., niet door het rechtstreeks noemen van iets. Dit laatste, het stellig en duidelijk kenbaar maken, heet *aanwijzen*. In het Woordenboek zijn wij gewoon, de beide woorden streng te onderscheiden, volgens de synonymieke verklaring, aldaar gegeven op het art. *Aanwijzen* (kol. 482). Wij hebben daar ook aangestipt, hoe b. v. in het *Wetboek van Strafvordering*, art. 43, *aanduiden* geheel verkeerdt gebruikt is in plaats van *aanwijzen*.

G. O. ART. 231 = art. 231 van het Wetboek.

Art. 232.

Hij die biljetten eener krachtens de wet opgerichte Nederlandsche circulatiebank, waarvan de valscheheid of vervalsching hem toen hij ze ontving bekend was, in voorraad heeft of binnen het rijk in Europa invoert, met het oogmerk om ze als echt en onvervalscht uit te geven of te doen uitgeven, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren.

Art. 233.

Hij die opzettelijk valsche of vervalschte biljetten eener krachtens de wet opgerichte Nederlandsche circulatiebank weder uitgeeft nadat de valscheheid of vervalsching hem is bekend geworden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

O. R. O. Art. 253. Hij die biljetten eener krachtens de wet opgerichte Nederlandsche circulatiebank waarvan de valscheheid of vervalsching hem bekend is, in voorraad heeft of binnen het rijk in Europa invoert, met het oogmerk om ze als echt en onvervalscht uit te geven of te doen uitgeven, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

O. R. O. Art. 254. Hij die valsche of vervalschte biljetten eener krachtens de wet opgerichte Nederlandsche circulatiebank, voor echt en onvervalscht ontvangen, weder uitgeeft nadat de valscheheid of vervalsching hem is bekend geworden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Memorie van Toelichting.

Art. 253 slaat terug op de artt. 231 en 233 [209 en 211], art. 254 op art. 234 [213].

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Artt. 253 en 254. Even als in het geval voorzien bij art. 234 [213] zal ook hier schier nimmer zijn te bewijzen dat men de valsche biljetten voor echt en onvervalscht heeft ontvangen. Het gevolg zal zijn dat de uitgever altijd zal gestraft worden krachtens art. 247 [226] alin. 2 en zoodoende de praktische waarde zal vervallen van de gunstige bepaling van art. 254. Juist de grond voor die bepaling, de moeilijkheid om zich van de echtheid van als betaalmiddel algemeen gebruikelijke biljetten te overtuigen, is tevens oorzaak dat het *bewijs* dat men ze als echt heeft ontvangen, bijna onmogelijk zal zijn. Men zou daarom ook hier de redactie, in art. 231 [209] en 234 [213] aangenomen, moeten volgen. In art. 253 zou men moeten invoegen achter »bekend is»: *in omloop brengt*; art. 254 worde dan gelezen: »Hij die opzettelijk valsche of vervalschte biljetten eener krachtens de wet opgerichte Nederlandsche circulatiebank uitgeeft enz.» Door deze redactie zou krachtens de regelen van den concursus voor de hierbedoelde biljetten niet de algemeene bepaling gelden van art. 246 [225] of art. 247 [226], maar voor het in omloop brengen de *speciale* bepaling van art. 253 en voor de uitgifte, zonder het criterium van *émission*, de speciale bepaling van art. 254. Daardoor zal het bezwaar aan de

moeijelijkheid van het bewijs der exceptie verbonden worden voorkomen. De bedoeling van de Regering blijft tevens gehandhaafd, want bij behoud van het artikel zal toch het bewijs dat de stukken voor echt ontvangen zijn, wel alleen door vermoedens te leveren zijn. Het is echter veiliger dit vermoeden tot eene praesumptio juris te maken.

Vergelijk boven ad artt. 231 en 234 [hiervoor bl. 238 en 241].

Na mondeling overleg worden ook deze artikelen overeenkomstig de bij artt. 231 en 234 aangenomen wijziging veranderd.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Art. 253. Achter *circulatiebank* behoort eene komma te staan, want dit zinslid moet met het volgende *in voorraad heeft* verbonden worden. De woorden *waarvan* — *bekend is* moeten als bepaling tusschen twee komma's staan. Zonder eene komma vóór *waarvan*, zou dit *waarvan* niet op de biljetten, maar op de bank slaan en deze dus van valsheid beticht moeten zijn.

G. O. ARTT. 232 en 233 = artt. 232 en 233 van het Wetboek.

Art. 234.

Hij die stoffen of werktuigen voorhanden heeft waarvan hij weet dat zij bestemd zijn tot het plegen van eenig in artikel 226 n°. 2—5 omschreven misdrijf, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

De stoffen en werktuigen worden verbeurdverklaard.

O. R. O. ART. 255. Hij die stoffen of werktuigen voorhanden heeft waarvan hij weet dat zij bestemd zijn tot het plegen van eenig in artikel 247 n°. 2—5 omschreven misdrijf, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Memorie van Toelichting.

Art. 255 slaat terug op art. 236 [214].

[Zie de Regeeringsopmerking op bl. 238 hiervoor.]

G. O. ART 234 = art. 234 van het Wetboek.

Art. 235.

Bij veroordeeling wegens een der in de artikelen 225—229 en 232 omschreven misdrijven, kan ontzetting van de in artikel 28 n°. 1—4 vermelde rechten worden uitgesproken.

O. R. O. ART. 256. Bij veroordeeling ter zake van een der in de artikelen 246—250 en 253 omschreven misdrijven, kan ontzetting van de in artikel 36 n°. 1—4 vermelde regten worden uitgesproken.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Art. 256. Ontzetting uit het beroep kan ook hier dikwijls wenschelijk zijn: bijv. bij geneeskundigen. Overeenkomstig het aangeteekende ad art. 115 [106, hiervoor bl. 33], leze men, in plaats van 36 n°. 1—4, 36.

De medicus die het in art. 249 [228] omschreven misdrijf begaat zal, later soortgelijke verklaringen gevende, niet onvoorwaardelijk geloofd worden. Maar overigens kan hij nog met vrucht in de uitoefening van zijn beroep werkzaam zijn.

Het voorstel om van *al* de rechten van art. 36 [28] ontzetting toe te laten wordt ook hier onaannemelijk geacht. Ontzetting ook vooral van de ouderlijke macht is een hoogst ernstige zaak. Men late haar toe wanneer *met* of *tegen* het kind misdaan is (art. 38 [30]) maar een vader de macht over zijn kind te ontnemen omdat hij — wellicht om het kind te kunnen voeden — een valsch bankbiljet heeft uitgegeven, dat gaat toch inderdaad te ver.

G. O. ART. 235 = art. 235 van het Wetboek.

TITEL XIII.

Misdrijven tegen den burgerlijken staat.

Art. 236.

Hij die door eenige handeling opzettelijk eens anders afstamming onzeker maakt, wordt, als schuldig aan verduistering van staat, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.

Ontzetting van de in artikel 28 n°. 1—4 vermelde rechten kan worden uitgesproken.

O. R. O. ART. 257. Hij die door eenige handeling opzettelijk eens anders afstamming onzeker maakt, wordt, als schuldig aan verduistering van staat, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren en zes maanden.

Ontzetting van de in artikel 36 n°. 1—4 vermelde regten kan worden uitgesproken.

Memorie van Toelichting.

I. Verduistering van staat (art. 257).

Art. 323 B. W. bevat eene bepaling over den aanvang van »de lijfstraffelijke regtsvordering wegens het misdrijf van verduistering van staat». De qualificatie vindt men in zoo algemeene termen niet terug in het geldende wetboek van strafregt, maar men mag aannemen, dat de burgerlijke wetgever, haar bezigende, geen ander misdrijf op het oog

had dan dat van art. 345 C. P., de wegmaking, verwisseling of onderschuiving van een kind bij of kort na de geboorte.

In het nieuwe wetboek van strafregt is het wenschelijk de uitdrukking van het burgerlijk wetboek over te nemen, niet alleen om de noodige overeenstemming in de terminologie tusschen beide wetboeken te bevorderen, maar ook en vooral, omdat de qualificatie verduistering van staat het feit, dat hier strafbaar moet worden gesteld, zeer juist aanduidt.

Dat feit is elke handeling, waardoor eens anders afstamming opzettelijk onzeker wordt gemaakt. Die handeling kan bestaan in valsheid in een onderhandsch of authentiek geschrift, maar dan is er *concursum idealis* met valsheid in geschriften, en de regtsvordering te dier zake tot toepassing van de gelijke of zwaardere strafbepalingen van de artt. 246—248 [225—227] moet, ook met het oog op de onschendbaarheid der registers van den burgerlijken stand, niet beheerscht worden door art. 323 B. W.

Elke handeling. Dus niet de beperking tot de in art. 345 C. P. genoemde daden. Er is geen reden om andere handelingen, waardoor opzettelijk eens anders staat onzeker wordt gemaakt, buiten het bereik der strafwet te stellen. Die beperking vindt men ook niet in de duitsche wetboeken; zie art. 267 van het beijersche, § 138 van het prussische en § 169 van het rijkswetboek. Bezigt men de algemeene uitdrukking van het artikel, dan is het ook onnoodig, met de aangehaalde wetboeken, *éne species*, de onderschuiving of verwisseling van een kind, als voorbeeld te noemen¹.

Eens anders. Dus ook in het object der handeling niet de beperking van art. 345 C. P. waarvoor bezwaarlijk eene goede reden te geven is. Het misdrijf bestaat altijd wanneer iemand door eenige handeling opzettelijk eens anders afstamming, dat is het feit van eens anders geboorte uit eene bepaalde vrouw op een bepaald tijdstip, onzeker maakt².

Handelingen, die de strekking hebben om eigen afstamming onzeker te maken, kunnen, naar omstandigheden, strafbaar zijn als valsheid of bedrog, maar vallen niet onder de qualificatie van verduistering van staat.

¹ De opmerking werd reeds gemaakt door JOHN in de toelichting van § 105 van zijn ontwerp van een strafwetboek voor den noordduitschen Bond (S. 396).

² Zie JACOBI, het misdrijf van verduistering van staat (Amsterdam, 1859), bl. 3, 4.

G. O. ART. 236 = art. 236 van het Wetboek.

Art. 237.

Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren wordt gestraft:

- 1°. hij die opzettelijk een dubbel huwelijk aangaat;
- 2°. hij die een huwelijk aangaat, wetende dat de wederpartij daardoor een dubbel huwelijk aangaat.

Indien hij die opzettelijk een dubbel huwelijk aangaat, aan de wederpartij zijn gehuwden staat heeft verzwegen, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Ontzetting van de in artikel 28 n°. 1—5 vermelde rechten kan worden uitgesproken.

O. R. O. Art. 258. Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren en zes maanden wordt gestraft:

1°. hij die opzettelijk een dubbel huwelijk aangaat;

2°. hij die een huwelijk aangaat met iemand van wien hij weet dat deze daardoor een dubbel huwelijk aangaat.

Ontzetting van de in artikel 36 n°. 1—5 vermelde regten kan worden uitgesproken.

Memorie van Toelichting.

II. *Bigamie* (art. 258, 259).

De bigamie wordt met meer grond onder dezen titel dan, gelijk in den C. P. en in het duitsche wetboek, onder de misdrijven tegen de zeden gerangschikt. Immers, voor de strafbaarheid is niets meer vereischt dan de oogenblikkelijke daad van het huwen, geenszins eene onzedelijk geachte zamenleving. Deze daad maakt, door de burgerlijke actie tot nietigverklaring van het huwelijk die zij doet geboren worden, den staat van den tweeden echtgenoot en dien van de kinderen uit de onwettige verbintenis gesproken onzeker. Vgl. artt. 150, 151 B. W.

Art. 258. Voor de toepasselijkheid van dit artikel is het opzet tot bigamie, de wetenschap dus dat het vroeger huwelijk nog bestaat en niet door het sluiten van het volgende ontbonden wordt (art. 254, n°. 2, in verband met art. 549 B. W.) een bepaald vereischte.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Dit artikel omvat, naar het oordeel der Commissie, twee generiek verscheiden misdrijven; wanneer bedrog is gepleegd jegens den persoon met wien het tweede huwelijk werd aangegaan, bestaat een zwaar vergrijp tegen de zeden dat, althans waar het slagtoffer de vrouw is, bijna met verkrachting op ééne lijn mag worden gesteld; wanneer geen bedrog is gepleegd, wordt het feit van minder beteekenis, omdat beide personen, die het tweede huwelijk sluiten, weten dat zij eene handeling verrigten die geen wettelijke waarde heeft. De Commissie zou daarom de feiten willen onderscheiden en in het eerstbedoelde geval een maximum van acht jaren bedreigen. Eene minderheid zou in dat geval het misdrijf in den volgenden titel willen overbrengen.

Over het gewigt en den aard van de bigamie, waarbij geen bedrog van den eenen quasi-echtgenoot jegens de andere partij in het spel komt, bestond verschil van gevoelen.

De meerderheid der Commissie ziet in dit feit slechts een ligt misdrijf tegen den burgerlijken staat, waardoor eigenlijk niemand wordt benadeeld, omdat het tweede huwelijk geen huwelijk is en de regten van den waren echtgenoot en de wettige kinderen niet worden geschonden. Een maximum van drie jaren zou, volgens haar, voor dit feit volkomen voldoende zijn. — De minderheid der Commissie acht ook, wanneer er geen bedrog plaats heeft, de bigamie een zwaar vergrijp tegen de maatschappij. Zoo lang men de monogamie als den eenig geoorloofden vorm van sexuele gemeenschap beschouwt en daaraan niet alleen wettelijke regten maar ook maatschappelijke voorregten toekent, is de aanmatiging dier voorregten eene aanranding van de orde der maatschappij zelve. Bovendien zullen de gevallen niet zeldzaam zijn, dat juist de omstandigheden, welke bigamie mogelijk maken, ook toe-

laten dat de belangen van de echte vrouw en de wettige kinderen onherstelbaar worden gekrenkt, al blijven hunne regten formeel ongeschonden. De minderheid zou daarom het maximum voor bigamie zonder bedrog willen stellen op 5 jaren.

De door de Commissie gewenschte onderscheiding is gemaakt. De Minister kan echter niet toegeven noch dat bigamie *zonder* bedrog jegens de wederpartij een licht misdrijf zou wezen, noch dat bigamie *met* bedrog bijna gelijk zou staan met verkrachting. Men mag niet vergeten dat, indien de wederpartij bedrogen werd, het huwelijk toch tot aan den dag der nietigverklaring, te haren voordeele alle burgerlijke gevolgen heeft (artt. 151 en 152 Burgerlijk Wetboek).

Bigamie met bedrog naar Titel XIV over te brengen ware met het karakter van het misdrijf in strijd. Niet in de cohabitatie maar in het aangaan van het huwelijk bestaat, ook in dit geval, het misdrijf.

Hooger dan tot 6 jaren kan men niet wel gaan; in den regel zal de straf verzwwaard kunnen worden wegens materieelen samenloop met valsheid in geschriften.

2° *hij — van wien*. Ten einde *twee* mannelijke naamwoorden te vermijden, leze men: »hij, die een huwelijk met iemand aangaat, wetende, dat deze daardoor enz.»

De redactie is gewijzigd.

[Vgl. deel I, bl. 83 de noot, en art. 259 O. R. O. hieronder.]

Opmerking van Prof. M. de Vries.

2°. Hier doet zich weder [nl. evenals in art. 211 O. R. O.] het geval voor, dat de persoon, die het huwelijk aangaat, *hij* genoemd wordt, en de wederpartij door *van wien* wordt aangewezen: beiden dus manlijk; een huwelijk dus van twee mannen? Zie de opmerking bij art. 289 [270].

Hier is de zwaarigheid weg te nemen door te schrijven:

hij die een huwelijk met iemand aangaat, wetende dat deze daardoor een dubbel huwelijk aangaat. Of: *hij die een huwelijk aangaat, wetende dat de wederpartij daardoor enz.*

Zoowel de duidelijkheid als de gemakkelijkerheid der woordvoeging bevelen deze verandering aan.

G. O. Art. 237 = art. 237 van het Wetboek.

O. R. O. ART. 259. Hij die een dubbel huwelijk aangaat, zonder zich te hebben verzekerd dat zijn vroeger huwelijk ontbonden of nietig verklaard is, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden.

Memorie van Toelichting.

Art. 259. Ook de culpose bigamie behoort te worden gestraft; dikwijls toch zal het aangaan van een dubbel huwelijk te wijten zijn aan grove nalatigheid, b. v. wanneer men zich niet behoorlijk heeft verzekerd of zijn vroegere echtgenoot overleden is, of het vonnis van echtscheiding binnen den wettelijken termijn in de registers van den burgerlijken stand is ingeschreven (art. 276 B. W.) enz. Het zou echter te ver gaan ook in het

geval van art. 258 [237], 2°. de culpa te straffen; een opzettelijk onderzoek naar het bestaan en, waar dit bekend is, naar de ontbinding van het vroeger huwelijk van hem met wien men een huwelijk aangaat, kan niet worden gevorderd; hier is alzoo de wetenschap, dat de echtgenoot een dubbel huwelijk aangaat, een noodzakelijk vereischte voor de strafbaarheid.

Advies van den Raad van State.

Art. 259 handelt over culpose bigamie. De Staatscommissie had het niet voorgedragen.

In het Belgische wetboek is zoodanige bepaling onbekend. Het Duitse strafwetboek, § 171, zwijgt er mede van.

Met het door den Minister van Justitie ingelaschte art. 259 zou de Raad van State zich moeilijk kunnen vereenigen.

Indien de ambtenaar van den burgerlijken stand zijn pligt doet, is culpose bigamie niet ligtelijk te veronderstellen.

Is er dwaling te goeder trouw, dan moet de dwaling niet strafbaar zijn.

De redactie van art. 259 is in ieder geval onjuist. Men stelle niet »dat zijn vroeger huwelijk" enz., maar »of zijn vroeger huwelijk al of niet" enz. Ook is daarbij niet gelet op het geval van tweede huwelijk bij afwezigheid van één der echtgenooten; het eerste huwelijk is dan niet »ontbonden" (art. 551 Burgerlijk Wetboek).

Rapport aan den Koning.

De Raad van State kan zich moeilijk vereenigen met het opnemen van culpose bigamie onder de misdrijven, omdat dit feit niet ligt te veronderstellen zou zijn, indien de ambtenaar van den burgerlijken stand zijn pligt doet.

Deze bedenking berust blijkbaar op een misverstand. Wanneer de aante staande echtgenoot aan den ambtenaar van den burgerlijken stand geene mededeeling doet van het vroegere huwelijk, kan deze, ook bij de meest ijverige pligtsbetrachting de bigamie niet voorkomen. Kon hij dat, het argument zou evenzeer op de opzettelijke als culpose bigamie van toepassing zijn. Het bewijst te veel. Doch het belgische en duitse wetboek kennen dat misdrijf niet. Welnu, moeten dan die wetboeken zoo slaafs gevolgd worden, dat zelfs de leemten daarin ook in ons wetboek moeten bestaan? Buitendien: de voorstelling zelve is niet juist. Zoowel het belgische, art. 391, als het duitse strafwetboek, § 171, bedreigen straf tegen de culpose bigamie, maar te

gelijk tegen de opzettelijke, in een en hetzelfde artikel. Naar goede strafrechtelijke beginselen, zijn het twee verschillende misdrijven, en daarom in het ontwerp teregt onderscheiden. Het gaat toch wel wat ver, om hetgeen eene werkelijke verbetering is te verwerpen, omdat in 't buitenland de zaak minder goed is geregeld.

Dat voorts niet gelet zou zijn op het geval van tweede huwelijk bij afwezigheid van een der echtgenooten, is mede onjuist; immers, in dat geval wordt geen dubbel huwelijk gesloten, omdat het eerste ontbonden wordt op hetzelfde oogenblik, waarop het tweede wordt aangegaan.

Met voordacht luidt art. 259 daarom: »Hij die een dubbel huwelijk aangaat." Luidde de redactie: »Hij die een huwelijk aangaat" enz. dan ware de aanmerking juist, doch zij past niet op het artikel, gelijk het wordt voorgesteld.

Verandering van het woordje »dat" in »of" zou aan den zin eene geheel andere, volstrekt niet gewilde, beteekenis geven.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

De Commissie is niet voor de strafbaarstelling van culpose bigamie. De eisch, dat hij, die een tweede huwelijk aangaat, zich, ten einde zich niet aan strafvervolgving bloot te stellen, moet verzekerd hebben dat zijn vroeger huwelijk ontbonden of nietig verklaard is, zal in de praktijk tot groote bezwaren aanleiding geven. Die *verzekering* is een zeer vaag begrip, en bovendien is de nietigheid van het huwelijk eene genoegzame straf, waar alleen *culpa* aanwezig is en alle *dolus* ontbreekt. Hierbij zij opgemerkt, dat niet geheel juist is de bewering der Regering (zie rapport), dat zoowel het Belgische art. 391, als het Duitsche Strafwetboek, § 171, straf bedreigen tegen culpose bigamie. Art. 391 van den Code Pénal Belge¹ onderstelt noodwendig opzet, omdat, volgens het stelsel van dat wetboek, uitdrukkelijk gezegd wordt wanneer ook *culpa* strafbaar is. Dat § 171 van het Duitsche Wetboek alleen doloze bigamie straft, is, naar de woorden van het artikel, naauwelijks te betwijfelen, ofschoon in de motiven ook de strafbaarheid der culpose bigamie wordt volgehouden.

Art. 259. Vergelijk het antwoord op de nota betreffende het 1ste Boek [deel I, bladz. 83] in de noot.

¹ Quiconque, étant engagé dans les liens du mariage, en aura contracté un autre avant la dissolution du précédent, sera puni de reclusion.

In het **G. O.** is dit artikel 259 **O. R. O.** VERVALLEN.

Art. 238.

De ongehuwde die een huwelijk aangaat, opzettelijk aan de wederpartij verzwijgende dat daartegen eenig wettig beletsel bestaat, wordt, indien op grond van dat beletsel de nietigheid van het huwelijk is uitgesproken, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.

[In het **O. R. O.** kwam deze bepaling niet voor; maar werd het onderwerp volgender wijze in de Memorie van Toelichting behandeld.]

Memorie van Toelichting.

Het arglistig verzwijgen van een wettelijk beletsel voor een huwelijk, gevolgd door de voltrekking van dat huwelijk, en het verleiden tot het sluiten van zoodanig huwelijk zijn in onderscheidene duitsche wetgevingen aangemerkt als misdrijven betreffende den burgerlijken staat¹. Strafbepalingen van dien aard zijn onnoodig. De ambtenaar van den burgerlijken stand kan zich van het bestaan van eenig beletsel vergewissen en, voorzoover noodig, is de nietigheid van het huwelijk een genoegzaam middel om dergelijke handelingen te weren.

¹ Art. 268 Beijeren, art. 317 Saksen, § 170 D. Wb.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Het Duitsche wetboek straft echter in § 170¹ een feit, dat, naar het oordeel der Commissie, wel degelijk als misdrijf moet worden opgenomen; namelijk: »het arglistig verzwijgen van wettelijke beletselen tegen het huwelijk". De Memorie van Toelichting acht *hiertegen* de nietigheid van het huwelijk eene genoegzame straf. Naar het oordeel der Commissie ten onregte, want in dit geval treft deze straf vooral den onschuldigen mede-echtgenoot, terwijl zij voor den ander dikwijls geen straf zal zijn. Deze zal juist door een huwelijk dat *hij wist* nietig te zijn, zijn slecht doel hebben willen bereiken. Door de opname van eene bepaling in den geest van § 170 van het Duitsche Wetboek, ook met vervolging op klagt, zou in deze leemte zijn voorzien. Tevens zou in die omschrijving de zwaardere soort van bigamie vallen, bedoeld in de aantekening op het vorig artikel. Dat hier inderdaad eene leemte in de wet bestaat, blijkt ook nog uit art. 432 [379]. Daar wordt de ambtenaar gestraft, die iemands huwelijk voltrekt, wetende dat daartegen eenig wettig beletsel bestaat. A fortiori moet hij gestraft worden die door het verzwijgen dier beletselen iemand tot een huwelijk heeft verleid.

Art. 238 (*nieuw*). Als de straf afhankelijk wordt gesteld van de voorafgaande nietigverklaring, dan is het niet noodig eene klachte te eischen.

Kan wegens het beletsel geene nietigverklaring worden uitgesproken, dan ware strafvervolging onbillijk en irrationeel. Ten aanzien van den ambtenaar van den burgerlijken stand (art. 432) moet men strenger zijn; hij behoort bijv. ook dan gestraft te worden als hij, bij de voltrekking van een huwelijk, opzettelijk de wet op de nationale militie overtreedt.

Het in art. 238 *nieuw* bedoelde geval met dezelfde straf te bedreigen als de bigamie met bedrog ware onrechtvaardig. De bigaam immers pleegt misdrijf ook tegen den *eersten* echtgenoot.

G. O. Art. 238 = art. 238 van het Wetboek.

¹ Wer bei Eingehung einer Ehe dem anderen Theile ein gesetzliches Ehehinderniss arglistig verschweigt, oder wer den anderen Theil zur Eheschliessung mittels einer solchen Täuschung verleitet, welche den Getäuschten berechtigt, die Gültigkeit der Ehe anzufechten, wird, wenn aus einem dieser Gründe die Ehe aufgelöst worden ist, mit Gefängniß nicht unter drei Monaten bestraft.

Die Verfolgung tritt nur auf Antrag des getäuschten Theils ein.

TITEL XIV.

Misdrijven tegen de zeden.

Memorie van Toelichting.

Het woord zeden heeft in het opschrift van dezen titel eene ruimere beteekenis dan in de rubriek der artt. 330—340 C. P. Het omvat, blijkens de artt. 270—272 [252—254], niet alleen wat men pleegt te noemen

de goede zeden (bonnes mœurs in art. 287 C. P.), de eerbaarheid, maar de zedelijkheid in meer algemeenen zin. Naar de volgorde van het ontwerp zal ook hier eerst worden gehandeld over de misdrijven tegen de eerbaarheid, daarna over de andere strafbepalingen van dezen titel.

Vooraf ga een woord om reden te geven, waarom het overspel niet meer onder de misdrijven is opgenomen.

[Dit woord over het *overspel* wordt opgenomen bij art. 241, hierachter bl. 282 volg.]

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

In de §§ 173 en 175 van het Duitsche wetboek worden bloedschande en onnatuurlijke ontucht bestraft. Van de eerste kan, naar het oordeel der Commissie, zonder bezwaar het »fieri non posse intelligitur" gelden. Ten opzichte van de laatste moet worden erkend het »quotidie fit." De minderheid der Commissie wil dan ook het feit onder de misdrijven tegen de zeden opnemen, op grond dat het naar het volksgeweten een zwaar misdrijf is en de straffeloosheid òf aan den eerbied voor het wetboek moet afbreuk doen òf in de oogen van het volk, ook de strafwaardigheid van het feit moet verminderen. De Commissie is echter van oordeel dat, waar de eerbaarheid niet wordt aangerand, of openlijk beledigd, geen termen bestaan voor den strafwetgever om uit een zedelijk oogpunt laakwaardige feiten tot misdrijven te stempelen. De strafbaarstelling zou bovendien tot vervolgingen leiden die de rust der gezinnen zouden storen zonder heil voor de maatschappij.

Ten onrechte meent de Commissie (ad art. 264 [246]) dat het *crimen nefandum* alleen in 't geval van art. 264 kan worden gestraft; ook de artt. 265 en 267 [247 en 249] en, feitelijk het meest, art. 260 [239] kan van toepassing zijn. Met het oog daarop is de straf van art. 260 tot op twee jaren verhoogd. Deze verhooging dient niet om indirect te straffen wat men niet rechtstreeks met straf wil bedreigen, maar omdat de openbare schennis der eerbaarheid, wanneer zij — wat helaas niet zeldzaam is — door *dat* feit plaats heeft, oneindig erger is dan wanneer zij door natuurlijke handelingen geschiedt.

[Vgl. de Beraadslagingen in de Tweede Kamer, hierachter, over de artt. 243—245.]

Art. 239.

Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden wordt gestraft:

- 1°. openbare schennis van de eerbaarheid;
- 2°. schennis van de eerbaarheid waarbij een ander zijns ondanks tegenwoordig is.

O. R. O. Art. 260. Met gevangenisstraf van ten hoogste negen maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden wordt gestraft:

- 1°. openbare schennis van de eerbaarheid;
- 2°. schennis van de eerbaarheid waarbij een ander zijns ondanks tegenwoordig is.

Memorie van Toelichting.

I. *Misdrijven tegen de eerbaarheid* (artt. 260—269).

A. Schennis van de eerbaarheid, niet tegen bepaalde personen gerigt (artt. 260, 261).

Art. 260. De thans gebruikelijke term »openbare schennis der eerbaarheid" (art. 330 C. P.) is gehandhaafd. Op welke wijze men dit begrip ook uitdrukke, elke bepaling kan hier slechts aan wetenschap en praktijk haren inhoud ontleenen, en het is daarom verkiesselijk de bestaande uitdrukking — en daarmede dan ook de toepassing van de bestaande jurisprudentie — te behouden.

De innovatie van het gewijzigd art. 1 tit. XVI, boek II, ontwerp 1847, waar gesproken wordt van »schending der eerbaarheid in het openbaar", is dus niet overgenomen. Immers men kan niet de leer huldigen van de memorie van beantwoording, dat de schending van de eerbaarheid alléén strafbaar behoort te zijn »wanneer zij op eene openbare plaats geschiedt". Niet de toegankelijkheid van de plaats, maar de zichtbaarheid van het feit is hier beslissend. Ook hij die zich voor het venster zijner woning ten aanschouwe van het publiek oneerbaar gedraagt, is strafwaardig (zie bij SCHOONEVELD op art. 330 C. P.).

Van daar dat het begrip van openbare schennis van de eerbaarheid op zich zelf niet voldoende is, en dat daarnevens behoort te worden vermeld de schennis van de eerbaarheid, waarbij een ander zijns ondanks tegenwoordig is. Er zijn toch vele plaatsen, die niet als openbare kunnen worden beschouwd, en waar nogtans een groot aantal personen bijeen zijn, die door geenerlei familiebanden zijn vereenigd, b. v. ziekenhuizen, kazernen, gevangenissen, spoorwegrijtuigen enz. Het is noodzakelijk ook dáár de eerbaarheid van derden te beschermen. Maar aan den anderen kant zijn er tal van verrigtingen, die volkomen geoorloofd, althans straffeloos, moeten blijven op zich zelve, terwijl men allermint op dit punt in het private leven moet doordringen. In een en ander voorziet n°. 2 van dit artikel; de natuurlijke en geoorloofde functiën worden daardoor in geen enkel opzigt beperkt, maar zoodra deze van zoodanigen aard zijn, dat zij de eerbaarheid van een ander kunnen kwetsen, moet men ze verrigten buiten het oog van derden of althans van derden, die huns ondanks aanwezig zijn.

Er zijn overigens noodzakelijke verrigtingen, die in ziekenhuizen, gevangenissen, kazernen moeten geschieden in tegenwoordigheid van anderen, terwijl diezelfde handelingen in het openbaar gepleegd, met volkomen regt als openbare schennis der eerbaarheid zouden worden gestraft. De regter behoort door de wet te worden vrijgelaten in het onderzoek, of het feit, in de omstandigheden waaronder het gepleegd werd, de eerbaarheid schendt.

(Zie het Verslag van de Tweede Kamer over dezen Titel in 't algemeen, hiervoor bl. 279, alsmede over het begrip van *openbaarheid* datzelfde Verslag met het Regeeringsantwoord over art. 131 hiervoor bl. 68 en 69.¹)

G. O. ART. 239 = art. 239 van het Wetboek.

¹ [Vgl. Nota van Prof. M. de Vries, in deel III, na de behandeling der Slotbepaling van het wetboek, opgenomen.]

Art. 240.

Hij die eenige voor de eerbaarheid aanstootelijke afbeelding of vliegend blaadje waarvan hij den inhoud kent, verspreidt, openlijk ten toon stelt, aanslaat of ter verspreiding in voorraad heeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

Indien de schuldige het misdrijf in zijn beroep begaat en er tijdens het plegen van het misdrijf nog geen twee jaren zijn verlopen sedert *hij wegens hetzelfde misdrijf onherroepelijk is veroordeeld*, kan hij van de uitoefening van dat beroep worden ontzet.

Gewijzigd, wat het *cursief* gedrukte betreft, bij de wet van 15 Januari 1886 (*Stbl.* n°. 6):

sedert eene vroegere veroordeeling van den schuldige wegens gelijk misdrijf onherroepelijk is geworden, kan

O. R. O. ART. 261. Hij die eenige voor de eerbaarheid aanstootelijke afbeelding of vliegend blaadje waarvan hij den inhoud kent, verspreidt, openlijk tentoonstelt, aanslaat of ter verspreiding in voorraad heeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Indien de schuldige het misdrijf in zijn beroep begaat en er tijdens het plegen van het misdrijf nog geen twee jaren zijn verlopen sedert hij wegens hetzelfde misdrijf onherroepelijk is veroordeeld, kan hij van de uitoefening van dat beroep worden ontzet.

Memorie van Toelichting.

De uitdrukking van art. 287 C. P. *contraire aux bonnes mœurs* is hier vervangen door eene uitdrukking, die als het ware den weerslag geeft op die van art. 260 [239]. Aanstootelijk voor de eerbaarheid toch is wat de eerbaarheid kwetst of schendt. Bij de ruime opvatting van het begrip zeden in dezen titel is het bovendien noodzakelijk, het hier bedoelde begrip scherp te bepalen; maar tevens is het noodig de al te ruime uitdrukking van den Code Pénal *ou autres écrits* te beperken. Tot alle geschriften, zelfs lijvige boekwerken uitgebreid, zou de strafbepaling ver buiten de aan het strafregt te stellen grenzen vallen. Tegen vrijwillig eigen zedenbederf de individuen te beschermen behoort niet tot de taak der strafwet. Zij heeft alleen te waken tegen het kwetsen van eens anders eerbaarheid, en dit geschiedt niet door boeken met onzedelijken inhoud, maar door zedeloze prenten of kleine schotschriften die, tentoongesteld of verspreid, zich ook huns ondanks aan personen opdringen, wier zedelijk gevoel er door gekwetst wordt. De wijze van publicatie en verspreiding van deze onreine voortbrengsels stelt de openbare eerbaarheid aan gedurige kwetsing bloot en regtvaardigt eene strafbepaling welke, tot andere geschriften uitgebreid, tot eene weinig raadzame *censura morum* zou leiden.

Ter verspreiding in voorraad heeft. De noodzakelijkheid dezer bijvoeging, die in de artt. 122, 128, 140 [113, 119, 131] enz. niet voorkomt, is hier door de ervaring bewezen.

[Onherroepelijk. Zie het medegedeelde over het *Stelsel ten aanzien van herhaling*, deel I, bl. 418.]

G. O. ART. 240 = art. 240 van het Wetboek.

[Zie over de wijziging van art. 240 bij de wet van 15 Januari 1886 (*Stbl.* n°. 6) hiervoor bij art. 113 op bl. 45.]

Art. 241.

Met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden wordt gestraft:

- 1°. de gehuwde die overspel pleegt;
- 2°. de ongehuwde die het feit medepleegt, wetende dat de medeschuldige gehuwd is.

Geene vervolging heeft plaats dan op klachte van den beleedigden *echtgenoot*.

Ten aanzien van deze klachte zijn de artikelen 64, 65 en 67 niet van toepassing.

De klachte kan worden ingetrokken zoolang het onderzoek ter terechtzitting niet is aangevangen.

Aan de klachte wordt geen gevolg gegeven, zoolang niet het huwelijk door echtscheiding is ontbonden of het vonnis, waarbij scheiding van tafel en bed is uitgesproken, onherroepelijk is geworden.

Gewijzigd, wat het *cursief* gedrukte betreft, bij de wet van 15 Januari 1886 (*Stbl.* n°. 6):

echtgenoot, binnen den tijd van drie maanden gevolgd door een eisch tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed op grond van hetzelfde feit.

[Dit laatste lid is er bijgevoegd bij de bovenvermelde wet.]

[In het O. R. O. kwam deze bepaling niet voor.]

Memorie van Toelichting.

[Uit de algemeene beschouwingen over Titel XIV, aansluitende aan het gedeelte, hiervoor op bl. 279 medegedeeld.]

... een woord om reden te geven, waarom het overspel niet meer onder de misdrijven is opgenomen.

Het aanzienlijk aantal echtscheidingen en scheidingen van tafel en bed, jaarlijks ter zake van overspel uitgesproken, bewijst dat dit zedelijk kwaad, al let men alleen op de gevallen waarin het geregteijk wordt geconstateerd, in Nederland niet zeldzaam is. En toch, hoe betrekkelijk gering is het aantal der wegens overspel ingestelde strafvervolgingen ¹. Hieruit blijkt dat

¹ In het twintigjarig tijdvak 1850—1869 werden niet meer dan 113 veroordeelingen wegens overspel uitgesproken; hieronder waren slechts 25 mannelijke veroordeelden. Zie

de wapenen, die de strafwet aanbiedt, naar het algemeen gevoelen — immers overspel is slechts op klagte vervolgbaar — ongeschikt zijn om het kwaad te bestrijden. Is dit algemeen besef niet juist? Wel is waar is het overspel niet slechts een groot zedelijk kwaad, maar ook een onregt, doch dat onregt is niet op doeltreffende wijze te beteugelen door middel van de strafwet.

Wanneer men toch het overspel strafbaar wil stellen, heeft men de keus tusschen eene vervolging ambtshalve en eene vervolging alleen op klagte. Het eerste zal wel niemand begeeren; de maatschappij zoude meer lijden door verstoring van huwelijken en huisgezinnen, door bekendmaking van schandalen, door verhinderende van vergiffenis en verzoening, dan eene strafvervolging haar ooit kon baten.

Alzoo, vervolging op klagte. Doch daartegen gelden niet minder gewigtige bezwaren. Vooreerst treedt dan ten onregte, in plaats van het belang der maatschappij bij de zuiverheid der echtverbindtenis, de krenking van het regt van den echtgenoot op den voorgrond, terwijl het nut, dat men van de straf tegen overspel verwacht, door de buitengemeene zeldzaamheid van vervolgingen gemist wordt¹. En welken naam zal men geven aan de daad van den echtgenoot, die zijne wederhelft aan den strafregter overlevert? Wat zijn de oorzaken zijner klagte? Niet anders dan of onedele wraakoefening, of — wat wel de meest gewone aanleiding is — de zucht om op de eenvoudigste en minst kostbare wijze echtscheiding te verkrijgen (art. 265 B. W.). Vermijdt men met den deutschen rijkswetgever (§ 172) dit laatste euvel, door eerst na voorafgegane echtscheiding eene strafvervolging wegens overspel toe te laten, zoo verkrijgt die vervolging des te meer het karakter eener wraakoefening, houdt berusting in eene regtmatige vordering tot echtscheiding tegen en is onmogelijk voor de gezindten, die geene echtscheiding gedoogen. Bovendien verloopt op die wijze te veel tijd tusschen het feit en zijne vervolging, en geraakt men in moeilijkheden met den toestand van scheiding van tafel en bed. Een der voornaamste bewerkers van het deutsche strafwetboek², tevens grondig bekend met de behoeften der praktijk, stelt dan ook het dilemma: of vervolging van ambtswege na echtscheiding, of straffeloosheid. Heeft men daartusschen te kiezen, zoo schijnt de keus niet twijfelachtig; hij die de echtscheiding te dezer zake niet wil belemmeren, moet, met het hamburgsche wetboek van 1869, het overspel straffeloos laten.

Wel is hiertegen aangevoerd dat, indien de wet den echtgenoot geene voldoening geeft, men gevaar loopt dat hij zich die door eigenrigting zal verschaffen, doch dit rechtvaardigt de strafbaarheid niet. Ten aanzien van de hoofdschuldige, van de vrouw, heeft de man een wettig middel in de echtscheiding. Niet alzoo ten aanzien van den deelgenoot aan het over-

bijlage B van de *Geregte Statistiek* over 1869. In de jaren 1870—1878 waren er 44 veroordeelingen, waarvan slechts 13 mannen betroffen.

¹ Niet alleen ten opzichte van de hoogst gebrekkige regeling van den code pénal, maar in het algemeen geldt de uitspraak van CHAUVÉAU en HÉLIE: »Le législateur a environné la répression modérée qu'il poursuivait, de formes multipliées qui la rendent presque inaccessible. Il semble qu'après avoir formulé le délit, il en ait redouté la poursuite; il s'est contenté en quelque sorte d'édicter une haute leçon de morale, »en flétrissant l'adultère, en y attachant la qualification de délit, mais il en a abandonné la répression à l'action capricieuse et arbitraire de l'opinion et des moeurs». Théorie II, n°. 2852.

² De General-Staatsanwalt dr. SCHWARZE, zie bij v. HOLTZENDORFF III, 296.

spel, doch wie zal aannemen dat de vertoornde echtgenoot zal worden teruggehouden van daden van geweld alléén door het besef van de mogelijkheid eener strafvervolging? Dit is even onwaarschijnlijk als dat bij de overspeligen zelve de strafbedreiging eenig gewigt in de schaal zou leggen. Daarenboven is het onregtskundig, den grond voor de strafbaarheid van den een te zoeken in vrees voor feitelijkheden van de zijde van een ander. Ook in andere gevallen blijft die vrees buiten aanmerking. Wat is grievender voor een vader dan de verleiding zijner dochter? Toch blijft de verleider, behoudens de artt. 265 en 267 [247 en 249], straffeloos.

De slotsom is dus, dat ambtshalve vervolging van het overspel onmogelijk is; dat onderscheidingen en beperkingen ten dezen slechts tot nieuwe moeilijkheden leiden; dat de gebrekkige regeling in andere strafwetgevingen een kenteeken te meer is, hoe de strafwetgever hier een terrein betreedt, waar niet hij maar alleen de burgerlijke wetgever te huis is; dat toch elke strafbepaling tegen overspel voor den staat grootere naadeelen dan voordeelen oplevert, en dat hij die noch door godsdienst, noch door zedelijkheid, noch door de openbare meening, noch door vrees voor eisch tot echtscheiding of voor bloedige wraakneming wordt afgeschrikt van het overspel, zich evenmin zal laten terughouden door de mogelijkheid eener strafvervolging¹.

¹ Vgl. TISSOT, introduction philosophique à l'étude du droit pénal et de la réforme pénitentiaire (1874), bl. 65—72.

Advies van den Raad van State.

Overspel wordt in het ontwerp niet strafbaar gesteld.

De memorie van toelichting erkent, dat het overspel niet alleen een groot zedelijk kwaad is, maar een onregt tevens, waaruit volgt, dat, ook naar het oordeel der ontwerpers, hier eene regtsschennis aanwezig is, die vatbaar is om als misdrijf te worden gequalificeerd en gestraft.

Het heeft een punt van ernstige overweging bij den Raad van State uitgemaakt, of en in hoeverre het ontwerp te dezen aanzien goed- dan wel afkeuring verdient.

Behalve in het Hamburgsche strafwetboek van 1869 (dat intusschen kort daarop door het Deutsche strafwetboek vervangen is) wordt overspel algemeen strafbaar gesteld. De artt. 336—339 Code Pénal van 1810, de artt. 387 en volgende Code Pénal Belge, met de artikelen van den Code van 1810 grootendeels overeenkomende, § 172 van het Deutsche strafwetboek bewijzen zulks.

De vraag kan gedaan worden, of het straffeloos verklaren van overspel niet in strijd zij te achten met de regtsovertuiging van het Nederlandsche volk.

Daartegenover staan, het valt niet te ontkennen, de bedenkingen in de memorie van toelichting te dezer plaatse uiteengezet.

Daarbij komt de groote ongelijkheid in bestraffing met opzigt tot de overspelige vrouw en den overspeligen man, welke laatste volgens het Fransche en Belgische regt slechts dan strafbaar is, wanneer hij in het huis, door hem met zijne vrouw bewoond, eene bijzit onderhoudt.

De Raad ziet geenszins voorbij, dat het overspel der vrouw met het oog op den staat der personen en de afstamming gevolgen kan hebben, welke niet bestaan kunnen, waar de man zich aan schending der huwelijksrouw schuldig maakt.

Dit neemt echter niet weg, dat de hierbedoelde onderscheiding tusschen den man en de vrouw toch altijd eene voor het regtsgevoel stuitende ongelijkheid blijft opleveren.

Die ongelijke strafbaarheid is vermeden in het Duitsche strafwetboek, § 172, bepalende dat echtbreuk gestraft wordt aan den schuldigen echtgenoot, nadat ter zake van dien echtbreuk het huwelijk ontbonden is.

De bezwaren tegen dergelijke bepaling, voorzooverre zij de strafvervolgning eerst na voorafgegane echtscheiding toelaat, zijn intusschen in de memorie van toelichting aangetoond.

Ging men er daarentegen toe over om, zonder de voorafgaande echtscheiding tot voorwaarde der strafvervolgning wegens overspel te stellen, den man te dier zake vervolgbaar te verklaren onbeperkt, even als thans volgens art. 337 Code Pénal van 1810 met de vrouw regtens is, eene wijde deur zou worden opengezet voor allerlei schandalen, welker openbaring aan de maatschappelijke orde meer schade dan de strafvervolgning daaraan voordeel zou toebrengen.

Ten slotte meent de Raad van State zich dan ook te moeten vereenigen met het denkbeeld der Staatscommissie om het overspel niet meer onder de misdrijven op te nemen.

Afzonderlijk advies van den Staatsraad Mr. SWART.

In den XIVden titel van het IIde boek wordt onder de misdrijven tegen de zeden niet opgenoemd of strafbaar gesteld het overspel. De gronden, die daartoe geleid hebben, worden in de memorie van toelichting vermeld en 's Raads advies vereenigt zich daarmede.

De ondergeteekende is eene geheel andere zienswijze toegedaan. De strafwet heeft ten doel, de handhaving van de maatschappelijke orde. Zij behoort straf te bedreigen tegen iedere handeling, waardoor die orde verstoord of in gevaar gebragt wordt. Een feit, dat zoozeer de maatschappelijke orde aanrandt als het overspel, met of door de getrouwde vrouw gepleegd, mag zij uit dien hoofde niet met stilzwijgen voorbijgaan, als ware het eene volkomen geoorloofde daad, zonder hare hooge roeping te verzaken.

Het overspel met of door de gehuwde vrouw is niet, als dat van den gehuwden man met eene ongehuwde vrouw, hoofdzakelijk een inbreuk op de zedelijkheid, maar ook vooral op de maatschappelijke orde. De basis van onze maatschappij is het huisgezin; onze burgerlijke wetgeving is met dit beginsel in overeenstemming. Zij stelt op den voorgrond dat alle kinderen, staande huwelijk uit een gehuwde vrouw geboren, den man tot vader hebben. Zij legt den vader zware pligten op jegens de kinderen; zij verplicht hem hen te onderhouden, op te voeden, ingeval van armoede en gebrek bij te staan, hun het grootste deel zijner goederen, met voorbijgang van andere nabestaanden, te vermaken of na te laten. Het overspel echter van de gehuwde vrouw maakt de afstamming der kinderen onzeker, vervreemdt door argwaan te wekken, den vader ook van hen die werkelijk zijne kinderen zijn, werkt de bedoeling der wet tegen, en kan strekken om de echte kinderen of andere nabestaanden van een deel der nalatenschap te berooven, waarop zij regtmatige aanspraak hebben.

Gaat het dan aan, dat in een strafwetboek dat er naar streeft ook de geringste regtsovertreding strafbaar te stellen, waarbij zelfs het

plagen en mishandelen van een dier als misdrijf wordt gekenschetst, zoodanig feit niet onder de misdrijven wordt gerangschikt?

In ons vaderland wordt, al geschiedt dit niet overal in gelijke mate, over het algemeen meer waarde aan den band des huwelijks gehecht dan in de meeste andere landen. Gaat het nu aan, dat ons nationaal strafwetboek zich juist daardoor van de wetten van andere landen zou onderscheiden, dat het overspel, ook onder de meest verzwarende omstandigheden gepleegd, tot eene onstrafbare handeling zou verklaren?

De gronden, die, blijkens de memorie van toelichting, er toe geleid hebben om in die mate van algemeene regtsbeginselen af te wijken, komen niet onwederlegbaar voor. In de eerste plaats wordt er op gewezen, dat strafbepalingen onvoldoende zijn om dit maatschappelijk kwaad (het overspel) tegen te gaan, en als betoog dezer stelling aangevoerd, dat het getal strafvervolgingen te dezer zake gering is in vergelijking van het aantal civiele procedures tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed. Dit laatste bewijst niet veel. Het laat zich begrijpen, dat in de meeste gevallen de beleedigde echtgenoot er niet ligt toe overgaat de vrouw, met welke hij langen tijd als levensgezellin heeft verkeerd, de moeder zijner kinderen, aan de schande eener openbare teregtstelling over te geven; doch hieruit volgt nog niet dat de bevoegdheid, hem bij de wet gegeven om zoodanige strafvervolging te provoceren, alle praeventieve kracht mist. Dat strafbepalingen onvoldoende zijn om het overspel te weren, kan worden toegegeven. Hetzelfde geldt echter voor alle misdrijven in hartstogt gepleegd. Waar de driften koken, schrikt de vrees voor straf veelal niet af; doch de strafwet zoude niettemin eene ongerijmdheid bevatten, indien zij tegen feitelijke beleedigingen, in drift of hartstogt begaan, geene straffen bedreigde. Trouwens hetgeen onvoldoende is, is daarom nog niet altijd ondoelmatig. De praeventieve kracht eener strafbepaling is a priori moeilijk te bepalen. Het: *ce qu'on voit et ce qu'on ne voit pas*, mag niet geheel uit het oog worden verloren. In de tweede plaats wijst de memorie van toelichting er op, dat eene vervolging amts-halve wegens overspel niet wel kan worden toegelaten zonder de rust der huisgezinnen in gevaar te brengen, en dus alleen van eene vervolging op klacht kwestie kan zijn. Zoodanige klacht zou echter, zooals thans ook het geval wordt gezegd te zijn, alleen geschieden om eene onedele wraak te nemen, dan wel om op de eenvoudigste en minst kostbare wijze echtscheiding te verkrijgen.

Dat de klacht thans meermalen wordt ingesteld met het doel, om op die wijze tot echtscheiding te geraken, is aannemelijk, doch levert tegen de strafbepaling geen ernstig bezwaar op. In de meeste gevallen zal de klager wel een dubbel doel willen bereiken, namelijk de bestraffing van de schuldigen, en, als een gevolg daarvan de ontbinding van het huwelijk met de veroordeelde vrouw. Minder gepast komt het voor hier van eene onedele wraak te spreken. Die qualificatie zou met even veel (even weinig) regt kunnen worden toegepast op de daad van ieder, die eene klacht indient wegens ondergane beleediging van welken aard ook.

In eenen welgeordenden staat moet ieder zijn regt kunnen zoeken jegens dengeen, die hem aan eer, gezondheid of leven nadeel toebrengt. Waarom zou de wet alleen den overspeler eenen vrijbrief moeten geven?

Ten slotte lette men er op, in welken toestand het gemis eener strafbepaling den beleedigten echtgenoot brengt tegenover den verleider zijner

vrouw. Iedere feitelijkheid, zelfs eene uitdaging tot tweegevecht, jegens dezen laatste, maakt hem voor de wet strafbaar. Veroorlooft hij zich in zijn regtmatigen toorn een dezer handelingen, dan worden de rollen omgekeerd, de verleider wordt aanklager, de beleedigde echtgenoot wordt aangeklaagde. Deze laatste moet misschien voor eenigen tijd in de gevangenis. De verleider daarentegen blijft ongestraft, lacht hem uit en heeft vrij spel.

De ondergeteekende meent voldoende betoogd te hebben, dat eene strafbepaling op overspel, gepleegd door en met eene gehuwde vrouw, in ons strafwetboek niet mag ontbreken. Eene andere vraag is het, of ook een straf gesteld moet worden op het overspel van den gehuwden man met de ongetrouwde vrouw, Dit feit is

niet, althans niet in die mate, gevaarlijk voor de openbare orde en dus uit een juridisch oogpunt van veel minder graviteit. Met het oog op den maatschappelijken toestand schijnt het niet vrij van bedenking, om op zich zelven staande feiten van echtbreuk, door getrouwde mannen bedreven, bij de wet strafbaar te stellen. Daarentegen zou de ondergeteekende meenen, dat het alleszins overweging verdient, om eenige straf te bedreigen tegen den gehuwden man, die, hetzij in, hetzij buiten de echtelijke woning met eene bijzit leeft. Immers zoodanige voortgezette krenking van de regten der vrouw, die er tevens dikwijls toe leidt de goederen der gemeenschap op onwaardige wijze te verkwisten, is niet zonder maatschappelijk gevaar. De straf tegen de medepligtige zoude dan echter zeer gering moeten zijn en geheel vervallen, bijaldien de bijzit niet wist, dat de man, met wien zij leefde, gehuwd was.

Rapport aan den Koning.

Terwijl de Raad van State zich kan vereenigen met het denkbeeld, om overspel niet meer onder de misdrijven op te nemen, en tot bevestiging van het voorstel eene hoogst behartigingswaardige beschouwing geeft, worden daartegen door den heer Staatsraad mr. SWART in zijn afzonderlijk advies gronden aangevoerd, die nu bij herhaling met ernst zijn overwogen, maar zonder tot verandering van zienswijze te leiden. In geen geval kan het aanbeveling verdienen, in overeenstemming met het voorstel van den heer SWART, de vrouw wel wegens overspel te straffen en den man niet, of althans niet dan in enkele uitgezonderde gevallen. Al de gevaren voor onzekerheid der afstamming, waarop het afzonderlijk advies meer in het bijzonder de aandacht vestigt, worden overigens voor zooveel het kan, gekeerd, wel door de actie en désaveu, maar nimmer door de strafactie wegens overspel.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

a. Uitvoerig werd, zoowel in de afdeelingen als in de Commissie, de vraag besproken of overspel al dan niet onder de misdrijven moet worden opgenomen¹. De meerderheid der Commissie antwoordde met de

¹ Nota van den Heer OLDENHUIS GRATAMA:

Onstrafbaarheid van overspel.

De ondergeteekende acht dit verkeerd.

De Regering wil straf op contractbreuk stellen in 't belang van de Scheveningsche reeders en wil die laten varen voor het belangrijkste van al onze menschelijke contracten! Voor een contractbreuk, die *confusio sanguinis* kan veroorzaken en waarvan de staatsraad FAURE zeide: *qu'il peut faire entrer dans la famille légitime un enfant, qui n'appartient point à celui, que la loi regarde comme le père* (Motifs du Code Pénal, 7 Févr. 1810).

Zij wil die laten varen:

meerderheid in de afdeelingen bevestigend. Dit oordeel werd echter verschillend gemotiveerd. Aan de eene zijde werd het gewigt der gronden, in de Memorie van Toelichting voor het stelsel van straffeloosheid aangevoerd, wel erkend, maar toch het bezwaar *overwegend* geacht, dat aldus *alleen* tegen *deze* grove regtschennis — en wel *alleen* in *ons* wetboek, geen straf zou zijn bedreigd. Den beleedigden echtgenoot moet een wettelijk wapen gegeven worden tegen de overspelige vrouw en vooral tegen *haren medepligtige*, die anders evenzeer onstrafbaar zou zijn. De vrees voor echtscheiding toch kan alleen praeventief werken tegen de echtgenooten, niet tegen derden, waaronder veelal gewetenlooze lieden, die er niet tegen opzien bij voorkeur gehuwde vrouwen te verleiden. Bovendien kan de wetgever niet beweren dat echtscheiding zelfs tegen den schuldigen echtgenoot voldoende genoegdoening geeft, en dat daarom de strafvordering onnoodig is, zonder zich noodeloos in te dringen in hetgeen uitsluitend ter beslissing van den beleedigden echtgenoot moet staan. De wetgever zelf erkent het regtmatige van den toorn van den bedrogen echtgenoot, door in art. 311 [O. R. O.] doodslag op zijne overspelige wederhelft verschoonbaar te verklaren. Hiermede ware het in strijd de straffeloosheid van het overspel te verdedigen, op grond dat de strafvordering eene onedele wraak is en de echtscheiding een voldoende middel tot herstel van eer. Echtscheiding moet bovendien niet door den wetgever worden bevorderd: straffeloosheid van overspel zal echter juist dat gevolg hebben. De zeldzaamheid der klagten, onder de werking van het thans geldende stelsel, bewijst

voor een contract van zooveel gewigt dat het in vele godsdienstige gezindten als eene geheiligde Goddelijke zaak wordt beschouwd;

voor een contract, waarop het huisgezin, de familie, ja de gansche maatschappij is gebouwd, en dat juist daardoor van alles overtreffend gewigt is omdat het de voortplanting van 't menschelijk geslacht bevordert, en ware beschaving, rust en vrede, in de huisgezinnen, in de familien en in den Staat alléén van 't huwelijk is te wachten.

Met welk regt kan de wet den beleedigden echtgenoot, die zijne overspelige vrouw een pak slaag toedient, straffen? met welk regt zelfs kan deze *eigenrigting* worden afgekeurd als de wet overspel niet strafbaar stelt op klagt?

En is niet of kan niet de verzoening met het oog op herhalingen juist daardoor van meer kracht zijn?

In de nota van Staatsraad SWART is de zaak zoo duidelijk voorgesteld, dat ondergeteekende daarnaar verwijst.

Ondergeteekende stelt voor artt. 336, 337, 338 en 339 van 't C. P. in 't ontwerp op te nemen, waarin met juistheid en practischen zin de beginselen, voor zoover de wetgever er zich mede bemoeijen kan en moet, tot wet zijn verheven.

In het Code Pénal Belge zijn die beginselen ook gevolgd.

De bepaling van het Duitse wetboek waarbij overspel alléén na echtscheiding wordt strafbaar gesteld op klagt, komt den ondergeteekende daarom minder doelmatig voor omdat — zoo als boven reeds aangeroerd — de bedreigde straf in vele gevallen het middel kan zijn om echtscheiding voor te komen, 't geen met het oog op de kinderen en in 't algemeen wenschelijk blijft.

Dat er betrekkelijk niet zooveel veroordeelingen ter zake zijn uitgesproken (vervolgingen zijn er zeker meer geweest), is geen bewijs voor verkeerdheid der wet.

De wet voorkomt reeds veel omdat ze *wet* is.

De ongelijkheid tusschen man en vrouw op dit punt is ook niet zoo zeer in strijd met de heerschende denkbeelden dat daarom alléén de strafbaarheid moet wegblijven.

De zedelijkheid der vrouw had ten allen tijde een hooger standpunt, eene hogere waarde — ook om der gevolgen wille.

De bepalingen van 't C. P. hebben *niet* slecht gewerkt.

De Commissie is in gebreke gebleven dit te bewijzen.

De regtsovertuiging van het Nederlandsche volk zal met weersin de straffeloosheid van 't overspel vernemen.

niet tegen het nut der strafbaarstelling, want er *zijn* toch klachten geweest, en straffeloosheid zou ze onmogelijk maken.

Van andere zijde werd eveneens de wenschelijkheid der strafbedreiging tegen overspel volgehouden. Men plaatste zich evenwel op een eenigzins ander standpunt. Erkennende dat het overspel een zwaar vergrijp is tegen de zeden, moest men toch tevens erkennen, dat de redenen van de Memorie van Toelichting, op zich zelve, volkomen voldoende zijn om de straffeloosheid van het feit, ofschoon in abstracto een misdrijf, te wettigen. Die redenen zijn evenwel redenen van convenientie, die op hare beurt geneutraliseerd worden door het argument dat het voor de volksovertuiging stuitend zou wezen, wanneer de wetgever het strafwaardig feit niet onder de misdrijven opnam en daardoor den schijn zou op zich laden het niet als misdrijf te erkennen. Dit argument weegt zwaarder dan de redenen welke voor de niet-vervolgbaarheid van het overspel pleiten, en om die reden is het wenschelijk het feit, reeds op zich zelf een regtschennis en eene aanranding der zeden, onder de misdrijven op te nemen.

Eene minderheid was voor de straffeloosheid van het overspel. Zij achtte de bezwaren tegen het strafbaar stellen, in de Memorie van Toelichting uiteengezet, overwegend, en meende allereerst daarnaar te mogen verwijzen. Wanneer de beleedigde echtgenoot het middel der echtscheiding niet te baat neemt, maar het huwelijk en de zamenwoning laat bestaan, dan is de vervolging op zijne klacht niet anders dan de bevrediging van wraakzucht; waarmede de verschoonbaarheid van den doodslag volgens art. 311 [O. R. O. zie bij art. 287] geenszins mag worden gelijkgesteld. De hevige gemoedsaandoening immers is daar het motief voor de uitsluiting der volle toerekenbaarheid, maar de gemoedsaandoening zelve wordt daarom nog niet gewettigd. Den beleedigten echtgenoot mag men dus niet toestaan de schuldigen te vervolgen, zoolang hij geen echtscheiding heeft verkregen. Maar wanneer echtscheiding is uitgesproken, verkrijgt de strafvervolging evenzeer het karakter van wraak. Echtscheiding en ontkenning van de wettigheid eens kinds, wanneer daartoe gronden zijn, zijn de eenige middelen die de wet ten dienste van den beleedigten echtgenoot kan stellen. Zijn belang kan niet vorderen dat daarenboven op zijn klagte eene strafvervolging worde ingesteld. Raadpleegt men alleen het maatschappelijk belang, dan moet men komen tot straffeloosheid of tot vervolging ambtshalve. Ambtshalve vervolging echter zal, met het oog op de schromelijke gevolgen voor de rust der gezinnen, wel niemand wenschen. Maar er is ook een theoretisch bezwaar tegen ambtshalve vervolging. Bij overspel, werd van deze zijde aangevoerd, gepleegd door eene gehuwde *vrouw* wordt de *regtsorde* in den staat gestoord, terwijl waar het alleen geldt overspel van den gehuwden *man*, alleen sprake is van een vergrijp tegen de *zedelijke* orde door de schending van de huwelijkstrouw. De gehuwde vrouw toch kan door haar overspel voor haren echtgenoot de regtsfictie van art. 305 Burgerlijk Wetboek verzwaren. Wil men het overspel straffen als vergrijp tegen de *zedelijke* orde, dan mag men geen onderscheid maken tusschen den man en de vrouw. Wil men het straffen als krenking der *regtsorde*, dan zou *alleen* het overspel der gehuwde vrouw ambtshalve vervolgd moeten worden, zij het ook ter vermijding van noodelooze inmenging der justitie in particuliere verhoudingen, niet dan nadat de echtscheiding is uitgesproken. Deze consequentie ware echter eene schromelijke hardheid. Het gaat toch niet aan den gehuwden man een vrijbrief te geven om de huwelijkstrouw te

schenden en de vrouw, die voor verleiding is bezweken, aan den straf-regter over te leveren. Men zou dus moeten komen tot ambtshalve vervolging in alle gevallen van overspel na uitgesproken echtscheiding, maar dit ware theoretisch onjuist en zou ook in de praktijk te ver gaan. Er blijft dus niet anders over als de straffeloosheid van overspel goed te keuren. — Een lid der Commissie, dat deze theoretische onjuistheid niet kon inzien, achtte de bezwaren tegen vervolging op klagt, zoowel als tegen de niet vervolging, opgeheven door de bepaling dat overspel, onverschillig van man of vrouw, gestraft wordt, mits na echtscheiding, of scheiding van tafel en bed.

b. Ook over de vraag of, wanneer overspel een misdrijf wordt, ten aanzien der strafbaarheid onderscheid gemaakt moet worden tusschen overspel van den man en dat der vrouw, bestond zoowel in de afdeelingen als in de Commissie verschil van gevoelen. De minderheid was vóór het stelsel van art. 339 van den Code Pénal en art. 389 van den Code Pénal Belge, evenwel volgens sommigen met deze afwijking dat de strafbaarheid moet ophouden, als de vrouw, terwijl de man de bijzit in de gemeene woning onderhoudt, in die woning niet aanwezig is, bijv. in een krankzinnigengesticht is geplaatst. Men grondde zich 1°. op de reeds bovengenoemde omstandigheid dat de ontrouw der vrouw niet alleen veel dieper ingrijpt in het familieleven, maar ook een in *aard* geheel verschillend misdrijf is dan de ontrouw van den man; en 2°. op het feit dat de natuur zelve de vrouw veel sterker dan den man tot kuisheid verplicht. De meerderheid der Commissie erkende het onderscheid in regtsgevolgen, maar zij deinsde voor de gevolgen terug. De consequentie toch van het stelsel dat in de qualificatie van het overspel van man en vrouw onderscheid maakt, zou tot de boven reeds aangeduide hardheid leiden dat het overspel der vrouw ambtshalve werd vervolgd terwijl dat van den man zou straffeloos blijven. Maar bovendien is *subjectief* het feit volkomen hetzelfde, of de schuldige de man dan wel de vrouw is, en de medepligtige zal dan ook, niettegenstaande de verschillende gevolgen, in beide gevallen gelijk worden gestraft. Men wees er eindelijk op dat het stelsel van den Code Pénal in het Burgerlijk Wetboek niet is volgehouden bij echtscheiding; immers te dien aanzien wordt geen onderscheid gemaakt ten aanzien van den *locus delicti*.

c. De Commissie was eenparig van oordeel dat de strafvervolging in allen gevalle moet afhankelijk gesteld worden van de klagt der beledigde partij. In abstracto is er volgens het oordeel der meerderheid welligt veel te zeggen voor ambtshalve vervolging en dan alleen nadat echtscheiding is voorafgegaan. Het praktische bezwaar dat daardoor de bijzondere familie-verhoudingen dikwijls noodeloos zullen verstoord worden, is echter overwegend. Bovendien zouden de Katholieken daardoor feitelijk in een van andere landgenooten verschillende regtstoestand worden geplaatst. Voor hen ware feitelijk strafvervolging geheel onmogelijk. — Dit bezwaar zou echter vervallen, indien het sub *a* vermelde stelsel van het afwijkend lid der Commissie gevolgd werd.

Heeft de Minister tot dusver in het ontwerp geene wijziging gebracht dan die welke ook op zich zelve hem voorkwam eene verbetering te wezen, tot de opneming van het overspel onder de misdrijven heeft hij, na rijp beraad, slechts kunnen besluiten om zeer bijzondere redenen die hij wenscht uiteen te zetten.

De gronden die indertijd de Staatscommissie het overspel, met volkomene erkenning niet alleen van de groote immoraliteit daardoor aan den dag gelegd maar ook van het groote onrecht daardoor gepleegd — uit de rij der misdrijven deden schrappen, werden en worden in 't algemeen door den Minister volkomen gedeeld. Hij kan niet toegeven dat die gronden door de Commissie wederlegd zijn, en verwacht dan ook van de strafbaarstelling van het overspel, voor de vermindering van *dat* kwaad geen rechtstreeksche vrucht hoegenaamd.

Maar aan den anderen kant moet hij, na al hetgeen in de laatste jaren over dit onderwerp is voorgevallen, vreezen dat de straffeloosheid van het overspel groot nadeel zou toebrengen aan den algemeenen zedelijken indruk door het Wetboek te maken.

Een strafwetboek moet zijne kracht, zijn heilzamen invloed ontleenen niet enkel aan zijne strafbepalingen, maar ook aan den eerbied welken het wekt door zijne harmonie met de publieke conscientie. Zeer zeker, de wetgever mag zich niet vernederen tot een photograph van de volksovertuiging, voorzoover deze van hem eenig onrecht eischen zou; deed hij dit, hij zou wellicht weder doodstraf en lijfstraffen moeten invoeren. Maar waar het geldt het al of niet straffen van een feit omtrent welks onrechtmatig karakter geen verschil bestaat of bestaan kan, en dat in zich zelf aan alle voorwaarden voor strafbaarstelling voldoet, daar mag en moet niet alleen gevraagd worden welke vrucht van de strafbaarstelling, maar ook welke vrucht, met het oog op de volksovertuiging, van de straffeloosheid te wachten is.

Het is niet te ontkennen dat het niet-strafbaarstellen van het overspel een diepen en over 't algemeen ongunstigen indruk heeft te weeg gebracht. Die indruk was zelfs zóo sterk dat daardoor het geheele Ontwerp, hoewel in waarheid ten aanzien der misdrijven tegen de zeden oneindig strenger dan de Code Pénal, in eene reuk gekomen is alsof het de vrucht was, niet van ethische beginselen maar van eene »laxe moraal". Hoe ongerijmd deze beschouwing zijn moge (en hoezeer zij ook in de motieven door de Staatscommissie voor de straffeloosheid van het overspel aangevoerd, hare volkomene wederlegging vindt), haar bestaan is een belangrijk feit waarmee de wetgever ernstige rekening heeft te houden. Ook mag men hierbij voegen dat in de laatste jaren in Nederland — (al is dan de publieke moraliteit zeker *niet* slechter dan in den door hen, die de geschiedenis niet kennen, hooggeroemden »goeden ouden tijd") — feiten zijn voorgekomen die het tijdstip min geschikt maken om de straf bedreiging ten aanzien van vergripen tegen de zeden te verzwakken.

Is alzoo de Minister, uit eerbied voor de volksovertuiging en in 't belang van den indruk door het Strafwetboek op de natie te weeg te brengen, bereid het overspel onder de misdrijven op te nemen, hij kan niet besluiten om daarbij tusschen den gehuwden man en de gehuwde vrouw eenig onderscheid te maken.

Moge, naar Oostersche begrippen, aan de kuischheid der vrouw grooter waarde te hechten zijn dan aan die van den man; moge het ook hier te lande soms schijnen alsof niet weinige mannen in dit opzicht Oostersche begrippen huldigen — uit zedelijk en rechtskundig oogpunt bestaat tusschen ontrouw van den man en ontrouw van de vrouw geen verschil hoegenaamd. Ook met het oog op de materiele

gevolgen is onderscheiding niet gerechtvaardigd. Het moge waar zijn, dat tengevolge van het overspel der vrouw een kind aan 't gezin kan worden opgedrongen, daartegenover staat dat de uitspattingen van den gehuwden man de vrouw en hare toekomstige kinderen bloot stellen aan ziekten, die zich niet zelden nog tot volgende geslachten voortslepen. En, vestigt men bij voorkeur op de materiele gevolgen de aandacht, dan behoort men niet, gelijk in den Code Pénal, den man, die eene concubine onderhoudt, maar veeleer hem die aan Venus vulgivaga offert, met de meeste gestrengheid te behandelen.

G. O. ART. 241 = art. 241 van het Wetboek.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer VAN HOUTEN: Acht ik [zie hierachter, bij de beraadslagingen over de artt. 243—245] dezen Titel onsystematisch en onvolledig, daarin staat nog eene, mijns inziens, geheel overbodige bepaling. De Minister heeft eenen op dezen Titel gemaakte aanmerking, in strijd met zijne eigene overtuiging, trachten weg te nemen, door in het wetsontwerp de bepaling van art. 241 te voegen.

In het algemeen genomen, mag de strafregter alleen daar straffen, waar, hetzij de uiterlijke orde in de maatschappij wordt gekrenkt, hetzij aan de vrijheid van het individu door geweld of bedrog eene andere rigting wordt gegeven dan zij anders zoude nemen.

Van dat standpunt vind ik geene vrijheid om eene strafbepaling tegen overspel te maken, welke uitsluitend is te beschouwen als strijdig met het regt van een enkelen persoon, dat is degeen, die in het Strafwetboek wordt bedoeld, de beleedigde echtgenoot. Ik zie niet in dat de echtgenoot, omdat zijne persoonlijke contractuele regten worden gekrenkt, aanspraak heeft op iets meer dan hem volgens het burgerlijk regt toekomt, dat is, om ingeval er overspel plaats heeft echtscheiding te vragen.

De Minister heeft hier toegegeven aan hetgeen hij noemt de volksovertuiging. Maar nu mogt ik wel eens weten, waar de Minister de bron vindt van dergelijke volksovertuiging. Mij dunkt, zij moet allereerst blijken uit het oordeel der Volksvertegenwoordiging. En zoo die Volksvertegenwoordiging in dit opzigt niet vertrouwd wordt geacht, waarom is zij in andere gevallen dan wel te vertrouwen?

De quaestie aan de Kamer overlatende, terwijl zij in haar voorstel hare eigene overtuiging handhaafde, geloof ik, dat de Regering meer had gehandeld overeenkomstig de goede beginselen van staatsregt, welke in geen geval toelaten bij de vraag, of er al dan niet eene volksovertuiging bestaat, de Volksvertegenwoordiging te passeren... [Wat hier volgt, zie bij de beraadslagingen over de artt. 243—245.]

Wanneer ik tegen dit artikel stem geschiedt het in het denkbeeld, dat overspel is eene *onzedelijke* maar geene *strafbare* handeling; dat het slechts is een inbreuk op het contractueel regt van den anderen echtgenoot, die op grond daarvan het contract kan doen ontbinden. Wij staan hier voor het geval dat de Regering niet overtuigd behoeft te worden van het verkeerde van haar voorstel. De Minister was steeds met mij van de meening dat overspel onzedelijk was doch niet strafbaar behoort te zijn. Zwicht de Minister voor eene volksovertuiging, voor den volksvertegenwoordiger bestaat geene andere volksovertuiging dan die welke uitdrukking vindt in zijne stem; *hij* kan slechts eigene overtuiging tot richtsnoer nemen. Bovendien is niets te bespeuren van bezwaren of moeilijkheden waarin Nederland zoude worden gebracht, indien dit artikel niet in de wet kwam.

Het argument dat het zwaarste weegt voor hen, die overspel strafwaardig willen stellen, is een zuiver Katholiek denkbeeld. Voor hen, die ons Burgerlijk

Wetboek in alle deelen kunnen toepassen, is geen bezwaar tegen de straffeloosheid van overspel gelegen; hun is het voldoende daarin een grond voor echtscheiding te hebben.

Zij, die om godsdienstige redenen geene echtscheiding willen, en slechts de scheiding van tafel en bed meenen te mogen vragen, willen de straf, omdat anders al te ligt door de van tafel en bed gescheidenen nieuwe betrekkingen worden aangeknoopt. In zooverre hebben wij hier eigenlijk te doen met een kleinen gang naar Canossa, dien ik niet voornemens ben mede te maken.

Overigens heeft de Minister het slechts met zijn juridisch geweten kunnen overeen brengen, om de strafbepaling van art. 241 voor te stellen, onder de mits, dat uit overspel gelijkelijk strafbaarheid voor man en vrouw ontstaat.

Hierbij herinner ik ter loops, dat de heer de Savornin Lohman [zie de beraadslagingen over artt. 243—245] mij de woorden in den mond heeft gelegd, dat het onderscheid tusschen man en vrouw slechts conventioneel is. Ik heb echter juist het tegenovergestelde beweerd, en wel dat tusschen man en vrouw physiologisch en psychologisch zoo groot onderscheid bestaat, dat gelijke behandeling uitgesloten moet zijn. Gelijkstelling van hetgeen men overspel noemt, is indig onjuist, en wel zoozeer, dat mij ook om die reden het voorstel onaannemelijk toeschijnt. Volgens den Minister heeft men eenvoudig te doen met eene contractbreuk en van dat standpunt uitgaande is er volkomen gelijkstelling van man en vrouw mogelijk. Doch op dezen grond alleen zal men de straf niet kunnen verdedigen. Men zal van het huwelijk als grondslag der familie moeten spreken. En vooral uit dit oogpunt is er een groot onderscheid tusschen overspel van den man en tusschen overspel van de vrouw. Het is daarin gelegen dat, welke ook de eigenaardige physiologische aanleiding tot de handeling zijn moge, zij volstrekt niet aan de zijde van den man evenzeer als aan de zijde van de vrouw uit werkelijke ontrouw voortspruit. De handeling van den man in strijd met de huwelijkstrouw is in 99 van de honderd gevallen enkel een daad van zingenot, van wellust, maar geen daad die op zich zelf ontrouw impliceert. Omgekeerd is aan de zijde van de vrouw — en ik laat hier ook alle physiologische vragen ter zijde — behalve het geval dat de vrouw *corpore quaestum facit* — in 99 van de 100 gevallen, het overspel enkel een gevolg van ontrouw, van het aanknoopen eener liefdebetrekking met een bepaalden derde.

Als voorbeeld neme men een geval, waarin de feitelijke zamenleving om de eene of andere reden stoornis ondervindt: den toestand van een getrouwd zee-officier bij voorbeeld, die voor een paar jaren gedetacheerd wordt naar de tropen. Indien zulk een zee-officier aldaar enkele handelingen pleegt, welke juridiek als overspel kunnen worden gequalificeerd, of zelfs eene geheel tijdelijke connectie aanknoopt, zou dan aan die daad hetzelfde gewicht gehecht worden als aan de daad der vrouw, die hier haar pligt om te waken voor de eer der familie had verzaakt? De gelijkstelling van de buiten-echtelijke geslachtsgemeenschap van man en vrouw kan voor een oogenblik misschien een schijn van regtsgelijkheid voor zich hebben, maar in de werkelijkheid is zij niet juist; daarom zou ik in geen geval eene dergelijke bepaling als de Minister voorstelt willen goedkeuren.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: De geachte spreker zegt: gij zijt blijkens uwe toelichting te rade gegaan met de publieke opinie en gij passeert de wettige vertegenwoordiging van die volksovertuiging. Mij dunkt dat die misdaad zeer gering is. Die wettige vertegenwoordiging immers wordt thans opgeroepen om uitspraak te doen en wordt dus allerm minst gepasseerd.

Wat de bewering betreft, dat ik vroeger zou gemeend hebben dat overspel niet voldeed aan de eischen van strafbaarheid — dat is een misverstand. De gansche Staatscommissie — ook ik — heeft van den aanvang af gezegd, dat hier niet alleen onzedelijkheid, maar ook *onregt* geschiedt. Zeer zeker bestaat dus de bevoegdheid om te straffen.

De vraag is slechts wat praktisch daaruit zal voortvloeijen, en nu heb ik steeds

erkend en erken ik nog, gelijk ik ook schreef, dat ik van de strafbaarstelling voor de vermindering van *dat* kwaad weinig of niets verwacht.

Is dat echter de eenige vraag die in aanmerking komt? Heeft men ook niet te rekenen met den algemeenen zedelijken indruk, dien het gansche wetboek zal maken?

Nu hebben ten vorigen jare, reeds lang vóór en ook tijdens de behandeling van het wetsontwerp met de Commissie, mannen van verschillende rigting, die ik hoogacht — ik wil hunne namen aan den heer van Houten desverkiezende wel mededeelen — mij gezegd en geschreven: het is jammer dat het Wetboek, dat in het algemeen, waar het de zeden betreft, zoo streng is en zoo krachtig optreedt, gevaar loopt zijn zedelijken indruk, die zeker voor de goede werking van een Wetboek van Strafrecht van overgroot belang is, te verliezen omdat het overspel niet gestraft wordt.

De heer van Houten beweerde dat het hier het regt van één persoon geldt en dat het maatschappelijk belang er niet bij betrokken is. Dat kan de geachte afgevaardigde als goed jurist niet volhouden. Hoe verdedigt hij dan de strafbaarheid van de schennis van depôt, als abus de confiance? *Primario* is dat, even als het overspel, inbreuk op het regt van een individu, maar indirect wordt daardoor het regt der maatschappij gekrenkt. Welnu, dat een en ander geldt evenzeer van het overspel. Het behoeft toch wel geen betoog dat het huwelijk is de grondslag der maatschappij.

De heer van Houten protesteert tegen de gelijkstelling van man en vrouw.

Juist die gelijkstelling is voor mij eene principieele quaestie.

De man, zegt de heer van Houten, heeft minder schuld; ja, hij voegde er letterlijk deze woorden bij: „overspel van den man impliceert geen ontrouw.” Het Burgerlijk Wetboek denkt er anders over. Het zegt uitdrukkelijk, dat echtgenooten elkander *wederkeerig getrouwheid*, hulp en bijstand verschuldigd zijn. De getrouwheid wordt zelfs op den voorgrond gesteld. En het wil mij toch schijnen dat overspel niet met „getrouwheid” kan gepaard gaan.

Moet, vraagt de geachte afgevaardigde, een zee-officier die 2, 5 jaren naar verre oorden gedetacheerd is, dezelfde straf ondergaan als de gehuwde vrouw die, terwijl haar man aanwezig is, zich aan het feit schuldig maakt?

Ik antwoord: vooreerst dat wij hier te doen hebben met een klagtdelict; en ten tweede dat den regter eene groote speelruimte is gelaten tusschen maximum en minimum.

[Het artikel werd met 28 tegen 23 stemmen aangenomen.]

Verslag van de Eerste Kamer.

I. Onderscheidene leden verklaarden zich met dezen belangrijken Titel zoo weinig ingenomen, dat zij, ware hij in een afzonderlijk wetsontwerp voorgesteld, dit zonder aarzeling zouden hebben verworpen.

Een voornaam bezwaar gold de strafbaarheid van het overspel. Zij betreurden, dat de Minister van zijn eerst gevoelen was teruggekomen en overspel onder de misdrijven had opgenomen, ofschoon hij toch toegaf, dat de gronden, die de Staatscommissie hadden bewogen het overspel uit de rij der misdrijven weg te nemen, door hem volkomen werden gedeeld. (Verslag Tweede Kamer.)

Daartegen beaamden andere leden ten volle de redenen, die den Minister tot de veranderde zienswijze hebben geleid. Met den Minister waren zij van oordeel, dat de straffeloosheid van het overspel den algemeenen zedelijken indruk van het Wetboek aan-

Antwoord der Regeering.

I. De Minister verwijst naar zijn antwoord, opgenomen in het verslag der Tweede Kamer en zijne rede over dit onderwerp.

De Commissie van Rapporteurs verwijst aangaande dezen Titel naar het slot van haar Verslag [zie dit

merkelijk zoude hebben benadeeld.

II. Afscheiden van de principiële vraag achtten vele leden de voorgestelde regeling van het overspel aan gewichtige bedenkingen onderhevig.

Alle ongehuwden, die het overspel medeplegen, zijn mededaders.

Leidt dit niet tot ongerijmde gevolgen:

voor het jonge meisje, dat door een gehuwd man verleid wordt?

voor de publieke vrouw, die met een gehuwd man overspel pleegt?

voor de gevallen van art. 244? van art. 245? van art. 249?

III. Men vroeg verder, ten aanzien der bewijstheorie bij overspel, of het bewijs tegen den mededader onbepaald is toegelaten? Niet enkel bij ontdekking op heeterdaad of uit correspondentie (art. 338 C. P.), maar ook op vermoedens en aanwijzingen?

IV. Kan de echtgenoot de straf schorschen?

V. Geene vervolging heeft plaats dan op klachte van den beleedigden echtgenoot. Kan deze, niet zijnen

schuldigen echtgenoot, maar uitsluitend den ongehuwd mededader of de ongehuwde mededaderes aanklagen? Met andere woorden, is de klacht splitsbaar?

Men zou dit streng afkeuren.

VI. De vraag, of het al dan niet wenschelijk zij om als tegenwicht tegen art. 241 de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek omtrent echtscheiding ook uit te breiden tot ongeneeslijk verklaarde krankzinnigheid en dergelijke gevallen, werd in den meest uiteenloopenden zin beantwoord.

Sommige leden waren van die wenschelijkheid diep doordrongen. Zij verklaarden tevens voorstanders te zijn van echtscheiding bij onderling goedvinden onder voorwaarden bij de wet te bepalen.

Even nadrukkelijk waarschuwde men van eene andere zijde in het belang der kinderen tegen eene uitbreiding van de bepalingen aangaande echtscheiding, gelijk in bovengemelde vraag wordt bedoeld.

Sommige leden zouden zich zelfs onbepaald tegen elke poging tot uitbreiding der echtscheiding verzetten, op grond van de heiligheid en onschendbaarheid des huwelijks. In de afdeeling, waartoe deze leden behoorden, achtte men het vraagstuk der echtscheiding niet aan de orde bij de behandeling van een Wetboek van Strafrecht, en, de *question préalable* stellende, was men volstrekt ongenegen zich ook maar in eenige nadere bespreking der geopperde vraag te begeven.

In antwoord op dit laatst gevoelen wees men in de Commissie van Rapporteurs op het innig verband tusschen het strafrecht en het maatschappelijk leven.

onder de rubriek *Inhoud en inrichting* enz. deel I, bl. 55].

II. Voor kinderen gelden de artt. 38 en 39. Overigens ziet de Minister niet in, welk publiek belang voor dit onderwerp alleen eene afwijking van de gewone regelen betreffende mededaderschap en medeplichtigheid zou kunnen eischen.

III. Er is geen reden om het tegendeel te veronderstellen. Aan exceptioneele bepalingen is bij onze veranderde bewijstheorie geene behoefte.

IV. Neen. Dergelijke bevoegdheid zou alleen dan bestaan, als zij uitdrukkelijk door de wet werd toegelaten.

V. Klachte tegen den medeschuldige sluit klachte tegen den echtgenoot in zich. Splitsbaarheid bestaat alleen waar de wet ze veroorlooft (b. v. 316: »tegen hem’’).

VI. De hier behandelde vraag moet bij de herziening van het Burgerlijk Wetboek ter sprake komen.

Beraadslagingen in de Eerste Kamer.

(2 Maart 1881.)

De heer BORSIUS: De quaestie van het overspel. Wij weten dat de Minister aanvankelijk zich wilde houden aan het strenge regtsbeginsel, dat overspel als contractbreuk geen aanleiding geeft tot regtsvervolging, maar dat hij gezwicht is voor hetgeen zijns inziens was volksovertuiging. Die volksovertuiging maakte het wenschelijk, ook tot verheffing van den morelen indruk, dien het geheele Wetboek zou maken, om het overspel strafbaar te stellen.

Ik kan den Minister daarin geen ongelijk geven, maar eene andere vraag is of hij in de wijze waarop hij van zijn oorspronkelijk stelsel is teruggekomen, niet te ver gegaan is.

Ik herinner aan hetgeen de Staatsraad Swart, die dezelfde meening betrekkelijk het overspel der vrouw was toegedaan, heeft in het midden gebracht . . .

De heer Gratama sloot zich geheel bij dit gevoelen aan in zijne Nota en ook meerdere leden, toen de zaak in de andere Kamer werd besproken. Ik zal er niet verder over uitweiden, maar ik wil hier de tolk zijn van velen in deze Kamer en in den lande, die deze uitbreiding met mij betreuren, omdat zij leiden kan tot velerlei schandalen in het huwelijksleven, tot moeilijkheden, ja ongerijmdheden in de toepassing, waarvan in het Verslag dezer Kamer een paar voorbeelden zijn aangehaald.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: De geachte afgevaardigde uit Zeeland heeft over het overspel gesproken. Hij keurt goed dat ik dit misdrijf op nieuw onder de misdrijven heb opgenomen, maar meent dat ik te ver ben gegaan, in zoover ik man en vrouw op dit punt geheel gelijk gesteld heb. Het wil mij nog schijnen dat ik daarin goed heb gehandeld en dat het onderscheid door den Code Pénal gemaakt in het voordeel van ons, heeren der schepping, een niet gemotiveerde inbreuk is op het beginsel van gelijkheid voor de wet. Zegt men dat het overspel van de vrouw erger gevolgen na zich sleept dan dat van den man, gevoelt men dan niet dat men de zaak onmiddellijk kan omkeeren? Door het overspel van de vrouw kan een vreemdeling worden geïntroduceerd in de familie, ik stem het toe. Maar door het overspel van den man kunnen op de vrouw en hare toekomstige kinderen ziekten worden overgeplant die nog veel erger zijn dan een overtollig broertje of zusje. Maar waartoe ons in de materiele gevolgen te verdiepen? Uit een zedelijk oogpunt is er geen onderscheid; de pligten van trouw bestaan voor beiden evenzeer, en niets heeft mij te allen tijde zoo geërgerd als de onedelmoedigheid der mannen, les plus forts qui font la loi, om de vrouwen van slechtere conditie te maken dan zij zelven zijn.

Men prijst het Fransche stelsel van de strafbaarheid van den man, beperkt tot het geval dat hij eene concubine onderhoudt in de echtelijke woning zelve. Is het dan voor de vrouw minder stuitend wanneer haar man eene concubine kamert aan de overzij van de straat, vlak over de echtelijke woning? In dubio moesten wij liever de andere helft van het menschedom dan ons zelven privilegieeren. En als men zegt dat dikwerf de verleiding van de vrouw uitgaat, dan vraag ik: van welke? Toch zeker niet van diegenen die een man bezitten harer waardig.

WIJZIGINGSWET VAN 15 JANUARI 1886 (Stbl. 6) ¹.**Voorloopig Verslag der Tweede Kamer.**

In eene afdeeling werd, ook naar aanleiding van het Verslag der Eerste Kamer de noodzakelijkheid betoogd om de bepaling van art. 241 op nieuw in overweging te nemen. Daarin wordt het overspel strafbaar

¹ [Zie deel V, bl. 50 en volg.]

gesteld, zonder eenig onderscheid te maken of het door den man of door de vrouw wordt gepleegd. Vooral dit laatste punt behoorde niet dan tengevolge eener opzettelijke beslissing van de Kamer in het Wetboek te komen. Met geringe meerderheid is in eene zeer onvoltallige vergadering (28 tegen 23 stemmen) het artikel aangenomen, en daarbij is geene gelegenheid geboden om tusschen de bestaande bepalingen van den Code Pénal en het nieuw aangenomen stelsel te kiezen. De zeer uitvoerige schriftelijke gedachtenwisseling over het artikel heeft voornamelijk geloopt over de vraag of het overspel al dan niet strafbaar behoorde te zijn, en de gelijke strafbaarheid van het overspel voor den man en de vrouw is daarbij op den achtergrond getreden. Toch is deze gelijkstelling eene zoo groote nieuwigheid en miskent men daardoor zoozeer zoowel de natuurlijke ongelijkheid tusschen man en vrouw, als de hieruit voortgevloeide algemeene zedelijke begrippen, die een groot onderscheid maken tusschen sexueele overtredingen van mannen en vrouwen, hetzij gehuwd of ongehuwd, dat eene opzettelijke overweging en beslissing van dit punt noodzakelijk schijnt.

In het advies van den Staatsraad mr. SWART, hetwelk de door de meerderheid van den Raad van State aangenomen straffeloosheid van het overspel op (van zijn standpunt) voortreffelijke wijze bestrijdt, en op den loop der zaak van onmiskenbaren invloed is geweest, wordt voornamelijk gewezen op de noodzakelijkheid om het overspel door en met de gehuwde vrouw door strafbedreiging te trachten te voorkomen. Voor den man acht ook hij strafbepaling alleen wenschelijk, indien er eene voortgezette krenking van de rechten der vrouw plaats heeft.

Bij deze overwegingen komt nog de samenhang met de bepalingen van het huwelijksrecht waarvan herziening in overweging is. Begint men in het strafrecht de natuur te miskennen, dan zal dit op de regeling van het huwelijksrecht een schadelijken invloed uitoefenen. Voorbeeldshalve zal de bepaling van art. 241 noodwendig ten gevolge moeten hebben, dat de weigering en voortdurende verhindering der vrouw in de vervulling van het *debitum conjugale* als redenen van echtscheiding worden erkend. Anders zal de getrouwde man in de noodzakelijkheid komen en zelfs door zijne vrouw gedwongen kunnen worden te kiezen tusschen eene onvrijwillige kuischheid of strafvervolging en gevangenisstraf. De zinnelijke zijde van het huwelijk zal noodwendig op den voorgrond moeten komen.

Eindelijk mogen ook de ongerijmde gevolgen van het nu aangenomen stelsel ten aanzien der medeplichtigen niet buiten aanmerking blijven. Dat een man gestraft wordt, die met eene getrouwde vrouw gemeenschap heeft, is (behoudens het geval dat eene getrouwde vrouw het beroep van publieke vrouw uitoefent) alleszins rechtvaardig, maar dat iedere vrouw, die, onder welke omstandigheden ook, met een getrouwden man gemeenschap heeft, strafbaar zoude worden is inderdaad niet te verdedigen.

Op deze gronden werd in overwe-

Memorie van beantwoording.

In het algemeen herinnert de ondergeteekende dat eerst na de invoering de ervaring aan het licht kan brengen, welke voorschriften herziening eischen en dat op dit oogenblik geen voorstel tot eenige wijziging zou zijn gedaan, indien niet de Eerste Kamer het Wetboek had aangenomen na de stellige verklaring van den Minister van justitie dat hij vóór de invoering eenige speciaal aangewezen punten zou wijzigen... De onder-

ging gegeven, of de Minister er niet toe zoude kunnen besluiten in afwachting van de herziening van het 1ste boek van het Burgerlijk Wetboek waarvan de commissoriale voorbereiding reeds ver gevorderd is, het volgens den Code Pénal bestaande strafrecht, hetzij ongewijzigd hetzij met ondergeschikte wijziging, tijdelijk in het nieuwe Wetboek op te nemen.

geteekende acht zich dus ontslagen in breedvoerige beschouwingen te treden over het al dan niet wenschelijke om . . . terug te komen op de strafbaarstelling van overspel. [Dit is] bij de behandeling van het strafwetboek zoo breedvoerig overwogen, dat het alleen om die reden reeds bedenkelijk schijnt, het debat daarover op nieuw te openen.

Eindverslag der Tweede Kamer.

De Commissie is na aandachtige overweging van de tegen art. 241 aangevoerde bezwaren, ook door de Eerste Kamer, overtuigd geworden dat althans eene wijziging van dit artikel wenschelijk is. Zij stelt daarbij op den voorgrond dat zij niet wenscht terug te komen op de genomen beslissing, waarbij het overspel zoowel van den man als van de vrouw is strafbaar gesteld; dat zij dus niet het beginsel van strafbaarstelling van beide seksen wil aantasten. Zij meent echter dat bij de behandeling van het Wetboek van Strafrecht, toen alleen werd beslist over het al of niet strafbaar stellen van het overspel, er niet of althans niet voldoende op gelet is, dat door het artikel zooals het thans luidt, de toestand geboren zal worden, dat de eene echtgenoot den anderen wegens overspel tot gevangenisstraf laat veroordeelen, terwijl hij (of zij) desniettemin met haar (of hem) niet alleen in den band des huwelijks blijft, maar ook blijft samenwonen. Zulk een toestand heeft althans het Deutsche Wetboek van Strafrecht, dat evenals het onze het overspel van man of vrouw op klachte vervolgbaar en met ten hoogste zes maanden gevangenisstraf strafbaar stelt, niet gewild. Het maakt de strafbaarheid van het overspel afhankelijk van de voorwaarde, dat het huwelijk wegens dat overspel is ontbonden¹. De Commissie wenscht zelfs zoo ver niet te gaan. Rekening houdende met de bekende bezwaren van een deel onzer landgenooten tegen de echtscheiding, zou zij het overspel op klachte van den beleedigten echtgenoot alleen dan vervolgbaar willen stellen, wanneer te dier zake hetzij een eisch tot echtscheiding hetzij een eisch tot scheiding van tafel en bed is ingesteld en toegewezen.

Geheel in denzelfden gedachtengang is in art. 238 van het nieuwe Wetboek van Strafrecht bepaald, dat de ongehuwde die een huwelijk aangaat, opzettelijk aan de wederpartij verzwijgende dat daartegen eenig wettig beletsel bestaat, met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren gestraft wordt, *indien op grond van dat beletsel de nietigheid van het huwelijk is uitgesproken*. Te recht kan worden geëischt, dat, evenals hij of zij, die bij het aangaan van het huwelijk bedrog heeft gepleegd, alleen dan strafrechtelijk vervolgd kan worden, waanneer dat bedrog belangrijk genoeg wordt geacht om het huwelijk nietig te doen verklaren, zoo ook de eene echtgenoot den anderen wegens ontrouw niet strafrechtelijk moet kunnen doen vervolgen dan wanneer hij of zij wegens die ontrouw echtscheiding of scheiding van tafel en bed vordert. Geeft het gepleegde

¹ § 172: Der Ehebruch wird, wenn wegen desselben die Ehe geschieden ist, an dem schuldigen Ehegatten, sowie dessen Mitschuldigen, mit Gefängniss bis zu sechs Monaten bestraft. Die Verfolgung tritt nur auf Antrag ein.

overspel den beleedigden echtgenoot geene aanleiding om dien eisch tot ontbinding van het huwelijk of tot het doen ophouden der samenwoning in te stellen, dan bestaat er ook geen voldoende grond om hem of haar de bevoegdheid toe te kennen den schuldige strafrechtelijk te doen vervolgen en tot gevangenisstraf veroordeelen.

Evenzoo bepaalt het laatste lid van art. 281 dat, indien de schaker met de weggevoerde een huwelijk heeft gesloten, geene veroordeeling plaats heeft, dan nadat de nietigheid van het huwelijk is uitgesproken.

Hetzelfde beginsel heeft er toe geleid om in het Wetboek van Strafrecht wegens misdrijven van diefstal en strooperij, afpersing en afdreiging, verduistering, bedrog, diefstal van pandrecht of gebruik en vernieling of beschadiging van goederen de strafvervolgung uit te sluiten, indien de dader of medepligtige de niet van tafel en bed of van goederen gescheiden echtgenoot is van hem tegen wien het misdrijf is gepleegd (artt. 316, 319, 324, 338, 348 en 353).

Men zie daarenboven niet al het bedenkelijke voorbij, waartoe art. 241 ongewijzigd aanleiding zoude kunnen geven, door aan den echtgenoot, die overspel vermoedt, in de klacht het middel in handen te geven om ter voorbereiding van de burgerlijke rechtsvordering tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed door het openbaar ministerie en den rechter-commissaris een voorloopig onderzoek en instructie te doen instellen, getuigen te doen hooren, huiszoeking te doen en papieren in beslag te nemen.

Overtuigd dat eene wijziging van art. 241, waardoor overspel alleen vervolgbaar en strafbaar wordt na instelling en toewijzing van een eisch tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, alzoo geheel in overeenstemming zoude zijn met de beginselen ten aanzien van het vervolgen van andere misdrijven van den eenen echtgenoot tegen den ander in het Wetboek van Strafrecht aangenomen, geeft de Commissie in overweging door wijziging van het tweede lid en toevoeging van twee nieuwe alinea's het artikel aldus te lezen:

» Met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden wordt gestraft:

» 1°. de gehuwde die overspel pleegt:

» 2°. de ongehuwde die het feit medepleegt, wetende dat de medeschuldige gehuwd is.

» Geene vervolging heeft plaats dan op klachte van den beleedigden echtgenoot, *voorafgegaan door een eisch tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed op grond van hetzelfde feit.*

» Ten aanzien van deze klachte zijn de artikelen 64, 65 en 67 niet van toepassing.

» De klachte kan worden ingetrokken zoolang het onderzoek ter terechtzitting niet is aangevangen.

» Aan de klachte wordt geen gevolg gegeven, zoolang niet de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed bij onherroepelijk vonnis is uitgesproken. In dat geval strekt dit vonnis tot bewijs van het ten laste gelegde feit.

» De bepaling van art. 73 is op het geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed toepasselijk."

De minderheid der Commissie kan zich met dit voorstel geenszins vereenigen. Zij acht het niet raadzaam in de bepaling van art. 241, die eerst na veelzijdig onderzoek en omstandige gedachtenwisseling is vastgesteld,

thans eenige verandering te brengen. Zij ziet in het voorstel der meerderheid inderdaad een terugkomen op de bij de behandeling van het Strafwetboek genomen beslissing. Het hoofdbeginsel van dat voorstel, ontleend aan het Deutsche wetboek van strafrecht, was destijds niet onbekend, maar werd op goede gronden afgekeurd. De nadeelen aan de voorgestelde samenkoppeling van privaat- en strafrecht verbonden, komen aan de minderheid overwegend voor.

Verslag der Bijeenkomst van de Commissie van Rapporteurs met den Minister.

Zonder het denkbeeld der Commissie op zichzelf te bestrijden, meende de Minister de door haar voorgestelde wijziging van art. 241 niet te kunnen overnemen. Hij wenschte eerst het wetboek te zien ingevoerd en gedurende eenigen tijd de werking dezer strafbepaling af te wachten.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(28 October 1885.)

Amendement van de Commissie van Rapporteurs,

(met uitzondering van haar lid den heer Beelaerts van Blokland),

strekkende om na art. 3 [N.G.O. 1886] een nieuw artikel in te voegen van den volgende inhoud:

Het tweede lid van artikel 241 van voormeld Wetboek wordt gelezen:

„Geene vervolging heeft plaats dan op klachte van den beleedigten echtgenoot, binnen den tijd van drie maanden gevolgd door een eisch tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed op grond van hetzelfde feit.”

Aan hetzelfde artikel wordt als laatste lid toegevoegd:

„Aan de klachte wordt geen gevolg gegeven, zoolang niet het huwelijk door echtscheiding is ontbonden of het vonnis waarbij scheiding van tafel en bed is uitgesproken, onherroepelijk is geworden.”

Tot toelichting van het doel en de strekking van het amendement verwijst de Commissie naar [haar] Verslag [zie het Eindverslag hiervoor op bl. 298]. Ook om het daartegen aangevoerde bezwaar geeft de Commissie geen gevolg aan het denkbeeld om het vonnis, waarbij echtscheiding en scheiding van tafel en bed is uitgesproken, te doen strekken tot bewijs van het ten laste gelegde feit. Voorts komt het haar bij nadere overweging onnoodig voor art. 73 hier nog uitdrukkelijk van toepassing te verklaren. De toepasselijkheid van dit artikel is haars inziens buiten twijfel.

De heer VAN DER KAAJ, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Het is bekend, dat in het oorspronkelijk ontwerp van het Wetboek van Strafrecht geene strafbepaling op het overspel voorkwam. Na de behandeling van dat ontwerp in de afdelingen heeft de Minister Modderman een gewijzigd ontwerp ingediend en daarbij eene strafbepaling voorgesteld [zie hiervoor bl. 291]. Deze is door de Kamer aangenomen, wel niet met eene groote meerderheid, 28 tegen 23 stemmen (het getal der afwezigen was groot), maar het is eene beslissing van de Kamer; die beslissing is wet geworden en ieder van ons, dunkt mij, dient daarin te berusten, — althans bij deze gelegenheid, ter bereiking van het doel, dat wij ons thans voorstellen, daar niet tegen op te komen.

Zoo heeft ook de Commissie geoordeeld; maar zij heeft tevens gemeend het oog niet te mogen sluiten voor de gebreken, die haars inziens de regeling van de geheele

zaak aankleven. Zij heeft gemeend dat, zooals de strafbepaling in het wetboek is vastgesteld, daarin strijd heerscht met beginselen omtrent onderwerpen van gelijken aard, in het Wetboek van Strafrecht in andere artikelen aangenomen.

Zij heeft gezien, dat in het Deutsche wetboek van strafrecht, dat op zoovele punten een voorbeeld en een navolgenswaardig voorbeeld voor ons is geweest, een eisch wordt gesteld voor de ontvankelijkheid van eene strafvervolgning wegens overspel, die in ons wetboek niet voorkomt.

Er is in het Verslag over het Wetboek van Strafrecht, toen er nog geene strafbepaling op het overspel was voorgesteld, het een en ander over dit onderwerp gezegd. Verschillende stelsels werden aan de hand gedaan, maar men kwam tot geene beslissing. Bij de openbare beraadslaging, toen de Minister van Justitie bij de laatste wijziging de strafbepaling had voorgesteld, heeft de geheele discussie zich bepaald tot eene zeer korte gedachtenwisseling tusschen den geachten afgevaardigde uit Groningen en den Minister, die alleen liep over het hoofdpunt: strafbaar of niet strafbaar. Niets anders is daarbij ter sprake gekomen [hiervoor bl. 292—294].

Nu hebben wij gezien, zeide ik, dat het Deutsche wetboek van strafrecht, waaraan zooveel voor ons wetboek is ontleend, daaromtrent andere eischen stelt, namelijk, dat het huwelijk op grond van het overspel is ontbonden. En men schijnt zich in Duitschland bij die bepaling goed te bevinden, want zij komt niet alleen voor in het laatste wetboek van strafrecht voor het Deutsche Rijk, maar ook in het vroegere wetboek voor den Noord-Duitschen Bond en in het nog vroegere Pruissische strafwetboek.

De Commissie heeft nog eens nagelezen wat daaromtrent voorkomt in het werk van den hoogleeraar Hugo Meijer, „Grundzüge des Strafrechts nach der deutschen Gesetzgebung.” De schrijver wijdt er niet vele woorden aan, maar zij zijn niettemin zeer merkwaardig. Ook in Duitschland maakt men bij de strafbaarheid van overspel geen verschil tusschen man en vrouw. Daarom is het van belang juist op dat wetboek te wijzen, omdat in andere landen wel degelijk dat onderscheid wordt gemaakt. Nu leest men in de „Grundzüge”: „Dennoch hat das jetzige deutsche Gesetz die Strafbarkeit des Ehebruchs beibehalten und dieselbe nur dadurch bedingt, dass die Ehe vorher wegen des betreffenden Ehebruchs *geschieden* sein müsse, in der That würde es dem Wesen der Ehe widersprechen, wenn der auf Antrag des andern Theils wegen Ehebruchs bestrafte Ehegatte mit dem erstern die Ehe fortsetzte.” Men meent in Duitschland eenvoudig dat het „dem Wesen der Ehe widersprechen” zou. Zoo komt het ook der Commissie voor.

Maar wij behoeven niet bij de vreemde wetgeving, waaraan wij de hoofdbepalingen in deze geheele materie ontleend hebben, stil te staan. Wij kunnen op ons eigen wetboek wijzen. En dan zien wij, dat geheel in denzelfden gedachtengang, met overneming eener bepaling van het Deutsche wetboek, in art. 238 van ons Strafwetboek is bepaald, dat de ongehuwde, die een huwelijk aangaat, opzettelijk aan de wederpartij verzwijgende dat daartegen eenig wettig beletsel bestaat, gestraft wordt met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren, *indien op grond van dat beletsel de nietigheid van het huwelijk is uitgesproken*. Maar wanneer de andere echtgenoot meent dat het gepleegde bedrog niet van dien aard is dat op dien grond de nietigheid van het huwelijk gevorderd moet worden, of in het feit berust, dan wordt het bedrog eenvoudig niet vervolgd en is het niet strafbaar. Wanneer de schaker huwt met de ontvoerde, is volgens ons art. 281 ook de schaking niet strafbaar, tenzij alweder *de nietigheid van het huwelijk is uitgesproken*. Geheel in denzelfden gedachtengang wordt volgens ons Wetboek van Strafrecht tusschen echtgenooten, diefstal, strooperij, afpersing en afdreiging, verduistering, bedrog, diefstal van pandrecht of gebruik en vernieling of beschadiging van goederen evenmin gestraft. Wanneer die misdrijven zijn gepleegd door den eenen echtgenoot tegen de andere, dan heeft geene strafvervolgning plaats. Nu meent de Commissie dat het alleen te wijten is aan de overhaasting, waarmee de strafbepaling op het overspel in de publieke zitting werd behandeld, nadat zij in het nader gewijzigd wetsontwerp was opgenomen, dat men op de verdere regeling der zaak niet heeft gelet. Het gold ook de uitspraak van het beginsel: straffeloosheid of strafbaarheid. Wanneer zich

nu, gelijk thans, de zeer zeldzame gelegenheid voordoet, om eene bepaling van het Wetboek van Strafrecht nog vóór de invoering in overeenstemming te brengen met de beginselen, die in gelijke materie dat wetboek beheerschen, en dat wetboek daardoor te zuiveren van eenige gebreken die het in het oog der Commissie aankleven, dan meent zij dat die gelegenheid niet mag worden verzuimd. Daarom heeft zij in overeenstemming met het Duitsche strafrecht, waaraan — ik kan het niet genoeg herhalen — ons wetboek grootendeels ontleend is, en geheel volgens de beginselen in andere strafbepalingen van gelijken aard in ons eigen Strafwetboek aangenomen, aan de Kamer voorgesteld: straf het overspel op klachte gelijk de Regeering voorstelt, maar straf het alleen wanneer de beleedigde echtgenoot het geval van dien aard acht, dat hij of zij op grond daarvan echtscheiding of scheiding van tafel en bed vraagt. Meent de beleedigde echtgenoot dat des ondanks de band des huwelijks, ja zelfs de samenwoning kan blijven bestaan *comme si de rien n'était*, dan is er volgens de meening der Commissie geen reden voor den strafrechter om tusschenbeide te treden en den eenen echtgenoot op klachte van de andere in de gevangenis te zetten.

De Commissie waarschuwt nog tegen een ander bezwaar dat zou ontstaan wanneer de zaak blijft gelijk zij nu is. De klacht zal moeten dienen om vervolging en nasporing der justitie in het leven te roepen, waaraan later de echtgenoot feiten en gronden zal kunnen ontleenen om echtscheiding of scheiding van tafel en bed te doen uitspreken. Eene klacht is voldoende voor de justitie om terstond met alle haar ten dienste staande middelen allerlei feiten te onderzoeken, waarvan de éene echtgenoot tegenover de andere gebruik kan maken.

Ziedaar de beweegredenen om in deze belangrijke zaak *niet* terug te komen op eene gevallen beslissing, maar om te wijzigen en te verbeteren wat werd tot stand gebracht.

De heer DU TOUR VAN BELLINCHAVE, *Minister van Justitie*: De laatste woorden van den geachten spreker waren: Wanneer het nieuwe wetboek gebreken aankleven, meent de Commissie gerechtigd te zijn voorstellen te doen om die gebreken weg te nemen. Bij dit standpunt kan ik mij nederleggen, maar het geeft mij aanleiding het volgende te zeggen.

De Kamer en de Commissie van Rapporteurs kunnen bij deze *lex novella* meer doen dan de Regeering. Beider bevoegdheid gaat op dit oogenblik verder dan de mijne. Ik heb alleen eene belofte na te komen die de Minister Modderman in de Eerste Kamer heeft gedaan, om enkele gebreken, waarop die Kamer gewezen heeft, uit het wetboek weg te nemen. Verder gaat *mijne* taak niet; de Commissie kan natuurlijk ongestraft iets verder gaan, want dit brengt niet dat groote gevaar voor het wetboek teweeg, dat te wachten ware indien de Regeering meer principieele wijzigingen dan werkelijk beloofd zijn, hadde voorgesteld. Wat nu dit artikel betreft, zoo heeft de Regeering bij de indiening van het wetboek het misdrijf van overspel niet strafbaar gesteld; maar eerst nadat de Kamer kennis had genomen van de overgelegde adviezen van den Raad van State, en vooral van dat van Staatsraad mr. Swart [hiervoor bl. 285] is er bij haar op aangedrongen de bepaling voor te dragen, die wij nu in de wet aantreffen. De Kamer heeft zich met dat Regeeringsvoorstel, bij gewijzigd ontwerp voorgedragen, slechts met eene meerderheid van 5 stemmen vereenigd.

Bij het ontwerpen van deze novelle heb ik er zelfs geen oogenblik aan gedacht om in dit artikel wijzigingen voor te dragen, dat na ernstig onderzoek en na debat in de Kamer in de wet is gebracht.

Om deze reden wil ik op dit oogenblik mij liever daarover niet uitlaten, maar refereer mij aan het gevoelen der Kamer.

De heer BEELAERTS VAN BLOKLAND, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Wanneer mij gevraagd ware welke bepaling van het Wetboek van Strafrecht, vallende buiten de toezegging door den Minister Modderman aan de Eerste Kamer gedaan, bij gelegenheid van deze novelle weder ter sprake zoude komen en waar-

omtrent men een voorstel tot wijziging kon verwachten, zou ik zeer zeker niet geraden hebben dat zulks de bepaling zoude wezen welke op dit oogenblik ons bezighoudt. Niet alleen om het feit dat die bepaling bij de vorige behandeling na velerlei onderzoek en overleg is aangenomen en eenigermate kan beschouwd worden als een compromis tusschen zeer strijdige inzichten; maar ook omdat genoemde bepaling zeer zeker behoort tot die waarbij het hoogst moeilijk is eene oplossing te geven en eene juridische constructie te vinden, welke en de eischen van de gerechtigheid, en die van de volksovertuiging, en die van de practijk volkomen bevredigt.

Reeds dit, dat men hier gaat geheel en al buiten het kader van deze novelle, zou voor mij overigens eene reden zijn om met deze wijziging niet te kunnen medegaan.

Buiten het kader van *deze* novelle, wij moeten ons toch niet diets maken dat wij thans maken de novelle *αὐτὴν*. Deze novelle is eenvoudig een gevolg van eene toezegging door den heer Modderman gedaan aan de Eerste Kamer. Was die toezegging wijs en verstandig? Ik laat dit ter zijde, maar in elk geval begrijp ik volkomen dat de Regeering zich aan die toezegging heeft gebonden geacht. De *ware* novelle zal echter eerst dan kunnen worden behandeld wanneer het Wetboek van Strafrecht eenigen tijd heeft gewerkt. Van eerst zal kunnen blijken welke fouten de practijk in dat werk aanwijst, dan zullen er bedenkingen rijzen waarvan wij nu nog niet droomen, maar die noodwendig voorziening zullen behoeven. De *ware* novelle is gegrond, niet op theoretische beschouwing, maar op de lessen der ervaring. In afwachting van dat tijdstip is het raadzaam dat men zich thans bepale tot het strikt noodige. En tot het strikt noodige behoort dit amendement het allerminst.

Ik moet ook bedenking maken tegen de voorstelling van mijn geacht medelid, als zou dit amendement geene wijziging van beginsel brengen in de beslissing, bij de vaststelling van het strafwetboek omtrent het overspel genomen. Dit amendement brengt daarin eene zeer groote wijziging. Volgens het bestaande Wetboek van Strafrecht is het overspel, wanneer er eene klacht is ingediend, steeds strafbaar, en die strafbaarheid zal door het amendement worden beperkt en afhankelijk gesteld van het voorafgaan eener ontbinding van het huwelijk door echtscheiding of van een vonnis tot scheiding van tafel en bed. Het amendement stelt dus nieuwe voorwaarden voor de strafbaarheid en heft die strafbaarheid voor een groot deel op. Dit kan men nu goed- of afkeuren, maar het is in elk geval eene belangrijke verandering van beginsel, een diep ingrijpen in het bestaande recht. En is dat nu een goede greep? Mij komt het voor dat dit amendement is nadeelig zoowel in foro poenali als in foro civili. Men zal verkrijgen eene samenkoppeling van strafrecht en civiel recht, die tot allerlei bedenkelijke verschijnselen voert, waarvan ik thans slechts enkele aanstip. In de eerste plaats zal in foro poenali daarvan het gevolg zijn dat een strafwaardig feit alleen zal kunnen worden gestraft, wanneer het civielrechtelijk bewezen is; geene veroordeeling zal toch mogelijk zijn zonder een civiel vonnis.

Eene tweede bedenking ontleen ik aan art. 73 van het Wetboek van Strafrecht. Dit amendement heeft, wanneer men de tegenwoordige redactie vergelijkt met die, welke in het Verslag voorkomt, nog al eenige metamorphosen ondergaan. In de eerste redactie werd art. 73 uitdrukkelijk van toepassing verklaard. Bij de tegenwoordige redactie is dat nagelaten op grond dat dit artikel hier *per se* van toepassing zou zijn. Die toepasselijkheid moet ik intusschen bepaaldelijk betwisten, want art. 73 is niet van toepassing waar het geldt de zoogenaamde questions préjudicielles à l'action, maar uitsluitend waar het geldt een question préjudicielle au jugement. Dat is bij de toelichting van het artikel met zooveel woorden te kennen gegeven. Het gevolg daarvan zal zijn dat de verjaring zal doorloopen, hangende het geding tot echtscheiding, en dat de gedaagde derhalve alle mogelijke belang zal hebben om dat geding in het oneindige te rekken. Die invloed van het later strafgeding op het civiel geding is overigens eene groote bedenking, die ik in *foro civili* tegen het amendement heb. Men zal namelijk de actiën tot echtscheiding en tot scheiding van tafel en bed tegenspreken en belemmeren zooveel men maar kan om niet door de strafactie besprongen te worden. Dat is eene ongezone vermenging van civiel en strafrecht. Nu moet ik er met een enkel woord op wijzen dat het

amendement ook uit een wettelijk oogpunt groote verandering brengt in ons civiel recht.

Bij art. 265 Burgerlijk Wetboek is bepaald dat een vonnis, waaruit van begaan overspel blijkt, en dus in de eerste plaats eene veroordeeling wegens overspel, zal worden aangenomen als bewijs in het geding van echtscheiding. De burgerlijke wetgever ging dus uit van de onderstelling dat het strafvonnis vóór het geding van echtscheiding kan gaan, hetgeen door het amendement onmogelijk zou gemaakt worden. Bovendien is de gelijkstelling van de *ontbinding* van het huwelijk door echtscheiding met het *vonnis* waarbij scheiding van tafel en bed is uitgesproken, ten eenenmale in strijd met ons civiel recht. Het amendement wijzigd feitelijk het Burgerlijk Wetboek, en zulks nadat dit Wetboek met het Strafwetboek in overeenstemming is gebracht.

De geachte spreker gaf te kennen, dat ons Strafwetboek grootendeels aan het Duitsche zou ontleend zijn.

Van het Duitsche Wetboek is gebruik gemaakt; maar ik vindiceer het nationale van ons Wetboek van Strafrecht, en misschien wel met eenige meerdere warmte, omdat ik het unieke voorrecht gehad heb om aan dat Wetboek van den aanvang af tot dit stadium toe voortdurend, in verschillende betrekking, mede te werken. Maar aangenomen eens dat het eene — wellicht verbeterde — copie is van het Duitsche Wetboek, dan moet ik nog zeggen dat juist bij het strafbaar stellen van het overspel opzettelijk van de Duitsche bepaling is afgeweken.

En wanneer de geachte afgevaardigde zich beroept op Hugo Meijer, die de bepaling van het Duitsche Wetboek voortreffelijk vindt, dan mag ik daartegenover stellen het gezag van een der voornaamste auteurs van het Duitsche Wetboek, den Saksischen procureur-generaal dr. Schwartz, die de strafbepaling op het overspel in dat Wetboek voorkomende ondubbelzinnig heeft afgekeurd.

De heer VAN DER KAAJ, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Ik mag niet nalaten het afwijkend medelid der Commissie met een enkel woord te beantwoorden. Ik kan mij niet onteinen dat het mij heeft getroffen dat die geachte spreker het groot maatschappelijk belang, dat bij deze zaak betrokken is, met geen enkel woord heeft aangeroerd. De geachte afgevaardigde noemde enkel bezwaren van formeelen aard: samenkoppeling van civiel- en strafrecht, vrees voor verjaring.

Moet de zaak onder dergelijke bezwaren lijden? Is dat de taak der Kamer?

Ik zal die bezwaren van formeelen aard bespreken, maar wijs er op, dat het maatschappelijk belang, dat de hoofdzak, hier toch wel in de eerste plaats in aanmerking mag komen, en daaromtrent heb ik van onzen bestrijder niets vernomen.

Wat wij voorstellen zou liggen buiten het kader der wet. Neen, daartegen kom ik op. Het doel der zaak is volgens de Memorie van Toelichting zelve, niet alleen vervulling der belofte door den Minister Modderman gedaan; dat was de aanleiding; maar tevens, en ik ben den Minister dankbaar voor diens verklaring, zuivering van gebleken gebreken. Op meer dan één punt draagt dit wetsontwerp, zooals het ingediend en door de Regering gewijzigd werd, de kenmerken van dit tweeledige doel. De *ware* novelle, zeide de vorige spreker, zal eens volgen als dit Wetboek eenigen tijd gewerkt heeft; dan zal de ondervinding gesproken hebben.

Ja, dat mag zijn; maar meent men dat dit binnen weinige jaren te verwachten is? Zeker niet, niemand kan denken dat het wetboek spoedig weder aan herziening zal worden onderworpen. En dan vraag ik: mogen wij het in werking laten treden zonder eene verbetering aan te brengen die ons in behoorlijken vorm is voorgelegd, als wij niet ontkennen dat het eene verbetering is?

Gij brengt eene groote wijziging in de zaak, zeide de bestrijder. Ja, maar op de genomen beslissing komen wij niet terug.

Wat *toen* aangenomen is als hoofdzak, dat overspel strafbaar is op klachte, blijft bestaan. Samenkoppeling van civiel- en strafrecht is niet meer in het amendement te vinden. Aanvankelijk was dit zoo in hetgeen de geachte spreker de eerste redactie van het amendement heeft gelieven te noemen. Maar wat zoo in een Verslag voorkomt en aan den Minister in overweging wordt gegeven, is nog geen amen-

dement. Later komt men op de zaak terug, beziet haar nog eens van alle zijden, getroost zich veel nadenken, wat hier de zaak inderdaad wel waard is, en eerst daarna komt men tot de redactie van het amendement. Zooals ik zeide, het bezwaar van samenkoppeling van civiel- en strafrecht bestaat niet meer; het kan tegen het amendement niet worden aangevoerd.

Zal nu art. 73, dat de verjaring van het recht tot strafvordering schorst, wanneer de strafvervolgung wordt geschorst ter zake van een praedjudicieel verschil, van toepassing zijn, zoolang het burgerrechtelijke geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed hangende is?

Met groote verbazing heb ik dit hooren betwijfelen door den geachten spreker, die in der tijd de zaak vertrouwelijk als lid der Commissie met ons heeft behandeld.

Mijn geheugen kan mij, dunkt mij, niet bedriegen, en ik meen te weten, dat omtrent dit punt tusschen ons geen verschil van gevoelen bestond.

Maar kan er quaestie zijn? In Duitschland, waar dezelfde bepaling bestaat, heeft men daar twijfel geopperd?

Ik zal de Kamer niet vermoeien met literatuur over dat onderwerp aan te halen, maar ik geef de verzekering dat daar geen twijfel bestaat, ofschoon de bepaling van dezelfde strekking en beteekenis is als hier.

De Commissie twijfelt er ook niet aan; bij de formuleering van het denkbeeld heeft zij gezien, dat het overbodig was, dat het het Strafwetboek zou ontsieren, omdat het strenge eischen van vorm stelt, art. 73 hier nog eens uitdrukkelijk van toepassing te verklaren.

Zou men echter, want de geachte afgevaardigde gaat op dit punt door, het burgerlijk geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed zoolang kunnen rekken, als art. 73 eens niet van toepassing was, dat het recht tot strafvordering verjaart? In elk geval is de termijn voor de verjaring zes jaar, en men kan een proces lang rekken, maar een geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed zes jaar te rekken, als een van de partijen er belang bij heeft om de zaak zoo spoedig mogelijk te doen beslissen, acht ik al te sterk. Art. 73 is echter duidelijk genoeg; er kan geen quaestie wezen; de verjaring wordt door het burgerlijk geding geschorst; dit bezwaar vervalt dus geheel. En nu de artikelen van het Burgerlijk Wetboek. Men heeft daarin de bepaling, dat, wanneer in eene strafzaak iemand veroordeeld is wegens overspel, dat vonnis in een geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed tot bewijs van het feit kan strekken. Als ons amendement aangenomen wordt, zal dit natuurlijk niet meer kunnen voorkomen. De zaak zal zich eenvoudig niet meer voordoen. Het geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed wegens overspel zal dan gevoerd worden zonder dat een strafvonnis tot bewijs kan ingeroepen worden. Maar dit is reeds thans meestal het geval. Het overspel van den man is thans niet eens strafbaar. Men kan van de bepaling nu alleen gebruik maken tegenover de vrouw, en dan zal gebeuren wat nu altijd gebeurt tegen den man, dat men eenvoudig de burgerlijke actie zal moeten instellen en volgens het burgerlijk recht het bewijs zal moeten leveren.

[Het amendement der Commissie van Rapporteurs werd aangenomen met 36 tegen 25 stemmen.]

Art. 242.

Hij die door geweld of bedreiging met geweld eene vrouw dwingt met hem buiten echt vleeschelijke gemeenschap te hebben, wordt, als schuldig aan verkrachting, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren.

O. R. O. ART. 262. Hij die door geweld of bedreiging met geweld eene vrouw dwingt om met hem buiten echt vleeschelijke gemeenschap te hebben, wordt, als schuldig aan verkrachting, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen jaren.

Memorie van Toelichting.

B. Aanrandingen van de eerbaarheid gepleegd met geweld of tegen kinderen en bewusteloozen (artt. 262—267).

Art. 262. De artt. 262 en 264 [242 en 246] berusten op onderscheiding van twee handelingen, die in den Code Pénal op ééne lijn gesteld zijn. De praktische moeilijkheid om in elk gegeven geval te constateren, of al dan niet vleeschelijke gemeenschap heeft plaats gehad, regtvaardigt geenszins gelijkstelling ook in die gevallen, waarin het bewijs der vleeschelijke gemeenschap te leveren is.

Het is niet geraten met het enkele woord verkrachting ter aanwijzing van het misdrijf te volstaan, gelijk in het ontwerp van 1847 (art. 5, tit. XVI, boek II) geschied is. De omschrijving van art. 262 heeft ten doel, boven allen twijfel te stellen dat niet alleen geweld — zooals de rechtspraak thans aanneemt (bij SCHOONEVELD op art. 331 C. P.) — maar ook bedreiging met geweld als middel tot verkrachting kan gelden.

Bedreiging met geweld. § 177 D. W. gewaagt van »Drohung »mit gegenwärtiger Gefahr für Leib oder Leben.» Deze nadere bepaling is intusschen meer in schijn dan in werkelijkheid eene beperking. Immers voor de strafbaarheid is steeds vereischt het bewijs van causaal verband tusschen de bedreiging en het dulden van den bijslaap; de bedreiging moet van dien aard zijn, dat zij voor de bedreigde als genoegzame dwang tot het gedoogen van het feit kan beschouwd worden. De individualiteit van de handelende personen komt hier in hooge mate in aanmerking. De wet belemmde den regter niet door nadere aanduidingen, maar late hem voor elk gegeven geval volkomen vrij beslissen, of de bedreiging werkelijk de oorzaak van het dulden geweest is. Er bestaat geen reden, hier eene bijzondere, meer beperkende uitdrukking te kiezen; de overal elders in het ontwerp gebezigde terminologie verdient de voorkeur; ging de wetgever in dezen onderscheiden, welhaast zou de rechtspraak tot gevolgtrekkingen komen, die even weinig waren voorzien als beoogd.¹

Advies van den Raad van State.

Artt. 262—266. Naar 's Raadsinzien moeten de handelingen, in deze artikelen bedoeld, zwaarder worden gestraft, ingeval zij gepleegd worden door vader, voogd enz. Art. 267 [249] voorziet in die gevallen niet.

[Zie Verslag der Tweede Kamer bij art. 248, hierachter bl. 318.]

Rapport aan den Koning.

De strafbepalingen dezer artikelen laten zoo veel ruimte tusschen maximum en minimum, dat de hier bedoelde verzwareing onnoodig is, terwijl, in het door den Raad van State bedoeld geval, bovendien art. 38 [30] toepasselijk zal zijn.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Wordt onder bedreiging met geweld ook verstaan bedreiging, dat de dader geweld zal plegen tegen anderen, zoodanig dat ook tusschen die bedreiging en de vleeschelijke gemeenschap causaal verband bestaat?

¹ Met regt zegt SCHWARZE naar aanleiding van § 177 D. Wb.: »Das Gesetz hat die »Bedrohung näher bestimmt und beschränkt. Allein es ist in dieser Beschränkung nur die »consequente Durchführung des Gedankens, welche bei jeder criminell strafbaren »Nöthigung massgebend ist. Die Vergewaltigung des Widerstands richtet sich ebenso »wie letzterer selbst nach dem Werthe der Leistung etc. welche erzwungen werden soll". V. HOLTZENDORFF III, 310.

Wanneer niet eene algemeene bepaling in den IXden titel van het eerste boek wordt opgenomen, zou ook hier het brengen in een toestand van bewusteloosheid of onmagt met geweld gelijk moeten worden gesteld.

Eene minderheid der Commissie wilde ook hier de bedreiging niet beperkt hebben tot bedreiging met geweld, op de gronden vermeld bij art. 134 [125, hiervoor bl. 59]. Zij wil dus de woorden »met geweld" doen wegvallen.

De vraag is slechts of door het geweld of door de bedreiging met geweld de vrouw werd gedwongen. Bij bedreiging om geweld te plegen tegen een ander zal dit niet licht voorkomen. Verklaarde de vrouw zich, om dat geweld van een derde af te wenden, bereid, dan zou zij toch niet verplicht zijn een onder dergelijke omstandigheden gegeven belofte te houden en de dader, om zijn doel te bereiken, ten slotte geweld tegen de vrouw zelve hebben aan te wenden.

Weglating van de woorden »met geweld" zou ook vooral bij dit misdrijf hoogst bedenkelijk zijn.

Zie voorts ad art. 81 *nieuw* [deel I, bl. 529].

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Het woord *om* moet geschrapt worden. Men dwingt iemand *iets te doen*, niet *om iets te doen*. Zie bij art. 307 [284].

G. O. ART. 242 = art. 242 van het Wetboek.

[Vgl. de Beraadslagingen in de Tweede Kamer over art. 284.]

Art. 243.

Hij die buiten echt vleeschelijke gemeenschap heeft met eene vrouw van wie hij weet dat zij in staat van bewusteloosheid of onmacht verkeert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren.

Art. 244.

Hij die vleeschelijke gemeenschap heeft met een meisje beneden den leeftijd van twaalf jaren, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren.

Art. 245.

Hij die buiten echt vleeschelijke gemeenschap heeft met eene vrouw die den leeftijd van twaalf, maar nog niet dien van zestien jaren heeft bereikt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren.

Vervolging heeft, buiten de gevallen van artikel 248, niet plaats dan op klachte.

O. R. O. ART. 263. Hij die buiten echt vleeschelijke gemeenschap uitoefent met eene vrouw beneden den leeftijd van veertien jaren of van

wie hij weet dat zij krankzinnig is of in een toestand van bewusteloosheid verkeert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zeven jaren en zes maanden.

Indien de toestand van bewusteloosheid is te weeg gebracht, hetzij door hem zelve, hetzij met zijn medeweten door een ander, met het oogmerk om de vrouw weerloos te maken, wordt het feit gestraft als verkrachting.

Memorie van Toelichting.

Art. 263 voorziet met art. 265 [247] in eene leemte, die door de fransche en belgische wetgevers reeds voorlang is aangevuld¹. Vleeschelijke gemeenschap namelijk en feitelijkheden tegen de eerbaarheid van zeer jeugdige personen, krankzinnigen en bewusteloozen zonder geweld ondernomen, zijn hier te lande straffeloos. Het zal wel geen betoog behoeven, dat dit niet alzoo mag blijven voortduren. De zeer jeugdige leeftijd of de bijzondere toestand dezer personen behoort gelijk gevolg te hebben als het geweld tegen andere gepleegd. Het moet blijken, dat de dader met den toestand van krankzinnigheid of bewusteloosheid is bekend geweest. Opzettelijk is hier het woord krankzinnig gebezigd en niet de uitdrukking voorkomende in art. 47 [37]. Het gemis aan wilsbepaling ten gevolge van gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van geestvermogens ware voor art. 263 een te ruim begrip.

Het feit wordt gestraft als verkrachting, indien de dader zelf of een ander met zijn medeweten de vrouw in bewusteloozen toestand heeft gebracht ten einde haar weerloos te maken. Immers dan wordt niet eenvoudig misbruik gemaakt van eene gelegenheid, maar het verijdelen van het weerstandsvermogen is een middel, dat en in doel, en in werking geheel gelijk staat met geweld en bedreiging met geweld.

¹ In Frankrijk bij de herziening van 1832, in België door de wet van 15 Junij 1846.

Opmerking van Prof. M. de Vries.

Vleeschelijke gemeenschap UITOEFENT. Hier klinkt dat *uitoefent* wel wat heel vreemd. Die handeling voor te stellen als een *beroep*, als een gewoon *bedrijf*! Daaraan toch doet *uitoefenen* denken. Zie het *Woordenboek der Ned. Taal*, op *Oefenen*, kol. 40 en 41, naar welk artikel ik reeds bij art. 192 [zie hiervoor bl. 167] verwees, om tegen de uitdrukking *invloed uitoefenen* te waarschuwen.

Hier kan men, voor *uitoefent*, of het enkele *oefent* bezigen, of *heeft*, of — liever nog — *pleegt*; want de *gemeenschap* wordt hier niet als eene *betrekking*, maar als eene *handeling* voorgesteld, in dit geval zelfs als eene straffbare handeling, en daarbij is *pleegt* het ware woord.

NOTA: Om met de in art. 262 [242] gebezigde uitdrukking gelijk te blijven, zou »gemeenschap heeft» te verkiezen zijn.

ANTWOORD: Ik geloof ook, dat *heeft* zeer goed is.

Verslag van de Tweede Kamer met Regeeringsantwoord.

Uitoefent. Liever, even als in art. 262 [242], *heeft*.

Veertien jaren. De Commissie wenscht den leeftijd te brengen op *zestien* jaren. Kinderen van veertien en vijftien jaren verkeerden juist in de ontwikkelingsperiode en hebben nog niet zooveel doorzicht en zelfstandigheid dat zij de bescherming der strafwet kunnen missen. Ook art. 270 [252]

stelt, voor de verleiding van kinderen tot het gebruik van sterken drank, den leeftijd op zestien jaren. Zestien jaren is bovendien de uiterste termijn waarop ten onzent eene vrouw kan geacht worden huwbaar te zijn (vgl. art. 86 Burgerlijk Wetboek).

Het artikel wordt in drie artikelen gesplitst, ten einde de noodige onderscheidingen te kunnen maken.

Het hierbedoelde feit gepleegd met een meisje beneden de *twaalf* jaren, schijnt met verkrachting op ééne lijn te moeten worden gesteld. Niet alleen doet de toestemming van zulk een kind niets af, maar (en in dit opzicht is het feit erger dan het misbruiken eener bewusteloze) in de gevolgen kan het feit, ook zonder bewezen zwaar lichamelijk letsel, de toekomst van het kind geheel bederven. Ook heeft men rekening te houden met de omstandigheid dat bescherming van zeer jeugdige kinderen tegen dit feit (helaas geenszins zeldzaam), anders dan door zware strafbedreiging absoluut onmogelijk is.

Ten aanzien der meisjes boven de twaalf jaren, is de regeling minder gemakkelijk. Voorzoo veel het geldt verleiding ten behoeve van een *derde*, heeft de Minister door aanvulling van art. 265 [247], aan den wensch der Commissie voldaan. Deed hij het echter ook, voorzoo veel betreft den verleider ten eigen bate, hij zou groot onheil stichten. De meisjes zouden, werd tot aan 16jarigen leeftijd hare verleiding tot een misdrijf verklaard, *ambtshalve* vervolgbaar, niet beschermd, maar benadeeld worden. Het Burgerlijk Wetboek zegt uitdrukkelijk dat dergelijke meisjes, na van den Koning verkregen dispensatie een huwelijk mogen aangaan; zeer dikwerf dan ook komt het voor, dat de man, niet zelden zeer jonge man, die zulk een meisje in belangwekkende omstandigheden gebragt heeft, door een huwelijk zijne fout zoo veel mogelijk herstelt. Werd zijne fout gestempeld tot een misdrijf *ambtshalve* vervolgbaar, dan zou hij, uit vrees voor straf, het meisje aan haar lot overlaten.

Alzoo behoort de verleiding van een meisje, gedurende de *anni dubü*, ter bevrediging van eigen lusten, slechts als *klachtdelict* te worden erkend (art. 245 *nieuw*), met uitzondering alleen van de gevallen bij art. 266 [248] voorzien, waarin het maatschappelijk belang zich tegen straffeloosheid volstrekt verzet.

Het woord »*krankzinnig*» is uit art. 263 verwijderd op de gronden ontwikkeld door dr. RAMAER (t. a. p. bl. 79 [zie deel I, bl. 371]). In verband daarmee zijn in art. 267 [249], n°. 4 de krankzinnigen-gestichten opgenomen.

G. O. ARTT. 243 en 244 = artt. 243 en 244 van het Wetboek.

G. O. ART. 245. Hij die buiten echt vleeschelijke gemeenschap heeft met eene vrouw die den leeftijd van twaalf, maar nog niet dien van zestien jaren heeft bereikt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren.

Vervolging heeft, buiten de gevallen van artikel 248, niet plaats dan op klachte van iemand wiens toestemming de vrouw tot het aangaan van een huwelijk behoeft.

Beraadslagingen in de Tweede Kamer.

(2 November 1880.)

De heer VAN HOUTEN: Het komt mij voor dat de bepalingen van dezen Titel in sommige opzigten te streng en in andere opzigten niet streng genoeg waken voor hetgeen de strafwet heeft te beschermen.

In het algemeen druk ik er op, dat wij hier als *strafwetgevers* zitten en niet hebben te moraliseeren. Met de zuiver morele zijde van de vraagstukken hebben wij hier niet te maken; maar alleen met de strafregtelijke zijde der handelingen.

Nu stel ik mij als strafwetgever op dit standpunt, dat gewaakt moet worden in de eerste plaats voor de uitwendige orde in de maatschappij en in de tweede plaats voor de vrijheid van het individu. De vrijheid van het individu heeft men te beschermen zoowel tegen geweld en bedreiging met geweld, als tegen kunstgrepen, welke aangewend worden om den wil te bewegen.

In dezen Titel wordt gewaakt tegen geweld of bedreiging met geweld tegen eene vrouw, maar er wordt zeer onsystematisch gewaakt tegen de verleiding van de vrouw. Wanneer men dezen Titel onveranderd laat zal het ieder, die niet valt onder de bepalingen van artt. 249 en 250, vrijstaan eene vrouw te verleiden zelfs door kunstgrepen en bedriegelijke voorspiegelingen, mits de vrouw slechts den leeftijd van 16 jaren hebbe bereikt. Dit komt mij voor eene leemte in het Wetboek, welke ook door de Commissie is opgemerkt, maar waaromtrent tot mijn leedwezen door haar geene voorstellen worden gedaan.

Ik zeide: tegen de verleiding van eene vrouw wordt in dit Wetboek niet voldoende gewaakt en daar, waar men hiertegen tracht te waken, gaat men onsystematisch te werk. Immers elke ontuchtige handeling, die onder art. 249 valt, zal met eene zware straf gestraft worden, omdat men blijkbaar van de praesumtie uitgaat van de onvrijheid, de verleiding der vrouw. Zoo wordt ook in art. 250 eene praesumtie van verleiding der vrouw gesteld ten aanzien van alle handelingen, welke begunstigd worden door tusschenkomst van derde personen. Daarentegen, wanneer de persoon die verleidt, regtstreeks de zinnelijkheid opwekt van een meisje boven de 16 jaren, zal hij straffeloos zijn, welke bedriegelijke middelen en kunstgrepen hij ook gebruikt hebbe. Ik zou wel wenschen dat dit onderwerp de aandacht van den Minister en van de Commissie trok.

Immers zal het gevolg zijn dat meisjes beneden 23 jaren en mannen beneden 23 jaren, tenzij ze gehuwd en daardoor meerderjarig zijn, niet meer in bordeelen zullen komen; en zullen de lieden die men uitsluit van het verkeer in bordeelen, daarentegen op straat en in hunne woning alle mogelijke vrijheid hebben.

Deze Titel moet, mijns inziens, worden aangevuld met eene bepaling, die eene vrouw, onverschillig van welken leeftijd, waarborgt tegen verleiding door listige kunstgrepen of bedriegelijke voorspiegelingen. Het is eene verregaande inconsequentie zwaarder straf te stellen op het ontlokken van eene vrouw door bedriegelijke kunstgrepen of voorspiegelingen van de geringste geldsom, en zulke middelen straffeloos te verklaren wanneer men haar van hare eer berooft.

In het voorbijgaan wijs ik op de zonderlinge consequentien waartoe het voorstel komt ten aanzien van verleiding door gehuwde mannen. Wanneer deze door bedriegelijke middelen een meisje overhalen met hen ontucht te plegen, zal dat meisje niet alleen niet beschermd worden door de strafwet, maar het zal als medepligtige aan overspel in de gevangenis gaan.

Ten tweede behoort naar mijne meening het wetsontwerp te worden aangevuld met eene bepaling, die in een anderen geest het bekende vraagpunt van strafregt beslist, ten aanzien van het als gewoonte opwekken tot ontucht van minderjarigen ter bevrediging van eigen lusten. Volgens het wetsontwerp zal hij die zich daaraan schuldig maakt, *à l'abri* zijn van alle strafvervolgung.

[Vervolg van het medegedeelde op bl. 292.] Zeker is het dat, indien de Minister aan den eenen kant de volksovertuiging inroept, dat het zoowel algemeen de volksovertuiging is als de algemeen juridieke overtuiging, dat hij moet straffen den-

genen, die door bedriegelijke middelen een vrouw tot het houden van gemeenschap verleidt, dat de man, die er voortdurend werk van maakt de ongebondenheid bij jonge meisjes op te wekken, niet straffeloos langs 's Heeren straten mag loopen, en dat ook een bordeelhouder met straf moet worden bedreigd, die een meisje, onkundig aan de bestemming van het huis, verleidt om daar dienst te nemen.

De heer DE SAVORNIN LOHMAN, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Het is volkomen waar — een ieder onzer zal het toegeven — dat de verleiding van eene vrouw door listige kunstgrepen of voorspiegelingen, niet alleen een hoogst onzedelijk, maar zelfs een zeer strafbaar feit is. De Commissie was daarvan zoo overtuigd, dat zij, in navolging van de Duitsche wet, het noodzakelijk geoordeeld heeft eene dergelijke bepaling in deze wet te brengen; dat werd wel is waar slechts door eene minderheid in de Commissie verlangd, maar er blijkt toch uit dat sommige leden er vóór waren. Intusschen zou ook ik, even als de Regering en de meerderheid der Commissie, bij nader inzien bezwaar tegen zulk eene bepaling hebben.

De vraag blijft toch altijd of men in den regel spreken moet van verleiding *van* eene vrouw, dan wel van verleiding *door* eene vrouw.

Ik ben het volkomen eens dat men aan den regter groote bevoegdheid moet laten in het bestraffen der feiten, maar ofschoon de voorgestelde bepaling op zich zelve beschouwd zeker goedkeuring verdient, schijnt het toch hoogst bedenkelijk, in eene zaak als deze eene zóó uitgebreide magt aan den regter te geven, door deze bepaling in de wet te schrijven.

De uitdrukking: *listige kunstgrepen* toch, is zóó algemeen, dat er alles onder gebragt kan worden. En het blijft altijd de vraag, wie in deze zaak met die listige kunstgrepen begint.

Wanneer de eene mensch tracht het vermogen van een ander door listige kunstgrepen te bemagtigen, dan behoeven wij niet bevreesd te zijn, dat de beroofde eigenlijk degene is, die met de listige kunstgrepen heeft aangevangen. Dat kan echter ten aanzien van het misdrijf dat wij nu behandelen, wel degelijk het geval zijn. Bedenkt men dat bijvoorbeeld een jong onervaren man somtijds door een zeer listig meisje, of wel door listige ouders op den verkeerden weg kan gebragt worden, om daarna ten gevolge van de bemoeijingen van zulk eene listige moeder — er zijn listige moeders — of gedwongen te worden tot een ellendig huwelijk tegen zijn zin, of te worden veroordeeld krachtens deze wet, dan geloof ik dat men voorzigtig zal zijn eene zoodanige bepaling in de wet op te nemen.

De geachte afgevaardigde uit Groningen heeft nog een tweede punt aangeroord. Hij heeft gezegd dat men moest straffen het zich eigen maken van eene gewoonte om ter bevrediging van eigen lusten onzedelijkheid op te wekken. Jonge lieden, zeide de geachte afgevaardigde, kunnen er nu eene gewoonte van maken, ter bevrediging van eigen lusten, onzedelijkheid op te wekken zonder gestraft te worden.

Van vele zijden, ook van die zijde waar ik mijn warmste vrienden tel, is die opmerking gemaakt, maar ik geloof dat men zich eene illusie maakt als men denkt dat zulk eene bepaling iets zou uitwerken.

Het is uiterst moeilijk om in regten te bewijzen, dat iemand er bijv. eene gewoonte van maakt het geneeskundig bedrijf, onwettig, uit te oefenen. Doch men neemt daarbij gewoonlijk aan dat het plegen van één enkel feit voldoende is om zoodanige gewoonte te constateren, omdat uit de wijze waarop dat feit zich voordoet, gemakkelijk is af te leiden dat de man die het feit bedreef de bedoeling had om dit te doen als beroep. Maar hoe is het mogelijk om een jongen man te bewijzen dat hij er een *gewoonte* van maakt onzedelijkheid op te wekken bij minderjarige meisjes? Daartoe zou men moeten kunnen wijzen op eene reeks van verleidingen door hem bewerkt en moeten wachten tot er een aantal van zulke feiten hadden plaats gehad. Daarmede komt men dus geen stap verder. Men kan het in de wet opnemen, doch nimmer zal eenig openbaar ministerie dit, ik zeg niet, kunnen bewijzen, maar vervolgen.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Wat betreft het waken tegen de verleiding, bepaaldelijk van vrouwen, wil ik al dadelijk constateeren, dat deze Titel in dat opzigt oneindig strenger is dan de Code Pénal, en zoo ver gaat als, na rijp overleg, op dit oogenblik, zonder grooter kwaad te doen ontstaan, mogelijk is. Meisjes beneden de 16 jaren worden onvoorwaardelijk en onder alle omstandigheden tegen verleiding beschermd; zoowel de koppelaar (art. 247) als de verleider ten eigen bate (artt. 244 en 245) worden gestraft, met die beperking voor den laatste dat hij nog door een huwelijk zijne fout kan herstellen (art. 245, 2de lid). Is de 16jarige leeftijd bereikt, dan wordt toch de minderjarige tegen verleiding beschermd in al die omstandigheden, waarin men onderstellen mag, dat hij of zij geen volkomen wilsvrijheid heeft. Art. 249 heeft in dit opzigt eene beteekenis, die door den heer van Houten naar het schijnt niet voldoende wordt gewaardeerd. Dat artikel waakt tegen ontucht, gepleegd met personen (van 16 jaren en ouder, ook meerderjarigen, want voor die beneden de 16 jaren gelden de strengere vorige artikelen) die in eenigen staat van afhankelijkheid verkeerden of in omstandigheden die volkomen wilsvrijheid tegenover bepaalde personen schijnen uit te sluiten. Eindelijk wordt door art. 250, waar de 23jarige leeftijd als grens is aangenomen, gewaakt tegen het débaucheren van minderjarigen. Wanneer nu de heer van Houten meent dat men nog twee stappen verder had moeten gaan, dan refereer ik mij te dien aanzien geheel aan hetgeen door den heer Lohman is gezegd.

De heer VAN HOUTEN: Mijne eerste grief was: dat meisjes en vrouwen boven 16 jaar niet genoeg en onsystematisch beschermd worden tegen verleiding door listige kunstgrepen en bedriegelijke voorspiegelingen en tegen de personen, die er hun werk van maken, ongebondenheid bij jeugdige meisjes op te wekken.

Hierop antwoordt mij de geachte spreker uit Goes, lid der Commissie van Rapporteurs, wat het eerste betreft, dat dit in de praktijk tot zoovele moeilijkheden aanleiding geeft en dat verleiding evenzeer van de zijde der vrouw als van den man mogelijk is.

Dit is niet te ontkennen, maar kunnen man en vrouw in dit opzigt op dezelfde lijn gesteld worden? Ik vraag of, indien een man eene vrouw verleidt, dan die vrouw niet meer verloren heeft, dan Jozef zou verloren hebben indien hij anders had gehandeld, dan de bijbel van hem verhaalt, en voor de verleiding bezweken ware. Die gelijkstelling voor man en vrouw, die ook in het antwoord van den Minister doorstraalt, en die in art. 241 wordt gehuldigd, is dunkt mij physiologisch en psychologisch volstrekt niet te verdedigen.

Zijn er wijders niet honderde bepalingen in dit Wetboek waarvan de toepassing in enkele gevallen moeilijkheden zal veroorzaken? En zou men dan juist hier om die reden tot straffeloosheid komen, en zelfs in gevallen waar evident bewezen is dat de vrouw gevallen is door de bedriegelijke kunstgrepen van den man, geen straf bedreigen?

De heer DE SAVORNIN LOHMAN: Ik wil er nog eenmaal op wijzen dat het straffen van verleiding van minderjarigen door listige kunstgrepen inderdaad niet wenschelijk is, vooral omdat het zoo moeilijk is om uit te maken wat listige kunstgrepen zijn.

Nu vroeg de heer van Houten of, indien een zoodanig geval geconstateerd is, daarvoor dan niet eene straf moest gesteld worden. Voorzeker! Ik heb gisteren bij gelegenheid van de beraadslaging over een ander onderwerp gezegd, dat de regters er juist zijn om moeilijkheden uit te maken; dus heb ik er volstrekt niet tegen dat een moeilijk proces gevoerd en zeer moeilijke vragen beantwoord worden. Maar wanneer men van te voren weet dat de getuigen, omdat zij er te veel belang bij hebben, niet ligt de waarheid zullen zeggen, en het in deze dikwijls vooral aankomt op wat de getuigen niet hebben gezien, dan bestaat er groot gevaar om zoodanige bepaling, als door den heer van Houten gewenscht wordt, in de wet op te nemen.

Het is precies dezelfde quaestie als het onderzoek naar het vaderschap. In sommige gevallen komt het mij ongetwijfeld voor schandelijk te zijn, dat niet de vader van het kind gedwongen kan worden om de vrouw te trouwen, die hij verleid heeft, maar men moet ook niet vergeten, dat men, dit als algemeenen regel stellende, gevaar loopt onregtvaardig te zijn jegens den man, zooals men in andere gevallen kan zijn tegenover de vrouw.

De heer van Houten heeft gezegd, dat de vrouw inderdaad meer bescherming dan de man noodig had, want dat de onkuisheid van den man veel minder afkeurenswaardig is dan die der vrouw. Maar die geachte afgevaardigde heeft, sprekende over de „sexuele moraal”, ons onder het oog willen brengen, dat veel van hetgeen wij ongeoorloofd en verkeerd noemen, eigenlijk alleen berust op zekere conventionele begrippen. Maar dan vraag ik op mijne beurt aan den heer van Houten, of inderdaad dat onderscheid tusschen man en vrouw, dat wij zóó sterk op den voorgrond stellen, wel juist is en of niet juist dit onderscheid berust op een zeer conventioneel begrip? Of is het niet waar dat de man zich even goed kan onthouden van ontucht als de vrouw? Ik beweer, dat dit zeer goed kan, en wanneer het niet gebeurt, dan is het meestal de schuld van de jongelieden zelf.

[Over dit laatste punt, zie het antwoord van den heer van Houten, hiervoor bl. 292.]

(3 November 1880.)

Amendement van den heer van de Werk,

strekkende om het *tweede* lid van art. 245 te laten vervallen.

De heer VAN DE WERK: Ik ben in het algemeen geen voorstander van klagt-delicten, en acht de vereischte klagte bij dit artikel [245] vooral bedenkelijk.

Ik vrees dat die klagte aan dit artikel, dat een zwaar misdrijf bestraft, veel van zijne waarde zal ontnemen. Ook ten opzichte van dit misdrijf zou ik den Titel dien wij thans behandelen, en waarbij de misdrijven tegen de zeden worden bestraft, willen verscherpen.

Wanneer de Minister zoo angstvallig waakt om het nieuwe Strafwetboek in het oog van het publiek toch niet den schijn te geven van op het punt der moraal al te vrijgevig te zijn, dan geloof ik dat juist het zoo goed als straffeloos maken van dit misdrijf daartoe niet zal medewerken. Misdrijven als deze verwekken en zeer te regt bij ieder eene groote verbittering tegen den dader.

Bij dit art. 245 wordt gestraft met gevangenisstraf van *acht* jaren het vleesche-lijke gemeenschap hebben met een kind van 12 tot 16 jaren, terwijl dat zelfde feit, zoo het begaan is tegen een kind beneden de 12 jaren, bij het vorige artikel is gestraft. Art. 245 vordert eene klagte, art. 244 niet.

De eenige grond voor deze afwijking is dat bij het misdrijf van art. 245 in enkele gevallen door opvolgend huwelijk, na dispensatie des Konings, het misdrijf kan worden goedge maakt, waarom de Regering in dat geval geen vervolging wenschelijk acht.

Het wenschelijke om alsdan niet te vervolgen beaam ik ten volle, maar dat is geen reden om in al de gevallen dat geen huwelijk volgt en dikwijls, gesteld de misdadiger is getrouwd, niet zal kunnen volgen, ook als het ware straffeloosheid te verzekeren. In de meeste gevallen toch zal, uit vrees voor een scandaleus proces, de klagte achterwege blijven. Het openbaar ministerie, zoo het zijne taak goed opvat, zal als een huwelijk om zoo te zeggen de misdaad uitwischen, toch niet vervolgen al ware het daartoe ambtshalve bevoegd.

Maar zou bovendien bij tal van andere artikelen in dezen Titel vervat niet hetzelfde argument moeten gelden? Bij verkrachting, hetzij met geweld, hetzij na bedwelming, bij vele der misdrijven van art. 249, zelfs bij het afschuwelijke misdrijf dat een meester, verloofd met zijne minderjarige winkelfrouw, van oordeel mogt zijn dat, althans mogt doen als of zijn huwelijk reeds voltrokken was, hoewel dit nog niet het geval is, zal toch zeer zeker het wenschelijke om, nadat een huwelijk is gevolgd, niet meer te vervolgen voor het misdrijf, onmogelijk kunnen worden

tegensproken. Welnu, waarom wat in het eene geval aan de prudentie van het officie wordt overgelaten, in het andere geval daaraan niet toevertrouwd?

De vereischte klagte bij art. 245 geeft bovendien aanleiding tot andere bezwaren.

Bij art. 247, waar het plegen van ontuchtige handelingen met kinderen beneden de 16 jaren met straf van zes jaren wordt bedreigd, wordt geen klagte gevorderd. Voor het meerdere eischt men dus een klagte, voor het mindere niet. Dit is echter niet zoozeer waarop ik wilde wijzen, maar wel daarop, dat bij art. 247 ook wordt genoemd hij die iemand beneden den leeftijd van zestien jaren tot het plegen of dulden van vleeschelijke gemeenschap met een derde verleidt. Het gevolg zal dus zijn, dat de medepligtige, de persoon die voor een ander verleidt, altijd gestraft zal worden, dus ook dan wanneer de hoofdpersoon, bij gemis van klagte, geene vervolging te vreezen heeft.

Zal er ook geen moeilijkheid kunnen ontstaan ten opzichte van den overspeligen echtgenoot, die een kind van 15 jaar ongelukkig maakt? Art. 241 zegt: geene vervolging dan op klagte van echtgenoot, en art. 245 zegt: vervolging heeft niet plaats dan op klagte van enz. Aan welke klagte zal nu worden gevolg gegeven? Of als de vader van het kind geene vervolging wil, zal men toch moeten vervolgen? Dit is echter, dat erken ik, geen afdoende reden tegen de door mij bestreden bepaling, zoo niet mijne reeds genoemde grieven bestonden, en zoo niet eene groote onregelmatigheid, die ik nog even wil aantoonen, in de gradatie van straffen, door bij art. 245 klagte te vorderen, ontstond.

Het misdrijf van art. 245 zal namelijk zoo dit door den vader geschiedt niet als zoodanig strafbaar zijn.

Pleeft de vader het misdrijf van art. 244, vleeschelijke gemeenschap met zijn kind beneden de 12 jaar, dan wordt hij gestraft met 12 jaren. Pleeft hij ontuchtige handelingen met zijn kind hoe jong ook, zoo slechts beneden de 16 jaren, dan wordt hij gestraft met 6 jaar (art. 248). Met diezelfde straffen van 6 jaar wordt hij ook gestraft bij art. 249, indien hij ontucht pleegt met zijn minderjarig kind ouder dan 16 jaar. Ik zal er niet over spreken hoe reeds in het algemeen voor de ouders de straffen geheel willekeurig en onsystematisch zijn vastgesteld; met mijn betoog staat dit in geen verband. Ik wilde echter daar de aandacht op vestigen dat die schakel nog meer wordt verbroken doordien de vader voor het misdrijf van art. 245 niet strafbaar is. Hij zal, pleegt hij dergelijk feit, niet zooals ieder ander met acht jaren kunnen gestraft worden, maar slechts de lichtere straffen van art. 249 zullen op hem kunnen worden toegepast. Bij art. 245 toch wordt *gevoerd eene klagte van iemand wiens toestemming de vrouw tot het aangaan van een huwelijk behoeft*.

Pleeft de vader het feit, dan kan niemand klagen. Tot het aangaan van een huwelijk toch is van den vader alleen de toestemming noodig; de toestemming van de moeder moet wel worden gevraagd, maar behoeft niet te zijn verkregen.

Op al deze gronden vertrouw ik dat de Regering zal willen goedvinden aan het misdrijf van art. 245 het karakter van klagtmisdrijf te ontnemen.

De heer DES AMORIE VAN DER HOEVEN, *lid der Commissie van Rapporteurs*: De Commissie van Rapporteurs meent de aanneming van dit amendement te moeten ontraden. Zij betwist niet de juistheid van *al* de redeneringen van den heer van de Werk, maar die geachte spreker ziet hier, gelijk hij bij deze discussien wel eens meer deed, over het hoofd den regel: *leges scribuntur in id quod plerumque fit*. Men moet niet te veel letten op denkbare bezwaren die altijd, bij elke wet, zullen blijven bestaan, maar men moet vragen: welke wetsbepaling zal de beste zijn voor de gevallen, zoo als zij zich *meestal* voordoen? Nu leert de ondervinding, dat het niet vervolgbaar stellen van dit misdrijf anders dan op klagt, *zeer dikwijls* ten gevolge heeft herstel van het begaan onregt door een huwelijk. Door de gelegenheid tot dit herstel weg te nemen, zou aan de maatschappij een groot nadeel kunnen worden toegebracht, en tegenover *dit* nadeel vervallen al die kleinere bezwaren, waarop de geachte spreker heeft gewezen en die zich slechts zelden voordoen.

De heer VAN DE WERK: Het is verre van mij om te ontkennen dat het onregt door het misdrijf van art. 245 gepleegd, meer dan eens door een huwelijk wordt goedge maakt. Ik zou dan ook bij opvolgend huwelijk geen vervolging wenschelijk achten.

Maar ik ontken ten eerste dat dit geval zoude zijn id quod plerumque fit.

Voor dit, percentsgewijs genomen zeer zeldzame, geval moet men niet eene bepaling maken die in alle andere gevallen de bevoegdheid om een schandelijk misdrijf te vervolgen aan banden legt.

Heeft de spreker van zoo even vertrouwen in het gezond verstand van het openbaar ministerie in al de gevallen van het nietige misdrijf van art. 249, n°. 2, welnu, hij hebbe het ook in het geval waartegen mijne bezwaren zijn gerigt.

De heer DES AMORIE VAN DER HOEVEN, *lid der Commissie van Rapporteurs*: Doet het geval, waarop de vorige geachte spreker wees, zich voor, dat een winkelier zich verbeeldt reeds gehuwd te zijn met zijne winkeldochter, ofschoon zij nog slechts geëngageerd zijn, en zijne dwaling zoodra mogelijk door een wettig huwelijk herstelt, dan ben ik overtuigd dat hij niet vervolgd zal worden, zoolang het openbaar ministerie zal vertegenwoordigd worden door mannen als de heer van de Werk. Men moet vertrouwen hebben in het gezond verstand van het openbaar ministerie en van den regter.

De heer MODDERMAN, *Minister van Justitie*: Het amendement is voor mij volstrekt onaannemelijk. De reden, waarom dit misdrijf een klagdelyc zijn moet, is in het Verslag medegedeeld. De heer van de Werk meent, dat de gevallen met het oog waarop hier klagt geëischt wordt, uiterst zeldzaam zijn. Ik moet dit ten stelligste tegenspreken. Het komt herhaaldelijk voor, gemiddeld welligt ééns in de maand, dat de Minister aan den Koning de voordragt doet om dispensatie te verleenen aan een meisje van 14 of 15 jaren (er zijn zelfs gevallen bekend van meisjes van 12 of 13 jaren) om een huwelijk aan te gaan met dengene die haar heeft verleid en die door dat huwelijk in het belang van alle partijen, die fout wil goedmaken. Indien vleeschelijke gemeenschap met een meisje beneden de 16 jaren een misdrijf werd ook *ambtshalve* vervolgbaar, dan zou hij die het bedreef, den moed niet meer hebben dispensatie te vragen, omdat hij gevaar zou loopen in plaats van dispensatie, zich eene ambtshalve vervolging van het openbaar ministerie op den hals te halen.

De heer van de Werk maakt eene vergelijking met art. 249. Ten onregte. Als in de gevallen van art. 249 bedoeld, een huwelijk wordt aangegaan, dan kan men zich gerust verlaten op het gezond verstand van het openbaar ministerie. In den casus van art. 245 is het anders. Voor het huwelijk met een meisje beneden de zestien jaren is dispensatie noodig; de verleider die deze dispensatie vraagt, zou zich blootstellen aan eene strafvervolging, en daarom (daar hij toch a priori niet met zekerheid weet of het openbaar ministerie met gezond verstand zal te werk gaan) schromen het verzoek om die dispensatie, te gelijk eene schuldbekenenis, in te leveren. In het belang dus van de verleide meisjes zelve moet ik de aanneming van het amendement ontraden.

De heer van de Werk vindt het hard dat derden (koppelaars) *wel* strafbaar zullen zijn. Ik voor mij geloof integendeel dat dit onderscheid volkomen regtvaardig, billijk en rationeel is. Die derde heeft geen excuses hoegenaamd. Den jongen man, die een meisje heeft verleid en zijn fout wil goed maken door een huwelijk, kan men niet gelijkstellen met een derde, die uit pure hebzucht, of uit lust in het onzedelijke, de twee jonge menschen tot onzedelijke zamenleving heeft gekoppeld.

Wat betreft den vader, die het bedoelde feit met zijne dochter pleegt, en dan toch altijd minstens onder art. 249 valt, indien het geringe verschil van straf een overwegend bezwaar mogt opleveren, dan kan dit door eene kleine redactie-wijziging in art. 249 heel gemakkelijk worden weggenomen.

De heer VAN DE WERK: Alles wat ik tot verdediging van mijne bezwaren ge-